

વાંચી રહ્યા પછી આ ચોપાન્યું રાખી નહીં મુકતાં  
બીજા હામદીને તે વાંચવા આપવાની મહેરબાની કરશો.

શરૂઆતના ચાર દીવસોની જરથોશ્તી  
મરણ કીયાઓની મોતેખરી

અને  
તેઓનો

મરણ વખતે શરીરમાં આશુદીઠ રીતે  
ચાલતી કીયાઓ સાથનો સંબંધ.

(એ બાબતને લગતા ખાસ જોડેલા ખ્યાલ સહીત.)

જરથોશ્તી ઇન્દ્રિય-દ્વનૂમના મધ્યર્ખીદુથી

લખનાર: મી. કેપશરૂ ખરજેરજી જામીન, “જકેખ.”

પ્રગટ કરનાર:

ધી પારસી વેજટેરીયન એન્ડ ટેમ્પરન્સ સોસાયટી.

૧૨૪, દાદીશેઠ હાઉસ, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

૪૦ સ૦ ૧૯૩૯.

(સર્વ હક્ક સ્વાધીન.)

તમારે આ ૩૩ સાલ જોષ ચુકેલી નાદર  
પારસી વેજટેરીયન એન્ડ ટેમ્પરન્સ સોસાયટીમાં કાંચ જોડાવું જોઈએ ?  
(સ્થાપના : તા. ૨ જી જાન્યુઆરી ૧૯૦૭.)

(૧૮૯૦ ના ૨૧ મા એક્ટ મુજબ રેજીસ્ટર્ડ યથા માર્ગ ૧૯૧૧.)

(૧) એ સોસાયટીની સૌથી મોટામાં મોટી નેમ જરથોસ્તી ધર્મનો અધ્યક્ષનો હાથે બધામાં લાવવાની તથા અમલમાં ચુકાવવા જોગવાઈઓ કરી આપવાની છે, જેથી અવસ્થામાં જીવેલી સોનેરી જમાનાની હાલત—ફરી-ફરેતી યાને ફરી-મઠ (Renovation) પાર પાડવામાં દીનદાર જરથોસ્તીઓ હીરસો આપી શકે. ફરી-મઠ ના જમાનામાં તમામ નેજીનીતી, તનદુસ્તી, મન-દુસ્તી, રવાન-દુસ્તી, દીન-આગાહી, આસ્તવાની, છુન્દીક મનસ્વી (આરમઘતી), તેમજ સલાહસંપન્ન મોહબત કુલ દુન્યામાં રાજ કરશે, અને આસ્ત, દુખરદ, લડાઈ-મારામારી, યુનેહગારી, કવખતનુ મોત હમેશનુ નાણુદ થશે

(૨) ઉપલી નેમ તરફના પહેલા પગથીઆ તરીકે જરથોસ્તી ધર્મ તથા હાલની કાયદા-સ મુજબ દુધ-અખ-ફળ મેવા-તરકારીની ઉત્તમતા, તેમજ દારૂ-તમાકુ-બીડી જેવી ફેરી, ફેલો, ફોસ મારનારી ચીજોના રોજ હા વપરાસથી હાથ ઊઠાવવાના અમુલ્ય કાયદાઓ બાબે હોલચાલ કરવાની બીજી નેમ આ સોસાયટી ધરાવે છે

**ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય**  
ગુજરાતી કાપીરાક્ત વિભાગ

અનુક્રમાંક **૨૧૭૮**

ગ્રંથનામ **મહાભારત**

વર્ગાંક **૫૨૪૪:૪૨૮**

(૬) વળી એ સોસાયટી પોતાની બેહેનપણી જરથોસ્તી રાહી સોસાયટીની સાથે બળીને ફસલની બર-વકતની હોલચાલ ચલાવે છે, તેમજ પારસી તરીકત-સંસ્થા-નની બેંગી યાજના માટે લખ્યો વાર મીન મુઅધી નજદીક જોગેરવરીના એક ગામમાં ધરાવે છે

(૧૦) સૌથી ઉત્તમમાં ઉત્તમ તા તેની જગી અનુરીહ-રવાન મેમ્બરોની કીયા-હામ થેજના છે : તેમાં બાજ સુધીમાં ૫૬૯ નરનારીઓ સામેલ થયા છે, અને ૨૪૧ જુવેલા મેમ્બરોની કીયા હાલમાં થાય છે તેનુ પ્રોપેક્ટસ મગાવે

આ સોસાયટીમાં કોઇથી ૧૮ વરસની ઉપરના જરથોસ્તી બાનુઆ અને ચુલરથે ફકત આઠ આનાની મારેડીક ફીએ દાખલ થઇ ઉપલા બધા લાભો મેળવી શકે ન ખાત પીવાની કશી બાધ નથી દાખલ ફી ૧૦ ૧ છે વધુ વિગતો તેમજ કાયદા કનુ-પ્રથી માટે લખાયા મળે —

દીનશાહ શાપુરજી મસ્તાની, બી. અ., આનરરી સેક્રેટરી,

પારસી વેજટેરીયન એન્ડ ટેમ્પરન્સ સોસાયટી,

દારીરાઠ હાઉસ, ૧૨૪, કાનસજી પટેલ સ્ટ્રીટ કોટ, મુઅઈ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ ગુજરાતી કોપીરાઇટ વિભાગ ]

અનુક્રમાંક

2996

કિંમત

ગ્રંથનામ

મરુતિમિત્રામોન શાતેલરી

વર્ગીક

Y 52 Y 825

કાંઈથી ઇલમ (જ્ઞાન) મેળવવા માટે ધીરજ સાથે ખત  
એજ મોટું ધન છે !

શું તમને જરથોશ્ટી ધર્મનું ખરું નાદર  
જ્ઞાન મેળવવાની ખરેખરી હોંશ છે ?

તો,

કાંઈ નહીં તમો નીચલે ઠેકાણે કાંઈથી ફી વચર નીચમીત  
દર સોમવારે (તેહેવાર સીવાય) સાંજે  
સ. ટા. ૬:૫૫ થી ૭:૦૦ સુધી ચાલતા મી. જહાંગીર સો. ચીનીવાલાના  
તેમજ

સનીવારે સાંજે સ. ટા. ૬ થી ૭ સુધી ચાલતા  
મી. દીનશાહ શા. મસાનીના

**ઇલમે-ફૂમના કલાસમાં હાજરી આપતા ?**

વળી જાણીતા એરવદ રસ્તમ દીનશાહ દસ્તુર મેહેરજીરાણાનો  
પ્રધવારનો અવસ્તા કલાસ (સ. ટા. ૬:૫૫ થી ૭:૦૦)

નો પણ લાભ લેઓ.

કલાસ ખાનુઓ તથા ગૃહસ્થો માટે ખુલા છે.

ઠેકાણું: પારસી વેલ્ટેરીયન એન્ડ ટેમ્પરન્સ સોસાયટી, ચીન્ને માળે,  
૧૨૪, દાદીરોડ હાઉસ, હોંગકોંગ બેન્કની સામે  
કાવસજ પટેલ સ્ટીટ, કોટ, મુંબઈ.



વાંચી રહ્યા પછી આ ચોપાન્યું રાખી નહીં મુકતાં  
બીજા હામદીનાને વાંચવા આપવાની મહેરબાની કરશો.

## શરૂઆતના ચાર દીવસોની જરથોશ્તી મરણ ક્રીયાઓની મોતેબરી

અને

તેઓનો

મરણ વખતે શરીરમાં અણુદીઠ રીતે  
ચાલતી ક્રીયાઓ સાથનો સંબંધ.

---

(એ બાબદને લગતા ખાસ જોડેલા ખ્યાલ સહીત.)

જરથોશ્તી ઇલ્મિ-ક્ષુમના મધ્યર્ખીદુથી

લખનાર: મી. કે. અશરૂ બરજેરજી જામીના, “જાકેબ.”

---

પ્રગટ કરનાર:

ધી પારસી વેજીટેરીયન એન્ડ ટેમ્પરન્સ સોસાયટી.

૧૨૪, દાદીશેઠ હાઉસ, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

---

૪૦ સ૦ ૧૯૩૮.

---

(સર્વ હક્ક સ્વાધીન.)



આ ચોપાન્યું મીં દીનશાહ શાપુરજી મસાની, બી. એ., એ મુંબઈના કોટમાં  
નં ૧૯, બેંક સ્ટ્રીટ, કોસ લેન ખાતે ધી “ફ્રેશો-ગર્લ” પ્રીન્ટીંગ  
પ્રેસમાં છાપ્યું છે, અને ધી પારસી વેજીટેરીયન એન્ડ ટેમ્પરન્સ  
સોસાયટી માટે તેના ઓફીસ સેક્રેટરી મીં દીનશાહ શાપુરજી  
મસાની, બી. એ., એ નં ૧૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ,  
કોટ, મધે મુંબઈમાં પ્રગટ કર્યું છે.



પારસી જરથોશ્ટી કોમના માનવંત બુઝોર્ગ અકાબર

અને

ચુસ્ત ઝોરથોડોક્ષ સખાવતી શેઠ્યા

સર હોરમસજી કાવસજી દીનશાહ એડનવાલા,

એમ. વી. ઓ., ઓ. ખી. ઇ.,

સાહેબે

પોતાના બેહેશ્ત બહેરેહ માતાજી

બાઈ જરબાઈ કાવસજી દીનશાહની યાદમાં તેવણુના પુનને

માટે આ ચોપડીની ત્રણ હજાર નકલો જરથોશ્ટી કુટુંબોમાં

મુક્ત વહેંચવા સારૂ પોતાને ખર્ચે છપાવી

આવી રીતે

ધી પારસી વેજેરીયન એન્ડ રેમ્પરન્સ સોસાયટીની

એકજ અરજ સાંભલી તેને આભાર હેઠલ મુકી છે

તેથી આ સોસાયટી તરફથી અત્રે જાહેરમાં દુઆ ચાહવામાં આવે

છે કે દીની જ્ઞાન ફેલાવવાનાં આવાં કાર્યના તમામ સવાબનો

બહેરેહ સર હોરમસજી એડનવાલાના નેક માતાજી

બેહેશ્ત-બહેરેહ બાઈ જરબાઈ કાવસજી દીનશાહનાં

ઉરવાનને પુગો,

અને તેવણુનું ઉરવાન પોતીકા બાતેની આતશ મારફતે

પોતીકાં ફરોહરની તુફેલમાં પોતીકા

હુમત-હૂખત-હવરશતથી

સરોશની પનાહમાં

સદા

આગળ અને આગળ વધો!

# આ કેતાબ બાબે બે બોલ.

## Foreword.

દાયાઓ મે આતર્શ પુત્ર અહુરહે મજદાઓ, યા મે અંધહુત અફસાઓંધહુઓ નૂરમ્ય યવએયતાધતે, વહિશ્તેમ અહૂમ અપઓનાંમ, રઓચંધહૂમ વીસ્પો-આથ્રેમ—જજ્ બુયે વંધહુઉચ મિજદે, વંધહુઉચ સ્વહિ, ઉરનએચ દરેધે હવંધહે.

—આતશ ન્યાએશ.

‘અએ “આતશ” પુત્ર અહુરહે મજદાઓ’ નામના કુદરતી અણુદીઠ આતશ! મારી ઉપર એવી નવાજેશ કર કે જે અશો રવાનોને લગતી રોશનીવાળી તમામ-નૂર અને સુખવાળી “વહિશ્તેમ અહૂમ” એટલે અણુદીઠ આલમમાં રહેલાં ખરાં પહેલાં બહેસ્ત (પાહલુમ અહવાન) ની હાલત બાબે હાલમાં તેમજ હમેશગી સુધી મને ચાલુ સુચના અને શિક્ષણ અંતરથી આપનાર તરીકે થઇને રહે!—જેથી કરીને ઉરવાનની લાંબા વખતની “હૂ” ને લગતી દુરસ્તી યાને “ઉર” (unfold) બસીત થવાની ગતી મેળવવાને ખાતર, બહો વળતો બદલો તથા બહી નામના અને ઝેબ હું પામનાર થાઉં?’

આતશ ન્યાએશના ઉપલા મોતેબર કલામે શીખવે છે કે આપણું ઉરવન અને આતમા બહેસ્ત તરફ જવાની ખુશાલી તથા ઉરવનની વૃદ્ધિ પામવાની ખાહેશ રાખે છે. જરથોસ્તી દીનની અંદર એજ નેમથી જીંદગી ગુમરવા બાબદ ફરમાન આપવામાં આવેલું છે, અને ફક્ત જીંદગી દરમ્યાન તરીકતથી અશોષથી જીંદગી ગુમરીનેજ એ નેમ પાર પાડવાની છે એટલુંજ નહીં, પણ મરણ બાદ પણ ચાલુ અને ચાલુ એ નેમ પાર પાડી શકાય તેને ખાતર “યરન” એટલે બુલંદ કીયાકામો ફરમાવેલાં છે.

આ કેતાબના લખનારે જરથોસ્તી ઇદમે-દનૂમનાં લખાણો જે અનેક જાતના આકારમાં છપાઇને છેક ૧૯૧૦ ના સાલથી તે અસાર સુધીમાં લગભગ ૨૯ વરસ દરમ્યાન પ્રગટ કરવામાં આવ્યાં છે, તેનો અભ્યાસ ઉલટ અને ખંતથી કરીને. પોતાના જાતિ અભ્યાસનાં નાકેસ પરીણામ તરીકે આ કેતાબનું લખાણ કયું છે.

મી. કેપશર અરજેરજી જમીનાને લખાણ કરવાની અખશેષ છે, અને કોઇ કોઇવાર લખાણને કવિતાઇ ખ્યાલમાં પણ જોડી શકે છે. આવી રીતે આ કેતાબમાં “જરથોસ્તી મરણ ક્રીયાઓની મોતેબરી” ઉપર એક સુંદર ખ્યાલનો લેખ જોવામાં આવશે, અને તે પછી સહેલી એઆરતમાં લગભગ એકસો સોળ પાનાં જેટલું લખાણ ખુલ્લું જરથોસ્તી પવિત્ર ક્રીયાકામોનાં ઉપયોગીપણાં બાબે કયું છે. એક સાધારણ સ્કુલની કેળવણી પામેલો શખ્સ જો દીલથી અને ધ્યાનથી (With heart and mind) જરથોસ્તી ઇદમે-ક્તૂમનાં જ્ઞાનનો અભ્યાસ કરે તો તેના વીચાર આચારો કેટલા બધા નેક અને ખુલ્લું થઇ શકે છે, અને પોતે ભલે થઇ ગીજાંઓને ભલાઈ શીખાડવા માટે કેટલો લાયક થાય છે, તેની ઘણી એક સામેતીઓમાંની એક સામેતી આ લખનાર ભાઇ જમીના છે.

જરથોસ્તી ક્રીયાકામો બાબે પુષ્કળ લખાયું છે, અને તેથી જરથોસ્તી ઇદમે-ક્તૂમનાં મધ્યમીંદુથી “ફ્રેશ-ગર્દ” તેમજ ડૉ. ચીનીવાળાની કેતાબો તથા ખુદ બેહેશત-બહેરેદ ઉસ્તાદ સાહેબ બેહેરામશાહ નવરોજી શરાફનાં પોતીકાં લખાણોમાં એ બાબદ પુષ્કળ બોલાયું છે. આ કેતાબના લખનારે આ બધાં લખાણો વાંચીને તેની અંદરથી ચોક્કસ ખાસ અગત્યની બાબદો તારવી કાઢીને દમદમીતેને સમજ પડે તેવી રીતે ગોઠવીને હમદીનો માટે ખાસ મહેનત લીધી છે તે માટે લખનારને ધન્યવાદ આપવામાં આવે છે.

આ કેતાબમાં જે જે બાબદો સમાવવામાં આવી છે તે ઉપરથી સહેલાઇથી જોઇ શકાશે કે ખુલ્લું ક્રીયાકામ વગર જરથોસ્તી ધર્મ હોઇ શકે નહિ, તેમજ ઉરવનની વૃદ્ધિ થઇ શકે નહિ મરણનો ભેદ જે રીતે જરથોસ્તી ધર્મમાં સમજાવવામાં આવ્યો છે તેવી રીતે ઉંડાણથી કોઇની ફીલસુફીમાં મળી શકશે નહિ. મરણનો ભેદ જરથોસ્તી મધ્યમીંદુથી સમજવાને માટે જરથોસ્તી ક્રીયાઓની સમજણ તેના ખરા અસલ આકારમાં સમજવાની જરૂર છે, અને આવી સમજણ હુંકમાં અસરકારક રીતે મેળવવામાં આ કેતાબ કિંમતી મદદ આપશે એમ કહેવું ગેરવાજબી નથી.

### આ કેતાબમાં સમાયલી બાબદોની ટીપ:

- (૧) દીનની જાળવણી કરનારી યજ્ઞી તેમજ દુન્યવી વ્યક્તિઓની સીલસીલાબંધ યાદ.

- (૨) જરથોસ્તી ધર્મ પ્રમાણે માનવીનાં બંધારણનાં નવ તત્ત્વો નથા તેઓની ટુંક સમજ.
- (૩) એવી કોઈ ચીજ નથી જે અવસ્તામાં નહિ હોય.
- (૪) સૃષ્ટિ રચનાનું ખ્યાન, તથા નિસ્તીની આલમોનો ટુંક ચિતાર.—  
ગેઉશ્ત તપન તથા ગેઉશ્ત ઉરવાનનું કાર્ય.
- (૫) ચીનવત પુલના ત્રણ તબક્કા—ગન્જશી, કંગદેઝી, તથા વરજમી;  
વરજમીની બે બાજુ—દાદારે ગેહાન તથા અપાખ્તર.
- (૬) દોજખ એટલે શું?
- (૭) પુનર્જન્મ તથા આપધાત જરથોસ્તી ધર્મમાં છેજ નહિ.
- (૮) મરણ વખતે મુરદાળ શરીરમાં ચાલુ થતી ઝુમ્મેશ, અને દરજ્જે-  
નસુ ઉત્પન્ન થવાથી કેહપનાં ચક્ષોમાં થતા ફેરફારો.
- (૯) રવાનની પતેતનું બણતર તથા તેના ફાયદા.
- (૧૦) ચીનવત પુલ ઉપર જવાના ચાર મુખ્ય પગથાંઓ—સચકાર,  
સગદીદ, ગેહસારણું તથા દોખ્મેનશીની.
- (૧૧) બોંય આગળનું બણતર (નાની યસ્તેગાં).
- (૧૨) પહેલા ત્રણ દિવસ નહિ ચુકાવી શકાય તેવી ક્રિયાઓ: દરેક  
ગેહમાં સરોશની બાજ; સાંજનાં સરોશનું પાતર; ત્રણ સરોશની  
ચક્ષ્ને તથા વંદીદાદ.
- (૧૩) ગેહસારણું (મોટી યસ્તેગાં).
- (૧૪) પાછળી રાતની બાજે તથા પાદરજ યાને પાછલી રાતનાં ઉઠમણાંનું  
ધુપસારણું.
- (૧૫) નેક ફરજંદ—એક ખાસ આશીશ.
- (૧૬) બર્થ—કન્ત્રોલનું સેનાતીક શિક્ષણ; તેની સામે રેવરંડ ફાધર  
વુડલોકનો ધુખરો.
- Not Birth Control, but Self-Control.
- (૧૭) ગુજર પામેલાં વહાલાં માટે પ્યાર કેમ બતાવશો.
- (૧૮) ચહાઈમની આખા દિવસની ક્રિયા.
- (૧૯) ઘેરની ક્રિયાઓ અગીયારીમાં જવાથી કોમની બદબખ્તીનું બેસવું.
- (૨૦) ભુલ્યા ત્યાંથી ફરીથી ગણો.
- (૨૧) કોમના કહેવાતા સુધારકો (Modernists) જરથોસ્તી ક્રિયા-  
કામોની સામે કાંય?
- (૨૨) ક્રિયાઓથી માશી મળતી નથી પણ ગુજરનારને દુખમાં રાહત  
અને મદદ ખચીત મળે છે.
- (૨૩) ક્રિયા તો દરેક જરથોસ્તી રવાનનો આપીકો હક છે.

(૨૪) આ કેતાબ લખનારનો ઇલ્મે-ક્નૂમ સાથનો સમાગમ તથા તેનો અભ્યાસ.

(૨૫) ત્રીમાસીક ફ્રેશ-ગર્દમાં પ્રગટ થતું જરથોસ્તી ઇલ્મે-ક્નૂમ.

(૨૬) ગુજરાતી ક્રિયાથી જીવતાઓને મળતો બદલો—ક્રિયા સૌથી મોટું સવાબનું પરમાર્થનું કામ છે.

(૨૭) જીલ્લે દીની મીથ એજ પારસી કોમની હુદાઆતીનો પાયો.

(૨૮) યજ્ઞને, વંદીદાદ, આફ્રીન્ગાન, બાજ, ફરોખશી, તથા સતુમ વખતે જીલ્લે કરવા જોઈતા મીથની સુંદર ટીપ.

ઉપર જણાવેલી બાબદો ઉપરથી વાંચનારને મરજી પછી તેનું શું થાય છે અને ક્રિયાઓ કેમ મદદ થાય છે તેનો સુંદર ભાસ Bird's-eye-view મળી શકશે અને એ બાબે લંગાણ કરવાની કાંઈ જરૂર નથી.

આ કેતાબ એક લાયક નર કે જેવણે જરથોસ્તી કોમમાં ખરી ફળવણી તથા ખરાં જ્ઞાન માટે Search light આપી છે જે ઇલ્મે-ક્નૂમ તરીકે ગાથામાં ઓળખાય છે તે ક્નૂમના બેહેસ્ત-બહેરેહ ઉસ્તાદ સાહેબને તદ્દન લાયક રીતે અર્પણ કરવામાં આવી છે. જેમ જેમ કોમ ઉપર આકૃતો વરસતી જશે અને કોમ ક્નૂમ માટે વળખાં મારશે તેમ તેમ આ માનવંત સાહેબની યાદની કિંમત કોમ કરતી રહેશે.

વળી આવું જ્ઞાન કોમમાં ફેલાવવાને માટે આપણી કોમના માનવંત અકાબર તથા પારસી પંચાયતના એક તરટી સાહેબ સર હોરમસજી કાવસજી દીનશાહ એદનવાળા, એમ. વી. ઓ. ઓ. બી. ઇ. જેવણે આ કેતાબની ત્રણ હજાર નકલોનો ખર્ચ પોતાનાં વહાલાં બેહેસ્ત-બહેરેહ માતાજી બાઈ જરબાઈ કાવસજી દીનશાહનાં પુનને માટે આપ્યો છે અને પારસી વેજેટરીયન એન્ડ ટેમ્પરન્સ સોસાયટીને આ ખર્ચ જ્ઞાન બહાર પાડવા માટે ઉત્તેજન આપ્યું છે તે માટે આ કેતાબનો ઉપયોગ કરનારાં હમદીનો તેમજ સોસાયટી તરફથી સર હોરમસજીનો આ તકે ભારે ઉપકાર માનવામાં આવે છે, અને જરથોસ્તી ધર્મનું ખર્ચ અસલ જ્ઞાન ફેલાવવાની રાદી સખાવત કરનારા સર હોરમસજી જેવા ધણા નરો પેદા પડી તન્દુરસ્તી સાથની લાંબી જીંદગી ભોગવે એવી દુવા ગુજરીયું!

સેવટે ધરાન સરજમીન ઉપર જરથોસ્તી દીનની પાસબાની કરનારા ગોફેનશીન આબેદ સાહેબ દેલાન સાહેબો તરફની મદદ માટે ઓઝર-ખાઈ ભરેલી નજર કરી, બેહેસ્ત-બહેરેહ ઉસ્તાદ સાહેબ બહેરામશાહ બીન નવરોજીનું ઉરવાન અણુદીઠ આલમમાં “અર્પેમ” સાથે આગળ અને આગળ વધતું રહે એવા મીથ કરીયું!

તા. ૧-૭-૩૯.

ફરોજ શાપુરજી મસાની.

ફસલી તીરંગાનનો હીંગામ.

# આ કેતાબ લખનાર તરફનો ખુલાસો અને ઉપકાર પત્ર.

“ તે બલો જમાન જલદીથી આવે કે જે વખતે તે મહાન રાધનીદાર સાહેબ બેહુરામ વરઝાવંદ આવીને હમો ગુનેહગારોનું તારણ કરે, અને આ દુન્યામાં ફેલાયલી જડતા, અજ્ઞાનતા અને નાસ્તીક-પણીને દુર કરી—જરથોસ્તી દમ્નેનનાં ઇસ્કનો પ્રભાવ આખી દુન્યામાં પાછો ચાલુ કરે!”—

—એવી દુવા ગુમરી—જરથોસ્તી ધર્મના અભ્યાસી યાતો લેખક તરીકેનો કરો. પણ દાવો કર્યા વગર ધણીજ ખાકસારીથી આ લેખ સંબંધી ખુલાસાના થોડાક શબ્દો લખવાની હું રમ ચાહું છું. મારા જેવા એક કમીના અજ્ઞાન લખનારની મક્કુર ગંથી કે જરથોસ્તી મરણ ક્રીયાઓની મોતેખરીની ખીકટ બાબત હું જરથોસ્તી ઇદમે-દનૂમનાં મધ્ય-ખીદુથી સમજઉં. એવી લાયકાત અને અધીકાર ધરાવનારા વીદવાન ધર્મ અભ્યાસીઓ મેશર્સ ચીનીવાલા બેરાદરો અને મસાની બેરાદરો આજે વરસો થયાં કેમમાં એ દીશાએ કાર્ય કરતા રહ્યા છે, કારણકે એ નસીબવંતા ભાઇઓ પોતીકા ઉસ્તાદના આપીશે પામીને “ઇદમે-દનૂમ” નાં જ્ઞાનથી ચોક્કસ દરજ્જે સજ થઇને શલુગારાયલા છે, તેથી તેઓજ એવાં કામે પુર ફત્તેહમંદીથી કરી શકે. હું પોતે તો તેઓની “દનૂમ” ની શાળાનો એક નાનો શરૂઆતી શીષ્ય છું, પણ તેઓ સાથની થોડાંક વરસોની સોખતની અસરથી તેમજ સત-સંગથી ઉત્તેજન પામીને આ લેખ તૈયાર કીધો છે.

આ લેખની અંદર મારું પોતાનું અંગત કંઇજ નથી. દનૂમનાં કામેલ બાગબાનોએ જે સુંદર ઝાડો રોપીને તૈયાર કીધાં છે, તેમાંનાં જુદાં જુદાં દરખ્તોનાં અનુકુલ થતાં ફુલો વીણી લઇને મેં આ અદના ગર્જરો તૈયાર કીધો છે, જે ગુઠવામાં વપડાએલી દોરીજ ફક્ત મારી છે, પુલો તો એ બાગબાનોનાંજ છે! મહેરબાન વાંચકોને આ લેખમાં કંઇ ખામી કે ભુલચુક માલુમ પડે, તો તે મારી છે અને નહિ કે એ વીદવાન બાગબાનોની! માટે આ ચોપાન્યાના જે કાઇ વાંચકોએ એ સંબંધી વધુ જ્ઞાન મેલવવું હોય, તેઓએ નીચે જણાવેલાં દનૂમનાં પુસ્તકોનો ઉઠો અભ્યાસ જ્ઞાતિપૂર્વક કરવો, કે જે પુસ્તકોની મદદથીજ હું આ લેખ તૈયાર કરી શક્યો છું:—



## બે૦ બે૦ મી. બેહરામશાહ નવરોજી શરાફ કૃત:

૧. જરથોસ્તી દ્વએન પ્રમાણે મરણ પછી ઉરવાનની હાલત.  
અર્યાતનાં ચાર દીવસો અને ત્યારપછી કરવામાં આવતી ક્રિયાઓ:  
ગીજી આવૃત્તિ.  
(ડૉ. ચીનીવાલા તરફની પાંચ વધારાની નોંધો સાથે).
૨. “પાદરૂઝ” યાને ઉઠમણીની મહાન ક્રિયા—  
બેહરામની બામદાદનીજ તુરત આગમજ કાંચ થતી બેઠએ તેનું  
તુલોતવીલ સાયન્ટીફિક કારણ.
૩. “દરૂજ-એ-ખુજ” યાને દસ્તાન-સુવાવડ દરમ્યાન જાળવવાના  
જરથોસ્તી કાયદાઓ.

## ડૉ૦ ફરામરોઝ સોરાબજી ચીનીવાલા કૃત:

૪. ખુલંદ ગાહેસારણની ક્રિયા: તેની મહત્વતા અને ખુશીઓ (દ્વનમ  
હારમાળા નં. ૨).
૫. “યજ્જસ્ને” ની ખુલંદ-ક્રિયા—તેમાં વપરાતા આલાતોના બેદબરમનો  
ઉકેલ.

## એરવદ ફીરોઝ શાપુરજી મસાની કૃત:

૬. Zoroastrianism Ancient and Modern.
૭. “ફ્રશો-ગર્દ” પુ. ૨૩ તથા ૨૫ માં આવેલી એવણની એડી-  
ટોરીયસો.

## ડૉ૦ જેહાંગીર મેરવાનજી પાવરી કૃત:

૮. “દોખ્મે-નશીની” ની ખુલંદી: એક ઉડતો ખ્યાલ.

આ ઉપરાંત હાલમાં ચાલતા સોમ, બુધ અને શનીવારના ત્રણ  
ફ્રી કલાસોમાં અતુકમે બાપણ આપનારા દ્વનમના વીદવાન વક્તાઓ મી.૦  
જેહાંગીર સોરાબજી ચીનીવાલા, એરવદ રસતમજી દીનશાહજી દસ્તુર  
મેહેરજીરાણા અને મી.૦ દીનશાહ શાપુરજી મસાની તરફથી મેળવેલાં  
ગાનનો કંઈક ઉપયોગ મેં આ લેખ લખવામાં કર્યો છે, જે માટે એ  
સઘળા વીદવાન બાપડોનો આ તકે જાહેરમાં ખાસ ઉપકાર માનવાની  
હું મારી દરજ સમજું છું.

દર બામદાદે “હોશ્યામ” ની બંદગી પછીની મારી તો એજ  
દુવા છે કે, “પવીત્ર હોશ્યામનાં મરકબને નમન હોજો! અને હોશ્યે-  
આમ તરફથી આવતા “મસદરયાતે-માયેલ” ના (નીસ્તી, હસ્તી

તરફ ખેંચાવાના) અહુરદાતની ગતીના જરથોસ્તી દએનના ઇશ્કના, અહુ-પરસ્તીના નાદના સુંદર પ્રવાહો હમોને આ ગેતીની દુન્યામાં ચાલુ મલતા રહેજો, કે જેથી કરીને વખશુરે-વખશુરાંન રમ્મ-ગો અહુરાના અશો સ્પીતમાન જરથુસ્ત્ર સાહેબની બક્ષેલી ખુલંદ માજદસ્તી જરથોસ્તી દએનનાં ફરમાન અનુસાર હમો અશોષથી જીવંતી ગુજરનારાં થઇએ, કારણ કે સર્વેથી શ્રેષ્ઠ અને સંપૂર્ણ અશોષએ કરીનેજ હમો દાદાર અહુરમઝદની નજદીક જઇ, તેવણનાં દર્શન પામી, તેવણની દોસ્તીને લાયકનાં થઇશું! માટે અય ખુદા, અશોષનાં રાહ ઉપરજ ઓસ્તવાર રહીને જીવંતી ગુજરવાની લાયકાત અને સદબુદ્ધિ તમો હમોને હમેશાં બક્ષો!

અય પાક દાદાર અહુરમઝદ! “ક્ષૂમ” નાં ખુલંદ દીની જ્ઞાનનાં ફેલાવાનું, તમોને ખુશુદ કરનારૂં રાદી કાર્ય જે હમારા બાઇએ કરી રહ્યા છે, તેઓને તમો લાંબી જીવંતી—તન્દરોસ્તી અને ફતોહમંદી બક્ષજો! કે જેથી તેઓ પોતાનું મીશન વગર હરકતે આગલ ચલાવી હજારો નાસ્તીકોને ધર્મનાં સામ્યાં જ્ઞાનથી એનસીય થયલાંઓને ખુદાઇ રોશનીનો અમર્ગ માર્ગ બતાવી શકે, અને જરથોસ્તી કોમનાં તમામ નરનારીઓને એવા સદ અકકલની ગતી બક્ષજો, કે જેથી તેઓ દીનની ખુલંદી ઇલ્મે-ક્ષૂમનાં જ્ઞાનથી સમજતાં થઇ, તેની સંસ્થાઓ તરફ આકર્ષાઇ પોતાનું દીની ઇમાન સામેત રાખીને આ ધુરા જડવાદી જમાનતી અંદર બલી જરથોસ્તી જીવંતી ગુજરતાં થાય અને આર્થિક રીતે આબાદ થાય!—અને મુજ ખાકસારનેથી તમો એવું ઉંચ નસીય બક્ષતા રહેજો, કે જેથી હું “ક્ષૂમ” નું જ્ઞાન સાંભળી શીખી તે મુજબનો કંઇક અમલ કરી મારો દીની એતેકાદ વધારી, બીજાં હમદીનાંનોના દીની એતેકાદને ટેકવવાના ઉંચ ઉદયોગમાં હું મશ્ગુલ રહું!”

આવી રીતે પોતાની યથાશક્તિ મુજબ જરથોસ્તી ધર્મનાં ફરમાનોને તેની ઉસુલ (origins) હાલતમાં અને ખરાં રૂપમાં જેમ પેગામ્બર સાહેબે આપેલાં છે તેમજ પારસી આલમ સમક્ષ રજુ કરવાની આપણાં દરેકે દરેક ધર્મઅભ્યાસીઓની તેમજ ધર્મને લગતાં બાપણો અને લખાણો કરનારાઓની ખરી ગંભીર ફરજ છે.

આ જમાનમાં આપણે ખરેખરાં ભાગ્યશાળી છઇએ કે “ઇલ્મે-ક્ષૂમ” નાં દીની જ્ઞાનની મદદથી આપણે હરેક બારીકે બારીક ચીજ તેની અસલ હાલતમાં આજે જાણી શકાયે છીએ, તો પછી આપણાંમાના દરેકે એ ખુલંદ જ્ઞાનનો લાહવો આખવામાં સેહેજથી પછાત પાતું નહી

જોષએ અને એનો અભ્યાસ દરેકે પોતાની કાયનાતનાં પ્રમાણ મુજબ કરજ્યાત કરવોજ જોષએ, કે જોથી આપણે આપણી ભવિષ્યની ઓલાદની દોરવણીને માટે એ જ્ઞાનનો સીઝસીલો આપણી પાછળ મુકી જઈએ. સેવટે આપણે એટલુંજ ઇચ્છીશું કે કામમાં જડ થાવી બેઠેલી કહેવાતાં જરથોસ્તી જ્ઞાન માટેની ખોટી હુજત અને ગરૂનીની જગ્યા હવે નમ્રતા અને ખરાં જ્ઞાન માટેની તક્ત લે,! આમીન!

તારદેવ, મુંબઈ.

તા. ૭-૭-૩૬.

લી. કમતરીન સેવક,

કેપશરૂ બરબેરજી જમીના.



## નજર નામેહ.

### અર્પણ પત્રિકા—Dedication.

“અત તોઽ ઝંઘહેન સઝ્ઞાપ્યંતો દઙ્ગ્યૂનાંમ  
યોઽ દ્વનૂમ વોહૂ મનંઘહા હુચ્ચાઝ્ઞાન્તે.”

—ગાથા હા. ૪૮-૧૨.

“તેઝ્ઞો ‘દઙ્ગ્યુ’ યાને મેહેરના સાતે વીલાગોને લગતા ‘સોઘ્યંતો’ યાને મીનોઽ રીતે દુન્યાતું ભણું કરનાર (Spiritual Benefactors) તરીકે ચાલુ રહે છે, કે જેઝ્ઞો પોતાની વોહૂ મનંઘહા યાને યેહુમન અમશાસ્પદને લગતી ઉંચ મનોવૃત્તિનાં ભાન સાથે “દ્વનૂમ” યાને મીનોઽ ખુશાલી તરફ લઈ જનારું કુદરતના કાયદાઝ્ઞો (માજદયસ્ની દઝ્ઞેન તથા જરથુશ્ત્રી દઝ્ઞેન) ને લગતું ખુલંદ જ્ઞાન તથા ઇદ્મિનો ચાલુ ફેલાવો કરતા રહે છે.”

આવું “દ્વનૂમ” તું ખુલંદ જ્ઞાન હીંદુસ્તાનનાં પારસીઝ્ઞો સમક્ષ પહેલવહેલું ફાહેશ કરી જનારા અય તમો જરથોશ્તી ઇદ્મિમે-દ્વનૂમનાં માનવંત યેહેશ્ત-બહેરેહ ઉસ્તાદ સાહેબે-મઅરફ યેહેરામશાહ નવરોજી શરાફ! તમારી હૈયાતી દરમ્યાન જેટલી તમો સાહેબની અને તમારા ખુલંદ જ્ઞાનની કદર થઈ હતી, તે કરતાં વધુ તમારી હૈયાતી બાદ તમારાં મીશનની કદર થવા લાગી છે. કારણ એતો જમાનાનો રીવાજજ છે, કે ખરા લાયક શખ્સોની કદર જેટલી તેઓની હૈયાતી દરમ્યાન નહિ તેટલી તેઓનાં મરણ બાદ લવિષ્યની ઓલાદ જરૂર કરે છે. તે સુજબ તમો સાહેબ અણુદીઠ આલમમાંથી ખુશનુદી સાથે જોતા હશે કે આજે કેમમાં એવો એક ઉત્સાહી વર્ગ ઉભો થયો છે, કે જેણે તમારી હૈયાતી

દરમ્યાન તમે સાહેબને જોયલા કે સાંભળેલાળી નહિ છતાં તેઓ તમારાં મરણ બાદ તમારાં જ્ઞાનથી ક'ઈક માહીતગાર થઈ, તમારો જરથોશ્તી ધર્મની અને પારસી કોમની જે ઉમદામાં ઉમદા અમર સેવા બજાવી છે તેને માન સહીત યાદ કરી તમારાં રવાનને તેઓ રોજ નમન કરે છે.

આવા અનેકો માહેલો આ અદના લેખ લખનાર એક નાચીજ છે, કે જે પહેલાં ધર્મ સંબંધી ગેર-રાદી વીચારો ધરાવતો હતો, પણ મારા ખુદાની મહેરબાનીથી હું ૧૯૩૧ નાં સાલથી (તમારાં મરણ બાદ ચાર વરસ પછીથી) તમારા ચેલાઓ મારફતે ફેલાવવામાં આવતાં “ક્નૂમ” નાં જ્ઞાનથી વાકેફ થવે, છેલ્લાં આઠ વરસના અભ્યાસથી હું મારા વીચારોમાં અને દીની એતેકાદમાં મોટો ફેરફાર કરી શક્યો છું, જેના એક અદના પુરાવા તરીકે, તમારાં જ જ્ઞાનના મુળ પાયા ઉપર રચાયેલી આ નાનકડી કેતાબની યાદ આપ સાહેબનાં મુબારક નામની સાથે જોડેલી રાખવાની ઓજરખાહી ભરેલી પરવાનગી આપનાં ૧૨ માં સાલીગાંન (વારસીક બાજ, ફસલી રોજ ફરરોખ ફરવરદીન, માહા તીશ્તર તીર ચઝદ, તા. ૭ મી જુલાઈ, ઇ. સ. ૧૯૩૬) ના પ્રસંગે હું ચાહું છું !

અય સાહેબ-ઈલ્મ બેહેરામશાહ બીન નવરોઝ! સોષાવરેજ મર્જબાન સાહેબ તરફથી ખાસ અસલ દીની ઇલ્મ યાને “ઈલ્મે-ક્નૂમ” તેહસીલ (સંપાદન) કરનારા સાહેબ ! તમે અણુદીઠ આલમમાં અર્ષમનાં ખુસ્તોત સાથે સદા આગળ વૃદ્ધિ પામતા રહીને, તમારા હૈયાત ચેલાઓ કે જેઓ તમારાં મરણ બાદ તમારું નામ અને કામ કોમમાં યાદગાર કરવાની ભલી રાદી કોશેશો કરી રહ્યા છે, તેઓ ઉપર તમારા આપીશો અને જ્ઞાનના પ્રવાહો પુર જોશમાં વરસાવતા રહેજો, કે જેથી મારા જેવા નવા સવા અજ્ઞાન શખ્સો પોતીકી દીનની ખુલ'દી તમારા ચેલાઓની મારફતે જાણીને વરજાવંદ (બેહેરામ) સાહેબ આવે ત્યાં સુધીમાં દીનનો સીલસીલો જાળવી રાખવાની ખીશ્કારી બજાવવાને પ્રેરાય !

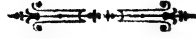
જરથોશ્તી ઇંદમે-સ્નૂમના માનવંત બેહેશ્ત-બહેરેહ ઉસ્તાહ સાહેબ ઑસ્તા બેહેરામશાહ બીન ઑસ્તા નવરોજનાં રવાનનું પોતીકા હુમત હુખત અને હવરશત સુજબ પોતીકા ખાતેની આતશો અને કરોહરની તુફેલથી અશો સરોશ યજ્ઞની પનાહમાં વૃદ્ધિના માર્ગમાં સદા આગલ અને આગલ વધવું થજે, અને તેવણનાં રવાનનાં આગલ વધવાનાં કાર્યની અંદર આ કેતાબ કે જે તેમની અશો યાદને અર્પણ કરવામાં આવી છે તેનાં વાંચનથી જરથોશ્તી કેામમાં ક્રીયાકામો તરફનો જેબી કંઈ એતેકાહ વધે અને ક્રીયાકામો રાદી રીતે વધુ સંખ્યામાં થતી રહે તેનું પુન્ય સઘળું તેમને અર્પણ હોજે!

“સરોશ અશો ફીરોઝગર ચાર વ પાદાર વ નેગેહદાર વ ગુરદાર વ પાના વ પારખાને-રવાને-બેહેશ્ત-બહેરેહ ઑસ્તા બેહેરામશાહ બીન ઑસ્તા નવરોઝ બીન એરવદ પેશોતન બાશ! અએહુન બાહ!”

આમીન.



# સાં કે ઉચુ .



પાનુ.

મેં મેં આમજી સાહેબ આમ જરયામ કાવસજી એદન- વાલાની નેક યાદમાં ... ..	
ભાષ શીરોઝ શાપુરજી મસાની તરફથી આ કેતાબ આમે મે મેલ ( Foreword ) ... ..	
લખનાર તરફનો ખુલાસો અને ઉપકાર પત્ર ( Preface and Thanks ) ... ..	
નજર નામે ... ..	
૧. જરથોસ્તી મરણ ક્રીયાઓની માતેબરીનો ખ્યાલ ...	૧
૨. જરથોસ્તી ક્રીયાકામોની સામે સુધારકોના બખાળા ...	૯
૩. દીનની જાળવણી કરનારી યઝદા તેમજ દુન્યવી વ્યક્તીઓની સીલસીલાઅંધ યાદ ... ..	૧૦
૪. જરથોસ્તી ધર્મ પ્રમાણે માનવીનું અંધારણુ નવ તત્વોનું ...	૧૧
૫. જરાજરામાં અવસ્તાની સાદદત માંગનારાઓને અર્પણુ ...	૧૨
૬. “ એવી કોઈ ચીજ નથી કે જે અવસ્તામાં નહિ હોય ” ...	૧૨
૭. જમાનાઓથી ચાલતા આવેલા રીવાજોની ભડી અસર ...	૧૩
૮. માનવીનાં અંધારણુના જુદા જુદા નવ વીલાઓની ટુંક સમજ	૧૪
૯. શરીરમાં કાર્ય કરતી જાનની શક્તિનો પ્રભાવ... ..	૧૬
૧૦. જીવતી જીંદગી દરમ્યાન શરીરમાં ચાલતું મનનું રાજ્ય... ..	૧૬
૧૧. સૃષ્ટિ રચનાનાં ખ્યાનનો એક ટુંક ભાસ ... ..	૧૭
૧૨. આતશી, આદી, આગી પ્રગટીકરણની ટુંક સમજ ...	૧૮
૧૩. ખાડી પ્રગટીકરણમાં ઉરવાનને અપાયલી જવાબદારી ...	૧૯
૧૪. નીસ્તીની અહોળી આલમોનો ટુંક ચિતાર ... ..	૨૧
૧૫. ગેહિશ તપન અને ગેહિશ ઉરવાનની જોડ શક્તિની ખીશકારી	૨૨
૧૬. જરથોસ્તીઓમાં જાણીતો “ ચીનવત પુલ ”: તેના ત્રણ મુખ્ય વીલાઓ ... ..	૨૩
૧૭. “ નીસ્તી-એ-અવ્વલ ” નાં છ કેશરોમાં દાખલ થવાનો દરવાજો “ દાદારે-ગેહાન ” ... ..	૨૪
૧૮. એક ખરા જરથોસ્તી માટે પુનર્જન્મ છેજ નહિ ...	૨૫
૧૯. જરથોસ્તીઓએ જીંદગીની દોરી લંબાવવી જોઇએ, નહિ કે આપઘાતના જણુન ચુનાહથી તોડવી જોઇએ ...	૨૬

## સાંકળ્યું.

પાત્રું.

૨૦. દરેક ધર્મનાં રૂવાનોનાં મરણ પછીનાં જુદાં જુદાં ઠામો... ૨૮
૨૧. તમામ રહેતું જોતીના બળરમાં સોદો કરવા સાથે ઉતરવું. ૨૯
૨૨. કેહપને કાશુમાં રાખનાર “અઝ્ઝ” નો કોલ્લો-એ  
કીલ્લાની મજબુતાઇનો આધાર, ઇનસાનની બલી  
અછપી ... .. ૩૦
૨૩. મરણ વખતે શરીરમાં ચાલતી અણુદીક કીયાઓ ... ૩૧
૨૪. મરતી વખતની ઇચ્છા-વાસ્તાથી બંધાતું શબના મીથતું  
કોટલું ... .. ૩૨
૨૫. “દરે-નસુ” ની ઉત્પત્તિ અને તેથી થતી ખરાબી ... ૩૩
૨૬. કેહપનાં ચક્ષોમાં મરણ વખતે થતા અભય અરેકારો ... ૩૩
૨૭. “દરે-નસુ” અને ઇનસાનના આત્મ વચ્ચે થતું યુદ્ધ ... ૩૪
૨૮. શરીરના નવ ભાગોનું મરણ પછી એ મુખ્ય વીભાગોમાં  
વહેંચાતું ... .. ૩૫
૨૯. ગુજર પામતા શબ્દની નજદીક પતેતનું બહુતર બહુવાની  
જરૂર : એ બુલંદ બહુતરની મોતેખરીનો કંઇક ખ્યાલ ૩૬
૩૦. ગુજરેલાંની નૈયતે પતેતનું બહુતર અમુક દીવસો ઉપર  
નહિ બહુવાનું કારણ ... .. ૩૮
૩૧. ગુજરેલાં માટે થતાં બહુતરોની એક બીજી અગલની  
ખાસ બીના ... .. ૩૯
૩૨. ચાહરમની ખામદાદ સુધીમાં થતી કીયાઓની મુખ્ય મોતેખરી ૪૦
૩૩. “ચીનવત” ઉપર જવાના દાદરનાં ચાર મુખ્ય પગથાંઓ ૪૦
૩૪. સચકારની કીયાથી થતા બીજા ફાયદાઓ ... ૪૧
૩૫. “કશ” ની ખુબીથી સચકારવાળી જગાએ જ રૂવાનનું ત્રણ  
રાત સુધી રહેવું ... .. ૪૨
૩૬. ક્યાં ગઇ તે અસલનાં જરથોશ્તી ધરોની ખરકી ? ... ૪૩
૩૭. “સગ-દીદ” થી થતા એ પ્રકારના ફાયદા ... ૪૪
૩૮. નવ રાતનું નાહન લેતી વખતે કુતરો હાજર રાખવાનું  
કારણ ... .. ૪૫
૩૯. નાની યશ્તેગાંન યાને ભોંય આગલનું બહુતર... ૪૬
૪૦. પહેલા ત્રણ દીવસો સુધા દર ગેહે ગેહ “સરોશની બાજ”  
ઇબ્બવાની ખુબી ... .. ૪૭
૪૧. અછપીમુઘ્રેમ ગેહમાં થતાં “સરોશનાં પાત્રાં” ની ખુબી... ૪૮



## સાકિબંધુ.

પાત્રું.

૪૨.	પહેલા ત્રણ દીવસમાં કરવી જોઇતી સરોજાની ત્રણ યજ્ઞસ્ને	
	તથા ત્રણ વંદીદાદની ક્રીયા ... ..	૪૯
૪૩.	યજ્ઞસ્ને અને વંદીદાદની ક્રીયાઓનું બળવાન કાર્યસાધકપણું	૫૦
૪૪.	મોટી યજ્ઞસ્નેમાં યાને ગાહેસારણાંની મહત્વતા ... ..	૫૦
૪૫.	લાસનો નીકાલ કરવાની સાયન્ટીફીક રીઠી-દોષખેનશીની ...	૫૨
૪૬.	ઉરવાનની નૈયતે ગેહ ગેહ થવી જોઇતી ન્યાયેશ તથા યજ્ઞ	૫૩
૪૭.	ત્રીજી રાતની ઉસ્તેન ગેહમાં ધજાતી પાંચ બાજોની સમજ	૫૪
૪૮.	“પાદ-રૂઝ” યાને ઉઠમણાંની મહાન ક્રીયા : તે કયારે થવી જોઇએ ... ..	૫૫
૪૯.	ધુપસારણું યાને ધુપનીરંગની ક્રીયાનું પાજંદ બહુતર ...	૫૬
૫૦.	“સોશ” યાને “ગાહે” (ગાય) બહુવાવવી એટલે શું ? ...	૫૭
૫૧.	સંસારમા પડી બલાં નેક ફરજદોની વૃદ્ધિ કરવાની જરથોસ્તીઓની ફરજ ... ..	૫૮
૫૨.	કોમનાં નરનારીઓને આજે ઉઘાડે છોગે અપાત્રું “અર્થ-કંત્રોલ” નું નાશકારક શીક્ષણ ... ..	૬૦
૫૩.	અર્થ-કંત્રોલની બદી સામે પશ્ચીમનાં એક વીદવાન પાદ-રીનો ધુજરો ... ..	૬૧
૫૪.	“પાયે-મોજદ” યાને ઉરવાનના પ્યારને માટેની ખરી ફરજ તે કય ? ... ..	૬૮
૫૫.	ચેહારમની બામદાદ સઉથી પહેલાં થતું દહમતું આક્રીન્ધાંન	૬૯
૫૬.	ચેહારમની આખા દીવસની સંપુર્ણ ક્રીયાઓનો કોઠો ...	૭૦
૫૭.	ગુજરેલાંઓની ક્રીયાના બે વીલાગો :—	
	(૧) હુસ્મોરદી, અને (૨) પાવ મહેલ ... ..	૭૨
૫૮.	“અધપી” ની બહાર હુસ્મોરદી ક્રીયાઓ કરાવવે ગુજરેલાં રવાનને તેમ કોમને થતું નુકસાન ... ..	૭૩
૫૯.	ધેરની ક્રીયાઓ અગ્યારીઓમાં થવા લાગી તેનું મુળ કારણ	૭૫
૬૦.	“લુલ્યા લ્યાંથી ફરી ગણો” યાને પેણે “ફુર બેસવાનો” કહેવાતો જંગલી રીવાજ (I) પાછો ચાલુ કરે ...	૭૬
૬૧.	સુધારકોની આંખમાં જરથોસ્તી ક્રીયાકામો ખુલ્લવાનું કારણ	૭૭
૬૨.	“યસ્ન” યાને ક્રીયાકામ માટે ગાથાઓમાં મળતી શાહદત	૭૮
૬૩.	ક્રીયાઓની અસર અલુદીઠ આલમમાં પુગાડનારા મુળ કાયદાઓ ... ..	૮૦

૬૪. ક્રીયાઓ એ ગુનાહોની માફી બક્ષનારી નહિ પણ રાહત આપનારી છે ... ..	૮૧
૬૫. “કેરદાર” ને પીગલાવવામાં ગુજરેલાં રવાનના કાર્યમાં તેને ક્રીયાઓથી થતી સહાય ... ..	૮૩
૬૬. જીવતાં જીવત આ દુન્યામાં જો દુખીઓને રાહત આપી શકાય તો મરણુ બાદ કાંય નહિ? ... ..	૮૪
૬૭. “ચીનવત” પુલ પસાર કરવામાં આપણું “ફરજંદ” કેમ મદદ થાય છે? “ફરજંદ” શબ્દમાં સમાયલો ઉંડો બેદ ...	૮૬
૬૮. રવાનનો આપીકો હક જો “ક્રીયાઓ” છે તેને ક્રીયાઓ બંધ કરાવી છુટવો એ અશુભ પાપ છે ... ..	૮૭
૬૯. ચોવીસમે વરસે “ક્તૂમ” નાં જ્ઞાનથી હું ખરો “નવજોતી” કેમ થયો? ... ..	૮૮
૭૦. “ફરોહર-ગર્દ” ના ચઉદ વરસના જુના અંકે કીધેલો ચમત્કાર ... ..	૯૦
૭૧. સોસાયટીની સીસ્વર જીખીલીથી શરૂ થએલો મારો તેની સાથનો સમાગમ ... ..	૯૨
૭૨. અંધકારમય જીવનમાં અમર જ્ઞાનની રોશની આપનાર ચૈરાગ—“ક્તૂમ” ... ..	૯૫
૭૩. રવાન અને ફરોહર વચ્ચે રહેલો નીકટ સંબંધ સમજવાની જરૂર ... ..	૯૭
૭૪. ક્રીયાઓની અસર રવાનને પુગાડનાર મહાન મારફત, તે “ફરોહર” છે ... ..	૯૮
૭૫. ગુજરેલાંઓના કાયદા માટે થતી ક્રીયાઓનો જીવતાંઓને મલતો બદલો ... ..	૧૦૦
૭૬. “ક્તૂમ” નાં જ્ઞાનનું બખ્તરજ દીની માન્યતાના કીલ્લાનું રક્ષણ કરશે ... ..	૧૦૨
૭૭. મીથ્ર યાને વીચાર-શક્તિની પ્રખળ અસર ... ..	૧૦૩
૭૮. તરીકોતોની જીલ્લોતોના મીથ્રજ આપણને બિવિધમાં તેની અમર્યાતના સંજોગો લાવી આપશે ... ..	૧૦૪
૭૯. ગુજરેલાં રવાનની નેયતે થતાં આક્રીન્ધાંન વખતે કરવાના રાદી-મીથ્ર ... ..	૧૦૭

સંક્રિયું.	પાનું.
૮૦. ગુજરાતના રવાનની નેયતે થતી બાજની ક્રીયા વખતે કરવાના રાદી-મીથ્ર ... .. ૧૦૮	
૮૧. ગુજરાતના રવાનની નેયતે થતી ફરોખશીની ક્રીયા વખતે કરવાના રાદી-મીથ્ર ... .. ૧૦૯	
૮૨. ગુજરાતના રવાનની નેયતે થતી સ્તુમની ક્રીયા વખતે કરવાના રાદી-મીથ્ર ... .. ૧૦૯	
૮૩. જરથોસ્તીઓનાં યુનમાં રહેલી પારસીપણાંની “યુનક” બળવવાની પહેલી જર ... .. ૧૧૧	
૮૪. જરથોસ્તીઓએ પોતીકા હાલના સંજોગોને ધર્મને અનુસરતા બનાવવાની જર ... .. ૧૧૩	
૮૫. લેખની સમાપ્તિ વખતના બધા રાદી-મીથ્રો ... .. ૧૧૫	

જેઓને આ ચોપડી જોઈતી હોય તેઓએ ધી પારસી વેબસાઇટ એન્ડ ટેમ્પરન્સ સોસાયટી, દાદીશેઠ હાઉસ ૧૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, કેન્ટ, મુંબઈમાંથી લઈ જવી, અને યુક પોસ્ટથી મંગાવવી હોય તો પોસ્ટેજ માટે ત્રણ આનાનાં સ્ટેમ્પો બીડવાની મહેરબાની કરવી.



# જરથોશ્તી મરણ કીયાઓની મોતેબરીનો ખ્યાલ.

(રચનાર:—મીં કેખશરૂ બરજોરજી જમીના : “જકેખ.”)

## સખી.

નામ-રમરણ, કર નામ-રમરણ—બજ તું અહનાં નામજી,  
જુઠી જગતમાં ન આવશે—એ વીન પીજી કંઈ કામજી,  
તરખીહ ફેરવી ઇસ્મોની—પી અમૃત-રસની જામજી,  
કહે “જકેખ” ભક્ત થવે—ન લાગે કોડીનું દામજી.

## ધોંસો.

ખોટી આ દુન્યાની મોહ માયા,  
સમજ નર કાચી છે કાચા;  
જેણે ગુણ અહ તણા ગાયા,  
સદા તેને યજ્ઞદાંતી છાયા;  
“જકેખ” તો “દનૂમ”—ધેલો છે,  
જ્ઞાની ગુરનો એ ચેલો છે.

## બહેરે-જરફી-લંગડી.

હમદીનાં મીજલસઆન—નાનાં મોટાં ઝપક જવાન  
આ છે “ઇદમે-દનૂમ” તું જ્ઞાન—નહી ફેર જરી  
આજ સુનાવું—જરથોશ્તી મરણ કીયાઓની મોતેબરી.—ટક.

જરથોશ્ત પયગમ્બરે ખાસ—કીયાની કીધીછ ફરમાસ  
જેનો લેવાને ભાસ—દીના અબ્યાસ કરો  
ખુશી પીઠાણી—જળવજો બાપીકો વારસો એ ખરો  
આખી સદીમાં તમામ—ચાલી રહ્યુંછ કીયાકામ<sup>૧</sup>  
જેને આધીન સરીયાંમ—ગેતીનાં અનાસરો  
યજ્ઞદી પ્રવાહનો—વહે જેમાં “અસર-રોશની” નો ઝરો.

૧. કુદરતમાં યજ્ઞતોની યસન ચાલી રહી છે તેને માટે આ ઇશારો છે.

શેર.

ક્રીયા કુદરતની આ જોઇને ઉંચ પોતીકાં બાનથી  
 થોજી દીની ક્રીયાઓ જરથુસ્ત્રે રૂઢાંતી જ્ઞાનથી  
 અમલમાં મુકી સદીઓ સુધી વડવાઓએ તેને માનથી  
 અંધકાર “હાવીયત”નો<sup>૧</sup> દુર કરી પાર પડ્યા તેઓ આ જોહાનથી

બુલંદ ક્રીયાઓ આવી—છે જે “બોખ્તગી” ની ચાવી  
 તેને અમલમાં લાવી—જઓ ભવથી તરી

આજ સુનાવું—જરથોશ્તી મરણ ક્રીયાઓની માતેબરી.—૧

ગેતી બાઝાર ગણાય—સોદો સાથે મળી થાય  
 ઘેરેબારે પછી જાય—સઉ પોતીકે મુકામ  
 “નીસ્તી”ની અંદર—છે બુદ્ધિ સઉ ધર્મનાં રૂઢાંતીકામ  
 જોઇ કુદરતનું આ કામ—“સ્થાપકો” એ<sup>૨</sup> નેકનામ  
 રચ્યાં ક્રીયા ને કલામ—લાલવા ભલો અંગમ  
 અનેક રીતનાં—નથી રજબારબી જેમાં કસર કે ખામ.

શેર.

સચકાર, સગદીદ, ગેહસારણું, દોખમે—નશીની એ ચાર છે  
 જવાને “ચીનવત પુલ” પર જેનો મુખ્ય આધાર છે  
 અનાસરો “દહુમ યજ્ઞદ”ને પુગે ન ગેતીપર તેનો ભાર છે  
 ક્રીયાઓ થાય જો આ બધી તો રવાન “કેહુર્પ-સ્વાર” છે

જે ક્રીયા “હુશમોરદી” કહેવાય—તે તો ઘેરમાંજ થાય  
 કરે અગ્યારી સહાય—“પાવ મેહુલ” નીમાં જરી

આજ સુનાવું—જરથોશ્તી મરણ ક્રીયાઓની માતેબરી.—૨

૧. રવાનની કદીમ ખામી—રૂઢાંતી અજ્ઞાનતા.

૨. ગેતીની અંદર દરેક જીવને લગતો ધર્મ સ્થાપનારાં તે તે જીવમના  
 સાહેબોને માટે અહીં ઈશારો છે, જેઓ પોતાની રૂઢાંતી ચરમથી કુદરતનો  
 કારોબાર જોઈ, પોતાની કોમનાં લોકોને માફક આવે એવી રીતના રીત-રીવાજો-  
 ક્રીયાઓ ફરમાવી જાય છે.

લોહી, તોખમ, કે ઓદાન—ખેશી—મીત્રાનું જોડાણ  
કરે “અધપિ” તું<sup>૧</sup> બંધારણ—વસવે કુટુંબથી મળી  
માટેજ ઘેરમાં—થતી’તી “હુશ્મોરદી” ક્રીયાઓ લલી  
અશો ગુજરેલનિ કાજ—દરન, આફ્રીંગાન, બાજ  
સાથે મુકતાદનો સાજ—થતો ઘેર—ઓ—ગલી  
ફરોફરોના—આશીશોથી હર આશ કામની ફળી  
શેર.

યજ્ઞસ્તે, વંદીદાદ, વીરપરદ, હમાયસ્ત ને નીરંગદીન  
“મેગ્નેટીક કરન્ટ”<sup>૨</sup> જેનો ફાયદા કરે છે બીજા બીજા  
ક્રીયાઓ એ “પાવ મેહુલ” ની કાર્યસાધક ને સંગીન  
આતશબેહરામ અગ્નિમાં કરવા કહે જરથોસ્તી દીન

આપણા વડીલો નેકનામ—જાણતા કાયદા આ તમામ  
તેને તોડવાનો અંજમ—જુઓ ખ્યાલ કરી  
આજ સુનાવું—જરથોસ્તી મરણ ક્રીયાઓની માટેબરી.—૩

“માસીક—માંદગી” નો કાયદો અગણિત જેનો ફાયદો  
તેને માટે એલાહેદો—રહેતો ઓરડો ધરોધર  
નીચે ખરકીમાં—ખેસતાં’તાં બાનુઓ કંઈ વાંધા વગર  
સુનો બદબખ્તીનો હાલ—છોડી અસલની આ ચાલ  
ખેસવા લાગ્યા માળેમાળ—જેથી વધ્યું અબેખર  
ન થાય ક્રીયા—ઘેરમાં જો હોય “દરૂ” ની<sup>૩</sup> નડતર.  
શેર.

હડસેલી ઘેરમાંથી કાઢી ક્રીયાઓને અગ્નિમાં  
રદ જાય છે જે ત્યાં બધી “અધપિ” ની ગેરહાજરીમાં

૧. દરેક શખ્સ પોતાની આસપાસ જે વાતાવરણ પોતાના આચાર વીચાર  
અને રહેણીકરણથી ચાલુ ઉભું કરે છે તેને “અધપિ” (Personal Magnetism) કહે છે.

૨. ક્રીયાઓથી ઉત્પન્ન થતો એક જાતનો વીજળીક પ્રવાહ.

૩. દરેક તથા મનીને ચોક્કસ કાયદે પરહેઝવાની જે તરીકેતો ઓરત  
તેમજ મરદોએ પાળવાની છે, તે નહિ પાળવાથી જે અણહીઠ ખરાબી ઉભી  
થાય છે તેને “દરૂ—એ—બુલ” કહે છે.

“દુર એસવું” છોડી દીધું જુઓ ફેશનની શીશ્યારીમાં  
પરીણામ જેનું આવ્યું આને ખેકારી ને “જેહુકારી” માં<sup>૧</sup>

સુધરેલ નર નારો જવાન—એવફા ને એષમાન  
લાવી ક્રીયા પર ગુમાન—એકાંછ દીનથી ફરી

આજ સુનાવું—જરથોશ્તી મરણ ક્રીયાઓની મોતેખરી.—૪

થઈ ફેશનનાં ગુલામ—હીણ દોખમા જેવાં ધામ  
ન જાય આતશખેહરામ—ઉલા કરે નીરંતર  
ફતવાઓ એવા—કે ટુંક કરો ગેહસારણાનું ભણતર  
લડી રેવાજોથી લડત—અવસ્તાની માંગે શાહદત  
ભુંડી તેઓની આદત—વધારે કોમી અંતર  
તજવા માંગેછ—તેઓ નીરંગ, સુદરેહ—કુશ્તીનું બખતર.

શેર.

“હોવીયત” રહાંની દુર કરી અખંડતા પામવા રવાનની  
“મીથો—માંથો ને યસ્નો” ની છે દીન કદીમ ધરાનની  
ફેરફાર તે દીનમાં કરે તાકાત શું ઇનસાનની  
જો કંઈ કરે તો “વરજાવંદ”<sup>૨</sup> જેને “ક્ષત્ર”<sup>૩</sup> યજ્ઞદાનની

પાયા વડીલોએ ચણ્યા—તેને હાથે કરી ખણ્યા  
શું ધુળ તમો ભણ્યા?—વેલાત ફરી હરી

આજ સુનાવું—જરથોશ્તી મરણ ક્રીયાઓની મોતેખરી.—૫

આશ્રવન ને રથએશ્તાર—વાઝીયોશ હુતોખશ એ ચાર  
જેમાં પહેલાનો આ સાર—સમજો ચીત ચોડી  
આલા દરજ્જો—આશ્રવનનો જેની હોવીયત બહુ થોડી  
ખીળવી આતશોની શક્તિ—કરે ક્રીયા ને ભક્તિ  
થાય સહિની જેથી મુક્તિ—આપે સંબંધ જોડી  
કુદરત સાથે—બદીઓનાં ખીજને ફેડી તોડી.

૧. અનીતી.

૨. નજદીકનાં ભવિષ્યમાં જરથોશ્તી દએનની તેમજ કુલ જગતની વૃદ્ધિ  
કાળે રાહનીદાર (World Teacher) જગત-ગુરૂ તરીકે “વરજાવંદ ખેહે-  
રામ” સાહેબ આજનાર છે તેને માટે અહીં ઇશારો છે.

૩. સત્તા—મીનોઈ અધીકાર.

શેર.

આગ્રવનના વડા જે “મગવો” તેમનું કાર્ય બહુ શ્રેષ્ઠ છે નિર્માણ જેઓને માટે “ગરોમાન બેહુતર” છે નીંદા-ઠેકડી એઓની કરે તે પુરા પાપી નેહસ્ત છે “આશ્મોધો” નાં પુરા હાલની ક્યાં તેઓને દેહસ્ત છે

આવા અશો દસ્તુરાન—દીન ધર્મના પાસ્થાન  
જેમની ધરાનમાં આણુ—હતી સર્વોપરી

આજ સુનાવું—જરથોશ્તી મરણ ક્રીયાઓની મોતેબરી.—૬

જીવે આજે મોબેદોની ચાલ—જીવી ફરજતો ખ્યાલ  
ક્રીયા કરે હાલ-હવાલ—નારાજ બને બેહદીન  
સુધારકાતું—પુછું પકડી ઘટાડે દીની ચકીન  
તરીકતો બધી આલે—તે જો મોબેદો નહી પાળે  
સપડાઇ શેતાનની બળે—થાય ગુનાહમાં લીજ  
પપસા લઇને—ઘોંટાળા કરે ક્રીયામાં બીજ બીજ.

શેર.

ખુન કરે ક્રીયાતું જે તે ફરજંદતો ખુની ગણાય છે  
તન-મનથી દુગ્ધી થઇ “આહુરમ” ને દીન પરતાય છે  
પપસા ક્રીયાના આપવે નૈયન બેહદીનની નોંધાય છે  
“અવીજેહ વેહદીનની ગાસ” માં અણુદીઠ ક્રીયા થાય છે

માટે હમદીન ખાસ-ઓ-આમ—ના તજતાં ક્રીયાકામ  
આપજો પુરતું દામ—દીને ઉમંગ ભરી

આજ સુનાવું—જરથોશ્તી મરણ ક્રીયાઓની મોતેબરી.—૭

૧. આગ્રવનનાં તબક્કાની આંઠ શ્રેડ છે જે અષોધની ઉંચ ગતીથી ચઢી શકાય છે. આ આંઠ શ્રેડમાંની સહથી ઉંચી શ્રેડના લોકોને “મગવો” કહે છે, જેઓ આ ગેતીની ઉપર ચઢતોનાં જેવું કુદરતની રક્ષિતું કાર્ય હર-જમાનમાં કરી રહે છે.

૨. પોતે દીનની વીરધ જઇ તેને તોડી બીજઓને પણ તેવાજ ઉલટા મારે લઇ જવાની કોશિશ કરનારા બદ ઇનસાનો.

૩. કુદરતની પોતીકી જરથોશ્તી દીન જે નીસ્તીથી હસ્તી લગી લખાઇને રહેલી છે તેની અણુદીઠ પાવીકત.



“સાહેબે-ઝર”<sup>૧</sup> શેઠયાઓ—યકીન ધર્મ પર લાવે  
કામની મદદે આવે—ખાતું સ્થાપે એવું મહાન  
ચાર દીવસની—થાય સર્વેની ક્રીયાઓ જ્યાં એકસાન  
ખરચી સમાર્ગે ધન—ઉભા કરે આશ્રવન  
જેનાં દેમાગ ને દર્શન—હોય “મીસલે-યજ્ઞદાન”<sup>૨</sup>  
અશોષભર્યા—અમલથી બને કામનાં રહેખરાન.

શેર.

ક્રીયાઓ થાય દીન ચારની અશે સરોશની આણુમાં  
પરહેઝગાર મોખેદો પાકથી પાવ-મેહેલનાં મકાનમાં  
સહાય કરે ઉરવાનને જવાને ગરોથમાનમાં  
એથી વધુ પુન્ય નથી આ “હાશમી”<sup>૩</sup> જમાનમાં

ખુબી ક્રીયાઓની સારી—રચવી ખ્યાલમાં બહુ ભારી

લેખ લખ્યો છે વીસ્તારી—વાંચજો ચીત ધરી

આજ સુનાવું—જરથોશ્ટી મરણ ક્રીયાઓની માતેખરી.—૮

ટોળો જરથુસ્ત્રીયાન—વસે “ખાતેન-ઘરાન”<sup>૪</sup>  
કોહ દેમાવંદ દરમ્યાન—પદ્મ-અમલમાં ચક્રચુર  
રહેખર જેમના—“સોષા-વરેજ”<sup>૫</sup> નું છે યજ્ઞદી નુર  
વસ્ત્રા ટોળામાં જઈ—સાલ સાડાત્રણ રહી  
મેળવી “દનૂમ” ની વહી—કીધો અંધકારને દુર  
ખેહેરામશાહ નવરોજ શરાફે લીધું જ્ઞાન ભરપુર.

શેર.

વીસ સાલ સુધી સેવા કીધી ફેલાવ્યો જ્ઞાનનો પ્રકાશ  
ઝરો પદ્મનો વહેતો કીધો ખોલીને દનૂમનો કલાસ

૧. સોનાનાં માલેક—દોલતમંદ-ધનવાન.

૨. યજ્ઞદોનાં જેવા.

૩. મંગળના ગ્રહની મુળ અસર ધરાવનારો ખુરો જડવાદી (કલીયુગનો) જમાન.

૪. હાલનાં બહેર ઈરાનથી અણ્ઘીઠ રીતનું ક્રુપું ઈરાન કે જ્યાં અણ્ઘીઠ રીતે અનેક જરથોશ્ટી આખેદી ટોળાઓ વસી રહેલા છે. વાંચો ક્રુશો-ગર્દ પુ. ૨૬, પાનાં ૨૭૦-૨૮૪.

૫. સરોશ યજ્ઞ સાથે સીધો સંબંધ ધરાવી તેવણુનો નાદ સાંભળી તે મુજબ અમલ રાખનારા મહાન સાહેબ.

૬. બસારત પામીને મેળવેલું દીનને લગતું મીનોષ જ્ઞાન.

સમજવી બુલંદી દીનની કીધા સુધારકાને નીરાશ  
રહેલત પામ્યા એકાએક મનની રહી અધુરી આશ

ધરી ધર્મની દાજ—મેગાં મળ્યાં આપણુ આજ  
ઉજવી “ઉસ્તાદ સાહેબ”ની<sup>૧</sup> બાજ—૧૨માં વરસની ખરી  
આજ સુનાવું—જરથોસ્તી મરણ ક્રીયાઓની મોતેખરી.—૯

સહ શાગેદાંમાં આલા—ફરામરોઝ ચીનીવાલા  
લેખો જેમનાં નીરાળા—શું કરું વખાણુ  
ખાત્રી કરજો—વાંચી “નીકીએ વેહુદીન”માં એમનાં લખાણુ  
ક્ષુભીક પ્રદમનાં દાની—ફીરોઝ ને દીનશાહ મસાની  
જેની આગળ ભરે પાણી—“ફાઇલોલોજીસ્ટ”<sup>૨</sup> વીદ્વાન  
ચોથા ચેલા—જહાંગીર ચીનીવાલા ખરા યાની ગુણવાન  
શેર.

આ સ્થંભો મુખ્ય ચાર છે ક્ષુમના દીની મેહેલના  
ફતવાઓને તોડે જેઓ સુધારકો ચસકેલના  
“રાસ્ત રહેખરાંન”<sup>૩</sup> છે શું વઠેલ કે વટલેલના  
હરદમ રહો એઓ ઉપર આશીશો “સાહેબે-દેલ”ના<sup>૪</sup>

શુક સાંજ ને સહવાર—કરે “જકેખ” હરવાર  
ચાઓ કામનો ઉદ્ધાર—“ક્ષુમ” નાં યાને કરી

આજ સુનાવું—જરથોસ્તી મરણ ક્રીયાઓની મોતેખરી.—૧૦

૧. જરથોસ્તી ઇસ્મે-ક્ષુમના અસલ દીની જ્ઞાનને ૧,૩૦૦ વરસ બાદ  
હીંદુસ્તાનમાં પહેલવહેલું ફાહેશ કરનારા ક્ષુમના પાચોનીયર બેહેસ્ત-બહેરેહ  
બેહેરામશાહ નવરોજી શરાફ. (જન્મ : તા. ૩-૮-૧૮૫૮; મરણ : તા. ૭-૭-૧૯૨૭ ઇસવી.)

૨. પક્ષીમની રૂઢીએ અબ્દાર્થથી જરથોસ્તી દીનને સમજવાની કોશિશ  
કરનારા અવસ્તા-અલ્યાસીઓ.

૩. કુદરત અનુસાર સાચી દોરવણી કરનારા,

૪. દેમાવંદ કોહમાં ગોફેનશીન યંત્રને અશો જરથોસ્તી જાંદગી ગુબરી  
રહેલો છુપો ટોળો—જેઓ પોતાનાં દીલ ઉપર પુરેપુરો કાબુ ધરાવનારા હોવાથી  
“સાહેબ-દીલ” (Master-Heart) કહેવાય છે.



શરૂઆતના ચાર દીવસોની જરથોશ્તી

મરણ—ક્રીયાઓની મોતેબરી

અને તેઓનો

મરણ વખતે શરીરમાં અણુદીઠ રીતે ચાલતી

ક્રીયાઓ સાથનો સંબંધ.



(એ બાબદને લગતા ખાસ જોડેલા ખ્યાલ સહીત.)

જરથોશ્તી ઇસ્મે-ક્ષુમનાં મધ્યગ્રીદુથી

લખનાર:—મી. કેઅશરૂ અરજોરજી જમીના, “જાકેબ.”

આજના જડવાદી જમાનાની અંદર પારસી કોમનો એક ભાગ નાસ્તીક થઇ ગયો છે, એટલે કે ખુદાની હૈયાતીમાં કે ધર્મ અને તેની તરીકતો અને ક્રીયાઓનાં પાલણમાં તે મુદ્દલ માનતો નથી. કોમનો બીજો એક ભાગ એવો છે કે જે પોતાનો બાપીકો ખુલ્લું ધર્મ તજીને પર-ધર્મી માનતાઓ અને રીવાજોનાં પાલણ તરફ વધુ ખેંચાયેલો રહે છે, જ્યારે કોમનો એક ત્રીજો ભાગ એવો છે કે જે પોતાના ધર્મના બાપદાદેથી ચાલતા આવેલા રીવાજોને માન સહીત જાળવીને તેનાં પાલણમાંજ પોતાનું સાર્થક સમજે છે. આ ત્રીજો વર્ગ કે જે પોતાનું ધાર્મિક ઇમાન અને એતેકાદ જાળવી રાખી અચાર સુધી ધર્મને ટકાવી રહ્યો છે, તેનાં ઇમાનને તોડવા માટે છેલ્લાં ત્રીસેક વરસો થયાં કેટલાક સુધારાવાળા સાહેબો ચાલુ અનેકવાર કોશેશો કરી ચુક્યા છે. પણ ખુદાના હોઠકમથી તેઓ કુદરતથી ઉલટી પોતાની નેમમાં જેવા જોઇએ તેવા ફાવેલા નહિ હોવાથી, તેઓ અવારનવાર અમુક અમુક નવા ફતવાઓ ઉભા કરી કોમમાં ધાર્મિક રમખાણો જગાડે છે.

## જરથોસ્તી ક્રીયા કામોની સામે સુધારકોના અખાળા.

આવા સુધારક સાહેબોની એક મુખ્ય ચક્કવલ જરથોસ્તી ધર્મની ખુલ્લું મરણ ક્રીયાઓની સામે છે. કામની આજની નળણી આર્થિક હાલતનું એકું આગલ ધરી તેઓ જણાવે છે કે “ક્રીયાઓ પછવાડે આજના આર્થિક વખતમાં આટલો બધો પછસો બરબાદ શા માટે કરવો જોઈએ? એ તો બધું પાછલા જમાનામાં મોઝેદ સાહેબોએ પોતાનાં પેટનાં ગુજરાન અર્થે ઉભુ કીધેલું ધર્તીંગ છે—પેગામ્યર સાહેબ જરથુસ્ત્રે આવું બધું કંઈજ કરમાવેલું નથી—મરણ પછી તો દરેક ધર્મનાં રવાનો એકજ છે, તો પછી યીજ કાંઈ ધર્મમાં નહિ અને જરથોસ્તી ધર્મમાંજ કાંય આટલી બધી વગર અર્થની બરબાલુ ક્રીયાઓ કરાવવી જોઈએ?—આ બધી ક્રીયાઓ કરાવવાનું કરમાન જરથોસ્તી ધર્મમાં મલતુંજ નથી. માટે તેની પાછલ આજના બરાબ વખતમાં પછસો બરબાદ કરવા કરતાં કામનાં હીતનાં કંઈ નવાં નવાં કાર્યો પછવાડે એ પછસો બરબાદ જોઈએ!”

આવા આવા અનેક જાતના ફતવાઓ અવાર નવાર છાપાઓમાં વાંચવાથી, અને ભાષણોમાં સાંભળવાથી કામનો દીની એતેકાદ ધરાવનારો પણ દીની શીલસુશીની ખુલ્લુંદીનાં જ્ઞાનથી બેનસીય રહેલો, ઉપર જોઈ ગયા તેવો ત્રીજો વર્ગ બાપડો વમાસણમાં પડે છે કે, “બરેબર આવણે બધાં આ દીનને લગતાં ક્રીયાકામો—રીવાજો અને તરીકોતોનાં પાત્રણ અર્થે તન—મન—ધનથી પછડાઈ જઈએ છીએ, તેમાં હાંસલ શું? મરણ પછી રવાનનું શું થતું હશે—તે ક્યાં જતું હશે—ક્રીયાઓથી તેને શું અને કેવી રીતનો ફાયદો થતો હશે?—એ બધી વાતો તો બેદના પરદામાં છે, આવણે તે વીધે કંઈ જોઈ કે જાણી શકતાં નથી, તો પછી આ બધા પછાડાં મારવાનાં મુકી દઈએ તો કેમ?”

સુધારકોની ચલવલથી દીની એતેકાદ ધરાવનારાં જરથોસ્તી નર-નારીઓનાં મનમાં આવી જાતનો એક છુપો વસવસો દાખલ થવા પામ્યો છે, જે પારસી કામની અને ખુલ્લુંદ જરથોસ્તી ધર્મની ભવિષ્યની હૈયાતી માટે જોખમ ભર્યો છે, જેને દૂર કરવાનો એકલો ધલાજ એજ છે કે દીનની ગુણ શીલસુશીની મદદથી આ બધી ચીજોની ખુલ્લુંદી સમ-જવી દીનદારોના એતેકાદને જ્ઞાનની રોસ્નીથી એવો તો મજબુત સીલ કરવો, કે જેથી તે પાછો કોઈની દીવસ તુટી શકે નહિ. આ માટેની જેટલીયે કોશિશો ભાષણો તેમજ લખાણો મારફતે થાય તેટલી ઓછીજ

ગણાવી જોઇએ. આવી અનેક કોશેશો અત્યાર આગમજ જરથોસ્તી ઇદમે-ક્ષુમનાં જ્ઞાનનાં મધ્યર્જીદુથી વીદ્વાન ધર્મ-અભ્યાસીઓ તરફથી થઇ ચુકી છે, અને તેઓનાં તે શીક્ષણોથી જ્ઞાન સાથનો મજબુત એતેકાદ સંપાદન કરીનેજ આ અદના લખનાર આજનો વિષય લખવાની હીમત કરી શક્યો છે.

**દીનની જાળવણી કરનારી યજ્ઞદી તેમજ દુન્યવી વ્યક્તીઓની સીલસીલાબંધ યાદ.**

ત્યારે હવે વીપયની શરૂઆત કરવા આગમજ સદીના પેદા કરનાર અશો દાદાર અહુરમઝદને યાદ કરી, તેમનીજ મરજી મુજબ કાર્ય કરતા હકત અમશાર્ષદો, મીનો-દઝમે-ફરેરોબ-યજ્ઞદો-ગાથાઓ-અને નખાનજદીશતનાંમ રૂવાનોને નમન કરી-વહુરે-વહુરાંન રમઝો અહુરાના અશો સ્પીતમાન જરથુશ્ત્ર સાહેબ, કે જેવણુ આ ખતીરથ બામનાં અહુ અને રતુ છે તેવણુ તરફ તેમજ તેવણુની બક્ષેલી બુલંદ માજદયસ્ની જરથોસ્તી દઝમેન અને તેનાં ફરમાનો-તરીકતો તેમજ ક્રીયાકામો તરફ “ઉતયુષ્મતી તેવીધી” યાને ખરાં જીગરની જાનફેશાંની બતાવી, તેઓ સાહેબની બહુમન અમશાર્ષદ સાથ સીધો સંબંધ ધરાવનારી “આસ્તે-વીર” ની ઉચ્ચમાં ઉચ્ચ મીનોઇ અક્ષત્ર-શક્તિ ઉપર સદ હજાર આફ્રીન ગુજરી, માજી જમાનનાં જરથુશ્ત્રોત્તમાઓ અને રાધનીદાર સાહેબોને પુશકલ માનની લાગણી સહીત યાદ કરી, તેઓના હાલી જમાનના જાનનશીનો અને જરથુશ્ત્રોત્તમાઓ કે જેઓ દેમાવંદ કોહની અંદર ગોફેનશીન થઇને જરથોસ્તી દઝમેનની પાસ્યાની અને દીની ક્રીયાઓની જાળવણી ખરેખરી અશોષ ભરી રીતે કરી રહ્યા છે, તે મહાન પવિત્ર આબેદ સાહેબ-દલાંન સાલેકોને નમન કરી, તેઓના વડા રહેબર મુરબીજી આલીશાન ખાનદાનેવાલા નામવર નર અશો ઓપાવરેઝ મઝબાનજી સાહેબ તેમજ તેવણુના નાયબ રશીદજી સાહેબ તરફ બકિતબાવ બતાવી, તેઓ તરફથી ઇદમે-ક્ષુમનું જ્ઞાન તહેસીલ કરી આવી તે હીંદુસ્તાનનાં પારસીઓ સમક્ષ પહેલવહેલું ફાહેશ કરી જનારા બેહેસ્ત-બેહેરેહ ઉસ્તાદ સાહેબ ઓસ્તા બેહેરામશાહ બીન ઓસ્તા નવરોજી (શરાફ) નાં રૂવાનતું વૃદ્ધિના માર્ગમાં સરોશની પનાહ હેઠલ સદા આગલ અને આગલ વધવું થાય એવી દુવા ગુઝારી, તેવણુના હૈયાત ચેલાઓ કે જેઓ હાલમાં બાપણો તેમજ લખાણો મારફતે ઇદમે-ક્ષુમનાં જ્ઞાનનો પ્રચાર જરથોસ્તી કોમમાં કરી રહ્યા છે

તેઓને તંદરોસ્તી સાથની લાંબી જીંદગી મળે, આપણી આત્મ શરૂ કરીશું :—

ભલાં અને નેક હુમદીન વાંચકો, આજનો આપણો વીષય “શરૂઆતના ચાર દીવસોની જરથોસ્તી મરણ ક્રીયાઓની મોતેયરી, અને તેઓનો મરણ વખતે શરીરમાં અણુદીઠ રીતે ચાલતી ક્રીયાઓ સાથનો સંબંધ” એ આત્મદને લગતો છે. શરૂઆતના ચાર દીવસોની જરથોસ્તી મરણ ક્રીયાઓની અસર તેમજ ખુબી શું છે તે જાણવા માટે પહેલાં એક આદમી યુજર પામતી વખતે કુદરતી રીતે શું શું ક્રીયા થાય છે, તેનું રવાન શરીરથી કેવી રીતે છુટું પડે છે અને તેમ થયા પછી શરીરની શું હાલત થાય છે, તેનો લંબાણથી ખ્યાલ લેવાની જરૂર છે, અને આ ખ્યાલ બરોબર રીતે લેવા માટે જીવતી જીંદગીમાં માનવીનું બંધારણ કેવી રીતનું છે, અને તેનાં શરીરના જુદા જુદા ભાગો એક મેકમાં મલીને કેવી રીતે કાર્ય કરે છે, તેને લગતું થોડુંક જ્ઞાન લેવાની જરૂર છે.

**જરથોસ્તી ધર્મ પ્રમાણે માનવીનું બંધારણ નવ તત્વોનું.**

બીજા ધર્મોની શીલસુરી માનવીનું બંધારણ સાત તત્વોનું બનેલું છે એમ કહે છે, જ્યારે જરથોસ્તી ઇદમે-ફત્તમનું શીલણ શીખાડે છે કે, શું હસ્તીની મીનોષ તુરી શએ (ચીજ) ઓનું, કે શું નીસ્તીની અનાસરી શએઓનું બંધારણ નવ તત્વોનું બનેલું છે. “ઇદમે-અયદાદ” એટલે કે સંખ્યાની શીલસુરી (Science of Numbers) કે જેની અંદરજ તમામ સૃષ્ટી-રચનાનો બેઠ સમાયો છે (Number lies at the root of the Universe) તેની રૂએ જોતાં, ગમે તેવી મોટી રકમ લખશું, તે તેની અંદર ૧ થી ૯ અને ૦ સુધીનાં આંકડાઓજ આવશે, જેમાંનાં એકથી સાત સુધીના આંકડાઓમાં હસ્તીને લગતી શીલસુરીનો બેઠ છે, આંકનો આંકડો જે કયાસનો છે તે નીસ્તીનો બેઠ રાખે છે, જેને નવની સંપૂર્ણ ગતીને પામવાનું છે, જેથી તે દશની કમાદયતને પુગી શકે, એટલે કે તે સાહેબ અહૂ જે એકલો એકજ છે તેને પામવા માટે સુન્યની (ફવળીની) હાલતમાં દરેક શએને અંતે જવાનું છે. “ઇદમે-ઇન્ડીસત” યાને ગણીતશાસ્ત્ર (Science of Mathematics) ની રૂએ જોતાં નવનાં આંકની ખાસ ખુબી એ છે કે એને ગમે તેટલી નાની કે મોટી રકમે ગુણતાં જે જવાબ આવે છે, તે જવાબના આંકડાઓનો સરવાળો કરતાં પાછો નવનોજ આંકડો આવીને ઉભો રહે છે. દાખલા તરીકે  $૯ \times ૫ = ૪૫$  ( $૪+૫=૯$ ),  $૯ \times ૧૮૫ = ૧૬૬૫$  ( $૧+૬+૬+૫ = ૧૮ = ૧+૮ = ૯$ ) આવી રીતે જોતાં નવનો

આંક સંપૂર્ણ ગતી ધરાવનારો છે. આપણી જીંદગીની નેમ પણ સંપૂર્ણતાએ પુગવાનીજ હોવાથી, આપણાં શરીરનાં બંધારણની અંદર જુદાં જુદાં નવ તત્વો કુદરત તરફથી અપાયલાં છે.

**જરા જરામાં અવસ્તાની શાહુદત માંગનારાઓને અર્પણ !**

આજના પશ્ચીમના જડવાદથી રંગાયેલા જમાનામાં કેટલાક સુધારક સાહેબોનાં મગજમાં એવોજ પવન ભરાયેલો છે કે જે ચીજોની શાહુદત હાલનાં મોજુદ અવસ્તા-સાહિત્યમાં મલતી હોય તેટલીજ ચીજો ખરી, બાકીની તો પાછલા જમાનામાં અબણ મોખેદોએ ઉભી કાઢેલી, તેથી તે માનવા યા પાલવાને યોગ્ય નહિ ! આ સીદ્ધાંત અનુસાર આવા દાનાઇના ભંડારો આજે જરથોસ્તી કામને શીખવી રહ્યા છે, કે બાળકની નવજોત કરી તેને સુદરેહ-કુશ્તી પહેરાવવો એ કંઈ ધાર્મિક ફરમાન નથી, એ તો સંસારી રીવાજ છે ! તેમજ ગાયનાં મુતર જેવી અપવિત્ર વસ્તુ (નીરંગ) પીવાથી કંઈ આપણું શરીર કે રવાન પવિત્ર થતું નથી, માટે એ રીવાજ ચાલુ રાખવાની કંઈ જરૂર નથી, કારણકે એ ચીજોની શાહુદત અવસ્તામાં મલતી નથી !

સુધારકોના આવા વાહીયાત ફતવાઓથી ઉશ્કેરાઈ જઇને એક ઓરથોડોક્ષ લેખકે વાજગી રીતે તેઓને જાહેર છાપામાં સવાલ પુછ્યો હતો કે, “અવસ્તામાં તો લેધો પહેરવો જોઇએ એવું ફરમાન કેઠે આપ્યું નથી, તો પછી તમે શું કામ પહેરો છો ? તમારામાં હીંમત હોય તો લેધા વગર નાગા ફરવાનો સુધારો દાખલ કરી તેનો નતીજો જરા ચાખી જોવની !”

**“એવી કોઇ ચીજ નથી કે જે અવસ્તામાં નહિ હોય.”**

આજે તો એક બચ્ચું વટીક સાધારણ રીતે જાણે છે કે અસલમાં જરથોસ્તી ધર્મ જ્યારે તેનાં પુર બહારમાં ફેલાયેલો હતો, તે વખતે તે ધર્મની શીલસુરીને લગતાં જાગરદસ્ત મોટાં ૨૧ નરકો હતાં, જેની અંદર દેખીતી તેમજ અચ્છુદીઠ આવમોને લગતી દરેક બાબદના મુળ કાયદા સમજાવવામાં આવ્યા હતા, તેથીજ આપણી “દાઆ નામ સેતાયશન” ની બંદગીમાં બુદ્ધ અવસ્તા વાણીને “ફરહાંગાન ફરહાંગ માંથ્ર રપેન્ત” તરીકે ઓલખાવેલી છે, યાને કે “ઇલ્મોનો ઇલ્મ અવસ્તા માંથ્ર” છે Avesta Manthra is the Science of Sciences—the Master Knowledge છે. આ કંઈ ખોટું અભીમાન નથી પણ કુદરતની સમ્બાધનો એક ભાગ છે, જે ખીનાને આપણી એક ખીજ પાજંદ

સેતાયશ “બનામે ઇજદ” નો ૧૫ મો ફકરો મજબુત ટેકો આપે છે, જેમાં દાદાર અહુરમજદ કહે છે કે :—

“બદીન્ ઇ અવનાસ્ત અવીજેહુ માજદયસ્નાન્ પએદા અએદુન્ બ કરદમ કે હીય ચીહુ નીસ્ત કે બ અવસ્તા અંદર નીસ્ત!”

યાને કે નાશ નહિ પામતી, પવિત્ર માજદયસ્ની દીન એવી રીતે પેદા કીધી છે કે એવી કોઇ ચીજ નથી કે જે અવસ્તામાં નહી હોય.”

આજે એવી માન્યતા છે કે એ બધાં નસ્કોને ઇરાનનાં દુશ્મનોએ બાળી નાંખ્યાં છે, પણ જરથોસ્તી ઇદમે-ક્ષત્રમનાં શીક્ષણ મુજબ જ્યારે ઇરાનની પડતીનો વખત નજદીક આવ્યો ત્યારે મગવોના ચોકસ ટોળાઓ જાહેરમાંથી છુટા થઇ કીનારે-કશ થઇ ગયા અને તેઓ પોતાની સાથે અસલના ૨૧ નસ્કો સાચવીને લઇ ગયા, જે આજેથી તેઓ પાસે મોબુદ છે. આજે હીંદુસ્તાનમાં આપણી પાસે જે અવસ્તા સાહિત્ય બચેલું છે તે તો અસલ મહેલના એક ભાગ તુટા ભાગ જેવું છે, જે આપણને છેલ્લા રાઇનીદાર દસ્તુરાંન દસ્તુર આદરબાદ મારેસ્પંદ સાહેબે આપણાં જેવાં આ હાશમી જમાનનાં ગુનેહગાર રૂવાનોનો કુલ્યાતી કેશાશ પોતાની રૂહાંની ચક્રમથી જોઇને આપણને માફક આવે એવી રીતનું ખાસ રચી આપ્યું હતું. ત્યારે આવાં અધુરાં અવસ્તા સાહિત્યમાંથી દરેક બાબદો-રીવાજો-અને ક્રીયાઓને લગતી ખુદલી શાહદતો હાલમાં નહિ મળે એ બનવા જોગ છે. બીજું એ કે અવસ્તાના બેદો કંઇ આજના ભાષાશાસ્ત્ર (ફાઇલોલોજી) નાં જ્ઞાનથી ઉકેલી શકાય તેવા સાધારણ રીતના લખાયલા નથી, એ તો સ્તોત યસ્નને કાયદે રચાયલા હોવાથી એના બેદો ઉકેલવા માટે ભાષાશાસ્ત્રનાં જ્ઞાન ઉપરાંત “સ્તોત-યસ્ન” નાં ક્ષત્રમનાં જ્ઞાનની ખાસ જરૂર છે. તોજ હાલનાં મોબુદ અવસ્તા-સાહિત્યમાંથી પણ આપણા રીવાજો-તરીકતો અને ક્રીયાઓને ટેકો આપનારી સીધી નહિ તો આડ-કતરી શાહદત પણ મળી શકે એમ છે.

**જમાનાઓથી ચાલતા રહેલા રીવાજોની ભલી અસર.**

ચાલતા આવેલા રીવાજોને માન આપવાની બાબદમાં સુધારક સાહેબો એવી દલીલ લાવે છે કે, “આજે પારસીઓનો અમુક ભાગ બીડી પીએ છે, જે ખરી રીતે જોતાં ધર્મની વીરૂધ્ધ છે, પણ આ દીનથી ઉલટો રીવાજ પચીસ પચાસ વરસો વેર કામમાં ચાલુ રહે અને પછી



ભવિષ્યની ઓલાદ જો એમ કહે કે બીડી પીવાનું તો હમારા આપદાદેથી ધર્મમાં ચાલતું આવેલું છે, તો શું તેવા રીવાજનું પાલણુ તમે વાજબી ગણુશો ?”

એવું કહેનારા સાહેબો ભુલી જાય છે કે કુદરતના કાયદાથી ઉલટા રીવાજો કદીબી લાંબો કાળ ટકી શકતા નથી, કારણુ સમ્યાષ્ટ હમેશાં જુકાષ ઉપર ફાવે છે, અને પાંચ પચીસ વર્ષેબી કાષને કાષ રીતે તે બાબદનું ખોટારું જાહેર થયા વગર રહેતું નથી. જ્યારે કુદરતનાં વૃદ્ધિનાં કાર્યને મદદ કરનારા ભલા રીવાજો રસમો અને રીતીઓ તો જમાના-ઓથી એક સરખી રીતે ચાલ્યા આવે છે, જેમાં અહુરમઝદ તરફની ઉપરથી નીચે ઉતરી આવતી ભલી અસર-ગતી રહેલી છે, જેને અવસ્તામાં “ઉપયન” કહે છે. ચારે સામ્યા રીવાજો ચાલુપણું દેખાડે છે. *Genuine custom proves currency.* તેથીજ આપણે સરોશ ચક્ત હાદોખ્તના પાંચમાં કરદામાં ભણ્યે છીએ કે “કેહુર્પં મદરધયાઓ ઉપયનયાઓ યજમઘદે” યાને કે “લાંબા કાળથી ચાલતા આવેલા પુરાણા રીવાજોના કેહર્પં (અમુક મીનોષ શક્તિ ધરાવતો આકાર જે રીવાજોના પાળણુથી ઉભો થાય છે તેની) સાથે હમે યજ યાને એકનાં થઇએ છીએ—હમે તેને આરાધ્યે છીએ.” ત્યારે અવસ્તાની સાદદત વગરના ચાલતા આવેલા જુના રીવાજોમાં વટીકે આવી ઉંચ ખુત્તંદી રહેલી છે.

**માનવીનાં અંધારણુના જુદા જુદા નવ વીભાગોની ટુંક સમજ.**

હાલના મોજુદ અવસ્તાની અંદર ખુદાનાં ચાહવાથી આપણને માનવીનાં શરીરનાં અંધારણુના નવ ભાગોનાં નામે યજશ્નેના પપ મા હાના પહેલા ફકરામાં મલે છે, જે જડતાથી સુક્ષ્મતાના અનુક્રમે નીચે મુજબ છે:

- |          |              |             |
|----------|--------------|-------------|
| ૧. તનુ.  | ૪. કેહુર્પં. | ૭. ઉરવાન.   |
| ૨. ગએથા. | ૫. તેવીપી.   | ૮. અઓદંધહુ. |
| ૩. અજદ.  | ૬. ઉશ્તાન.   | ૯. ફવપી.    |

આ નવ વીભાગોની ટુંક સમજ આપણે લઇશું.

તનુ—એટલે ખાકી શરીર માંસ હાડકાનું બનેલું ખોખું.

ગએથા—એટલે અંદરના અવયવો જેવા કે હાટ્-ફેફસાં-કલેજું-ભેજું-ગુરદા-ગુલ્લ અંગો વીગેરે.

અજદ—એટલે રોગની શરીર, ખાકી શરીરનો આખેહુબ પ્રવાહી

તેલનાં જેવો ભાગ, જેની અંદર ખરી સજીવન શક્તિ ચાલુ ફરતી રહે છે. આ ત્રણ વીભાગોની પહેલી ત્રગડીને “સ્થુળ-હૃદય” કહેલી છે એટલે દેખી યા માપી શકાય એવી ફેરફારને આધીન ત્રગડી કે જે વખતનાં વહેવા સાથે વધે યા સંકોચાય.

**કેહર્પ**—એટલે ૧૬ ચપ્પોનું બનેલું સુક્ષ્મ શરીર કે જે ૧૬ ચપ્પોની મારફતેજ (૧ + ૬ = ૭) સાત આસમાનોની અસર આપણી ઉપર ઉતરી રહે છે.

**તેવીષી**—એટલે ઇચ્છા વાસ્તાનું શરીર, જે ઇચ્છા ભલી તેમજ ખુરી બે પ્રકારની હોઈ શકે. ભલી ઇચ્છા એટલે કે પોતે જીવી બીજાને જીવાડવાની ઇચ્છાને “ગોસ્પંદી તેવીષી” કહે છે, અને ખુરી ઇચ્છા એટલે કે પોતાના લાભને ખાતર બીજાને હેરાન કરવાની ઇચ્છાને “પ્રફ્સી-તેવીષી” કહે છે.

**ઉશ્તાન**—એટલે કે આતેન જીવનશક્તિ કે જેની મદદથીજ પ્રાણ-વાયુની ક્રીયા શરીરમાં ચાલી રહી છે. ત્રણ વીભાગો (કેહર્પ-તેવીષી-ઉશ્તાન) ની બનેલી આ બીજી ત્રગડીને “સુક્ષ્મ-હૃદય” કહેલી છે, યાને કે નજરે જોઈ તેમજ માપી નહિ શકાય એવી રીતની અચ્છદીઠ, છતાં ફેરફારને આધીન યાને કે વખતનાં વહેવા સાથે વધે યા સંકોચાય એવી.

**ઉરવાન**—એટલે કે આત્મા-રૂહ (Soul) એક એવું તુર કે જેની અંદર અમુક કયાસ હોવાને લીધે તે કયાસને દુર કરી તેને હજુર “ઉર” (Unfold) થવાનું-આગળ વધવાનું છે.

**અઓદંધહુ**—એટલે કે મીનોષ જ્ઞાન સંપુર્ણ ઉદાપણ ધરાવતું ઉચ્ચ તુર કે જે પોતાની સાથનાં ઉતરતાં તુરને (ઉરવાનને) આગલ વધવામાં મદદ કરવા માટે ખાસ કાર્ય કરી રહેલું છે.

**ફવષી**—એટલે કે તે સાહેબ અહના હોકમ (વધી) ને આગલ ચલાવનાર (ફ=Fourth) અતલકમાં અતલક શ્રેષ્ઠમાં શ્રેષ્ઠ તુર. આ ત્રણ વીભાગો (ઉરવાન-અઓદંધહુ-ફવષી)ની બનેલી છેલ્લી ત્રીજી ત્રગડીને “કદીમ” યાને હમેશની કાયમની કહેલી છે, એટલે કે તુરને લગતી છે અને સેવટ સુધી તુરીજ રહેશે; તે કદી બીજી હાલતમાં ફેરવાશે નહિ.

આ પ્રમાણેના નવ ભાગો ઉપરાંત આપણાં શરીરમાં જન અને મન નામની બે મોટી ગતીઓ કાર્ય કરે છે, જે શું છે અને કેમ ઉત્પન્ન થાય છે તે હવે ટુંકમાં જોઈ આપણા વિષયમાં આગલ વધીશું.

## શરીરમાં કાર્ય કરતી જનની શક્તિનો પ્રભાવ.

આપણાં અઝદ શરીરની અંદર બે જાતની ગરમીઓના દોરો થયા કરે છે; એક ગરમી કે જે શરીરને ખરી સજીવન શક્તિ આપનારી (genuine heat) છે તેને ધદમીયતમાં “હુરારતે-ગેરેઝીયા” કહે છે, બીજી ગરમી જે બદ બુરસાઓને લગતી (false heat) છે તેને “હુરારતે-ગેરેઝીયા” કહે છે. આ બંને ગરમીઓનાં દોરનાં સાથે મલવાથી એક વર્તુળ ઉભો થાય છે, જેની અંદર ઉસ્તાન-આપમાંની કુદરત “વને-ઝવીત-ખીશ” (Tree of Life) નું આમે-હયાત આવવાથી જનની શક્તિ ઉભી થાય છે. ઇનસાનનો દરેક ભોગવટો અને બલીદારી આ જનન અને તેની છ શક્તિઓથીજ છે, જેનું વર્ણન આપણાં ખુલદ પાજદ લાલુતર “દુવા નામ સેતાયશન” માં મલે છે. ત્યાં આપણે લખ્યે છીએ કે, “અવીજેહુ દારમ ખુદી આરનીદેહુ-કુનશન પાહરીજશન, પાક શશ જોરાન-ઈ જનન-કુનશન, ગવશન, મીનશન, વ વીર, વ હોશ, વ ખેરદ.” એટલે કે, “ખુદીની જાતી કરણીથી તથા પરહેજથી જનન (વાને ઉસ્તાન) ની પવિત્ર છ શક્તિઓ—કરણી, વાયા, મીઝ (વીચાર), પાયદારી, જાન, તથા હહાપણુ—ને ખાલેસ રાખું છું.”

ત્યારે એક ઇનસાનને આપણે જીવતો જાગતો હાલતો ચાલતો—પુર જાન સહીત વીચાર-વચન-અને કાર્યો કરતો જોઈએ છીએ, તે આ અઝદ શરીરમાં થતા બે જાતની ગરમીઓના દોરનાં વર્તુળમાં ઉસ્તાનનું જોડાણ થવે ઉભા થતા “જનન” નાં પ્રભાવથીજ છે. હવે આપણે મનનું ઉભું થવું કેમ થાય છે તે જોઈશું.

**જીવતી જીંદગી દરમ્યાન શરીરમાં ચાલતું “મન” નું રાજ્ય.**

ઇનસાનનાં જડ તેમજ સુક્ષ્મ તનનાં બંધારણમાં “ગવ” અને “વોહુન” એવાં બે તત્વો છે. ઉરવાનમાં જે ઉંચ નુરી તત્વ પડેલું છે, તે જીવીને પોતીકા ઉતરતા ભાગને પોતાના જેવાજ ઉંચ નુરી બનાવવા માંગે છે, તેને “ગવ” કહે છે. ઉરવાનની સાથે જે “હોવીયત” અંધકારી સરશોક-અહ તરફનું જાન જીલાવી દેનારો દુએવ ગવની સાથે રહેલો છે, તે જ્યારે ઘટ રૂપ પકડીને નીસ્તી-ગેતીમાં શરીર રૂપે દેખાવ દે છે, ત્યારે તેને “વોહુન” કહે છે. આ બંને તત્વોમાંથી તેઓ દરેકનાં દોરો નીકલે છે, જેઓ અંતકરણનાં દશમાં ચત્રમાં એકમેકને મલી જઈને “મન” નામની ચીજને ઉભી કરે છે. ત્યારે આ મનની

ગતી હમેશાં એ પ્રકારની હોય છે. તે ભડી ગોસ્પંદી હોય તેમજ ખુરી પ્રફુલ્લી પણ હોય. આપણો દરેકનો આ તો જાતી અનુભવ છે કે કોઈક વખત આપણને ધણાજ ઉમદા નેક અને ભલા વીયારો આવે છે, જ્યારે બીજી વખત નહિ ધારેલા ખુરા નુકસાનકારક વીયારો મનની અંદર આવે છે. આનું કારણ મનની અંદર થતા ગવ અને વોહુનના દોરોનું છે.

આપણાં જેવાં સાધારણ ઇનસાનનાં તનમાં રૂવાન પોતે તો ધણું ધણું બચપણનાં પહેલાં ૧૬ મહીના લગીથી તે ૪૮ મહીના લગી સચેત રહી શકે, પણ પાંચમાં સાલથી આ ખાકી અનાસરી શરીરની “સમીયત” (ઝેરી ખસત) વધે, રૂવાનના હોશ ઉપર “બંદ-દરોશ” ની બેડી પડે છે, જેથી શરીરનાં રાજ્યનો કારોબાર રૂવાન મનને સોંપી તેને President નેમે છે, અને તેને તાકીદ કરે છે કે, “તારે વહીવટ કરતી વખતે Cabinet નાં બન્ને સાઇડનાં સભાસદોનું (ગવને લગતાં ગોસ્પંદી તત્વોનું તેમજ વોહુનને લગતાં પ્રફુલ્લી તત્વોનું) મત લઇ, પછી બંધોદાંગની પાસેથી તે માટેની બહાલી મેલવીનેજ જીંદગીમાં વર્તવું. આવી સલાહ આપી રૂવાન પોતે ગફલતીની નીંદમાં પડે છે અને મન બધો વહીવટ કરે છે. ખુરામાં ખુરાં માણસને વતીક કંઇખી ખોટું કામ કરતાં અંતકરણમાં જે ડંખ થાય છે, તે મનની આવી કુદરતી બનાવટને લીધે છે. માટે આપણુ ઇનસાનોએ આ અંતકરણના ડંખને સમજતા થઇને ખોટાં કામો કરવાથી જીંદગી દરમ્યાન બાઝ રહેવું જોઇએ. જે તેમ કરવામાં આવે નહિ અને મન વોહુનને લગતા પ્રફુલ્લી સભાસદોની સલાહ અનુસારજ વર્તવા કરે—ગવને લગતા ગોસ્પંદી સભાસદોની સલાહ માન્ય ન રાખે, તો પછી તેઓ પોતાનું મત આપતા બંધ પડે છે, અને મન ઇનસાનને ખુરાઇ તરફજ સદા દોરવ્યા કરે છે. આવી કંઇક વીગત મનને લગતી છે.

### સૃષ્ટી-રચનાનાં બ્યાનનો એક ટુંકે લાશ.

હવે આપણે કેહપ—તેવીધી-ઉસ્તાનની, આગલ અનુક્રમે થઇ ગયલી એ ત્રણેની ખીલવણીની ઉર્ષીઓની કંઇક સમજ લઇશું, કે જેથી એ શરીરનાં બંધારણનાં ત્રણ વીભાગો કેવી ઉંચ ગતીએ પુગી ચુક્યા છે તેનો કંઇક ખ્યાલ આવી શકે. જરથોસ્તી ઇસ્મે-દનૂમ જે “યુન દહેશન” યાને સૃષ્ટી રચનાનું બ્યાન સમજાવે છે તેમાં કહે છે કે, સૃષ્ટી-રચનાની શરૂઆતમાં હોશિયામ આગલ નુરોના એ મોટા ગોળાઓ જાહેર થયા, જેમાંનો એક “અહુમત” અને બીજો

“અહુવીઅત” નો હતો. અહુમતનાં નુરે એટલે તાકુલે-ખુદીનાં=પોતાની જાતે રાદી તબિયત (Nature) ને પીછાણનારાં ઉંચ નુરે ઉપર જોતાંને વારજ પોતાથી ચહડયાતાં શ્રેષ્ઠ નુર દ્રવ્યની તરફ જોષ તેને નમન કીધું અને દ્રવ્યની પુરેપુરી પીછાણ કીધી અને પોતે “કાંઈજ નથી” પણ “જે છે તે તેજ છે” એમ ખુલ્લું જાહેર કીધું. પણ અહુવીઅતે= અહુથી ઉલટી હાલતવાલાં ઉતરતાં નુરે ઉપર પડેલાં ઉંચ નુરોને પોતા કરતાં શ્રેષ્ઠ ગણવાની ના પાડી, અને “જેવો તું તેવોજ હું” એવો ગુમાનીભર્યો નાદ કાઢ્યો. આવા અહુવીઅતના ગોળામાંથી જે ઉરવાનોનું પ્રગટીકરણ નીકલ્યું તે ઉરવાનોની રચમાં દ્રવાઓની ભૂલાવાની ગતી હતી, જેથી તેઓ અહુરમઝદને માની શક્યાં નહિ. દાદાર અહુરમઝદે પોતાની કરમ બક્ષેશથી જ્યારે ઉરવાનની રચ=જ્ઞાનમાંથી દ્રવાઓને અળગ કીધો, ત્યારે ઉરવાન દાદાર અહુરમઝદને પીછાણી શક્યું અને પોતાની આગલી નાકરમાની માટે પરતાવો કરી, પોતાની સાથનાં પેલા અંધકારી ભાગ-દ્રવાઓ=અજ્ઞાનતાના ભુલાવાનેથી પોતાના જેવો જ્ઞાની કરવાનું માથે લીધું, જેથી અહુનવરમાં લખાયેલા જ્ઞાન મુજબ યજ્ઞતોએ તે દ્રવાઓ-માંથી ઉરવાનને પોતાનાં શરીરો ધડી આપવાનું કામ શરૂ કીધું. ઉરવાન-બાહ્યોગની અંદર જે ગવની ઉત્તમ ગતી હતી તેને યજ્ઞતોએ પેલા દ્રવાઓના કચરામાં મેલવી, જેથી તે દ્રવાઓ હવે વોહુન રૂપનો થયો, જેની અંદર પછી “પાયુ-શ્વેરેસ્તાર” યજ્ઞતોએ પોતાની તરફની ગવની ઉત્તમ ગતી લોન તરીકે ઉછીની આપીને અનાસરોને ઉભાં કીધાં.

### આતશી-બાદી-આબી પ્રગટીકરણની કંઈક વીગત.

હાલમાં જે ગેતીનું ખાકી પ્રગટીકરણ ચાલી રહ્યું છે તેની અબજો વરસ આગમજ આ ગેતી આતશી-બાદી અને આબી એવાં ત્રણ મોટાં પ્રગટીકરણોમાંથી પસાર થઇ પોતાનો “ફરશો-ગર્દ” કરી ચુકી છે. સૌથી પહેલાં આતશી પ્રગટીકરણ વખતે ઉરવાનની સાથનો ઉસુલ દ્રવાઓ જે વોહુન રૂપનો થયો હતો તેના ચાર ભાગમાંના પહેલા એક ભાગને લખને તેને કેળવી, કેળવીને, સેવટે તેને ખુબસુરત ઘાટના ‘ગવઅવમંદ’ (ગવની ગતીએ પુગેલા) આતશ તરીકે સુધારીને કેહપર્ષ કીધો. તેથી કહે છે કે આતશી સૃષ્ટી વખતે કેહપર્ષની ઉંચી થઇ યાને કે પેલો ૧/૪ વોહુન પોતાની રાત પુરી કરી ઠોવસની રોશની જોવા પામ્યો (એટલે કે પોતામાં જે અંધકાર-કચાસ હતો તેને સુધારી “ગવઅવમંદ” કરી નુરની રોશની જોવાની શરૂઆતે પુગ્યો.) આતશી પ્રગટીકરણની સૃષ્ટી

આવી રીતે સંપૂર્ણતાએ પુગવા પછી, આદી પ્રગટીકરણની સૃષ્ટી શરૂ થઈ જે વખતે પેલા વોહુનરૂપી દ્રવાઓના બીજા ૧/૪ ભાગને તેમાં યલાવવામાં આવ્યો, અને તેને લાંબા કાળે કેળવીને સેવડે ગવઅવમંદ ગતીના દીવપઝીર ‘બાદ’ તરીકે સુધારીને તેવીથી રૂપ કીધો. તેથી કહે છે કે આદી સૃષ્ટી વખતે તેવીથીની ઉધી થઈ. આવી રીતે વોહુનરૂપી દ્રવાઓના બે ભાગો કેહપ’ તેમજ તેવીથી રૂપે સુધરીને ઉભા રહ્યા.

હવે પેલા ઉસુલ દ્રવાઓના બીજા બે ભાગો સુધરવાના બાકી રહ્યા. તેમાંથી આખી પ્રગટીકરણની સૃષ્ટી વખતે તેના ત્રીજા ૧/૪ ભાગને લઈને તેમાં યલાવવામાં આવ્યો, અને તેને લાંબા કાળે કેળવી કેળવીને સેવડે ગવઅવમંદ ગતીના આખે-હૈયાનની ગતી રાખતા સુક્ષ્મ આખ તરીકે સુધારીને ઉસ્તાન-આપ રૂપનો કીધો. તેથી કહે છે કે આખી સૃષ્ટી વખતે ઉસ્તાન-આપની ઉધી થઈ, જેમાં ઉસુલ દ્રવાઓનો ત્રીજો ભાગ સુધર્યો.

આવી રીતે આપણે ધણુંજ ટુંકની અંદર જોવાની કોશિશ કીધી તે પ્રમાણે, રૂવાનની સાથના ઉસુલ દ્રવાઓનો પોણો ભાગ આગલ થઈ ગયલી આતશી-બાદી અને આખી સૃષ્ટી વખતે સુધરીને “ગવઅવમંદ” થઈને-ગવની ભરી ગતીએ પુગીને, તેમાંથી કેહપ’-તેવીથી-ઉસ્તાનનાં ત્રણ ઉંચ શરીરો બન્યાં છે.

રૂવાનના દ્રવાઓનો ૧/૪ ભાગ જે હવે સુધરવા વગરનો બાક તરીકેનો બાકી રહ્યો, તેને ગવઅવમંદ કરવા આજનાં જેવું બાકી સૃષ્ટીનું પ્રગટીકરણ ચાલી રહ્યું છે, જેમાં પેલા સુધરેલા ત્રણ ભાગો, પોતાની સાથના બાકી રહેલા ભાગને સુધારવાની પોતાની ફરજ સમજી પોતે પોતાનો ભાગ આખી તેની ખુરાઈનો ભાર પોતે ખમી રહ્યા છે. આજ કારણને લીધે (એટલે કે ૩/૪ સુધરેલા ભાગમાં ૧/૪ સુધરવા વગરનો કચરો ભેળાવાથી તેની અસરથી) કેહપ’ કે જે ૧ થી ૧૨ ચપ્પોનું ઉંચ ગતીનું છે તેમાં જડતાનો પ્રભાવ રાખનારા ૧૩ થી ૧૬ સુધીનાં બાકી ગતીનાં બીજાં ચાર ચપ્પો ઉમેરાયાં, અને તેવીથી જે ગોરપંદી હતી તેમાં ખરફચી બાળુ ઉમેરાઈ, અને ઉસ્તાન-આપ કે જેમાંથી હમેશા લલો દમજ નીકળતો હતો તેમાં ૧/૪ બાકનો કચરો ઉમેરાવે “નફસે-અમ્મારે” નો એટલે કે હવસો ઉભરાવતો ખુરો દમ પેઠો પડ્યો.

**બાકી પ્રગટીકરણમાં ઉરવાનને અપાયેલી જવાબદારી.**

આ છેલ્લો ૧/૪ વોહુનરૂપી દ્રવાઓ જે બાક રૂપનો છે તેમાંથી હવે

નીસ્તીમાં કાર્ય કરતા પાયુ-શ્વેરેસ્તાર યજ્ઞતો કેહપ-તેવીષી-ઉસ્તાનમાં વસેલી કુદરતને લઇને “અઝદ” નાં રોગની પ્રવાહી શરીરને ઉભું કરીને તે અઝદમાંથી તનુ અને ગએથાને ઉભા કરે છે. આ ખાકની ઉષી કરવાની જુમ્મેદારી હાલમાં ઉસ્તાનને અપાયેલી છે, એટલે કે રૂવાને પોતાની રચેને સંપૂર્ણતાએ પુગાડવા માટે, પોતાના ખાકી રહેલા ૧/૪ વોહુનની ખાકમાંથી તનુ-ગએથા-અઝદનાં જે ખાકી શરીરો થયેલાં છે, તેનાં અનાસરોને નુરમાં ફેરવીને કેહપ-તેવીષી-ઉસ્તાન જેવાં “ગવઅવમંદ” ગતીનાં કરીને તેમાં મેલવી દેવાનાં છે, જેનાં બેદને અવસ્તામાં “આથ્રવત તનુ” કહે છે, તેથીજ આપણે પવિત્ર અવસ્તાનાં હોશેઆમનાં ભણતરમાં સેવટના ભાગમાં ભણ્યે છીએ કે,

“યથ નો આઝોંધહાંમ પાતો મનાઓ, વહિશ્તો ઉસ્વાનો,  
આથ્રવઘતીશ તનવો હુંતો વહિશ્તો અંધહુશ;” યાને કે (જરથુશ્ત્રનાં ફરમાવેલાં વીચાર વચન અને કાર્યોં મુજબની જીંદગી હમો ગુજરયે કે)  
“જેથી હમારૂં મન ખુશાલ થાય, રવાન ચઢતે દરજ્જે પુગે, અને આ ખાકી શરીર ખુરેહમંદ તેમજ નુરમંદ થઇને બેહસ્તને લાયકનું થાય.”

ત્યારે પોણી હોવીયત તો અત્યાર આગમજની સુધરી ચુકી છે અને ખાકી રહેલી પા હોવીયતને સુધારવા અર્થે આજનું આ તમામ જગત ચાલી રહેલું છે, જેમાં ધનસાન પોતાનાં રૂવાનની રચની અસ્પંદી પ્રમાણે ચઢડ ઉતર ધર્મોમાં જ-મ લઇ-ભોગવટો કરી-મરણ પામે છે. આમ ધનસાનનાં શરીરમાં રહેલી અધી ચીજને ભલી પરમાર્થી છે, ફક્ત ખાકી રહેલો ૧/૪ વોહુનજ એકલો કપુત છે, જેને સુધારવા આ અધી ઉંચ તબક્કાની ચીજને પોતાનો જાતી ભોગ આપી રહી છે. રૂવાનને હસ્તીનાં આસ્માનો માંહલાં કોઇ એક સાથે સંબંધ છે, જ્યાં તેને લગતાં “દુખુલ” તેમજ “સુખુત” રહો વસેલાં છે. અઝોદ પોતે યજ્ઞતી ગતી છે, પણ રૂવાનની જુક્ત (સાથી) હોવાથી તેની સાથે ગેતીમાં ધક્કા ખાય છે. કેહપ-તેવીષી-ઉસ્તાન સુધરીને ગવ-ચીથ્રની ગતીએ પુગેલાં હોવાથી તેઓ પણ “નીસ્તી-એ-અવ્વલ” નાં દખ્ખુઓ સુધી ઉડી શકવાનું જોમ ધરાવે છે, અને જડ તનનાં અનાસરોની ગવ “ઉપધરી-દખ્ખુ” ના સુક્ષ્મ અનાસરી કુરરાઓ (વિભાગો) માં જવાને લાયકની છે. આ અધી ભલી ચીજને ત્યારે પેલા ૧/૪ વોહુનના કપુતને સપુત બનાવવા પોતાનાં સુખનાં ભોગે મથી રહી છે. આવી રીતે શરીરની રચનાનો કંઇક વીસ્તારીને ખ્યાલ લીધા પછી, આપણે હવે નીસ્તીની

આલમો-કે જ્યાં મરણ પછી દરેક રૂવાને જવાનું છે-તે આલમોની રચનાની ટુંક વીગત સમજવાની કોશેશ કરીશું.

### નીસ્તીની બહોળી આલમોનો ટુંક ચિતાર.

જરથોસ્તી ઇલ્મે-દ્વનૂમ જે આખી સૃષ્ટી રચનાને ચાર મુખ્ય વીભાગોમાં વહેંચે છે તેમાં નવમાં ને આઠમાં આસ્માનોની બનેલી ચહડયાતાં નુરોની આલમને “મીનોઈ આલમ” કહે છે. તેનાથી ઉતરતાં નુરોની બનેલી સાતમાંથી પહેલાં સુધીનાં આસ્માનોની આલમને “જરમાની આલમ” કહે છે, તેનાથી ઉતરતી આલમ જે સુક્ષ્મ અનાસરોની છે તેને “નીસ્તીની આલમ” કહે છે, અને ખાકની બનેલી આ ગેતીને “જરમાની આલમ” કહે છે.

“નીસ્તી” નો અર્થ તત્વોને લગતી હૈયાતી (Material existence) એમ થાય છે; યાને કે કુદરતમાં જે કંઈ નથી અને નહિ હોવું નોંધ્યે (નીસ્ત=is not) તે અર્થ થાય છે. “નીસ્તી” એટલેજ કાયમનું નુર નહિ ધરાવતાં મોડે વહેલે-ધણાંજ લાંબા કાળે યા એક પળના કોઈખી આરીક fractional ભાગે ફેરવાયાં કરતાં તત્વો, જે અર્ધનુરી “ગવ” નાં જેવાં હોય કે આરીકમાં આરીક સુક્ષ્મમાં સુક્ષ્મ અનાસરથી જડમાં જડ અનુ-અનાસર (પદાર્થ=matter) જેવાં હોય-તેવાં ફેરફારને અંતે આધીન થનાર તત્વની બનેલી પેદાયેશોની આલમોને “નીસ્તી” કહે છે. આખી નીસ્તીનો વીસ્તાર બહુ બહોળો છે, જેમાં આ પ્રમાણે મુળ પાયા છે :—નીસ્તી-એ-અબ્વલ, નીસ્તી-એ-મ્યાના; અરવાહી-એ-આલા, અરવાહી-એ-અદના, ગેતી અને પાતાળ એ સઘળાની અંદર ચાર ઝરેહો-સાત દખ્ખુઓ-સાત કેશ્વરો-ચીનવત પુલ વીગેરે બીજાં પુષ્કળ મરકજો (stations) સમાયલાં છે.

નીસ્તીનાં જે સાત દખ્ખુઓ છે તેનાં નામો ચહડતાથી ઉતરતા અનુક્રમે આપણને મેહર ન્યાએશ તથા મેહર યસ્તમાં મલે છે, જે નીચે મુજબ છે :—

“ મીઝેમ	અધવી —	દખ્ખુમ	યઝમઇદે.”
—,,—	અન્તરે —	_____	—,,—
—,,—	આ —	_____	—,,—
—,,—	ઉપધરી —	_____	—,,—
—,,—	અદધરી —	_____	—,,—
—,,—	પધરી —	_____	—,,—
—,,—	અધવી —	_____	—,,—



આ દરેક દખ્યુઓના સાત સાત મોટા વીભાગો છે તેમજ પહેલા અને બીજા દખ્યુની વચ્ચે, બીજા અને ત્રીજા દખ્યુની વચ્ચે, એમ દર બે દખ્યુઓની વચ્ચે જે (transition stage) વચ-ગાળેનો તબક્કો છે તેને “ઝમરીર” કહે છે, જે દરેક ઝમરીરોના બી સાત સાત મોટા વીભાગો છે. અધવી, અન્તરે, અને આ દખ્યુઓના અનેલા વીભાગને “નીસ્તી-એ-અવ્વલ” કહે છે, જેનું અંધારણુ ગવ-ચીથનું અને સુક્ષ્મ આતશી અનાસરોનું બનેલું છે. આ વીસ્તારમાં ત્રણ ઝરેહો તેમજ છ કેશ્વરોનો સમાવેશ થાય છે, જે કેશ્વરોમાં દાખલ થવાનાં દરવાજાને “દાદારે-ગેહાંન” કહે છે. તેની પછીનાં ચોથાં “ઉપધરી-દખ્યુ” ને “નીસ્તી-એ-મ્યાના” કહે છે, જ્યાં આગલજ સુક્ષ્મ બાદ, આખ અને ખાકને લગતાં અનાસરોની ઉત્પત્તી થતી હોવાથી એને અનાસરોનું કારખાનું કહે છે, જ્યાં આગલ “ગેઉશ તપન” નામની એક યઝદી શક્તિ કાર્ય કરી અનાસરો પેદા કરે છે.

### ગેઉશ તપન અને ગેઉશ ઉરવાનની જોડ શક્તિની ખીશ્કારી.

ગાથાથી ઉતરતી યઝદી શક્તિ તે ગેઉશો છે, જે બહુમન અમશારપંદ સાથ સંબંધ ધરાવનારી છે. ઝરેહ વરકશનાં મરકઝ આગલ જેમ ઇન-સાનનું રૂદ મરદ ઓરતના બે ભાગમાં વહેંચાયલું છે તેમ આ ગેઉશો પણ બે ભાગમાં વહેંચાયા છે. ગેઉશ-તપનની શક્તિ ઉપધરી-દખ્યુમાં રહીને તમામ અનાસરોનો ઘાટ ધડે છે જ્યારે ગેઉશ-ઉરવાનની શક્તિ ગેતીમાં રહીને ત્યાં ઉતરનારાં તમામ રવાનોને ગવનું પોશણ આપી તેઓના વોહુનને સુધારવાની ખીશ્કારી બળવે છે. તમામ રૂહો જે નીસ્તીમાં ઉતરવાને લાયકનાં છે તેઓની સામગ્રી ગવનો જે કુલ્યાતી જથ્થો છે તેને “ગાવ્યોદાદ ગાય” કહે છે, અને એ રૂહોની હોલીઅત (ક્યાસ-રવાનની કદીમ ખાંગી) નો જે કુલ્યાતી જથ્થો છે તેને “કેરેસાની-શેતાન” કહે છે. આ ગાવ્યોદાદ અને કેરેસાની વચ્ચે ભાષ બહેનનું નાનું છે, કારણ તેઓ મુંગા ઉરવાનનાં બે જુદા જુદા પ્રભાવ છે. ગાવ્યોદાદ બહેન પોતાના ભાષ કેરેસાનીને પોતાના જેવો ભણે બતાવવા માંગે છે, જ્યારે કેરેસાની પોતાની બહેન ગાવ્યોદાદને મારી નાંખવા માંગે છે. આવી રીતની જે લડાઈ ઉપર થાય છે તેનાં નમુનાં રૂપે આપણુ ઇનશાનનાં શરીરમાં પણ ગવ અને વોહુન વચ્ચે યુદ્ધ થયા કરે છે અને તેના નતીજામાં આપણે ભલો જીરો ખવાસ બતાવ્યે છીએ.

આવી રીતે ગાવ્યોદાદ ગાય-ગેઉશ તપન અને ગેઉશ ઉરવાન વચ્ચે

તનાસુધી સીલસીલો રહેલો છે. એ સંબંધ જો સીધો ચાલુ રહે તો કેરેસાનીની ( શેતાનની ) ગતી તદ્દન નીરમુળ થઇ જાય. આથી પેલો કેરેસાની ગેતીથી અદધરી-દખ્યુ સુધીના સ્થળ અનાસરી કુરરાઓના ભાગમાં પોતાની ક્ષત્રિયતાને તીરે-ગોહરની અંધકારી ગતીને વધુ અને વધુ ઘટ કરી ઉપલી ત્રણ શક્તિઓ વચ્ચેનો શુભ સંબંધ તોડવાની કોશિશ કરે છે. ૮૧૦૦૦ વરસના નવા દરેધો-ખદાતનાં પહેલાં ચાર હઝાર વરસ લગીમાં મુળ કેરેસાનીનાં ફરજદ અઝીદેહાક ( દશ એળવાલા સાંપ ) નુ જોર એટલું તો વધી જાય છે કે જેથી ગેઉશ ઉરવાનનો સંબંધ ગેઉશ તપનની મારફતે ગાવ્યોદાદ ગાય સાથે રહી શકતો નથી. આવો મામલો જોઇ ગેઉશ ઉરવાનને લાગે છે કે હવે મારો અંત આવશે, એટલે તેણી અહુરમઝદની આગલ ફર્થદ ઉઘાવી તે સાહેબ અહ્મની પ્રાર્થના કરીને મદદ ચાહે છે, જેના જવાબમાં દર ૮૧૦૦૦ વરસમાં એક વખત પેગામ્પર સાહેબ અશો જરથુસ્ત્ર પોતાની “ વીરતન કર્દ ” ની શક્તિથી આ ગેતી ઉપર ઉતરીને દુએવોની તમામ પુરાધના મોટામાં મોટા ગુજારો ( તુર-ધ-ખરા-તુર વખ્શ-તુરખરાતુરનાં કરપ ) ને તોડીને ગેઉશ ઉરવાન અને ગેઉશ તપન વચ્ચેનો સંબંધ પાછો ચાલુ કરી આપે છે કે જેથી ગેતી ફરશો-કેરેતી તરફ જઇ શકે. પોતાનું આ મીશન પેગામ્પર સાહેબે પાર પાડ્યું તે બનાવને જરથુસ્ત્ર સાહેબનાં દીસાના બનાવ તરીકે પહેલવી લખનારાઓએ વર્ણવેલો છે.

### જરથોસ્તીઓમાં જાણીતો “ ચીનવત પુલ ”—તેનાં ત્રણ મુખ્ય વીભાગો.

ઉપધરી-દખ્યુ અને અદધરી-દખ્યુ એ બેની વચ્ચે જો મોટી ઝમરીર છે તેનાં સાત પ્લેનોના વીસ્તારને આપણાં ધર્મમાં “ ચીનવત પુલ ” તરીકે ઓલખાવેલો છે, જેનાં ત્રણ મુખ્ય વીભાગ છે, જ્યાં દરેક જરથોસ્તી રવાને મરણ બાદ ચાહરમની બામદાદે જવાનું છે. અદધરીથી શરૂ થઇ ઉપધરી તરફ જતા પહેલા વીભાગને “ ગંજશી ” કહે છે. આ મરકજ ઉપર ખુન કરનારાં, લુટનારાં, તેમજ બદ્દુગરી કરનારાં અને આપઘાત વિગેરે કામો કરનારાં ઉરવાનો—કે જે કામોને આપણાં ખુલ્લું જરથોસ્તી ધર્મમાં ધણાંજ પુરાં નહિ માફ થઇ શકે એવાં કામો ગણવામાં આવ્યાં છે—તે કામો કરનારા ઉરવાનો આ “ ગંજશી ” નામનાં નીચલાં મરકજપર રહે છે. આ “ ગંજશી ” નાં મરકજમાં ધણીજ ખરાબ અને હલકા દરજ્જાની “ સીફલી આલમો ” યાને દરજ્જા હયાતીનાં રહેલો રહે છે. એક આપઘાત કરનારનું ઉરવાન પણ આ સૌથી નીચલામાં નીચલા

તપકકાપરજીગેતીના જીવતર કરતાં દશ ગણી લંબાયલી મુદત તુલીક થોભે છે પછી તે ગમે તેવું અશોષથી જીંદગી ગુમરનાઈ ઉરવાન કાંય નહી હોય. આ મુજબ આ “ગંજીશી” ના તપકકાપર એક આપઘાત કરનારનું ઉરવાન જતું હોવાથી તે આ હલકા દરજ્જાની દરજી હયાતીઓના સમાગમમાં રહે છે. “ગંજીશી” મરકજની ઉપર જે “કંગદેઝી” નામનો બીજો તપકકો આવે છે, ત્યાં “દરજી-એ-ખુજી” (દસ્તાન-મનીને લગતી દરજી) ની પરહેઝી નહિ કરનાર, તેમજ જનાકારી વીગેરે ગુનાહ કરનાર, તેમજ ઉંદર-બોલાડી-કુતરાં વીગેરે જનવરોનાં મોહકાંની લખનાં સમાગમમાં આવનાર ઉરવાનો એકથી નવ અરજીનું સુધી થોભે છે. આ મરકજ ઉપર ઉરવાન કે જે કેહપમાં છે, તે કેહપની આસપાસ તેની અછપીનું જે વળું ફરી વળેલું છે તે પીગલીને તદ્દન સુક્ષ્મ થઈ જાય ત્યાં સુધી થોભવું પડે છે, જે પછીથી તે ઉરવાન “કંગદેઝી” ની ઉપર આવેલા વીભાગ “વરજમી” માં જાય છે.

આપણી આ દુન્યામાંની રહેણી કરણી પ્રમાણે સ્થુલ કે સુક્ષ્મ કેરદાર જેમ આપણાં શરીરની આસપાસ “અછપી” રૂપે બંધાય છે, તેમજ કુદરતનાં બેપણાંને (જીજ્ઞે) કાયદે આ અછપીનો અણુદીઠ છાપ વરજમીના તપકકા ઉપર દરેક ઉરવાનનો સુક્ષ્મ કેરદાર રૂપે થયેલો હોય છે, જે કેરદાર હવે વરજમી ઉપર આવતાં રવાનનાં કેહપની આસપાસ ફરી વળે છે. આપણાં મોજુદ અવસ્થા સાહિત્યમાં જે ભલી ખુબસુરત અને ખુરી બદસુરત કેરદાર રવાનને મલવાનું બ્યાં છે તે આ વરજમી ઉપર બંધાયેલી કેરદારને લગતુંજ છે.

“નીસ્તીએ અવ્વલ” નાં છ કેશ્વરોમાં દાખલ થવાનો દરવાજો—“દાદારે ગેહાન.”

આ વરજમીનાં મરકજ ઉપર બીજા બે તપકકા હોય છે. એક “દાદારે-ગેહાન” નામનો છે જે જમણી બાજુએ જરા ઉંચેથી છે, જે છ કેશ્વરોમાં દાખલ થવાનો દરવાજો છે. જે રવાન જીવતી જીંદગી દરમ્યાન અમુક મરતબાની અશોષ પાલીને ૧૪૪ પ્રકારનાં કેશાશ યાને કર્મમાંથી મુક્ત થયું હોય છે, તે આ દાદારે-ગેહાનમાંથી થઈને છ કેશ્વરોની ઉંચી આલમમાં જાય છે, અને ત્યાંથી પછી આગલ અને આગલ વધી હસ્તીમાં દાખલ થાય છે. આવું રવાન જન્મ-મરણના ફેરામાંથી છુટીને બોખતગી પામતું હોવાથી તે પાછું કદી આ ખાકી દુન્યામાં જન્મવું નથી યાને કે તે રવાન “તનાસક” ની ગતીમાંથી છુટી “તને-પસીન” ની

ઉંચ હાલતે પુગે છે. અને દુઆ નામ સેતાયસ્ને મુજબ “પાહલુમ અહવાન” નામનાં નીસ્તીમાં આવેલાં ગરોશ્માન (ગરો-દેમાન) બેહેસ્તમાં વસે છે.

ખીજે તબક્કા આ દાદારે-ગેહાંનનાં મરકજથી જરા નીચે ડાબી બાજુએ હોય છે, જેને “અપાખ્તર” કહે છે. જે ઉરવાનોએ પુરી જરથોસ્તી જીંદગી ગુજારીને અશોષ ખીજવી નથી, અને જેઓનો આ દુન્યાનો કેશાશ અધુરો રહેલો હોય છે, તેઓ અપાખ્તરની હાલતમાં રહે છે, અને ત્યાં પોતાનાં કેહર્પની આસપાસ રહેલી વરજનીના તત્ત્વજ્ઞાની સુક્ષ્મ ફેરદારનાં વળાંને પીગઝાવી પાછાં આ ગેતીમાં જન્મ પામે છે.

**ખરા જરથોસ્તી માટે પુનર્જન્મ છેજ નહિ.**

લારે ખરી રીતે જોતાં એક સાચ્યા જરથોસ્તીનું રવાન મરણ પછી ચીનવત પસાર કરી પાહલુમ અહવાનમાં રહી ત્યાંથી દાદારે-ગેહાંનમાં જઈ “તને-પસીન” પામી (છેલ્લું સુક્ષ્મ આતશી શરીર ધારણ કરી) સીધું જ કેશ્વરોમાં (નીસ્તી-એ-અવવમાં) જવું જોઈએ, જે માટેની મુરાદ આપણે દરેક ન્યાયેશ તથા યસ્તોનાં ભણતરનાં સેવટનાં પાજાંદ ભાગમાં માંગતાં ભણ્યે છીએ કે “મન આનો આવાયદ શુદન; દાદારે ગેહાંન; દીને માજદયસ્તી દાદે જરથુશ્ત્રી” એટલે કે મારે તો દાદારે-ગેહાંનમાંજ જવાનું છે, માજદયસ્તી દ્યેનને કાયદે હું હસ્તીમાંથી નીસ્તીમાં આવ્યો છું, અને હવે જરથોસ્તી દ્યેનના કાયદા મુજબ મારે જીંદગી ગુજારવાની છે, કે જેથી મારું રવાન “થ્યાષે ખદાન” નાં દોરમાંથી છુટી “જરવાને દરેધો-ખદાત” ની ગતીમાં દાખલ થાય. આજના કેટલાક સુધારક સાહેબો જરા જરામાં કહેવા નીકલે છે કે ગાથા સીવાયનું ખીજું બધું ભણતર તો પાછલા જમાનાના અભણ મોખેદોનું જોડેલું છે. આવું બોલનારાઓ પોતેજ પહેલા નંબરનાં ખરેખર અભણ કહેવાય, કારણ કે દીનની રીલસુરીનાં જ્ઞાનથી પોતે નાવાકેફ હોવા છતાં, તેઓ તે આગલા મહાન દીન દસ્તુરો જેઓ દીની ઇદમ તેમજ અમલમાં પુરેપુરા વાકેફ હતા તેઓની આપેલી મોતેયર ચીજો ઉપર શક લઈ જવાની સરકશી કરી રહ્યા છીએ.

આજ કારણસર જરથોસ્તીઓમાં અસન્નવારેથી માન્યતા ચાલતી આવેલી છે કે હમારા ધર્મમાં પુનર્જન્મ છેજ નહિ, જે એક રીતે જોતાં ખરી છે. કારણ ઉપર જોઈ ગયા તેમ જો તે જરથોસ્તી ખરેખરી અશોષ ભરી “ફરજ-પરહેઝ” ની જીંદગી ગુજારે તો તેનાં અનાસરો નુરની

હાલતે પુગે, તો પછી તેને આ ખાકી શરીરમાં પાછો જન્મ લેવાની જરૂર પડેજ શાતી? તે તો લાંબી જીંદગીના એકજ ફેરામાં પોતાનું ભાગતું લેણું અદા કરી પાર પડી જાય. પણ આવી ઉંચ હાલત આજે આપણે પોતાને જરથેસ્તી કહેવડાવતા “અસ્તેકુશ્તીયાંન દુરવંદા” પામતા નથી, કારણ જીંદગી દરમ્યાન આપણે અનેક જાતની દર્જીઓમાં રમ્યા કરતા હોવાથી, તેમજ ડગલે ને પગલે મર્ગ-અરજાની (મોતને લાએકનાં; શારીરિક જન્મ એ જ્વાનનું આત્મિક મોત છે) ગુનાહો કરતા હોવાથી આપણે માટે તો “તનાસક”-“સજ”-“દાજખ” ગતી તરફ ખેંચાવાનું આકાષણ-પુનર્જન્મ છેજ છે. તેથીજ આપણા ધર્મમાં સાથે સાથે એવું પણ કહેવું છે કે, ગુનેહગાર જ્વાનો માટે ચીનવત પુલ ટુંકો છરીની ધાર જેવો (એટલે કે અપાખતર સુધીજ પુગાડે, ત્યાંથી આગત નહિ જવા દેનાં ગતી ઉપર પાછાં ઉતારે તેવો) છે, જ્યારે સવાખકાર જ્વાનો માટે એ પુલ બહુ પહોળો (એટલે છેક દાદારે-ગેહાંન સુધી લંબાઇને “જા” તેમજ “દહમ” ના તખ્તનાં જ્વાનોને કેશ્વરોમાં પુગાડી ત્યાંથી જી આગત વધારે એવો) છે. સારે છરીની ધાર જેવો અને પહોળો પુલ અસંકારીક રીતે “તનાસક” અને “તને-પસીન” ની જ્વાનની ઉતર-ચઢ હાલતનો ભેદ ધરાવે છે.

એક જરથેસ્તીએ ત્યારે મરણ બાદ ચાહરમની આમદાદે ઓછામાં ઓછું “ગન્જેશ” કે જે ચીનવતમાં દાખલ થવાનો દરવાજો છે-ગંજ-સીના શરૂઆતી વીસ્તારનો ઉંચર છે-ત્યાં તો જવુંજ જોઇએ. પણ જે કમનસીબ જ્વાનો પોતે જરથેસ્તી તરીકે જન્મ લેવા છતાં પોતાના ધર્મને ધીક્કારી ચીન પરવમાંની માન્યતાઓ મુજબ જીંદગી ગુજારે છે, અથવા તો જે જ્વાનો ખુન-લુન્ટ-મદુગરી-આપઘાત જેવા જખુન ગુનાહો કરે છે, તેઓ ચાહરમની આમદાદે પોતીકાં આપીકાં મરકજ ચીનવત ઉપર જવાને બદલે તેનાં ધણું હેડાણમાં આવેલા “અરવાડી” આલમના વીજાગમાં લટકતાં રહ્યાં અને ઉતરતી જીન-પરીઓની શકિતઓ વચ્ચે સપડાઇ જાંઓ કાળ સુધી દહાડી ભોગવે છે.

જરથેસ્તીઓએ જીંદગીની દારી લંબાવવી જોઇએ, નહિ કે આપઘાતના જખુન ગુનાહથી તોડવી જોઇએ.

અહમાઇ રએશ્યની જીંદગીમાં આપણે રોજ લાંબામાં લાંબી જીંદગીની ખાહેશ કરીએ છીએ, (અહમાઇ દરેધાંમ દરેધો-જીતીમ) તેની મતલબ એજ છે, કે જે જીંદગી લાંબી થાય તો તેનો બલી રીતે

અશોષને માર્ગે ભોગવટો કરી બધો કેશાશ એકજ ફેરામાં ભરપાઇ કરી સુખદુખ જે કંઇ આવે તે ખુશીથી ખમીને અવસાગરથી પાર તરીને પછી મરણુ આદ ચીનવત પસાર કરી જવાય. આગલ આપણે જોઇ ગયા કે જીંદગીને ચલાવનાર ઉસ્તાન છે. ત્યારે આ ઉસ્તાનને ટકાવી રાખવાની આપણા વડવાઓ ધણી કાળજી રાખતા હતા-અને જીવું બોલવું નહિ, વગર કારણે જોરથી દોડવું નહિ, યા મોટ્ટથી ગુસ્સે થઇ બોલવું નહિ, ઘોડેસ્વારી કરવા સીવાય જમીનનાં પેવંદથી અલગ થવું નહિ, ફરજંદ પેદા કરવાની ઇચ્છા વગર મરદ ઓરતે કદીની સંસારનો ભોગવટો કરવો નહિ, વીગેરે નજીવા લાગતા પણ ખરી સાયન્ડીરીક ખુશી ધરાવનારા શુભ રીવાજોનું ચીવટાઇથી પાલણુ કરતા હતા. કારણ આ મના કીધેલી ચીજો જો કરવામાં આવે તો તે વખતે તે ઇનસાનના દમાદમ (શ્વાસો શ્વાસ) ધણું જોરથી ચાલવે ઉસ્તાન ધણું ખપી જાય-અને ઉસ્તાન ખપવે જીંદગી ટુંકી થાય, અને જીંદગી ટુંકી થવે રવાન-ખોખતગીનું કામ અધુરું રહેવે પાછો ખીજો ફેરો ખાવો પડે. એમ તે દાનાવો પુર ગંભીરાઇથી ખરેખરી રીતે માનતા હોવાથી તે ચીજો કરવાથી સદા દુર રહી સદગુણી જીવન ગાળતા હતા. આજે ભર જીવાન વયે કમોતે જીંદગીની જોન જીવંત જાય છે તેનાં મુળમાં ઇનસાનની કુદરતથી ઉત્પત્તી જીંદગી જોગવવાની રીતીઓ છે, એમ કાણુ ના પાડી શકશે ?

પોતાની જીંદગીની દોરીને પોતાના હાથેજ કાપી નાંખવાનાં આપ-ધાતનાં જુરામાં જુરાં કામને જરથોસ્તી ધર્મમાં મોટામાં મોટો ગુનાહ ગણવામાં આવેલો છે, છતાં આજના જમાનામાં આપણે જોઇએ છીએ કે આપણાં જીવાન તર તારો જરા કંઇ શારીરીક-માનસીક-કે આર્થીક દુખ આવી પડ્યું તો તે ખુદા ઉપર વિશ્વાસ રાખી ધીરજથી ખમવાને બદલે સહનશીળતા ખોહી દઇ ઉછાછળા બની જરાજરામાં આપધાત કરે છે. આપધાત કરવે દુખમાંથી હમેશનું છુટી જવાતું હોય એમ જો કાઇ માનતું હોય તો તે એક મોટામાં મોટી ભયંકર ભુલ છે, કારણ જરથોસ્તી ઇસ્મે-ક્વમ શીખવે છે કે, જે કાઇ ઉરવાન પોતાનાં અગો-ખખતમાં મુકરર થયજ્ઞા આ ગેતી ઉપરના દમો પુરા કર્યા વગર આપધાત કરીને પોતાની હૈયાતી ખતમ કરે છે તે મરણુ આદ ગેતીની ઉપરની અરવાહી આલમમાં સેફતી શક્તિઓના સમાગમમાં રહી પોતાના આકી રહેલા દમો પુરા કરે છે, જેમ કરતાં તેને ગેતી ઉપર જેટલો ટાઇમ લાગતે તેનાથી દશ ગણાં વધારે વખત સુધી તે તબક્કા ઉપર રહેવું પડે છે, જે દુખ આ ગેતી ઉપરનાં દુખો કરતાં બી વધુ ભયંકર છે. કીયા-

ઓની અસરથી પણ એક આપઘાત કીધેલાં રવાને રાહત મલતી નથી એટલે તેની હાલત આ ખાકી દુન્યા કરતાં પણ વધારે બદતર અને ભયંકર છે, માટે અય જરથોસ્તી નરનારો! આ દુન્યામાં ગમે એવાં દુખો પડે તે સહનશીળતાથી ખમી લેજો-એ દુખો કાંઇ સદાનાં નથી, દુખની પાછલ સુખ કુદરતને અચુક કાયદે (જેમ રાત પછી દીવસ અચુક રીતે આવે છેજ તેમ) ચાલ્યુંજ આવશે, માટે દુખ વખતે મગજ ઉપર કાણુ અને દીન ઉપર શ્રદ્ધા રાખી, આપઘાત કરી અંધકારમાં સદાનો ભુસ્કો મારવાનાં ઝણુન પાપથી સદા બાઝ રહેજો! આપણે આપણી બાબદથી જો કે ધણું વેગળા ગયા છીએ, છતાં જે જે ચીજો જણાવવી જરૂરીજ છે તેને વચ્ચે લાવ્યા વગર છુટકાજ નથી. હવે આપણે પાછા આપણી બાબદ ઉપર જઈશું.

**દરેક ધર્મનાં રવાનોનાં મરણ પછીનાં જીવંત જીવંત કામો.**

ચીનવતનાં વીસ્તારથી હેઠળ આવતાં જે અદધરી-દમ્પત્ય અને તેની નીચેની ઝમરીર છે તે વીલાગને “અરવાહી-એ-આલા” કહે છે, જ્યાં ઉલવી જીન-પરીઓની વસ્તી છે. તેમજ બરજીસીથી ઉતરતી નીચલી બે જીરમોને લગતા ધર્મો (હીંદુ-ખસ્લામ અને તેઓને લગતા બીજા પેટા-ધર્મો) નાં ગુજરેલાંઓ માટેના દઝો (કાલ્લાઓ) તેઓની “ઇલ” નામની શક્તિની પનાહ હેઠળ છે. એની નીચેથી શરૂ થતો વીસ્તાર જે પધરી-દમ્પત્ય અને તેની નીચેની ઝમરીરનો છે તેને “અરવાહી-એ-અદના” કહે છે, જ્યાં સેફવી જીન-પરીઓની વસ્તી તેમજ છેલ્લી બે જીરમો (યાહુદી અને ક્રીસ્તિયન ધર્મો) ને લગતાં ગુજરેલાં રવાનોનું રહેકાણુ છે. અદધરી અને પધરી-દમ્પત્યોમાં વસ્તાં બરજીસી સીવાયની બીજી ચાર નીચલી જીરમોનાં ગુજરેલાં રવાનો પોતાની “ઇલ” શક્તિની પાસથાની હેઠળ લામો કાળ ત્યાં રહીને પછી જ્યારે તનાસક થવાનાં હોય છે, ત્યારે જેમ આ ગેતીની દુન્યામાં આપણે આજે જોઈએ છીએ કે એક છોકરો કે છોકરી સ્કુલ કે કોલેજમાં શીખી પછી પોતે જે શીખ્યાં તેની પરીક્ષા આપવા ચઢયાતી શાળા (યુનિવર્સીટી) માં જાય છે, તેમજ તે નીચલી જીરમોનાં રવાનો પોતે બધું જે પોતાના ધર્મને લગતા વીસ્તારમાં રહીને “ઇલ” ની મારફતે શીખ્યાં તેની ગોયા પરીક્ષા આપવા છેલ્લે તેઓળી ચીનવત ઉપર આવે છે, જ્યાં પછી પાસ થઇ ખેરદ બાંધી-અનુભવ મેલવી-પાછાં ગેતી ઉપર આવવા નીચે ઉતરે છે. આવી રીતે ચીનવત એક ઘણીજ મુખ્યારક બઓદીક ગતીની સુક્ષ્મ જગા

છે, જ્યાં અરજીસી જીરમનાં જરથોસ્તી રવાનો શરૂઆતથીજ-અને બીજી જીરમનાં રવાનો લાંબા કાળે કુદરતનો ચુકાદો પોતા માટે થું છે તે જાણવા આવે છે. ત્યારે ચીનવત ઉપર એક હજાર વરસથી બી વધુ વ્યાગળ પાછળની સાત પહેડીનાં સંબંધની મહાન મોટી કેહવૃંની અનજીમન લક્ષી ખસલત રાખીને રહેલી હોય છે.

“અરવાહી-એ-અદના” ની નીચેનો સેવટનો સાતમે દખ્યુ તે અષ્ટપી-દખ્યુ છે, જેના ઉંચા ભાગમાં તેમ તેની ઉપરની ઝમરીરમાં આપણી આ ગેતીની દુન્યા આવેલી છે, જ્યારે છેક હેઠાણમાં પાતાળની જગ્યા છે, જ્યાં વહેંત્યાંઓ જેવી અખયજ પ્રકારની વસ્તીઓ વસી રહેલી છે. આવી રીતનો બહોળો વીસ્તાર નીસ્તીની રચનાનો છે, જેની આગલ આ ખાકી ગેતીની દુન્યાનો તો કંઈ હીસાબજ નથી. એક મોટા બહોળા દરીયાવ અને પાણીનાં નાનાં ટીપાં વચ્ચે જેમ સરખામણી હોઈ શકે નહિ, તેમજ નીસ્તી અને ગેતીનાં સંબંધમાં પણ છે.

**તમામ રૂહોનું ગેતીનાં બજારમાં સોદા કરવા સાથે ઉતરવું.**

આપણે ઉપર વાંચી ગયા તે મુજબ ત્યારે મરણ બાદ દરેક ધર્મનાં રવાનોનું અણુદીઠ આલમમાં જુદાં જુદાં મરકઝો ઉપર જવું થાય છે. આજે કેટલાક સાહેબો એમ કહેવાની હીંમત કરે છે કે “મરણ પછી તો બધાં રવાનો એકજ છે, પછી તેની લાસને દાટો-બાળો-યા દોખમે નાંખો યા તો તેની ક્રીયા કરાવો કે ના કરાવો, પણ તેથી કાંઈ તે રવાનની હાલતમાં ફેર પડતો નથી.”

આવું કહેનારા સાહેબો ભુલી જાય છે કે આ ગેતી તો એક બાજાર છે, જ્યાં દરેક ધર્મનાં જુદાં જુદાં રવાનો સામટાં સોદા કરવા ઉતરે છે. આપણે દુન્યામાં જોઈએ છીએ કે બજારની અંદર સોદા કરવા તો બધાંજ જાય છે-પણ તે સોદા કંઈ ત્યાંજ તેઓ ખાવા નથી ખેસી જતાં! તેમજ તે સોદા ખરીદીને બીજાનાં ઘેરમાં ઘુસી નથી જતાં-પણ સોદા ખરીદ્યા પછીથી સહ પોત પોતાને મુકામે-ઘેરે જઈ ત્યાં તે લોકનાં સર્ગાઓ જેઓ તેનાં આવવાની રાહ જોઈ રહ્યાં હોય છે તેઓની સાથે તે શખ્સ પછી પોતે બજારમાંથી ખરીદેલો સોદા પકાતીને ખાય છે. એજ કાયદે મરણ બાદ દરેક જીરમનાં રવાનોએ અણુદીઠ આલમમાં મુકરર થયલાં પોતાનાં ધર્મને લગતાં મથકે જવાનું છે, જ્યાં પુગાડે એવી તરતીયની દરેક ધર્મની મરણ ક્રીયાઓ જુદી જુદી રીતની તેના સ્થાપકોએ ખાસ રચી આપેલી છે. આ બધા બેદોનાં જ્ઞાન વગર તો



કાલે ઉઠીને કોઇ ઇંગ્રેજ આચાર વીચારોમાં અઠાયલો કહેવાતો પારસી એમળી શીલસુરી લાવશે કે, “ફરંગીઓમાં લાસને લઇ જતી વખતે ખેંડ વગાડે છે તે રીવાજ ધણો ઉત્તમ છે—કારણ એ ખેંડના સુંદર સરોદોથી મરણ પામેલાંનાં જીવતાં ખેશીઓનાં દુખી જીગરને ધણીજ રાહત મલે છે. માટે પારસીઓએળી પાયદસ્ત કાઢતી વખતે લાંબું લય ગાહે—સારણું કરવાને બદલે ‘ખોદાયજી’ નું પારસી ખેંડ ખોલાવી તેની પાસે ‘ઝોરાસ્ત્રીયન-માય’ વગડાવવું જોઇએ!”

આવા વાહીયાત ફતવાઓ ફેલાવનારા શખ્સો જ્યારે જરથોસ્તી ઇદમે-ક્ષત્રમનાં જ્ઞાનથી સમજતા થશે કે, ફરંગીનાં રવાનને તો મરણ પછી ગેતીની ઉપરના ભાગ પછરી-દખ્યુમાં જવાનું છે, માટે તે વીઆગની “ઇલ” નામની રવાનની રાહબર શક્તિને મદદ માટે ખેંચવા ખેંડના સરોદો કારગત લાગે એ વાજળી છે. પણ જરથોસ્તીનાં રવાનને તો સરોશની પનાહ પામી છેક ચીનવત પુલ ઉપર જવાનું છે, જે કામમાં ખેંડના સરોદોની નહિ, પણ અહુનવદ ગાથાનાં કામેલ શક્તિ ધરાવનારા ક્રુષુષો-માંથ્રનાં ભણતર ગાહેસારણું વીગેરેની ખાસ જરૂર છે—સારે તેઓ ખચ્ચીતજ પોતાના આગત્તા દીનથી ઉલટા વીચારો માટે શરમીનદા બની પશ્ચાતાપ કરશે.

**કેહર્પને કાણુમાં રાખનાર “અઝદ” નો કીલ્લો: એ કીલ્લાની મજબુતાઇનો આધાર ઇનસાનની ભલી અઇખી પર.**

આપણે ઉપર વાંચી આવ્યા કે કેહર્પ તો નીસ્તી-એ-અવલ લગી પંથરાય તેવું છે, પણ કુદરતે તેને અમુક સજ્જતી શરીરમાં સંક્રાયાવેલું છે, છતાંયી તેનું દયાણુ છે, જેને કાણુમાં રાખવા કેહર્પ શરીરની આસપાસ અઝદનો કીલ્લો મુક્યો છે, જે કીલ્લાની મજબુતીનો આધાર ઇનસાનની ભલી અઇખી (Personal magnetism) ઉપર છે. ઇનસાન જે પોતાની રહેણી કરણીને સ્વચ્છ રાખી-કુદરતને અનુસરતી પવિત્ર જીંદગી ગુમરી-સદા સાચ્યા સખુનો ખોલે-તરીકોતોનું પાલણુ કરે-અને માંથ્રવાણીનો ચાલુ અમલ રાખે, તો તેની અઇખીમાં ખોરેહ ઉતરીને અઝદના કીલ્લાને મજબુત બનાવી-કેહર્પનું દયાણુ સરળ રીતે ઝીલવામાં તેને મદદ કરે. આથી જીંદગીની દોરી લંબાય અને તે ઇનસાન પોતાનો બોગવટો કરી રવાન-ખોખતગીના ભલા રાદી ઉદયોગમાં મચ્યો રહે.

ત્યારે આવી રીતે જીવતી જીંદગીનો મુખ્ય આધાર અઝદના કીલ્લાની

મજ્જુતી ઉપર છે, કારણ શરીર રચનાનાં બ્યાનમાં આપણે ઉપર જોઇ ગયા તે મુજબ અઝદમાં થતાં શરીરની બે ભતતી ગરમીઓનાં વર્તુલમાં બ્યારે ઉસ્તાનનું જોડાણ થાય છે ત્યારેજ તેમાંથી જનની શક્તિ પેદા થાય છે, અને શરીરનાં આઠે આઠ ભાગો એકમેકમાં વણાઇને (કવધી અતલક રહે છે) અખંડ રૂપે કાર્ય કરી રહે છે.

ચોક્કસ વખતે આપણી અછપીમાં દરજ્જીની ગતી વધી જવે, તે અછપી અઝદના કીલ્લાને ટેકા આપવાને બદલે તેની ઉપર ભાર સમાન સમાન થઇ પડે છે, જેથી પછી પેલાં કેહપનાં દબાણથી અઝદ તુટવા માંડે છે અને માંદગી લાગુ પડે છે. સાધારણ માંદગી વખતે આ અઝદનું તુટવું એવી રીતનું હોય છે કે જેમ આપણે તેલ યા પાણીમાં છરીનો ધા કરીએ તો તે ધા પાછો મલી જાય છે, તેમજ આ અઝદની ફાટ પાછી સંધાઇ જાય છે. પણ મોત લાવનારી મોટી માંદગી વખતે આ અઝદના કીલ્લામાં એવાં તો મોટાં ગાળડાં પડે છે, કે જે પાછાં સંધાતા નહિ હોવાથી તેમાંથી મોતને પ્રસંગ ઉભો થાય છે. હવે આપણે મરણ વખતે શરીરમાં ચાલતી અણુદીઠ ક્રીયાઓનો કંઈક ખ્યાલ લઇશું, અને ત્યાર બાદ એ બધાંને ચાર દીવસની જરથોસ્તી ક્રીયાઓ સાથે શું સંબંધ છે તે તપાસીશું.

### મરણ વખતે શરીરમાં ચાલતી અણુદીઠ ક્રીયાઓ.

જે દીવસે એક રવાન આ ગેતીની દુન્યાથી રહેલત પામવાનું હોય, તેજ દીવસની હાવનની મહેરમાં (એટલે કે ખુરશેદ અઝદનાં ઉગવાની ૩૬ મીનીટ આગમજ) તેનાં અઝદનાં કીલ્લામાં નાની યા મોટી ફાટ પડી તેમાંથી કેહપ ખાકી શરીર મારફતે, જે ગુજરનાર શખ્સ મરદ હોય તો તેનાં જમણા પગના અંગોઠામાંથી, અને ઓરત હોય તો તેનાં ડાહ્યા પગનાં અંગોઠામાંથી, બહાર નીકળવા માંડે છે, જે ક્રીયા તે શખ્સની તે દીવસે આખર થનારી જીંદગીની “પળ” ના છેડા સુધી ધનસાડી કુદરતની હીસાબી ગણતરીને આધારે લંબાય છે. આજ સમયથી આખા દીવસમાં જુદે જુદે વખતે ગુજરનારાં શખ્સોનું ચાહરમ તો ચોથા દીવસની બામદાદે એકજ ટાઇમે કરવામાં આવે છે.

અઝદમાં જનના દોરને ચલાવી રહેલું ઉસ્તાન બ્યારે ત્યાંથી દુર ખસે છે કે તુરત જન ચાલતો અટકાવે, હાટ-ફેફસાં-વીગેરે, ગએથાઓ કામ કરતા બંધ પડે છે, અને અઝદનો કીલ્લો ભાંગી જઇને ખીરમાર હાલતે મુરદાર તનના ગએથાઓમાં ચુસાઇ જાય છે. અનાસરોની ગવની

ગતી પેલાં બહાર પડતાં કેહપર્માં નાસવા મળે છે, પણ તે મુરદાર તનમાં સપડાય છે. કેહપર્માં નીકળવાનાં પ્રમાણ મુજબ ઉસ્તાન, ખાકી શરીરનાં જે દશ દરવાજા છે (ખેઉ આંખ-નાકનાં બે શીફરાં-ખેઉ કાન-મોઢું-કુંટી-ગુદા અંગ અને સફરો), તેમાંના કોઈખી એક રસ્તે બહાર પડે છે, જેની પછવાડે પછી મરતબા પ્રમાણે તેનીષીનું નીકળવું થાય છે. આ તેનીષી નીકળવાનો વખત કે જેને “હાંફા ચાલવો” કરીને કહે છે, તે વખતે તે રવાન પોતાની ચાલુ જીંદગી દરમ્યાન તેમજ આગલી એક બે જીંદગી દરમ્યાન કીધેલાં ભલાં ખુરાં કામોનું અવલોકન સીનેમાની માફક અનુભવે છે, યાને તેની મનની કલ્પનામાંથી એ બધા બનાવો એક પછી એક ઝડપી રૂપે પસાર થઈ જાય છે, જેમાંથી તે અનુભવરૂપે ભણું ખુરું પીછાણી લઈ તેનો સામ્યો અનુભવ આ થોડીક મીનીટો દરમ્યાન લઈ લે છે, જે અનુભવ રવાનની ભવિષ્યની “આરને-ખેરદ” યાને જાતી અક્ષલ બાંધવામાં બહુ કામ લાગે છે. અત્રે નોંધવું અગત્યનું છે કે રવાન આ જે સેઝદો જોય છે તે કાંઈ તેની ભલી ખુરી કેરદારનો નથી-કારણ કેરદારનું જોવું તો ચીનવત ઉપરજ થાય. આ તો રવાન શરીરથી છુટું પડતી વખતે તેનાં મને આખી જીંદગી દરમ્યાન થું થું કીધું તેનો ફક્ત મીથ્રરૂપી ખ્યાલ જોઈ રહે છે.

### મરતી વખતની ઇચ્છા-વાસ્નાથી બંધાતું શબ્દના મીથ્રનું કોટલું

આ સેઝદો પુરો થવે કુદરતના નીર્માણ થયેલા બરોબર વખતે ખુદ રવાન પોતે માથાના તાલકવાળા ભાગમાંથી કેહપર્માં જવા બહાર પડે છે, જે વખતે તે રવાને આખી જીંદગી દરમ્યાન જે જાતનાં વીચાર-વચન-અને કાર્યો કીધાં હોય તેને લગતું અછપી (Personal magnetism) નું સ્થુળ યા સુક્ષ્મ પ્રકારનું વળું ખાકી શરીરથી છુટું થઈ કેહપર્ શરીરની આસપાસ ફરી વળે છે. આ બનાવ બનતાંની સાથેજ તે ઉરવાનની મરતી વખતની જેખી કંઈ ઇચ્છા વાસ્ના—કે જે ઘણીજ જોરાવર હોય તે ઇચ્છા વાસ્નાનું એક પીંજર યાને જડ કોટલું બંધાઈને આખાં શરીરને (લાસને) બહાર નીકળતાં કેહપર્ અને તેની આસપાસ રહેલી અછપી સહીત ઘેરી લે છે. આ કોટલાને ઇદમયતમાં “શબ્દનાં મીથ્ર” (Thought-shell) તરીકે ઓલખે છે. આ શબ્દના મીથ્રનું કોટલું (પીંજર) તુટવું જોઈએ, તોજ રવાન ચાહરમની બામદાદે ચીનવત તરફ ઉડી શકે; નહિ તો કે એ તુટયાં વગરનાં કોટલાંથી તે રવાન અરવાહી આલમમાં અહરેમનને હાથ સપડાઈ ભુત-પીશાચ થાય. આ

ક્રાંતલાંને તોડવા માટેજ ગાહેસારણાંની ખાસ ક્રીયા આપેલી છે, જેની વીગન આપણે ક્રીયાઓના બાબમાં આગળ ચાલતાં જોઈશું.

મરણ વખતે શરીરથી છુટું થઈને કેહપ-તેવીધી-ઉસ્તાન-ઉરવાન વીગેરે જે બધું બહાર પડ્યું છે, તે પાછું બધું એકમેકમાં વણાઈને તેના અણદીઠ રીતતો એક બીજો અખંડ ભાગ ઉભો થવો જોઈએ, જેને રવાનનું “કેહપ-સ્વાર” થવું એમ કહે છે. પણ આપણે અત્યાર સુધી જે બ્યાન જોયું છે તે મુજબ રવાન હજુર “કેહપ-સ્વાર” થયું નથી યાને કે શરીરનો બીજો અણદીઠ ભાગ હજુર અખંડ હાલતમાં ઉભો થયો નથી. કેહપ-તેવીધી-ઉસ્તાન-ઉરવાન વીગેરે છુટું છે, તેઓને એક થતાં અટકાવનાર “દરજે-નસુ” નો બયાનક હુમલો છે, એનું જોર સચકારની ક્રીયાથી ઓછું થશે ત્યારેજ રવાન કેહપ-સ્વાર થઈ શકશે. માટે આપણે હવે “દરજે-નસુ” તે શું, તે કેમ ઉભો થયો અને શું ખરાબી કરી રહ્યો છે તે જોવાની કોશિશ કરીશું.

### દરજે-નસુની ઉત્પત્તિ અને તેથી થતી ખરાબી.

અનાસરનું બંધારણુ ગવ અને વોહુનની વણાટનું બનેલું છે. મરણ વખતે ગવની ગતી છુટી પડી જતી હોવાથી વોહુન પોતાની અસહ્યાત જે દબેવીક ગતીની છે તે ઉપર જઈને અહીરીમન સાથે જુદી કરીને દરજે-નસુનો ગર્ભ ઉભો કરે છે, જે વોહુનની ખોટી ગરમી “હરાતે-ગેરેખીયા” થી પોખાઈને ચોમેર હલ્લો કરે છે, અને પોતાના અસલ વાલી અઝદ અને તેની પરોપકારી ગતી ગવની ઉપર હુમલો કરી તેઓનો નાશ કરવા તેમજ આસપાસની હવા અને ત્યાંની વસ્તીને ઝેરી બનાવવા મથી રહે છે, અને પોતાનાં એક વખતનાં માલેકો “રવાન-અઓદ” જેઓ દશમા ચક્ષમાં છે તેઓને પકડવા ધસી રહે છે.

### મરણ વખતે કેહપનાં ચક્ષોમાં થતા અગમ્ય ફેરફારો.

મરણ વખતે એક બાબુએ જ્યારે દરજે-નસુના ઉભા થવાનો બનાવ બને છે, ત્યારે બીજી બાબુએ કેહપનાં ચક્ષોમાં ફેરફાર થવાનો બનાવ બની રહે છે. જીવતી જીંદગી દરમ્યાન રવાનનું રહેંઠાણુ દશમા અંતકરણનાં ચક્ષમાં હોય છે, જેની ઉપર અહીરીમનનો તેરમા ચક્ષનો હલ્લો કદી ફાવી શકતો નથી, કારણકે બારમા ચક્ષ આગત રપેનામીનની બલી કુદરત જીવતી જીંદગી દરમ્યાન કાર્ય કરતી હોવાથી તે અહીરીમનને રવાનને આઝાબ પુગાડતાં અટકાવે છે, પણ મરણ વખતે કે જ્યારે

રોનામીનની કુદરત શરીરમાં કાર્ય કરતી અંધ પડી છે, ત્યારે અહીંરીમન પોતાના સાથી દરજ્જે-નસુનાં જોરથી બળવાન બની દશમા ચપ્પ તરફ રવાનને કેદ પકડવા દોડે છે. આ વખતે સરોશ તે દશમા ચપ્પને (કે જેની અંદર જીવતી જીંદગી દરમ્યાન રવાન-અઓદ સાથે રહેતાં હતાં તેને) માથાં આગલનાં પહેલાં ચાર ચપ્પો, કે જે “પ-જ-ધ-ઝરવીકશે-બાતેની” ને લગનાં છે તેમાં ખેંચી લે છે, અને વોહુતનો બાર ખમી રહેલાં કેહપનાં બીજાં ૧૩ થી ૧૬ સુધીનાં નીચલાં ચાર ચપ્પોને છુટાં કરે છે.

**દરજ્જે-નસુ અને ઇનસાનના આતશ વચ્ચે થતું યુદ્ધ.**

હવે દરજ્જે-નસુ રવાન અને અઓદને કેદ કરવા દશમા ચપ્પ ઉપર હુમલો લઈ ગય છે, પણ ત્યાં તેને એક કશ દોરાયલો દેખાય છે, જે જીવતી જીંદગી દરમ્યાન ઇનસાનનાં શરીરમાં કાર્ય કરતા આતશ “આતશે-વોહુક્રીયાંન,” અઝદનાં સુક્ષ્મ આગી અનાસરના શરીરમાં રહેલા છ કાદો (યાને પાણીમાં કાર્ય કરતી છ વીજળીક શક્તિઓ), અને “હરારતે-ગેરઝીયા” ની ખરી સજીવન શક્તિ આપનારી ગરમી, આ ત્રણેની મદદથી બની રહ્યા છે. અહીં દરજ્જે-નસુ અને પેલા ‘કશ’ વચ્ચે એક જાનતું યુદ્ધ ચાલે છે. દરજ્જે-નસુ પેલા આતશને બુખાવવા માંગે છે, કે જેથી તે રવાન-અઓદને પકડવા આગલ વધી શકે, પણ તે આતશ મરતો મરતોથી લડીને પોતાનો જાતી ભોગ આપી, લલી ચીજોને બચાવવા ખાતર દરજ્જેને મારવાનો પરમાર્થ કરી રહે છે. આ વખતે કેહપનાં ચાર ચપ્પો (“હુરમેરેઝ”-ઉંચામાં ઉંચી ટોચ) નો દરવાજો સરોશ અંધ રાખેલો છે, કારણ કે દરજ્જે-નસુનો હલ્લો કદાચ ત્યાંથી થાય એવી ધાસ્તી છે, (જે કે તે કુદરતમાં બનવા જોગ નથી). આથી તે રવાન જે ખાફા શરીરનાં માથાંની ખોપરીને રસ્તે બહાર નીકળતી વખતે કેહપનાં ઘોડા ઉપરથી નીચે પડ્યું હતું, તે હવે ક્યાં જવું તેના ગભરાટમાં પડે છે, પણ તુરંતજ તેનો સાથી અઓદ તેને “કાંમ નેમોઘ ઝાંમ-કુશ્રા નેમોઘ અયેની” નાં ગાથીક કલામો બણવાની યાદ આપી, તેનાં જીવતાં સગાંઓ તેને માટે જરથોસ્તી દએનની પાવીકતની ક્રીયાઓ કરાવી તેનાં કાર્યમાં બુદ્ધતને કાયદે મદદકર્તા થાય એવી દુવા ગુજારવા કહે છે. રવાન આ કલામ બણતું બણતું પેલા દરજ્જે-નસુ અને આતશે-વોહુક્રીયાંનના કશ વચ્ચે ચાલતું યુદ્ધ જોઈ રહી તેમાં આતશનો બચાવ કરવા તલપી રહે છે.

પેગામ્બર સાહેબની આપેલી ખુદા સચકારની ક્રીયાથી આ જીવતા આત્મે વોહુક્રીયાનના કશને જોર મલે છે, અને અહીરીમનની દરજ્જે-નસુતી કાળી બાબુની ગતી જે રવાનને પકડવા ધસવા માંગે છે તે નયળી પડીને મુરદાર તનના પેલા કશમાં કેદ પડે છે. આવી રીતે સચકારની ક્રીયાથી દરજ્જે-નસુ હલાક થવે સરોશ હવે “હુરખેરેઝ” નો કીદ્દો ખોલી તેમાં પેલાં રવાન અને બચ્ચોદને દાખલ કરી દે છે, જ્યાં તે પોતાનાં ફરોહર-ખોદા અને પન્જે-ઝરીકશે-યાતેનીની અહુ-પરસ્તી કરનારી સરોશેમની ગતીને મળીને પોતીકી ઉપર પડેલી “બંદ-દરોશ” ની ખેડીને કંઈક દરજ્જે ઉચકી “અનુશેહી”=મહેસ્ત તરફ આકર્ષવાની હાલત પ્રાપ્ત કરી, હવે તે પેલાં મુરદાર તનમાં કેદ પડેલી બહી પરોપકારી ગીઓ નામે અઝદ, ગવ, કેહર્પનાં ૧૩ થી ૧૬ સુધીનાં ચાર ચખ્ખોના ભાગો અને તેઓને લગતાં ઉસ્તાન-તેવીષીને તે નાશ પામતાં શરીરની કેદમાંથી છોડવી ચોથે દીવસે ચહારમની બામદાદે અનાસરોનાં પાસખાન દહમ યઝદને હવાલે કરવાનાં પોતાનાં “મીશ્વન” ઉપર મંડી બંધ છે.

### શરીરના નવ ભાગોનું મરણ પછી બે મુખ્ય વીભાગોમાં વહેંચાણું.

આવી રીતે ઉપર જોઇ આવ્યા તેમ જીવતી હાલતમાં શરીરના નવ ભાગો જે અખંડરૂપે એકમેકમાં મલીને રહેલા હતા તેના મુખ્ય બે વીભાગો મરણ વખતે થાય છે: પહેલો જડ તનનો દેખીત વિભાગ થવામાં જરાબી અલવજ આવતી નથી, કે જેને મુરદાર લાશ તરીકે આપણે જોઇએ છીએ, જેમાં ઉપર કહી ગયા તે મુજબ અઝદ-ગવ-કેહર્પનાં તેરમાંથી સોળમાં ચખ્ખો વીગેરે બહી પરોપકારી ગીઓ સપડાયેલી છે. બીજો વીભાગ જે અખંડ રૂપનો થવો જોઇએ તે અજુદીઠ હોય છે, જેમાં કેહર્પનો ૧ થી ૧૨ ચખ્ખોનો ભાગ છે, જેની અંદર તેવીષી અને ઉસ્તાન છે-તેમજ ૧ થી ૪ ચખ્ખોનાં હુરખેરેઝનાં કીલામાં રવાન-બચ્ચોદાંગ-ફરોહર-ખુદા વીગેરે છે. આ કેહર્પવાળા ભાગની આસપાસ તે શખ્સની આ જીંદગી દરમ્યાન કાંધેલી કારદાનીઓનું વળું (નામે “અધપી”) ફરી વળેલું છે, અને શરીરનાં આ બંને-દેખીત (લાશ) તેમજ અજુદીઠ (કેહર્પ) ભાગોને ઘેરીને શયનાં મીથનું કોટલું રહેલું છે, જે તે શખ્સનાં મરતી વખતના વીચારોથી બંધાય છે.

મરણ વખતે શરીરમાં ચાલતી અજુદીઠ ક્રીયાઓનો જરથોસ્તી

ધર્મે-દ્વંમના જ્ઞાનનાં મધ્યર્થોદ્ધૃતી આવે કંઈક ઉડતો ચીતાર છે. આવે બધા ગુજરતી વખતે થતા અનેક જાતના મામલા માટે કુદરતની યત્ન છે, જેને મદદ કરવા કુદરતનાં બેપણાને કાયદે (જુદતને કાયદે) પેગામ્બર સાહેબે એ બધી કુદરતની યત્નોને પોતાની રૂઢાંતી ચશ્મથી જોઈને તેની બરોબર સમાંતરની પહેલા ચાર દીવસની જરથોસ્તી કીયાઓ. “હું માંત્ર યત્ન” નાં નસ્કોમાં જણાવેલી છે, જેની મોતેબરી અને સંબંધ હવે આપણે એક પછી એક તે કીયાઓ લખને જોવાની કોશિશ કરીશું.

**ગુજર પામતા શખસ નજદીક લણણુ ઘટતું પતેત લણતર-  
એ ખુલંદ લણતરની માતેબરીનો કંઈક ખ્યાલ.**

જ્યારે એક જરથોસ્તી મોતને બીજાણે સુતો હોય અને તેની આખેરી નજદીક આવેલી લાગે, ત્યારે તેની આગલ રોગની (યાને ગાયનાં ધીનો નહિ તો કોપરેલ તેલનો) ચેરાગ, તથા આતશ રોશન કરી ઉપર સુખડ લોખાં બાળણું અને કુસ્તી પાદયાળ કરી તેના બેશીઓએ પતેતનું લણતર લણણું, એવો રીવાજ આપણામાં અસલવારેથી ચાલતો આવેલો છે. આજના કોઈક સુધારક સાહેબોનાં નાકમાં પતેતને નામની ગંધ ભરાયલી છે, તેઓ પતેતમાં માનના નથી અને તેને હંબગ ગણે છે. અચ્ચાંને નવજોત વખતે પતેત લણણાવે તેનીબી એ લોકો વીરૂદ્ધ છે. તેઓ કહે છે કે, “તે બાળક બીચારૂં નીર્દોષ કે જે અમુક ગુનાહોની વ્યાખ્યા વરીક જાણતું નથી, તો પછી તેવા ગુનાહોની તે તોજેશ શા માટે કરે?”

સાધારણ રીતે જોતાં આ સાહેબોનું કહેવું વાજબી લાગે છે પણ ઉંડાણથી જોતાં એમનો પતેત સામેનો વીરોધ ટકી શકે એમ નથી, કારણકે જેને આપણે નીર્દોષ બાળક તરીકે ઓળખ્યો છીએ, તેનાં શરીરમાં રહેલું રવાન કાંઈ આ પહેલ વહેલી વારજ પોતાનો ફેરો શરૂ કરતું નથી. આગલા ભવો દરમ્યાન ઉતરતી જીરમો (ધર્મો) માંથી પસાર થતી વખતે બનવા જોગ છે કે તેને એ પતેતમાં જણાવેલા સધળા નહિ તો થોડાગી ગુનાહો કાધા હોય, જેનો પાસ (છાપ) તેને આ જીંદગી દરમ્યાન જો કંઈ થોડો ધણો લાગેલો હોય તો તે પતેત કરીને દુર કરવાનો છે. આગલા ભવોના સિદ્ધાંત માટે આજે અવસ્તા પહેલવી શાહદત મોજુદ છે, (જુઓ ગાથા ૪૬; ૧૦-૧૧, તથા ગાથા સ્પેન્તોમદ તેમજ ધુપસારણાંનો છેલ્લો ફકરો,) પણ જીરમોમાંથી પસાર થવાના સિદ્ધાંત માટે ખુલ્લી અવસ્તાની શાહદત નહી હોવાથી એક બારગી જે

સુધારકો એ ચીજો માનવા ના પાડે, તો તેઓને પતેતની ખુબી આપણે બીજી રીતે સમજાવીશું.

કચ્છ કાઠિયાવાડ કે એક બાળકે કાઠિયાવાડ ગુનાહ કાઠિયાવાડ નથી, તે જન્મથી તદ્દનજ નીર્દોષ છે, છતાંબી તે જો નવજોતની મહાન ક્રીયા વખતે કે જ્યારે તે જરથોસ્તી દ્યોનના મહાભારત મહેત્વમાં દાખલ થાય છે ત્યારે પતેત ભણીને પોતે જાણે અને જોય કે મારે આ જાતના ગુનાહો અને યુરાધઓની સામે જીંદગી દરમ્યાન લડીને તેનાથી બચ રહેવાનું છે અને કદીબી મારે એમાં લપટાવાનું નથી, કારણકે હું હવે એક સાચા જરથોસ્તી દાખલ દાદાર અહુરમઝદના સેપાહસાલાર તરીકે બદીની સામે હરદમ લડવાનો આજે કાલ આપી ચુક્યો છું, આવી મુરાદથી તે જો નવજોત વખતે પતેત ભણે યાને કે જરથોસ્તી દ્યોન મુજબ સવાખનાં કામો કાણને કહે અને ગુનાહનાં કામો ક્યાં ક્યાં છે એમ જાણવા જો તે ઇતેખર બને, તો સાદી સમજ ધરાવતો એક સુધારક વટીક તેની સામે પોતાનો વાંધો ઉઠાવી શકે નહિ. પતેતનો ખરો અર્થ આજે કાઠિયાવાડ સમજવું નથી. પતેતમાં કાંઈ ગુનાહોની માફીનો ખ્યાલજ નથી. જરથોસ્તી ધર્મમાં ગુનાહોના માફી જેવું કાંઈ છેજ નહી, પણ પતેત એટલે કે પાપનો પરતાવો કરી પાછા હઠવું અને પાપ જે થઈ ગયું તેની જે શીક્ષા આવે તે ખુશીથી ખમી લઈ તેમાંથી કંઈક લાડું શીખવું. આપણે હોવીયતને લગતાં અધુરાં રવાનો હોવાથી આપણાથી ગુનાહો તો દર પળેપળ થવાનાંજ. પણ તેમાંથી છુટવાનો રસ્તો એજ છે કે ગુનાહ થયા પછી અંતકરણમાં જે ડાંખ થાય તેને મગજમાં ભાગ તરીકે લાવી, પછી તેને જ્યાંનની સચ્ચાઈથી કચ્છી દેવું, અને તેની જે શીક્ષા આવે તે ખુશીથી ખમી પાછું એવું કુદરતના કાયદાથી ઉલટું કામ નહિ થવા પામે તેની સંભાળ-ચોંપ રાખી રોશન ઉદયોગમાં મચ્યા રહેવું. આને “મહેર-પતેત અને હુતોખશી” કહેલી છે, જેના વગર આપણાં ગુનાહોથી છુટકાજ નથી. આવી રીતે ખુદ જન્મ આગમજ-તેમજ જન્મ વખતે-જીંદગી દરમ્યાન-અને મરણ પછી, રવાન પોતે પતેતનાજ મીથમાં રહેવું હોવાથી, આપણા છોલા રાષ્ટ્રનીદાર તેમજ દીન-આરાસ્તાર દસ્તુરાંન દસ્તુર આદરબાદ મારેસ્પંદ સાહેબે પતેતનાં એ અસલ મીથ (વીચારો) ને પાજંદ ભાષામાં વણી લખને લાલુતર તરીકે ખાસ રચી આપ્યા છે, તેથીજ નવજોત વખતે-જીંદગી દરમ્યાન-મરણ વખતે-તેમજ મરણ બાદ પણ ચાલુ પતેત કરવા-કરાવવાનું કરમાન આપણામાં અસલથીજ ચાલ્યું આવેલું છે. આવાં એક ખુલંદ ભણુતર



સામે ચોકસ આજુએથી આજે જે ગમે તે બકાદ થઇ રહ્યો છે, જે એવું બોલનારાઓની જરથોસ્તી ધર્મની ખાતેન શીઘ્રસુરી ખામેની અજ્ઞાનતા બતાવે છે.

ત્યારે મરણની ધડી વખતે મરનાર શખ્સ શુદ્ધિમાં હોય તો પોતે પતેત બણે યાતો તેનાં ખેશીએ રડી કલ્પાત કરીને ત્યાંનું વાતાવરણ અજ્ઞાન ખનાવવાને બદલે પતેત બણે, તો તે વખતે મરનાર પોતે જીંદગી દરમ્યાન તેનાં મને કીધેલાં કામોનો જે મીઠ્ઠી ખ્યાલ લઇ રહ્યો છે, અને તેથી તેને જે ગમરાટ થાય છે તે ગમરાટ નરમ પડે અને પોતાની બધી દીનતી ઉપર ઓસ્તવાર રહીને-તે સાહેબની મરણને તામે થઇને મરવા તૈયાર બને. આવીરીને પતેતનાં બણતરની ખુખીથી મરનારના છેલ્લા વીચાર રોશન ગતીના થઇને-દુન્યવી વળગણથી નીરાળા થવે-શખના મીઠ્ઠાનું કોટલું જે તેમાંથી ઉભું થાય છે તે ધણું જખુન ગતીનું નથી હોતું.

ગુજરેલાંની નૈયતે પતેતનું બણતર અમુક દીવસો ઉપર નહિ બણવાનું કારણ.

ગુજરેલાંની નૈયતે આ પતેતનું બણતર ક્યારે બણાય અને ક્યારે નહિ તે માટેની કંઈક વીગત અત્રે જાણી લીધેલી ઠીક થઇ પડશે. હાલમાં મોખેદો એક શખ્સનું મરણ થયા પછી પહેલા ત્રણ દીવસ દર ગેહું ગેહું પતેત બણે છે, પણ જરથોસ્તી ઇલ્મે-દુન્યમનાં શીક્ષણ મુજબ આ પહેલા ત્રણ દીવસો સુધી પતેતનું બણતર થવું નહિ જોઇએ, અને તેનું કારણ એ છે જે આ વખતે રવાન નીમ-હોશમાં હોવાથી તેનું જ્ઞાન પતેતને લગતા મીઠ્ઠામાં નથી, પણ આ દુન્યાદારીનાં ખેંચાણમાં છે, જેથી પતેતનાં બણતરની ખરી ખુખી અને અસર તે મેલતી શકતું નથી. આજ પ્રમાણે બર-વકતના ફસલી ફરવરદેગાંનના પહેલા દશ દીવસો (આસ્તાદથી અનેરાંન રોજ સુધી અને ગાથાના પાંચ દીવસો) દરમ્યાન પણ ગુજરેલાં જ્ઞાનની નૈયતે પતેત બણતી નહિ એવું ફરમાન છે, કારણ કે તે વખતે તમામ ગુજરેલાં રવાનો પોતાની કેરદાર જોઇને પસ્તાવો કરી, તેને પીગળાવવાનાં કાર્યમાંથી મુક્તિ પામી, “અધાઉનાંમ ફરવી” ની તુફેલમાં અહીં ગેતી સુધી પધારી યજદો-અમશારપંદોની ખુશાલીમાં લીજ થાય છે, તેથી એ દીવસોમાં પણ તેઓને માટે પતેત બણવાની જરૂરીયાત નથી. ઉપર જણાવેલા આ બે મોકલા સીવાય આજુ વરસો સુધી જો ગુજરેલાં જ્ઞાનની નૈયતે પતેત તેમજ સરોશ યસ્ત રાતની વડી બણવામાં આવે તો તે બહુજ ઉત્તમ છે, કારણ એ બન્ને જુલંદ બણતરોની મીઠ્ઠ તેમજ

સ્તોતની ગતીથી, આજના જમાનાનાં દરજી અને ગુનાહોમાં ચાલુ લપ-ટાયલાં રવાનોને, તેઓની કેરદાર પીગળાવી તેઓ માટે અહીં થતી ક્રીયાઓનો લાભ ઝટ મેલવવામાં ખાસ મદદ કરી શકાય છે.

**ગુજરેલાં માટે થતાં ભણતરોની એક બીજી ખાસ બીના.**

ગુજરેલાં રવાનો માટેનાં ભણતરને લગતી એક બીજી ખાસ યાદ રાખવા જોગ બાબદ એ છે કે જ્યારેથી ગુજરેલાં રવાનોની નૈયતે કંઈ પણ નાનુંં યા મોટુંં ક્રીયા ભણતર કરવા-કરાવવામાં આવે, ત્યારે તેમાં આખી “અહુમાધ રમેશચ”-જરૂમે અવંધહે મજદનો “રામનો ખાસ્ત્રહે” — થી તે — રપેનો-મધન્યઓમ” સુધીનો ભાગ અને આખી કેરકેહુ મોજદ-એટલી ચીજો ભણવી નહિ. એનું કારણ એ છે જે આ ભણતરો હાડમંદ જીંદગી ખાકી શરીરના ટકાવને લગતા છે, માટે હવે ગુજર પામેલું રવાન કે જેનું ખાકી શરીર કાર્ય કરતું બંધ પડી વીખેરાયું છે, તેને માટે આ ભણતરના સ્તોતો નકામા છે “અહુમાધ રમેશચ” ની બંદગીની અંદર એક ભણનાર પોતાનાં ખાકી તનની તંદરોસ્તી અને લાંબી જીંદગી ધરે છે, કે જેથી તે ઓખતગીનું કાર્ય એકજ ફેરામાં પાર પાડી શકે, તેજ પ્રમાણે જસમે અવંધહે મજદના “રામનો ખાસ્ત્રહે” વાળા ઉપર જણાવેલા ફકરામાં ભણનાર પોતાનાં શરીરનાં અનાસરો વીખેરાઇ નહિ જતાં એકમેકને ટેકવીને અખંડ હાલતની ખુશાલી ભોગવે તે માટે કુદરતમાં ખીસ્કારી બળવતી મીનો રામની ખાસ્તર (વીજળીક શક્તિ) ની તલબગારી કરે છે, અને સેવટે “કેરકેહુ મોજદ” ની પાજંદ બંદગીમાં એક દૈયાત શખ્સ પોતે “સવાળનો બદલો અને ગુનાહની તોજેશ” નો કુદરતનો અચુક કાયદો કબુલ રાખી, પોતાની જીંદગી દરમ્યાન સદા સવાળનાં કામો કરી ખુલ્લંદીએ પુગવાની આરજુ કરે છે. આવી રીતે ભલાં હમદીનો પોતીકા મુનસફ મીજજથી જોઇ શકશે કે જરથોશ્તી ધર્મનું ગુલ્લ માન “દેનૂમ” જે કાંઇ શીખાડે છે તે કાંઇ વગર અર્થનું નથી, પણ તેની પછવાડે કુદરતના અનેક બારીક કાયદાઓની ઉંડી શીલસુરી સમાયલી છે.

આ રીવાજ કાંઇ દેનૂમનો ઉભો કાઢેલો નથી પણ તે પુરાણ કાળથી ચાલી આવેલો છે, જેની સામેતી એ છે કે, હાલમાં વડીક આપણા મોખેદ સાહેબો પહેલા ત્રણ દીવસની ગુજરેલાંઓની ક્રીયા વખતે આ કાયદો જળવે છે, પણ પછી તે હમેશ માટે ચાલુ નહિ રાખતાં એથા દીવસથી થતી ગુજરેલાંઓની ક્રીયામાં “અહુમાધ રમેશચ” થી

તે “કેરફેલ મોજદ” સુધીનું બધું બધી જાય છે, જે આપણે ઉપર જોઇ ગયા તે કારણસર ખોટું છે.

### આહારમની બામદાદ સુધીમાં થતી ક્રીયાઓની મુખ્ય માતેબરી.

સચકારથી શરૂ થઇ ચહારમનાં દહમનાં આક્રીન્ગાંન સાથે પુરી થતી બધી ક્રીયાઓની જે મુખ્ય ખીસ્કારી (function કુદરત તરફથી પોતાને સોંપવામાં આવેલાં કાર્યની પુરેપુરી બજાવણી) જીવતને કાયદે-એટલે બે યા બેથી વધુ ચીજો સાથે મલીને કાર્ય કરીને અમુક પરીણામ લાવવાને કાયદે કુદ્યાતી રીતે (Collectively) જોઇએ તો તે નીચે મુજબની છે:—

(૧) મુરદાર તનમાં દરજે-નસુ ઉભો થઇને તેમાં સપડાયલી બલી પરોપકારી ચીજો ઉપર તેમજ રવાન-બચોદ જે કેહપની બહાર છે તેની ઉપર હુમલાઓ કરી રહેલો છે, તેનું જોર તોડીને તેને કેદ કરવો.

(૨) રવાનને સરોશના હવાલામાં સોંપી કેહપ શરીરનો બીજો અણુદીઠ ભાગ અખંડ હાલતમાં ઉભો કરી આપવો, (જેને રવાનનું “કેહપ-સ્વાર” થવું કહે છે.)

(૩) ગુજરેલાંની અધપી કે જે દરજથી અવાવ થયલી છે તેને શુદ્ધ કરીને, તેની ઉપર મરણ વખતે ફરી વળેલાં શબના મીથનાં કાટલાંને તોડવું.

(૪) અને છેલ્લું એ જે, શરીરનાં અનુઓને જલદીથી વીખેરી નાંખી તેનાં અનાસરોને તેમજ તેમાં કેદ પડેલી પેલી બલી પરમાર્થી ગતીઓને ચહારમની બામદાદે દહમ-બઝદને હવાલે કરવી, કે જેથી તે રવાન ચહારમની બામદાદે “સે-શબ” ની હાલતમાંથી છુટી કેહપમાં બેસીને સડસડાત ચીનવત પુલ ઉપર જવાને શક્તિમાન થાય.

ચીનવત પુલ ઉપર જવાનાં દાદરના ચાર મુખ્ય પગથાંઓ.

ત્યારે સચકાર-સગદીદ-ગાહેસારણું-દોખમેનશીની અને ધર આગલ તેમજ પાવ મહેલમાં થતી સરોશની ક્રીયાઓ, એ બધું રવાનનાં ચીનવત ઉપર ચહડવાના દાદરનાં ચાર મોટાં પગથાંઓ છે, જેમાંનું જે એકબી પગથું ખોરવાય તો તે રવાનના ઉપર જવાનો માર્ગ ખોરવાય, અને તે તુટેલા દાદરને રવાનને પોતાને સમારવો પડે, જેમ કરતાં લાંબો કાળ નીકળી જવે તેટલો બધો વખત સુધી તે લાચાર રવાન ઉપર ગઝબ

ગુઝરે, જેની જોખમદારી આ ક્રીયાઓનાં ચાર પગથ્યાંમાંનું કોઈપણ એક પગથ્યું તોડનાર હોયત ખેલદીન યા મોખેદને માથે છે.

આવી રીતે એક પછી એક ચોરડરમાં થતી આ બધી ચાર દીવસની જરથોસ્તી ક્રીયાઓ એકમેકનાં કાર્યને જોર આપી તેને આગલ ચલાવી ઉપર જોધ ગયા તેવો મુખ્ય નેમને પાર પાડવામાં મદદ કરે છે. જેમ દુન્યવી રીતે એક મહેલ યા સુંદર મકાનને ઉભું કરવામાં, આર-કીટેકટ-કોન્સ્ટ્રક્ટર, મીસ્ટ્રી, ધજનેર, કડીઆ, સુથાર, લુહાર-મેગારી, રંગારી વીગેરે વીગેરે વ્યક્તીઓનું સંગઠન સાથે મલીને સહ પોતપોતીકું કામ આટોપીને મહેલને તૈયાર કરવાનું કામ સરંજમ ઉતારે છે, તેમજ આ ક્રીયાઓનાં બાબમાંથી સમજવું. અવગતતાં, આ બધી ક્રીયાઓની જુજવાવી (Individual) યાને કે દરેકની પોતીકી ખાસ છુટી છુટી ખુબીઓ પણ રહેલી છે, જે હવે આપણે ટુંકમાં જોધશું.

### સચકારની ક્રીયાથી થતા બીજા ફાયદાઓ.

સચકાર કાંધાથી મુરદાર લાશમાં અહીરીમનની કાળી કુદરત જે બધેબધ હુમલા કરી રવાન ઉપર ધસારો કરી રહી છે, તેનું જોર નરમ પડે છે, અને આપણે મરણ વખતે શરીરમાં ચાલતી અણુદીઠ ક્રીયાઓના વીભાગમાં જોધ ગયા તે મુજબ આતશે-વોહુક્રીયાંનનો કશ જે દરજ્જેને ઘેરવા માટેજ ઉભો થયો છે, તેને સચકારની ખુબીથી જોર મલવે દરજ્જે-નસુ તેમાં ઘેરાઈને મહાત થાય છે, જેથી કેહપર્નાં પહેલાં ચાર ચપ્પોના “હરખેરઝ” ના કીલાનો દરવાજો સરોશ પોતે ખોલીને બહાર જંગલ જેવા રખડાતમાં રહી ગયલાં ઉરવાન-અઓદાંધને અંદર દાખલ કરે છે. આથી જડ તનનો અણુદીઠ રીતનો મરણ પછીનો બીજો વીભાગ સંપૂર્ણ બને છે, જેને રવાનનું કેહર્પ-સ્વાર થવું એમ કહે છે. માટેજ જે ગેહમાં મરણ થાય તેજ ગેહમાં બનતી ઉતાવળે સચકાર કરવાનું ખાસ કરમાન છે, કારણ કે તે ગેહ પુરી થઇ બીજી ગેહ બદલાતાં દરજ્જે-નસુનું જોર ઘણું વધી જવે રવાનને હલાકી ભોગવવી પડે છે. જે કોઇ કમનશીબ મરનારની લાશનો સચકાર થતોજ નથી, તો શરીરનો બીજો અણુદીઠ ભાગ ઉભો થવામાં ખલલ પુગે છે, અને નાપાક અહીરીમન સચકારની ક્રીયાની ગેરહાજરીનો લાભ લઇ તે બધાંનો કબજો મેલવી રવાનને રખડાતની અઘોટ ગતીએ પુગાડે છે.

વધુમાં સચકારની ક્રીયાની બીજી ખુબી એ છે કે સચકાર કરતી વખતે જે સાત બંધો શરીરના મુખ્ય સાંધાઓ ઉપર બાંધવામાં આવે

છે, તે દરેક બંધ બાંધતી વખતે બણવામાં આવતા અર્પેમનાં પવીત્ર કલામોનાં સ્તોત્રથી દરજે-નસુ જોરાવર રીતે નહિ નીકળતાં નીમુંથ યજ્ઞને નીકળે છે, તેમજ એ અર્પેમ બણીને બાંધેલા બંધોની યરકતથી લાશને દોષ્ઠમેનશીન કીધા પછી તેના સાંધાઓ જલદીથી છુટા પડી જાય છે, જેથી લાશને જલદીથી વીખેરવાનાં કુદરતનાં કાર્યમાં મદદ મળે છે.

“કશ” ની ખુબીથી સચકારવાળી જગાએજ રૂવાનનું ત્રણ રાત રહેવું.

આવી રીતે પથ્થરની લાદીઓ ઉપર સચકાર કરી લાશ મુકેલી જગાની આસપાસ ત્રણ ચથાના કલામો બણીને ત્રણ કશ ખેંચવામાં આવે છે, જેની ખુબી એ છે કે સચકાર કીધા પછી લાશને દોષ્ઠમેનશીની કરવા માટે ગમે એટલી દુર લઇ જવા છતાં, શરીરનો બીજો અણુદીઠ ભાગ જે કેહુર્પ-તેવીધી-ઉસ્તાન-ઉસ્વાન વીગેરેનો છે તે સચકારવાલી જગાએજ ચહારમની બામદાદ સુધી દરી દામ યજ્ઞને રહે છે. સચકારની ખુબીથી તે લાશની પુઠે ખેંચાતો નથી. આવી રીતે આ બંને ભાગો છુટા પડવા છતાં તેઓ વચ્ચેનો સંબંધ ૭૨ કલાક સુધી ઉસ્તાનના પ્રકાશીત ખ્લુ દોરાઈપી પ્રવાહની મારફતે આલુજ રહે છે. આ સચકારવાલી જગાની બાજુમાંજ અમુક છોટે પહેલા ચાર દીવસની (ગેહેગેહ કરવાની સરોશની બાજે તથા પાવ મહેલની કીયાઓ અને ત્રીજી રાતની બાજની સીવાયની બીજી) બધી કીયાઓ કરવાની ખાસ જરૂર છે, કારણ કે લાશને દોષ્ઠમેનશીની માટે લઇ જવા છતાં અણુદીઠ રીતને કેહુર્પવાળો ભાગ કે જેમાં રૂવાન બેઠેલું છે તે તો ચહારમની બામદાદ સુધી ત્યાંજ (સચકારને મુકેલી લાશનાં માથાં બાજુના ભાગ આગલ કે જ્યાં બતી રોશન કીધેલી છે ત્યાં) વાસો કરીને રહે છે.

આજનાં પોતાને ધણાંજ સુધરેલાં અને શીખેલાંમાં ખપાવતાં જીવાન નરનારીઓને મનથી અતી અબણુ લેખાતાં આપણા યુએગ વડીલો આ બાબદનું જ્ઞાન અને એતેકાદ ધરાવતાં હતાં, તેથીજ તેઓ ઘેરમાં સચકાર કરી ત્યાંજ બધી કીયાઓ કરાવતાં હતાં. આજનાં નરનારીઓની અકકલની ગતી એટલી તો જડ થઇ ગઇ છે કે તેઓ દેખીત બનાવોની પછવાડે અણુદીઠ ચીજો રહેલી છે, એવું કદપીચી શકતાં નથી, અને તેથી તેઓ એમજ સમજે છે કે લાશને દોષ્ઠમે ચઢાવી એટલે જાણે રવાનનેજ દોષ્ઠમે મુકયું! લાશ અને રવાન વચ્ચેનો આરમાન જમીન જેવો મોટો ફરક

વડીક આજના કહેવાતા જરથોસ્તીઓ ધણે ભાગે સમજી શકતા નથી, એ તેઓની દીની બાબદનાં જ્ઞાનની કાતાહી બતાવે છે.

**ક્યાં ગઈ તે અસલનાં જરથોસ્તી ધરોની વીશાળ ખરકી?**

મુખ્યમાં અસલના જરથોસ્તી ધરોની મોત જીવતને પ્રસંગે અતી ઉપયોગી થઈ પડનારી વીશાળ ખરકી આજે નાબુદ થઈ ગઈ છે, અને તેની જગાએ પછસાના લાલચુ ધરવાળાઓએ, જરથોસ્તી બાકુતો તરફથી ઉઠાવવા જોઈતા વાજખી વાંધાની ગેરહાજરીમાં, આજે હેર કટીંગ સેલુનો-અજીઠાં હોટલો અને જીટની દુકાનો જેવાં દરજ્જાનાં ધામો ઉભાં કીધાં છે. આવી રીતના આપણા પોતાના હાથે ઉભા કીધેલા કફોડા સંજોગોની અંદર, મરણુ વખતે લાશને રહેવાનાં મકાનમાં સચકારવી એ તે આપડાં લાચાર રવાન ઉપર ગઝબ ગુજરવા સમાન છે, કારણ કે આજે તો ઘેરે ઘેર માળ પર જીદદીન નોકરો અને માસીક માંદગીની હાલતવાલી ખુદ પારસી સ્ત્રીઓ જરાયી આંકેશ વગર ડમકતી ફરે છે, એ બધાંને આખાં ઘેરમાંથી ચાર દીવસ સુધી દુર કરી શકાય તોજ ઘેરમાં લાશનો સચકાર કરવો રવા છે. આવો મામલો હોવાથી સઉથી ઓછો વાંધા ભર્યો રસ્તો કુંગરવાડીની બંગલીઓનો શાયસ્ત-લા-શાયસ્ત લાભ લેવાનોજ છે, પણ તે ચાર દીવસની ક્રીયાઓની સગવડ સાથની છેક ઉપરની બંગલીઓનોજ હોવો જોઈએ, અને નહિ કે નીચેની બંગલીઓમાં લાશને સચકી તેને દોષમે-નશીન કીધા પછી ધરેબારે વીદાય થઈ ચાર દીવસની બીજી ક્રીયાઓ અગ્યારી આતશ-બહેરામોમાં કરાવવી. પારસી પંચાયતે નીચેની બંગલીઓની નજદીદમાં ગુજરેલાંનાં ખેશીઓને રહેવાની સગવડ કરી આપવી થતે છે.

તેટલાં જો બેહદીનો આ બાબદનું જ્ઞાન નહિ ધરાવતાં હોય, તો તેઓને ઘેરનાં પંચકીઓની ફરજ છે કે તેઓને સચકારની ક્રીયાની ખુબી સમજવી, રવાનનું ત્રણ રાત સુધી સચકારવાળી જગાએજ રહેવું થાય છે માટે ત્યાંજ બધી ક્રીયા કરવા માટે પહેલેથીજ કુંગરવાડીની ઉપરની બંગલીઓમાં લાશને લઈ જવા ધ્યાન ખેંચવું. પણ ધણીજ દલગીરી સાથે લખવું પડે છે કે ધણીક દાખલાઓમાં મોખેદો તેમજ બેહદીનો આ બાબદ જાણતા હોવા છતાં પોતાની સગવડનો સ્વાર્થી ખ્યાલ વચમાં લાવી આ બાબદમાં બેદરકાર રહે છે. ગુજર પામેલાં ખેશીનું રવાન જે આપડું હવે ૭૨ કલાકનું આ દુન્યાનું મહેમાન છે, તેનો સેવટનો રૂઢાંની લાભ જોતાં અને તેની છેલ્લી ધડીઓ રાહત અને આરામમાં પસાર થાય એ

નેમ ખ્યાનમાં રાખીને જો જીવતાંઓને થોડીક હલાકીમી ભોગવવી પડે તો તેમાં શું મુશ્કેલી છે? જીવતાં જીવત તેને ખાતર કેટલી બધી હલાકી ભોગવવા તેઓ તૈયાર હોય છે? જો કે હલાકી જેવું કંઈ છેજ નહીં, કારણકે આ પહેલા ચાર દીવસ માટે ઉપરની અંગલીઓમાં દરેક જાતની સગવડ મળી શકે છે. આપણે ઇચ્છીશું કે હાલનાં પારસી ઘરોમાં સચકારની સગવડ મોજુદ નથી તેનો ખ્યાલ કરી કામનાં સખીવજીદ નરનારીઓ કુંગરવાડી ઉપર પહેલા ચાર દીવસની ક્રીયાઓની સગવડવાલી બીજી વધુ અંગલીઓ અંધાવી આપશે તો કામ ઉપર ખચ્ચીતજ આઝાર થશે. આપણે આપણી બાબદ ઉપર પાછા આવીશું.

“સગદીદ” થી થતા બે પ્રકારના ફાયદા.

ઉપર આપણે સચકારની ક્રીયાની મોતેબરી જોઈ આવી. હવે આ સચકારની ક્રીયાએ જે કાર્ય કીધું તેને “સગ-દીદ” પુર્ણ ગતીએ લઈ જાય છે. સગદીદ= (કુતરાની નજર પાડવી તે) ને અવસ્તામાં “અધવી-ધ્રીખત” તરીકે ઓલખી છે. ‘અધવી’=અધે બધથી આસપાસથી ઘેરીને, ‘ધ્રીખત’=તોડી પાડવું. દરજે-નસુ અને તેના સાથી અહીરી-મનની ગેરવ્યવસ્થાને કુતરાની આંખમાંથી નીકળતો “વાંધેલો-ક્રાદો” નો વીજળીક પ્રવાહ અધેઅધથી લાશમાંથી તેમજ આસપાસની હવામાંથી ઘેરીને તોડી નાંખે છે-ખાખ જાય છે. આવી રીતે સગદીદથી ચીનવત તરફ જવા શું શું કરવું તેની રાહતુમાખ ઉભી થતી હોવાથી આપણામાં કહેતી છે કે, “કુતરો તો રવાનને ચીનવત પુલનો રસ્તો બતાવનાર ભોમ્બો છે.” જો કે આ કહેતીમાં કુદરતની એક ઉંડી હકીકત બીના જળવાયલી છે. સગદીદે કીધેલી આ વ્યવસ્થામાં ખતરો નહિ પડે તે માટે પછીથી ભોંય આગલતું જાણુતર અને ઘેર આગલની તેમજ પાવ મહેલની બધી ક્રીયાઓ ચાલુ કરવામાં આવે છે.

આવી રીતે લાશનો સચકાર કરતી વખતે તેમજ ત્યાર પછી દરેક ગેહ બદલાતી વખતે તેમજ લાશને સચકારની પાવીમાંથી ગેહાંનની અંદર આરાસ્તે કરતી વખતે લાશને કુતરાની નજરે પાડી “સગદીદ” કરાવવાનું અગત્યનું છે. ગેહસારણું કીધા પછીની છેલ્લી ત્રણ સગદીદ-(એક ગેહ-સારણું પુરું થવે-બીજી લાશને લઈ જતી વખતે સાથે કુતરો ચલાવવામાં આવે છે તે, અને ત્રીજી કુંગરવાડી ઉપર લાશને દોખમે નશીન કરવા આગમજ, ગેહાંનને મોટી અલાહેદી પાવી ઉપર મુકી ત્યાં સેઝદો કીધા પછી કરાવે છે તે,) આ ત્રણે વખતની સગદીદને ખાસ “બગ-નુમાયશન”

તરીકે ઓલખાવેલી છે, જેનો ભેદ ટુંકમાં જોવાની આપણે કોશિશ કરીશું.

અગ=શક્તિ, કુવત, અમુક જાતની ભલી તલેસમ, અને નુભાયશને= નજરે પાડવું-દેખાડવું. એકજ જગ્યાએ આખું ગેહસારણું સંપૂર્ણ ભણાયાથી પેલી મુરદાર લાશમાં એ ભણતરની ખુખીથી એક જાતની શક્તિ-ભલી ગતી-વ્યવસ્થા-તલેસમ ઉભી થાય છે, જેને “અગ” કહે છે. કુતરાની ચરમમાં જેમ દરજને તોડવાની ખુખી સમાયલી છે, તેમ તેની ચરમમાંથી નીકળતા જોરમંદ “વાંધવો કાઢો” ના પ્રવાહોથી કરીને કોઈ જાતની ભલી શક્તિ-તલેસમને જોર મલીને તે ટકી શકે છે. ત્યારે મુરદાર તનમાં ગાહેસારણાંનાં ભણતરથી થયેલી તલેસમને ટેકવીને તેને જોર આપીને આગળ વધારવાનું કામ ઉપર ગણાવેલી છેલ્લી ત્રણ સગ-દીદ વખતે કુતરો બળવે છે, તેથી તેનાં એ કાર્યને તે વખતે “અધવી-ધીખત” નહિ કહેતાં “અગ-નુભાયશને” કહ્યું છે.

નવરાતનું નાહન લેતી વખતે કુતરો હાજર રાખવાનું કારણ.

જરથોસ્તી દએનની અંદર મોખેદ સાહેબોને બરશ્નુમની કીયાથી પોતે પવીત્ર થઇને અમુક શક્તિ મેલવીને પછીજ બધાં કીયાકામો કરવાની ખાસ તાકીદ છે, કારણ કે જેમ સારી તનદરેસ્તી વગરનો શખ્સ ડાકટર હોઇ શકે નહિ, તેમજ બરશ્નુમ વગરનો એક મોખેદ કદી હોઇ શકે નહિ. દર છ મહીને ગમે તેવા પરહેઝગાર મોખેદ કે દસ્તુરે વટીક નવું બરશ્નુમ લેવુંજ જોઇએ એવો દીનનો કાયદો છે, જેની બારીકીમાં ઉતરવાની આ જગા નથી. આ બરશ્નુમની કીયામાંથી પસાર થતી વખતે જ્યારે મોખેદ સાહેબો નવ રાત્રીનું નાહન લે છે, ત્યારે તે વખતે પણ કુતરો હાજર રાખી સગદીદ કરાવે છે. આ વખતની સગદીદ “અધવી-ધીખત” તેમજ “અગ-નુભાયશને” નું બંને કાર્ય એકી વખતે સાથે બળવે છે. પેલા મોખેદ સાહેબ પોતાનાં ખોરેહમાં છ મહીનાની મુદતમાં જે કાંઈ બહારનું ગદલાપણું કુદરતના અસુક કાયદે આમેજ થયું હોય તેના તાકુનના બદ પ્રવાહોને પાહરીઆ કુદાવતી વખતે અમુક નીરંગો ભણી બહાર કાઢી નાંખે છે, જે સગદીદની “અધવી-ધીખત” ના ભેદથી આસપાસથી ઘેરાઇને તુટે છે, અને આવી રીતે નાહન લઇ પવીત્ર થયેલા મોખેદમાં જે “યઓઝદાથી” ની શક્તિ ઉભી થાય છે તેને સગદીદના “અગ-નુભાયશને” ના ભેદથી જોર મળે છે. બરશ્નુમની મોતેબર



ક્રીયા\*ના આવા ભેદો નહિ સમજવાને લીધે આજના સુધારક ધુરંધરો, એને “Red-Indian Dance” જંગલી લોકોના નાચ તરીકે ઓલખાવી હસી કાઢે છે. આ ક્રીયા વખતે તેમાંથી પસાર થનાર મોખેદ નગ્ન હાલતમાં અમુક પત્થરનાં પાહરયાઓ કુદાવતો હોવાથી તે દેખાવ આ સુધરેલા સાહેબોને તદ્દન જંગલી જેવો લાગે છે! ક્રીયાઓનો આ અમુક ગુણ શીલસુશી ધરાવનારો દેખાવ (કે જે કદી કોઇ બહારનાની નજરે પાડવામાં આવતા નથી છતાં) આ સાહેબોને જો જંગલી લાગતો હોય તો, પછી એવું ઓલનારાઓ પોતેજ જ્યારે અર્ધનગ્ન એમહવાજ્ઞભયાં પોશાકમાં સજ થયેલી નખરાંઆજ ઓરતો સાથે છડે ચોક જાહેરમાં ડાન્સીંગની બદી ચલાવી લે છે અને તેની સામે પોતાનો અવાજ ઉઠાવતા નથી, ત્યારે એ લોકની શરમ લાજ બધી ક્યાં જતી રહે છે ?

લાશને સગદીદ કરાવવાની રીતોનેખી આ તીસમારખાંઓ ધીકારે છે અને તેનાં કારણમાં દલીલ એ લાવે છે કે, “જો એક રસ્તે રખડતો કુતરો જરથોસ્તીની લાશને જોઇ શકતો હોય, તો પછી ખીજા ધર્મને લગતું એક બહુ ધનસાન કાંય નહિ તે લાશને સેઝદો કરી સેવટનું માન આપી શકે ?”

આવી દલીલો કરનારા સાહેબો જો પોતાનાં મગજને શાંત કરી સગદીદથી થતા ફાયદા અને પરકોમીઓની નજરથી થતા ગેરફાયદાઓનો એ ધડી વીચાર કરે, તો તેઓની ખાત્રી થયા વગર રહે નહિ, કે જરથોસ્તી ધર્મનાં સાયન્ડ્રીશીક ફરમાનો કાંઇ અમથાં અલાહી ટપ્પે વગર કારણે અપાયલાં નથી, પણ એક નાનાં નજીવાં દેખાતાં ફરમાનમાં વટીક મોટામાં મોટી ખુબીઓ સમાયલી છે.

નાની યશ્તેગાંન યાને ભોંય આગલનું ભણતર.

હવે આપણે લાશને જ્યાં સચકીને મુકેલી છે ત્યાં થતાં ભોંય આગલનાં ભણતરની ખુબી જોઇશું. સરોશ યશ્ત હાદોખ્તનાં પહેલા કરદામાં કહ્યું છે કે :—“**માંઝ્રમ સ્પેન્તૈમ મધન્યેવીમ દરજ્ઞમ નિજબધરિશ્તો.**” યાને કે “માંઝ્ર સ્પેન્તનાં એજમતી ખુલંદ કલામે અણુદીઠ દરજ્ઞને એટલે ખરાબ નુકસાનકારક અણુદીઠ હરીરીથી ભરેલી

\* બરેશુમની ક્રીયાની બારીક વીગત જાણવા માટે વાંચો બેહેશ્ત-બેહેરેહ ઉસ્તાદ સાહેબ બેહેરામશાહ નવરોજી શરાફની રાહબર કલમથી રૂખાયલું ફી ચોપાન્યું નાં. ૧—“જરથોસ્તી દએન પ્રમાણે મરણ પછી ઉરવાનની હાલત” પાના ૫૭ થી ૬૪. આ ચોપાન્યું વેજટેરીયન સોસાયટીમાંથી મલી શકશે.

મેગનેટીક અસરોને નાબુદ કરનારા છે.” જેવી રીતે સગ-દીદ દરજે-નસુ-ને કાપવામાં કારગત લાગે છે, તેવીજ રીતે આ નાની ચક્ષુગોચર યાને ભોંય આગલનું ભણતર પણ દરજેને કાપીને, પોતાના બુદ્ધિ સ્તોતોની અસરોથી ગુજર પામેલાં રવાનને ચાલુ રાહત અને શાંતી બક્ષે છે. માટે લાક્ષણિક સચકીને મુંઝે ત્યારથી તે ત્રીજા દીવસની પાછલી રાતનાં ઉઠમણાં સુધીના ફાલતુ વખતમાં એ ભણતર ચાલુજ રાખવું ફાયદાકારક છે. જો ગુન્જસ હોય તો મોખેદ પાસે ભણાવવું, અને તેવી આર્થિક સ્થિતિ નહિ હોય તો મરનારનાં ખેશીઓએ વારા ફરતી થોડા થોડા કલાક ભણીને મરનાર તરફની છેલ્લી ફરજ બજાવી મોટામાં મોટું પુન્ય હાંસલ કરવું.

**પહેલા ત્રણ દીવસો સુધી દર ગેહ ગેહ “સરોશની બાજ” ઇજવવાની ખુખી.**

જેવું એક રવાન રહેલત પામ્યું કે તેજ ગેહથી ધરના પંચકીને કહીને અગ્યારીમાં પહેલા ત્રણ દીવસો સુધી દર ગેહ ગેહ સરોશની બાજ ઇજવવી જરૂરી છે, જેની ખુખી નીચે મુજબ છે :

જીવતાં જીવત આપણાં જ્ઞાનને સચેત રાખનાર ખુરશેદ યઝ્દનાં અણુદીઠ કીરણો છે. તમામ જગતનો જે કારોબાર ચાલી રહ્યો છે તે ખુરશેદ યઝ્દની બુદ્ધિ કાર-રવાઈથીજ છે. ખુરશેદ યઝ્દનાં કીરણો જો આ દુન્યા ઉપર એક પળના પરાધમા ભાગેથી આવતાં અટકી પડે (જે કે તેમ બનવું મહાલ છે), તો આ ગેતી ધુળનો ઢગલો બની નાબુદ થઈ જાય. કુદરતના આ અચુક કાયદે મરણ બાદ પણ ખોરશેદ યઝ્દ પોતાનું કાર્ય ચાલુ રાખી જ્ઞાનને સચેત રાખ્યા કરે છે, જેથી તે ઉરવાન ત્યાં આગલ ચાલી રહેલી દુન્યવી વળગણો-દોડધામ-રડાપીત-વાતચીત વીજેરે તરફ ખેંચાયલું રહે છે, જે તેને માટે દુખ બન્યું છે. આવી રીતે દરેક ગેહ બદલાતાં ખુરશેદ યઝ્દનાં સ્વા યાને અણુદીઠ કીરણોમાં જે “તબ-દીલ-તેહદીલ” યાને વધધટના ફેરફારો થાય છે, તેથી રવાનનું જ્ઞાન જાગૃત થઈ દુન્યવી વીચારો તરફ આકર્ષાય છે, જે તેને માટે આહુતકારક છે. આવી જાતનાં સંકટમાંથી રવાનને બચાવવા માટે તેની નૈયતે પહેલા ત્રણ દીવસો સુધી દર ગેહ ગેહ સરોશની બાજ અગ્યારીમાં ઇજવવાનું ખાસ ફરમાન પેગામ્બર સાહેબ અશો જરથુસ્તે આપ્યું છે, જે બાજની ખુખીથી ઉરવાનનાં જ્ઞાન ઉપર ખુરશેદ યઝ્દનાં કીરણો ઉપર જોઈ ગયાં તેવી અસર કરતાં નથી, જેથી તે ઉરવાન આ દુન્યાને લગતા આચાર-વીચારો અને ખેંચાણોમાંથી મોકળું (મુક્ત) થતું રહી મીનોષ જ્ઞાતિ

તરફ ખેંચાયલું રહે છે. આવી રીતે આ ગેહે ગેહની સરોશની બાજુ ઉરવાનનું પાદરૂપ થાય ત્યાં સુધી તેને નીમ હોશમાં રાખે છે.

**અધવીસુગ્રેમ ગેહમાં થતાં “સરોશના પાતરાં” ની ખુબી.**

આપણું આ ખાકી શરીર જે ચાર અનાસરો (આતશ-આદ-આબ અને ખાક) નું બનેલું છે તેની ઉપર કુદરતનાં બેપણાંને કાયદે ચાલુ અનાસરને લગતું “ગાશેક” યાને સ્થુળપણું ગલબો કરે છે. સુરજનાં સીદાં કીરણોની હાજરીમાં આ ગાશેકનું જોર કમી રહે છે, પણ સુર્યાસ્ત પછી તે ઘણુંજ પ્રબળ થતું હોવાથી તેના ગલબામાંથી બચવા માટે જીવતાંજીવત પણ આપણે દીવાબતી રોશન કરી ચંદ્રગતો નમસ્કાર-દશ અર્પેમ અને તેનાં મીઠા સહીત ભણ્યે છીએ. આ ઉપરાંત જીવતી જીંદગી દરમ્યાન રપેનાને કાયદે એ અંદ્રથી આવતાં ગાશેક-પણાંને, આપણાં શરીરમાં કાર્ય કરતું જોરાવર ઉસ્તાન પોતે સોશી લઈને તેને બાળી નાંખે છે. હવે મરણ વખતે આ ઉસ્તાન શરીરથી છુટું પડી જવાને લીધે મુવેલાં શરીર (લાશ) ઉપર ગાશેકનો ગલબો જોશબર ચાલુ થાય છે, જેમાંથી એક જરથોસ્તીનાં શરીરને બચાવવા માટે પેગામ્બર સાહેબે સરોશનાં પાતરાંની ક્રીયા, પહેલા ત્રણ દીવસ ખુરશેદ યઝ્દ અસ્ત થયા પછીની ૩૬ મીનીટ બાદ તુરતજ કરવાને ફરમાવ્યું છે. એ ક્રીયાની અંદર ભણાતા સરોશ ચસ્ત વડીનાં સાતમા કરદાના “ચો વનનો કયદહે” ના રતોતો તે ખાકી શરીર (લાશ) ની આસપાસ ફરી વળી, જીવતી જીંદગી દરમ્યાન ઉસ્તાન જે કાર્ય નીરંતર કરતું હતું તેવુંજ કાર્ય કરી રહે છે, યાને કે તે મુરદાર શરીર તરફ ખેંચાતાં ગાશેકપણાંને બાળી નાંખી, તેના જીદમાટમાંથી પેલી નાશ પામતી લાશનું રક્ષણ કરે છે.

હાલમાં જે સચકારેલી લાશને બીજે દીવસે સહવારે દોખમે નશીન કરવાની હોય છે તો પહેલા દીવસની અધવીસુગ્રેમ ગેહમાં સરોશનાં પાતરાંની ક્રીયા કરવામાં આવતી નથી, કારણ કે ખુદ લાશ ત્યાં પડેલી હોવાથી તેને ઉચકયાં વગર એ ક્રીયા થઈ શકે નહિ. આવા સંજોગોમાં જે બને તો મોબેદોને સમજાવીને સરોશનાં પાતરાંની ક્રીયા પહેલા દીવસની અધવીસુગ્રેમ ગેહમાં (જે લાશને દોખમે નશીન નહિ કીધી હોય તો) ન છુટકે અગ્યારીમાં જરૂરજ કરાવવી જોઈએ, કારણ ઉપર આપણે જોઈ ગયા તેમ જો એ ક્રીયા એકબી વખત ચુકાય તો શરીરની લાશને કુદરતી કાયદે આવતા ગાશેકના હુમલાથી બચવાનું રક્ષણ નહિ મળે.

## પહેલા ત્રણ દીવસમાં કરવી જોઇતી સરોશની ત્રણ યજ્ઞને તથા ત્રણ વંદીદાદની ક્રીયા.

એ ઉપરાંત પહેલા ત્રણ દીવસ દરમ્યાન સરોશની ત્રણ યજ્ઞને અને ત્રણ વંદીદાદ કરાવવાનું જે ફરમાન છે તેની કંઇક ખુશી આપણે હવે જોઇશું. યજ્ઞનેની ક્રીયા\* જે હાવન ગેહમાં કરવામાં આવે છે, તેમાં બે મોબેદો જોડ થઇને આલાતો સહીતની આ ક્રીયા પાવ મહેલનાં મકાનમાં (અગ્નારી આતથ્ય બહેરામોનાં ઉરવીસ-ગાહમાં) કરે છે, જેની અંદર યજ્ઞનેનાં ૭૨ હાનું બહુતર બહુવામાં આવે છે. આ ક્રીયા જો બરોબર રીતે કાયદાસર કરવામાં આવે તો ઓછામાં ઓછા અઢી કર્ણક લાગે છે. એજ પ્રમાણે વંદીદાદની ક્રીયા જે ફક્ત રાતે ઉપહીન ગેહની અંદરજ થઇ શકે છે તેની અંદર યજ્ઞને-વંદીદાદ-અને વીરપરદ નામનાં ત્રણ મોટાં ખુલ્લું બહુતરો રતોતને કાયદે વણી લઇને બહુવામાં આવે છે, જેથી એ ક્રીયા પુરી થતાં ઓછામાં ઓછા સાત કર્ણક લાગે છે. વંદીદાદ એ પહેલવી શુદ્ધ છે. એનો ખરો અવસ્થા શુદ્ધ “વી-દ્યેવો-દાત” છે એટલે દેવશી ઉલ્લા (દેવને તોડવાના) કાયદા એવો અર્થ થાય છે. યજ્ઞને અને વંદીદાદ જેવી ખુલ્લું ક્રીયાઓની મોતેબરી સમજાવવાની મુજની લાયકાત નથી, માટે ઢુંકમાં કહું તો એ ક્રીયાઓની ખુશીથી ખુદ-બ-ખુદ તે ક્રીયાનું એક કેહર્પ ઉભું થાય છે, જેની તરફ યજ્ઞી ગતી આકર્ષાઇને, અહીરીમનની કાળી કુદરતની તમામ ખરાબી જે રવાનને હલાક કરતી હોય તેને તોડીને એવીજ ખીજ પીડા-ઓથી તે રવાનને બચાવી લેવાનું બળવાન કાર્ય કરે છે.

રવાન જ્યારે આહરમની ખામદાદે ચીનવત તરફ જવા કેહર્પમાં ઉડતું હોય, ત્યારે તેને અટકાવવા અહીરીમનની કાળી કુદરત, જે અત્યાર સુધી પોતાની કોશેશોમાં નીપજળ નીવડી છે, તે હવે અરવાહી આલમમાં રવાનને ઘેરવા માટે કોશેશ કરે છે, અને જીવતી જીંદગીમાં પેલાં રવાનથી જે કંઇ જુરા ગુનારો ઉભા થયા હોય તેને જોર આપી, પેલાં ઉડતાં કેહર્પને અટકાવવાનું કરે છે. આ બધી અહીરીમનની ખરાબીઓને તેમજ જીવતી જીંદગી દરમ્યાન ઉભાં કાષેલાં બદ-ગુનારોને તોડવા માટેજ

\* આ યજ્ઞનેની મહાન ક્રીયાની મોતેબરી અને તેનું કાર્યસાધકપણું જેઓએ બહુવું હોય તેઓએ ડા. ૧૧ ની કીમતની (૫૫૦ પાનાની) ડો. ફરામરોઝ સો. ચીનીવાલાની કમાલ કેતાબ નામે, “યજ્ઞનેની ખુલ્લું ક્રીયા: તેમાં વપરાતા ૩૩ આલાતોના ભેદ ભરમનો સાચીદ્રીક ઉકેલ” જરૂરજ વાંચવી, કારણ ક્રીયાકામોની સમજણની આવી કેતાબ આજ વેર કદીબી બહાર પડી નથી.

પહેલા ત્રણ દીવસ સુધીમાં ત્રણ સરોશની યજ્ઞને અને ત્રણ સરોશનાં વંદીદાદ કરાવવાનું ફરમાન દીનમાં આપેલું છે.

**યજ્ઞને-વંદીદાદની ક્રીયાઓનું બળવાન કાર્ય સાધક પાણું.**

વધુમાં યજ્ઞને અને વંદીદાદની ક્રીયાઓની ખુબી એવી તો જીલ્લંદ રીતની છે કે, જો દુર દેશાવરમાં એકલું અટુલું રહેતું કોઇ જરથોસ્તી રવાન રહેલત પામે, અને તેની લાશની વ્યવસ્થા જરથોસ્તી કાયદે કરવાનું નહિ બને, યાને કે તે લાશ સચકાર-સગદીદ-ગાહેસારણું-દોખ્મે-નશીની વીગેરે પામ્યા વગર કોઇ બીજી રીતે વ્યવસ્થા પામે, તો શરીરનો પેલો બીજો અણુદીઠ ભાગ અખંડ રૂપે બની શકે નહિ, અને તે બધી કીમતી ચીજો, જેવી કે કેહુર્પ-તેવીષી-ઉસ્તાન-ઉરવાન, વીગેરેનો કબજો નાપાક અહીરીમન (તુટ્યાં વગરનાં શબના મીથ્રનાં કોટલાંને જોરે) લઇને તેને જીવ જીવું કરી અરવાહીમાં રખડાવે. તે રવાનની આવી જીરી અઘોટ ગતી-રખડતની હાલતમાંથી તેને છોડવા માટે (જ્યારે તેનાં હૈયાત ખેશીઓને લાંબા વખતે પણ તેનાં મરણની ખબર પડે કે તુરત) તેઓ જો ત્રણ સરોશની યજ્ઞને અને ત્રણ સરોશના વંદીદાદ તે સરનારની નૈયતે કરાવે, તો તેનાં જેવું મોટું પુન્ય બીજું કોઇજ નથી, કારણ કે એ ક્રીયાઓનાં બળથી તે રવાન અહીરીમનના કબજામાંથી છુટી કેહુર્પનો અખંડ ભાગ ઉભો કરવાને (પોતે કેહુર્પ-સ્વાર થવાને) શક્તિમાન બને છે. એક વખત રવાન જો “કેહુર્પ-સ્વાર” થયું, તો પછી તે વૃદ્ધિ તરફ આગલ વધવાનુંજ; એવી કોઇ ચીજ નથી કે જે તે રવાનને પછી તેમ કરતાં અટકાવે, આ વૃદ્ધિ પછી રેઝનાં પાટા ઉપર દોડતી ઝડપી ત્રેન મીસાલની હોય, કે પછી ઢેકા ઢરીયાંના કાદવ કીચલના રસ્તા ઉપર ધીમે ધીમે ચાલતાં ગાડાં જેવી હોય, પણ આખરે તો તે વૃદ્ધિજ છે. એટલે રવાન મોડે કે વહેલે પોતાને નેમેલે ઠામે પુગશે તો ખરુંજ. માટેજ બીજાં બધાં કરતાં દરેક જરથોસ્તીઓની ચાર દીવસની ક્રીયાઓ દીનનાં અસલ કાયદા અનુસાર બરોબર રીતે મધ્યમ ખરચે થાય એવું એક ખાતું કોમમાં બરપા કરવાની ખાસ જરૂર છે.

**મોટી યજ્ઞેગાંન અને ગાહેસારણાંની મહત્વતા.**

લાશને દોખ્મેનશીન કરવા આગમજ અહુનવદ ગાથાના સાત હા (હા ૨૮ થી ૩૪) આગલ પાછલ સરોશની બાજ લઇને લણે છે, તેની સુખ્ય ખુબી શબના મીથ્રનાં કોટલાંને તોડી, કેહુર્પ જે તેની બેડીમાં

સપડાયલું છે તેને મુક્ત કરવામાં સમાયલી છે. અહુનવદ ગાથાના દ્રુષ્ટો-માંથિના મોતેબર એજમતી કલામોની ખાસ ખુબી એ છે કે જ્યાંથી દરજનું-દ્રવાઓનું-જડતાનું-નાસ્તીકપણાનું જોર ધણું હોય ત્યાં તેને તોડીને તેમાં અહૂનાં ચલણુને-રાદી ગતીનાં ચલણુને ચલાવવું. જીવતી જીંદગી દરમ્યાન એક જરથોસ્તી પોતાની અછપીને સદા સ્વચ્છ રાખવાની ચાલુ કાળજી રાખે છે. ખાતી પીતી વખતે, હાજતે જતી વખતે, નાહતી વખતે જે કંઈ દરજી તેનાં શરીરમાંથી કુદરતનાં બેપણાંને કાપદે અચુક રીતે નીકળે છે, તેના પાસ પોતાની અછપીમાંથી દુર કરવા તે એ ચીજો કરતી વખતે પહેલાં અને પછી અમુક અમુક દરજ-પરહેઝની બાજોને લગતા માથો લણે છે અને ત્યારબાદ હાથ મોહકું પાદીયાવ કરી (પાણીથી પવીત્ર કરી) કુશ્તી કરે છે. ત્યારે જેવી રીતનો નબળો યા જોરેમંદ દરજ હોય તેવીજ તેને તોડવાની નાની યા મોટી તરતીજ પણ હોય એ બનવા જોગ છે. હવે મરણ વખતે કે જ્યારે મુરકાળ શરીરની અછપીમાં ધણોજ જોરેમંદ દરજ પેદા પડ્યો છે, ત્યારે તેને રોકવા અને પેલી અછપીને સ્વચ્છ કરી તેમાં અહૂનું ચલણુ ચાલુ કરવા બીજું કોઈ ભણુતર નહિ પણ અહુનવદ ગાથાનું ગેહસારણુંજ આખું એકજ જગાએ થવું જોઈએ.

ગુજરનાર રવાનને સેવટનો મોટામાં મોટો ફાયદો કરનારી આ એક કલાકની ગેહસારણાની ક્રીયા વડીક આજે કેટલાક કહેવાતા સુધારકોને ગળે ખુંચે છે, અને એ અતી રોકાણવાળા (!) સાહેબોનો વખત બધો બરબાદ જતો હોવાથી તેઓ ગેહસારણું ટુંકું કરવાની સુચનાઓ કરી રહ્યા છે. આવો વાહીયાત બકબકારો કરનારાઓનાં મોંહડાં હમેશના સીવી લેનારી એક અતી અગત્યની ચોપડી જરથોસ્તી હદમે-દનૂમનાં એક અથાક વીહવાન ધર્મ-અબ્યારી ડો. ફરામરોઝ સોરાબજી ચીની-વાલાની લખેલી, “બુલંદ ગેહસારણાની ક્રીયા : તેની મહત્વતા અને ખુબીઓ” નામની પ્રગટ થયેલી છે, જે જરજળ વાંચવાની હું દરેક જરથોસ્તીઓને ખાસ લલામણુ કરું છું, કારણ કે એ ચોપડીમાં ગાહે-સારણું તરીકે બીજું કોઈજ ભણુતર નહિ પણ ફક્ત અહુનવદ ગાથાજ કાંય ભણાવો જોઈએ અને તેથી વળી જ્યાં શબને સચકીને મુકેલું છે ત્યાંજ આખો કાંય ભણાવો જોઈએ, તેની ઉસૂલયાતી હકીકત તુલો તવીલ રીતે સમજાવવા ઉપરાંત બીજી અનેક અગત્યની જાણવા જોગ બાબદોનું એમાં અકકલપસંદ બ્યાન લખાયલું છે.

## લાશને નીકાલ કરવાની સાયન્ટીફીક રીઠી-દોખમેનશીની.

હવે આપણે લાશને સેવટનો નીકાલ કરનારી ઉત્તમમાં ઉત્તમ સાયન્ટીફીક જરથોસ્તી રીઠી દોખમેનશીનીની કંઈક ખુલ્લું જોવાની કોશિશ કરીશું. કેટલાક સાહેબોનું એવું માનવું છે કે, “આ શરીર તો કાઢવનું હાલ્લું છે, એ તો એક પોપટનું પીગરું છે અને તેમાંથી જીવ રૂપી પોપટ ઉડી ગયો કે પછી બધું ખલાસ! પછી તે ખાકી ખોદ્યાને દોખમેનશીન કરો, કે ક્રીમેટોરીયમમાં ભુજો, કે આતશમાં બાળો, યા જમીનમાં દાટો કે પાણીમાં નાંખો તે બધું એકનું એકજ છે. સેવટે તો માટીમાં માટી મળીજ જશે?”

આ જાતના પોતાની માની લીધેલી રીલસુરીના કૃતવાઓ, કુદરતના અચુક કાયદાથી કેટલા બધા ઉલટા અને ખોટા છે, તેનો રવાન અને અનાસર વચ્ચે કેવો બારીક સંબંધ કુદરતમાં રહેલો છે તે જાણવેજ માલમ પડે. આપણે આગલાં પાનાંઓમાં કેહપ’-તેવીધી ઉશ્તાનની ઉધીઓનાં ખ્યાનમાં જોઈ ગયા તેમ હોવીયતનાં રવાનને લગતો જે ખામીવાલો ભાગ હતો તેની છેલ્લી ૧/૪ ખામી (વોહુન) માંથી કુદરતે આ ખાકી શરીરનાં અનાસરો-પદાર્થ-(matter) ઉભાં કરી તેમાંથી તનુ-ગએથા-અઝદ બનાવી આપેલાં છે, કે જેમાં તે રવાન રહીને અને તે શરીરને યોગ્ય રીતે વાપરીને પોતીકા ચીનોષ અંધકાર દુર કરી, શરીર રૂપી હથિયારથી બાતેનમાં રહેલી બુરાઈઓને તોડીને પોતીકા ઉંચ ભાગ “બુઓદાંગ” માં મળવાને લાયકનું થાય.

આવી રીતનો બારીક સંબંધ અનાસર અને રવાન વચ્ચે હોવાને લીધેજ જરથોસ્તી ધર્મમાં ખાસ બધી દૃઙ-પરહેઝની બારીક તરીકતો-ક્રીયાઓ અને રાહ રસમો આપવામાં આવ્યાં છે, કે જેનાં પાલણથી ખાકી શરીરના અનાસરો સુક્ષ્મતામાં આવતાં જઈ તુરમાં મળવાને લાયકના થાય. ત્યારે અનાસરોની વૃદ્ધિ વગર રવાનની વૃદ્ધિ કદી પણ થઈ શકતીજ નથી એ સીદ્ધાંત જરથોસ્તીઓએ કદીખી ભુલવો નહિ જોઈએ. અનાસરની કાયદાસરની વ્યવસ્થા ઉપરજ રવાનની વૃદ્ધિનો મુખ્ય આધાર હોવાથી ખાસ જરથોસ્તી દએનમાં એક ગુજરેલાંની લાશને ઠેકાણે પાડવા માટે “દોખમે-નશીની” ની ઉત્તમમાં ઉત્તમ સાયન્ટીફીક રીઠી,—ના, બળવાન તલેસમ-આપવામાં આવી છે, કારણ કે જો એક જરથોસ્તીની લાશને દોખમેનશીન નહિ કરતાં જમીનમાં દાટવામાં આવે—યાતો આતશ ઉપર બાળવામાં આવે—અથવા પાણીમાં ડુબાડવામાં આવે, તો કુદરતમાં તેના અનાસરોની ધણી

ગેર-વ્યવસ્થા થવાથી તેનાં રવાનની વૃદ્ધિનાં માર્ગમાં ભારે ખલલ અને અટકાવ નડે છે.

ત્યારે એક જરથોસ્તીની લાશની વ્યવસ્થા એવી રીતે થવી જોઇએ, કે જેથી તેની લાશ ઝટ વીખેરાઇને તેના અનાસરો ચાહરમની ખામદાદે દહમ યઝદને (જેવણુ અનાસરોનાં પાસખાન સાહેબ છે તેવણુને) તાલુકે જાય. જો તેમ નહિ થાય તો તે રવાનની “સે-શખ” યાને ત્રણ રાત સુધીનું ગેતી તરફ આકર્ષવાનું ખેંચાણુ વધુ વખત લંબાયા કરે અને રવાનની વૃદ્ધિમાં અટકાવ પડે. લાશને દોખ્ખેનશીન કરવાથી, ત્યાંનાં જાનવરો ઝટ વારમાં બધું માંસ ખાઇ જાય છે અને તો પછી તેઓના અધારની મારફતે એ અનાસરો ખુરશેદ યઝદનાં કીરણોથી વરાળરૂપ થઇને ઉપર જઇ શકે છે. દોખ્ખું ખાંધતી વખતે જે બુલંદ મોતેબર ક્રીયાઓ પાવી અને તાણાંને લગતી કરવામાં આવે છે તેથી ત્યાં એક જાતની જીવતી જગતી તલેસમ ઉભી થાય છે, જે પેલી લાશના જડ શરીરના નસાને પોતાના કશમાં ઘેરીને તેને મારીને ગવમાં બદલે છે, અને એમ જડ મુરદાર તનને વરાળરૂપનું કરી ખાસ્તરૂપે બદલી ઉપર દહમ તરફ મોકલે છે, અને તેમાં સપડાયલી બધી ભલી પરોપકારી ગતીઓ નામે અઝદ-ગવ-કેદર્પનાં ૧૩ થી ૧૬ સુધીનાં ચપ્પો અને તેને લગતું ઉક્તાન તેવીધી જે બધું ઉપર ઉડી શકે તેવું સુક્ષ્મ છે તેને ટુંક મુદતમાં તેમાંથી છોડાવી ઉપર ઉડાડે છે.

આ ઉપરાંત બીજી અનેક જાતની ખાતેન શીલસુશી અને કાયદાઓનો સમાવેશ આ દોખ્ખેનશીનીની બુલંદ જરથોસ્તી રૂઢીમાં સમાયેલો છે, જેનું વીગતવાર ખ્યાન જોએ વાંચવા ચાહતા હોય તેઓએ ધી પારસી વેજીટેરીયન એન્ડ ટેમ્પરન્સ સોસાયટી તરફથી પ્રગટ થતાં ત્રીમાસીક પત્ર “ફ્રેશો-ગર્ડ” નાં આગલાં પુસ્તકો નં. ૧૨-૧૩-૧૪-૧૬ અને ૧૯ મેલધીને જરૂર વાંચવાં, અને નહિ તો કે એજ સોસાયટી તરફથી પ્રગટ થયેલું એક ચોખાન્યું, જે જરથોસ્તી ધર્મના એક સાચા અભ્યાસી અને દીલસોઝ સેવક ભલા ડો. જહાંગીર ગેરવાનજી પાવરી, એમ. બી. બી. એસ. તરફથી “દોખ્ખેનશીનીની બુલંદી:—તેનો એક ઉડતો ખ્યાલ,” એવાં નામે લખાયેલું છે તે જરૂરજ વાંચી જવું.

ઉરવાનની નૈયતે ગેહગેહ થવી જોઇતી ન્યાયશ તથા યશત.

હવે લાશને દોખ્ખેનશીન કીધા પછી ગેહગેહ મરનારની નૈયતે ખુરશેદ-મહેરની ન્યાયશ તેમજ અધવીસુગ્રેમ ગેહમાં રાતની સરોશ



યસ્ત વડી બહુવાનું ફરમાન છે તેની ખુખી જોઇશું. કદાચ કોઇ કહેશે કે ખુરશેદ મહેરની ન્યાયશત્રો તેમજ રાતની સરોશ યસ્ત વડીનો તરજુમે જોતાં તેમાં તો ગુજરેલાં રવાનને લગતું કંઇપણ ખ્યાન મળતું નથી, તો પછી એ બહુતર ગુજરેલાંની નૈયતે બહુવાથી શો ફાયદો થવાનો? આવી શંકા લઇ જનારાઓએ જાણવું જોઇએ કે માંથ્રવાણીની ખુખી તેના શબ્દાર્થ ઉપરથી નહિ પણ તેને ઉચ્ચારવાથી ઉત્પન્ન થતા સ્તોતો (નાદમાંથી ધ્વનીને કાયદે ઉભા થતા જાતજાતના અણુદીઠ રંગો) ને કાયદે જોવાની છે. વળી માંથ્રની બીજી ખુખી આ છે કે જેવા મીથ્ર= યાને વીચારોની ગતી સાથે તેને બણે તેવી રીતની તેની અસર થાય. જીવતાં જીવત આપણે ખુરશેદ-મહેરની ન્યાયશ્ર એવા મીથ્રથી બણે છીએ કે જેથી તેનાં સ્તોતો, શ્રમ્સનાં સ્વા યાને ખુરશેદ યજ્ઞનાં અણુદીઠ કીરણોની સાથે મળીને આપણાં આ ખાકી શરીરને અખંડ તન્દરોસ્તી ભરેલી હાલતમાં ઉભું રાખી શકે. મરનારની નૈયતે એ બહુતર બહુતી વખતે એવા મીથ્ર રાખવા, જે આ પવીત્ર માંથ્રવાણીનાં સ્તોતોથી “ખુરશેદ-નેગીરશની” નો લાભ મરનારનાં દોષમે પડેલાં શબ્દને એટલો તો પુર જોશથી મળે, કે જેથી તેનાં શબ્દનાં માંસ, હાડકાં વીગેરે જલદીથી ગળાઇને છુટાં પડી જાય.

સરોશ યસ્ત વડીનું બહુતર ગુજરેલાંની નૈયતે બહુવાનું એટલું બધું તો બુલંદ છે કે વરસો સુધી જો એ ચાલુ રાખ્યું હોય તો રવાન અણુદીઠ આલમમાં સરોશની પનાહ પાગી વૃદ્ધિના માર્ગમાં આગળ વધી શકે છે. અને પતેતનાં ખ્યાનમાં જોઇ ગયા તે મુજબ એ સરોશ યસ્ત વડીના સ્તોતો “વરઝમી” નાં મરકજ ઉપર જમાવ થતી કીયાઓની બધી અસરોને “ગંજશી, કંગદઝી” ના નીચલા તબક્કાઓને લગનાં મરકજ ઉપર જલદીથી પહોંચાડવામાં મદદ કરે છે.

**ત્રીજી રાતની ઉશ્હેન ગેહમાં ધળતી પાંચ બાજોની સમજ.**

ચહારમના દીવસની અગાઉની ત્રીજ દીવસની છેલ્લી ઉપહીન ગેહ એ ગુજર પામેલાં રવાન માટે એક ખરેખરો અતી કીમતી વખત છે, કે જે વખતે તે રવાન આ ખાકી દુન્યા સાથેનો તથા દોષમેનશીન થયેલાં પોતાનાં ખાકી શરીર સાથેનો સંબંધ હમેશનો છોડી જવાની તૈયારીમાં રહે છે. આ વખતે અગ્યારી-આતશખહેરામનાં ઉરવીસ ગાહમાં અખંડ શ્યાવ તથા તાંબાનાં વાસણો સાથે ધજવામાં આવતી પાંચ બાજો—૧—મીનો રામની, ૨—રશ્ને-આશ્તાદની, ૩—(ગુજરનાર

મરદ રવાન હોય તો) મહેર યઝદની, અને (ઔરત હોય તો) મોહોર યઝદની, ૪—સરોશ યઝદની, ૫—અરદા કવષની—એ પાંચ બાબોની ખુબીથી તે ઉરવાન પોતાનાં નીમ-હોશમાંથી જાગૃત થઈ, અનુશેષી હાલતમાં આવી, યઝદોની માફક હસ્તી-નીસ્તીના બેદો સમજવાનું બાન મેલવી, પોતાની ઉપર પડેલી “બદ-દરોશ” ની બેડીને તોડી-પોતીકી રય (મીનોષ અંતર જ્ઞાન) જે ઉર અસ્પંદીથી વધુની છે તેને પાછી ખોલી શકે છે. હવે આપણે ચાર દીવસોમાંની સઉથી અગત્યની અને મોતેખર “પાદ-રૂઝ” યાને ઉઠમણાંની ક્રીયા વીશે કંઈક જાણવાની કાશેશ કરીશું.

“પાદ-રૂઝ” યાને ઉઠમણાંની મહાન ક્રિયા—તે કયારે થવી જોઈએ?

“ઉઠમણું” યાને કે એક રવાને પોતાની અણુદીઠ આલમની “અવલ-મંજલ”=પહેલી મુસાફરી શરૂ કરવા માટે આ ગેતીની દુન્યાથી ઉઠાંગરી કરવાનો વખત, જે માટેની ક્રીયા ખરી રીતે જોતાં ત્રીજા દીવસની ઉજ્જરન ગેહમાં નહિ પણ ઉપહીન ગેહની આમદાદેજ થવી જોઈએ. અવસ્તા તથા પહેલવી વંદીદાદ તેમજ પહેલવી દાદી-સ્તાન-ઇ-દીની નામની કેતાબો ઉપરથી મલતી જે શાહદતો આજે આપણી પાસે મોજુદ છે, તે જોતાં પુરવાર થાય છે કે રવાનનો હોશ જાગૃત થવાનો ખરો વખત તે ત્રીજી રાતની ઉશહીન ગેહની છેલ્લી ૮૦ મીનીટ દરમ્યાનનો છે, જે વખતે તે રવાન પોતાની કરણીનો વળતો બદલો જાણી લેખને આ દુન્યાથી વીદાય થાય છે. આ માટેનો આપણો પોતીકો પહેલવી-પાઝંદ શબ્દ “પાદ-રૂઝ” છે, જેનો અર્થ ગુજર પામેલાં રવાને પોતાની કરણીનો અચુક કુદરતી હીસાબ-શુમાર શું છે તે જાણી લેવાનો વખત એમ થાય છે. આ વખત ગુજર પામનાર રવાન માટે તેની આખી જીંદગીના ચકરાવામાં સર્વેથી વધુ અગત્યનો અને કીમતી છે, કારણ કે રવાન પોતે તે વખતે પોતે અનેક જીંદગીઓ દરમ્યાન શું શું કરીધું તે પુર હોશ સહીત જોખને પોતાની જાતી-તપાસ self trial લે છે.

આજે આપણામાં આ “પાદ-રૂઝ” યાને ઉઠમણાંની ક્રીયા ત્રીજા દીવસની ઉજ્જરન તેમ ઉશહીન એમ બન્ને ગેહમાં બે વખત કરવામાં આવે છે તે ખરચાળું અને ખીન જરૂરી છે. ઉપર જોયું તેમ એ ક્રીયા ફક્ત ઉશહીન ગેહમાં તેના લાયક વખતેજ એક વાર થવી ઘટે છે.

ઉજરનનું ઉઠમણું તેા હીંદુસ્તાનમાં આવ્યા પછી પાછળથી પાછલી રાતે કાંઈ ઉઠમણી ઉઠીને આવે નહિ તેથી ઉજરન ગેહમાં મોટી મીજલસ મેલવવાના અભખરા ખાતર-અને જીવતાંઓની પોતીકા સગવડ સાચવવાનાં સ્વાર્થી હેતુએ દાખલ કરવામાં આવ્યું છે. જે બંને ઉઠમણાં થતાં રહે તેા તેમાં રવાનને તુકસાન જેવું ખાસ કંઈ નથી. પણ આજે જેમ દરેક બાબદમાં તેમ આ ઉઠમણાંની કીયાના બાબમાં પણ આપણા સુધારક સાહેબો તરફથી એવી ઉધી ચલવલ ચલાવવામાં આવી રહી છે કે એ વખતનાં ઉઠમણાંની કંઈ જરૂર નથી માટે પાછલી રાતનું ઉજીહીન ગેહનું ઉઠમણું (જે નહીં ચુકી શકાય તેવું છે તે) કરવાનું માંડી વાળી ફક્ત એકજ વખત ઉજરન ગેહમાં એ કીયા કરાવવી. આ તેા પેલા કહે તેમ ખરું નક્કર સોનું જતું મુકી દેલ ચહાવેલાં પીત્તળને પકડી રાખવા જેવો હીસાળ થયો ! આપણી દીની કેતાબોની અચુક શાહદતો મુજબ આજના દસ્તુરો તથા મોખેદો અને અવરતા પહેલવી અબ્યાસીઓની ખરી ગંભીર ફરજ તેા, ઉજરનનું બીન જરૂરી ઉઠમણું બંધ કરાવી, પાછલી રાતનું ઉજીહીન ગેહનું ઉઠમણું જ ગમે તેવા સંજોગોમાં ચાલુજ રાખવા માટે કામનાં નરનારીઓને સમજાવવામાં સમાયલી છે, કારણ કે પાછલી રાતનું ખર-વકતનું ઉઠમણું નહિ કીધાથી તે રવાનને જે કીમતી મદદ માંથ તથા મીથના સ્તોતની તથા કીયાના જોશની મળવી જોઈએ, તે નહિ આપ્યાથી બાપડું તે લાચાર રવાન અતીષય દુખી થાય છે.

આ “પાદ-રૂઝ” યાને ઉઠમણાંની કીયાના મુખ્ય ત્રણ વીલાગો છે, જેમાંનો પહેલો “ધુપ નીરંગ યા ધુપસારણાં” ના પાજંદ બહુ-તરનો છે; બીજો “સોશ” યાને ગાહે બણાવવાને લગતો છે; અને ત્રીજો “પાયેહ-મોજદ” યાને રવાનનાં પ્યારને ખાતર લેવાની ફરજ સંબંધીનો છે. આ ત્રણ વીલાગોની વીગત આપણે હવે હુંકમાં તપાસીશું.

**ધુપસારણું યાને ધુપનીરંગની કીયાનું પાજંદ બહુતર.**

ઉજીહીન ગેહની છેલ્લી ૮૦ મીનીટ કે જે વખતેજ ગુજરેલાં રવાનનો હોશ જગૃત થાય છે, તે વખતેજ પાદ-રૂઝ યાને ઉઠમણાંની કીયાનો પહેલો ભાગ જે ધુપસારણાંનો છે તે શરૂ થવો જોઈએ. આ ધુપસારણાંનું બહુતર પાજંદમાં રચાયલું છે માટે જ્યારે જોતી થયલા મોખેદ સાહેબ પોતાના સુરીલા કુશાદે અવાજે તે બહુતર ધીરે ધીરે લલકારે, ત્યારે મીજલસમાં સામેલ થયલાં દરેક નરનારીઓએ એક ચીતે

એ બહુતરને લગતા ખાસ મીથ્રમાં લીજ રહી, તે રવાન પોતાને લાગેલા ગુનાહોના પાસમાંથી મુક્ત થઇ-ગીળાં આગલ વધેલાં રવાનોની ચારી મેળવી બોખતગી તરફ આગલ વધે, અને ચીનવત પુલ પસાર કરી દાદારે-ગેહાંનમાં દાખલ થાય, અને જો તે રવાન “સળ” નું યાને કે “તનાસક” નું (ફરી જન્મ લેનારું) હોય, તો તે કુદરતના નીર્માણ થયલા વખતે આ ગેતી ઉપર બલા જરથોસ્તી તરીકે ઉચ્ચ ખેરદ બાંધીને ઉતરે, જે બધા અધ્યામમાં અશે સરોશ યજ્ઞ તેની રહેબરી કરે!—આવી રીતના ખુલંદ મીથ્રોમાં મોખેદ સાહેબોએ તેમજ તમામ મીજ-લસીઓએ મશગુલ રહી તે રવાનને તેની અવ્વલ મંઝલ મુખારક ઇચ્છવી જોઇએ.

“સોશ” યાને “ગાહે (ગાય)” લાણાવવી એટલે શું?

ધ્રુપસારણાંની ક્રીયા પુરી થવા બાદ “સોશ” યાને “ગાહે” લાણાવવાની ક્રીયા કરવામાં આવે છે, જેમાં ગુજરનારના પોતીકાં જીનને દીકરો હોય તો તે અને નહિ હોય તો કોઇ નજદીકનાં ખેશીનો દીકરો મરનારની નૈયતે લોખાંન મુખી તેને માટે ચાલુ ઘટતું ક્રીયાકામ કરાવવાની ફરજ પોતાને માથે લઇ તે બરોબર રીતે અદા કરવાનો કાલ આપે છે, જેથી તે રવાનને ધણીજ શાંતી મલે છે, કારણ કે તેના આત્માને લગતો ખુલંદ વહીવટ કરનારને તે ગુજર પામનાર રવાન “પાદ-રૂઝ” ના વખતથી પોતાનો spiritual executor મીનોઇ મતાનો વહીવટદાર તરીકે પીછાણી લે છે. આ ફરજ લેનાર જો પોતે આપેલો કાલ બરોબર રીતે સમ્યાધથી અદા કરે તો તેની ઉપર પેલાં રવાનનાં બલા આશીશો હરદમ ઉતરતા રહેવે તે દરેક રીતે આબાદ અને સુખી થાય છે. “પાદ-રૂઝ” માં લાણાયલી ચીજો જેવી કે સુદરેહ-કુશ્તી-કેરબાની તસ્ખીહ-વોંટી-અને છરી તે ફરજ લેનારને આપવામાં આવે છે, એવી મતલબથી કે જ્યારે બી તે એ ચીજો વાપરે ત્યારે તેને પોતે લીધેલી ફરજ અદા કરી પોતાનો કાલ પાલવાતું ચાલુ બાન થયા કરે. આ “ગાહે” લાણાવવાની ક્રીયા જે ખાસ અગત્યની છે અને જે દરેક મરદ કે ઓરતના બાબમાં થવીજ જોઇએ-એટલે સુધી કે જો પોતાનો દીકરો કે કોઇ નજદીકનાં ખેશીનો દીકરો બી નહિ હોય તો લાચારીએ કોઇબી નજદીકનાં ખેશી મરદ યા ઉમરે પુગેલાં બાનુએ વટીક આ ફરજ લેવી ઘટે છે-તેને આપણામાં હાલ “ગાય” લાણાવવી (ગાહેતું બગડેલું રૂપ ‘ગાય’ શબ્દ છે) તરીકે ઓલખે છે.

## સંસારમાં પડી ભલાં નેક ફરજદોની વૃદ્ધિ કરવાની જરથોશ્તીઓની ફરજ.

મરનારનો પાલક કરી આપવાનો આ રીવાજ આપણને ફરજદોની અગત્યતા, અને સંસારી જીવો ગુજરવામાં જ કામ તથા ધર્મની પાસાની સમાયલી છે તે બાબદ ઉપર લખેલ છે. જરથોશ્તી ધર્મની અંદર સાધારણ શખ્સથી માંડીને કામના વડા દસ્તુરાંન દસ્તુર સુધીને લાયક ઉમરે લગનના પત્રીત્ર ગાંઠથી જોડાઈ સંસારમાં પડી ભલાં અને નેક ફરજદોની વૃદ્ધિ કરવાનું ખાસ ફરમાન છે. દાદાર અહુરમઝદ પોતે એક કુંવારા શખ્સ કરતાં પરણેલાને, અને પરણેલા કરતાં ધણા ફરજદ ધરાવનાર શખ્સને વધુ પસંદ કરે છે એમ આપણાં ધર્મમાં લખેલું છે. આ બાબદને વધુ ટેકા આપનારાં જુદાં જુદાં લખાણો આપણને અવસ્તા તથા પાજંદ બહુતરોમાં મળે છે, જેમાંનાં થોડાંક નીચે આપ્યાં છે;—

લગનનાં આશીરવાદ સારતી વખતે જે દુવા તનદુરસ્તી મોખેદ સાહેબો સેવટે બણે છે, તેમાં પરણતાં જોડાંને દુવા ગુજરે છે કે:—

“પએવંદ રવશનીહ, ફરજંદ જાયશનીહ, દેર-પતાયશનીહ જીવશનીહ બાદ! એટલે કે (તમેને) કાયદાસર જોડતન (યાને સંસાર ભોગવવો), ફરજદોનું પેદા પડવું, તથા લાંબી કાયમી સાચની જીવગી હોજો!

“ચીથ્રેમ છુયાત” ની પાજંદ સેતાયશના ત્રીજા ફકરામાં લગનના ગાંઠની મોતેબરી તથા અગત્યતા નીચે મુજબ દર્શાવવામાં આવી છે:—

“—હુર કે રા જન વ ફરજંદ હસ્ત દેર-જીવાદ, દેર પતાએ માહમાન બાદ! હુર કે રા નીસ્ત, યજ્ઞદાંન બરહેનાદ ઓશ દેહાદ, તા સદ-ઓ પંજાહ સાલાંન પસ અજ સદ ઓ પંજાહ સાલાંન પદવંદ-ધ-સઓશયોસ ફીરોજગર પદવંદયાદ!”

“જે કાષ્ટનેથી બાપડી તથા છોકરાં હોય તેઓને લાંબો વખત જીવાડજો અને લાંબી કાયમી સુધી તેઓ મહેમાન થાઓ! જે કાષ્ટને નહીં હોય, તેને યજ્ઞદો પેદા કરે અને તેને આપે, જેથી એકસોને પચાસ વરસ, અને એકસોને પચાસ વરસની પછી ફતેહમંદ સોશયોસનું પેવંદ (ઓલાદના સીલસીલાથી) જોડાયલું રહે.”

ત્રીસે રોજની પાજંદ સેતાયશોમાંની એક “આવાં” ની સેના યશમાં આવાં અરદવીસુર બાનુની તારીફમાં જણાવ્યું છે કે:—

“કેત આમીજ ધ નરાન વ વકદાન દોરોસ્ત વ પાકદારી; કે-શ ખુન વ રીમન ગોમીખતેદ, કે-શ ફરજંદ જાયશન અજ-શ બેદ.”

યાને કે “તું (આવાં) મરદો તથા સ્ત્રીઓની મનીને સાફ અને સ્વચ્છ રાખનાર છે; અને જે લોહી તથા મનીનો મેળાપ કરાવે છે, કેમજે ફરજંદોનું જન્મવું તેનેથી હોય છે.”

પાજંદ “આફ્રીન બા નામે યુજોર્ગાન” ની સેવટે દુવા યુજારવામાં આવે છે કે:—

“નર અશો ફજંદ જાયાદ, કે અધરાન દારાદ, નાંમ બરાદ, દુશ્મન જનાદ, વ દૂદ અફ્રોજાદ વ દરૂદ!”

યાને કે (જરથોસ્તીઓને ત્યાં) “અશો નર ફરજંદો જન્મ પામે, જેઓ ધરાન કાયમ રાખે, નામદાર થાય, દુશ્મનને મારે અને ખાનદાન તથા શાંતીને વધારનાર થાય.”

પહેલવી દીનકર્દમાં એક ઠેકાણે કહે છે કે;—“‘તને-પસીન’ નાં અધયામ માટેની મોટી ફરજ આ છે કે વખતસર શાદી લગન કરે અને બચ્ચાં માટે બાહેશ રાખે અને પોતાની ઓલાદ ચાલુ રાખે.”

આતશ ન્યાયેશ તથા અહુમાઈ રઝોશ્વચી બંદગીમાં “આસ્નામ-ચિત ફ્રંઝન્ટીમ” યાને “આસ્નીદેહ ખેરદ સાચતું કુદરતી ડહાપણુ ધરાવનાર ફરજંદ” માંગવામાં આવે છે. “ઝન્દ”=જન્મવું અને ફ્રં=આગલ (Forth). ત્યારે જે કાંઈ જન્મીને વૃદ્ધિમાં આગલ વધારે-ચીનવત પસાર કરાવે-તેને ફરજંદ કહે છે. પછી તે સંસારના પત્રીત ગાંઠનું બરપા થયલું ફરજંદ હોય કે દરેક ઇનસાનની આસન (ખેરદ) નું બંધાયણું કેરદારરૂપી ફરજંદ હોય. આવીજ બુલંદ બેવડી મતલબથી પાજંદ આફ્રીનમાં દુવા દેવામાં આવે છે કે;—

“કેરા ઝન આવાયદ, ઝન બાદ; કેરા ફરજંદ આવાયદ, ફરજંદ બાદ; ગેતીહા અએદુન બાદ ચુન લન કામ અંદર ફાંનીહ; મીનોધ હા અએદુન બાદ ચુન રવાન કામ અંદર અશોધહ.”

યાને કે “જેને ઝન ઘટતી હોય તેને ઝન હોજો; જેને ફરજંદ ઘટતું હોય તેને ફરજંદ હોજો; ખાકી રીતે એવું બનજો કે જ્યાં તનની

ખાહેશ મીનોષ વૃદ્ધિની હોય, અને મીનોષ રીતે એવું બન્યો કે જ્યાં રવાનની ખાહેશ અશોષ તરફની હોય.” (હયાં ઝન અને ફરજન્દ જાહેર અને ખાતેન રીતનાં રહે છે તેનો ઇશારો છે.)

સૃષ્ટી રચનાના પ્લાનમાં દાદાર અહુરમઝદની જે નેમ કે ખામી-વાળાં રવાનોને પોતાની ખામી દુર કરવા માટે ગેતીમાં ઇનસાન તરીકે તેમજ બીજી નીચલી પેદાયશોમાં ઉતારવાં તે નેમમાં મુખ્ય મદદ કરનારો કાયદો તે લગનનો છે, કે જેનાં પવીત્ર ગાંઠથી મરદ અને ઓરત એક થઈ પોતામાંથી એક નવું ફરજન્દ ઉત્પન્ન કરી તે સાહેબની નેમમાં હમશરીક થાય છે. આવી રીતે ૮૧,૦૦૦ વરસનાં અનેક જરવાને-ફરેધો-ખદાતને ચલાવીને “ફ્રેશો-ગર્લ” નાં અધ્યામ સુધી “પ્રએવન્ડ પેઈવન્દીયાદ” યાને સીલસીલો (concatenation) જરી રાખવામાં ફરજન્દની વૃદ્ધિ કરવી ખાસ જરૂરી છે એમ આપણે જોઈ શકીએ છીએ. તેજ કારણસર વંદીદાદમાં એક મગવ કરતાં એક સંસારી બાળબચ્ચાંવાળા શખ્સને દાદાર અહુરમઝદ વધુજ પસંદગી આપતા ચીતારાયલા છે.

**કોમમાં નરનારીઓને આજે ઉંઘાડે છાગે અપાતું**  
**અર્થ-કંત્રોલનું સેતાનીક શીક્ષણ.**

પેગામ્બર સાહેબનાં આવવાની આગમજ “માજ્ઘની” યાને માજ્ઘરાનના ધુરા દેવો એવું ઇચ્છતા હતા કે ગેતી ઉપર એકબી ઇન-સાન જીવી શકેજ નહિ. આ માટે તેઓ પોતાની અફસુન=મદુગીરી ચલાવીને અનાસરોમાં અમુક પ્રકારના ફેરફારો કરીને હવાને ઘટ બનાવી થંબ કરી મુકતા, કે જેથી ઇનસાનો તેવી હવાને દમમાં લઈ નહિ શકવે તેઓ આપોઆપ મરણ પામે. કોમનાં પરણેલાં નરનારીઓને જે કેટલાક સુધરેલા સાહેબો પશ્ચીમના વીલાયતી સંસારની નકલ કરીને અર્થ-કંત્રોલ (birth-control) નું ધણુંજ અધર્મી તેમજ અનીતીમાન શીક્ષણ “પારસી માતાહીત તથા બાળહીત કલ્પીનીકો” નાં લખકા ભર્યાં નામ હેઠળ છડેચોક આપી રહ્યા છે, તેઓ આ “માજ્ઘની” દેવોનું બીજું રૂપ છે એમ કહેવું ઇદમ્બતથી જોતાં ખોટું નથી.

આગલાં જરથોશ્ટ્રી નરનારીઓ પોતાનાં હવસો ઉપર સંપૂર્ણ કાબુ રાખીને ફરજન્દ-પ્રાપ્તીની ખાહેશને ખાતરજ યોગ્ય વખતે સંસારનો ભોગવટો કરી કુટુંબને-કોમને-ધર્મને-દેશને અને દુન્યાને દીપાવનારાં ભલાં ફરજન્દો પેદા કરતાં હતાં. આવી રીતે હજારો વરસો ઉપર જેને આજે eugenic ની સાયન્સ કહે છે યાને કે ભલાં બુદ્ધીશાળી ફરજન્દો

પેદા કરવાની વિદ્યા કહે છે તે વિદ્યા માઝદયસ્તી જરથોસ્તી દુએનથી પ્રગતી પામી હતી. આ (self-control) ખતી-સ્વકાબુની ઉત્તમ રૂઢી છોડી દબને. જેમ ગમે તેમ કુતરા-ખીલાડાંની માફક વગર અંકોશે હવસોના ભોગવટા કરી તેનાં પરીણામ (ફરજંદોના જન્મ) માંથી છટકી જવાની બાઝી આજે છડેચોક નફ્ટ નાકે અને બેહુયાપણું કોમની શારીરીક અને આર્થિક ઉન્નતીને નામે ચાલી રહી છે, પણ એ બર્થ-કંત્રોલની બદીથી જરથોસ્તી કોમનો કેવો નાશ થઈ રહ્યો છે અને હજુર પધીખી થશે તે જાણને દેખાતું નથી.

### બર્થ-કંત્રોલની બદી સામે પશ્ચીમના એક વીરવાન પાદરીનો ધુબરો.

ખુદ પશ્ચીમની અંદર એ બર્થ-કંત્રોલનાં વધી ગયેલા પ્રચારથી કેવી ખાનાખરાળી થઈ રહી છે, અને ત્યાંના વીલાયતી સંસાર નીતી-રીતીમાં કેટલી બધી હદ સુધી ગમડતો જાય છે, તેનો ખ્યાલ આપનારા શ્રોતાક ફકરાઓ હું નીચે રજુ કરું છું, જે લાંનાં ખ્રીસ્તી ધર્મના કેથલીક પંથના એક નામાંકીત ધર્મગુરુ-વક્તા અને રકોલર “રેવરંડ ફ્રાધર ઉડલોકે” એ બાબદ ઉપર લખેલા એક લેખમાંથી લીધેલા છે. આશા છે કે એ વાંચીને જરા જરામાં પશ્ચીમનીજ વાંદર નકલ કરનારા સાહેબો પોતે તેમ કરવામાં કેવો ભવિષ્યનો જોખમ ખેડે છે તેનો ખ્યાલ કરી ચેતેલા રહેશે અને આપણી કોમનો નાશ લાવતા અટકશે.

રેવરંડ ફ્રાધર ઉડલોકે જણાવે છે કે :—

“હું એક ધર્મગુરુ તરીકે સઘળા વર્ગના વીચારોના અને વચના આસામીઓના સમાગમમાં આવું છું. ઉંચ આદર્શ ધરાવનારા જીવાન મરદો અને સ્ત્રીઓ, જેઓ પોતાનાં જીવનની નેમ ડાન્સીંગ કરવામાં અને કોકટેલની મઝાહ ચાખવામાં કે હાલમાં ઉભરી નીકળેલું ખતી સંબંધી નવું છુટાપણું ભોગવવામાં સમાયલી નથી એમ સમજે છે, તેઓ સાથ સમાગમમાં આવવામાં હું માન સમજું છું.

“પણ તેમ બીજા એવા ઘણાઓ છે કે જેઓને ધર્મનો ખ્યાલ વટીક નથી, જેઓ સંસાર મંડળના કાયદાઓનાં બંધનને તોડવામાં વડાઈ લે છે, અને સાચ્યાં નીતીમાન જીવનને રસકસ વગરનું ગણે છે. વળી આપણી વસતીના બહુ મોટા ભાગે નીતીરીતી જાળવવાના જીના જમાનાના ઉંચ સીદ્ધાંતો તજ દીધાં છે. ખુદના આ નૈતીક કાયદા ત્યાગ કરનારાઓમાં માત્ર શ્રીમંત વર્ગજ નહિ



પણ પ્રજના કાંઠા જેવો મધ્યમ વર્ગ વરીક સામેલ થયેલો છે, કે જે વર્ગ લડાઇની અગાઉના જમાનામાં લગનની માતેખરીના ઉચ્ચ આદર્શોમાં માનનારો હતો.

“હું” ધારૂં છું કે આ બધાં માટે હોલીડે (સીનેમા શીલમે) નાનાવવાનું મુખ્ય મથક ) ઠપકા પાત્ર છે. આજના જમાનામાં સીનેમા સારી યા માઠી અસર નીપજવવાની જખરી શક્તિ ધરાવે છે. અમેરીકામાં તેમજ ઇંગ્લંડમાં પણ ‘પીકચર્ચ’ મોટાં પ્રમાણમાં પ્રજનાં જીવનનો એક અગત્યનો ભાગ થઇ પડ્યો છે. તે એટલે સુધી કે છોકરાં-ઝોને ‘મુવીમેડ ચીલદ્રન’ ની ઉપમા આપવામાં આવે છે, સખજ આજનાં જીવાન્યાઓ જીવન સંબંધી કલ્પર અને ખ્યાલો સીનેમાના પીકચરો જેમનેજ ખીલવતા માલમ પડે છે. આજ સુધીમાં હોલીડેના પીકચરોએ જે શીક્ષણ આપ્યું છે તે તદન ખોટું અને જાહેર નીતીરીતીને તદન નીચી સપાટીએ ગખડાવી દેનારું છે.

“આવાં ચીત્રો જેવાથી આગલા વખતમાં જે કમકમાટ ઉત્પન્ન થતો હતો, તે હાલ પ્રગટી નીકળતો નથી. નૈતીક અને સંસારી યુનાહ તરફ હાલ આંખ વીચામણાં કરવામાં આવે છે. એક વીદવાન લેખકે વાજગીજ રીતે કહ્યું છે કે આજના વખતમાં જીવાન્યાઓ નીતી સંબંધી સીદ્ધાંતોને મચક આપતાજ નથી. તેથી હાલના જીવાન જીવડાઓ એવી વર્તણૂક ચલાવે છે કે જેને તેમના મમાવા બપાવાઓ ગોયા મોટાંમાં મોટાં પાપ સમાન ગણતા હતા. કેટલાક “ચારમીંગ” આસામીઓ જેમ દારૂ પીવામાં ખોટું માનતા નથી, તેમ લગાર ઇશક-ખાજમાં પડવામાં પણ કંઈ વાંધાભર્યું જેતા નથી. તેઓ એવું વીચારે છે કે ‘એમાં શું થયું?’ એ કામથી તેઓ પોતાને યા સંસાર મંડળને કાંઈ નુકસાન કરતા હોય એવું માનતાએ નથી. એ કામને ‘બુદ્ધા જીખખો’ કાંય વખોડી કહાડતા હશે તેનું કારણ તેઓ જેમ શકતા નથી. તેઓ તેને પાપ લેખતા નથી.

“અલખતાં આજની ઝોલાદને ઉછેરવાની રીતીજ ખોટી અને ઠપકાને પાત્ર છે. લાખો યુવાનોને ધર્મનાં સીદ્ધાંતોના આદર્શનાં અજ્ઞાનપણામાં અને દેવળોના સહેજ પણ સમાગમમાં લાવ્યા વીના ઉછેરવામાં આવે છે. હું નહિ ધારતો કે ઉમરે પુગેલાં આસામીઓની વસ્તીનો દશ ટકા જેટલો ભાગ પણ હાલમાં દેવળમાં ખંદગી કરવા જતો હોય-સીવાયકે મરણ ટાંકણે, યા લગન અથવા ખેટીઝમની કીયા પ્રસંગે જતાં હોય તે માફ !

“અગાઉનાં જેવું કુટુંબી જીવન આજે રહ્યું નથી, સખખ કુટુંબો થોડાં રહ્યાં છે. લગનને માતપીતા તરીકેની જોખમદારી માથે લેવાનાં સાધન તરીકે ગણવાને બદલે આજના જીવાન્યાઓ તો લગનને મોજશોખનાં (હવસો તૃપ્ત કરવાનાં) સાધન મીસાલ લેખે છે. સ્ત્રીઓ માતા થવાની ધારણા વગર ધણીયાણી થાય છે; અને તેથી જેમ રોમ અને ગ્રીસ દેશો ‘જાતી આપઘાત’ થી તારાજ થયાં તેજ માફક આપણી પ્રજા પણ એજ દરદથી પીડાઇને મરતી દેખાય છે, અને વધારે જ્યાન દેવા જોગ તો એ છે કે બળવાન ઓલાદ ઉત્પન્ન કરવા માટેની Eugenic ‘યુજેનીક્સ’ પદ્ધતિથી જન્મતાં બાળકોની ઓલાદનો વધારે જલદીથી આક્રિ આવી જાય છે. આજના વખતમાં ૧૮ વર્ષના છોકરા છોકરીઓ માંહેલા થોડાઓજ ‘બર્થ-કન્ટ્રોલ’ યાને અનીતીના પરીણામમાંથી છટકવાથી બીન માહીતગાર હશે.”

પોતાના લેખની સેવટમાં રેવરંડ ફ્રાધર ઉડલોક લાગણીપુર્વક જણાવે છે કે, “જ્યાંસુધી ધર્મનાં સદ્ગુણી સીદ્ધાંતો ઉપરનો અસલ ઇતખાર પ્રજાના મોટા જથ્થાનાં દીલમાં પાછો મજબુતી પકડે નહિ, ત્યાંસુધી ઇંગ્લેન્ડના આત્માની જાળવણી બાબે મને જરાએ આશા નથી. ઇનસાને પોતાનું અંગત જીવન ડીસીપ્લીનને આધીન રાખવુંજ જોઇએ; અને તે જો પોતાના પયગમ્બરનાં ફરમાનો મુજબ અંતકરણપુર્વક અમલ કરશે તો અંગત ભોગે કુટુંબી જીવનની ગુજારવાની લાગણી બરપા થશે. તેઓ ધર્મનાં ફરમાનોને માન આપીને સ્વચ્છ નીતીમાન જીવન ગુજારવાથી પોતાની આયદે સરજતને પોહોંચી શકશે, અને આ દુન્યામાં સુખ અને મીનાઈમાં બહેશત મેળવશે!”

બર્થ-કન્ટ્રોલની તેમજ બીજા વાહીયાત સુધારાઓની બદી વીશે ખુદ પશ્ચીમના એક નામાંકીત ધર્મગુરૂનાં વીચારો જાણ્યા પછી, એ બાબદમાં ખુદ આપણાં દેશનાં દાનાવ શખ્સો શું કહે છે તે હવે જોઇશું.

અઠવાડીક પારસી-પત્ર “કયસરે-હીંદ” કે જે સુધારક પક્ષનું વાજીત્ર બની પારસી કોમને “બર્થ-કન્ટ્રોલ” કરવાની ગેર-સલાહ આપવા માટે જાણીતું થયલું છે, તેજ પત્રનાં તા. ૧૦ મી એપ્રિલ ૧૯૩૮ નાં અંકમાં ૬૪ મે પાને, દુન્યાદારીનો પાકટ અનુભવ ધરાવનારા અને પુરાણી સંસ્કૃતિની ખુલંદી પીછાણનારા તેના એક વીદવાન અને બાહોશ લેખકે “બર્થ-કન્ટ્રોલની બદી” સંબંધી જે ઉમદા શબ્દો

લખ્યા છે તે અત્રે પાછા રજુ કરવાની લાલચ હું થોભાવી શકતો નથી, અને તે નીચે મુજબ છે:—

**અર્થ-કન્ત્રોલથી બધરાંઓનાં તન અને મન બન્ને બગડે છે એવી વાતો હવે ડોક્ટરો કરે છે.**

“વેલાયત હવે ‘અર્થ-કન્ત્રોલ’ થી કંટાળ્યું દેખાય છે. મોટા અનુભવી ડોક્ટરોનો મત એક થાય છે કે બધરાંઓને અર્થ-કન્ત્રોલથી ફાયદા થવાને બદલે સામું નુકશાન થાય છે. અર્થ-કન્ત્રોલથી યાને સંતતીનીયમનથી સ્ત્રીઓનાં તન અને મન બન્ને ઉપર ઘણીજ માઠી અસર થાય છે. બાળકોની થતી કુદરતી આયાત પરાણે અટકાવવા જતાં, અને ચહાઈ ચલાવી કુદરતે માતા થવા નીર્માણ કરેલી સ્ત્રીને પરાણે વાંઝણી રાખવા જતાં, નથી તે સ્ત્રી રહેતી કે નથી તે પુરૂષ સરખી બનતી. પરીણામે તે બધી રીતે નહીં ઘરની નહીં ઘાટની થઇ બહુ દુઃખી થાય છે. અને તનની વ્યાધીઓ ઉપરાંત મનની અનેક વ્યાધીઓથી તે પાછલી ઉમ્મરમાં પીડાય છે. માટે અર્થ-કન્ત્રોલથી પોતાની જવાની ટકાવવા ફ્રાંકાં ભારતી સ્ત્રીઓએ ઝટ ચેતવું સાડું, નહીં તો ચાલી ગયલી જવાની અને તુટેલી કે બગડેલી તંદુસ્તી ફરી પાછી નહીંજ આવે. સ્ત્રીએ તો ઘણાં છોકરાં-ઓની માતા થઇ, એક નમુનારૂપ પત્ની થઇ, એક સાચ્ચી ગૃહીણી બની મરવું સાડું. પણ પરાણે વાંઝણી બની વૃદ્ધાવસ્થામાં દુઃખી જીવન ગાળવું ખોટું. કારણ કુદરતનું વેર જેવું તેવું નથી. સ્ત્રી તો કુદરતનું એક પુલ છે, નાજુક વેલ છે. તેને કુદરતે કેમળ કાયા, મધુર વાણી, તેજસ્વી આંખો, ઝીણી યુદ્ધી, નમ્રતા, માતૃભાવ, સેવાવૃત્તી, ચંચળતા, ચપળતા વીગેરે અનેક ગુણોથી વીભુષીત કરી છે, તે છતાં પોતાના કુદરતી ગુણો મારીને પુરૂષની સમેવડી થવાના ફ્રાંકાં ભારતી સ્ત્રીઓ પુરૂષોમાં તો નીંદાય છેજ પણ સ્ત્રીઓમાંય હીણાય છે. માટે સ્ત્રીએ સ્ત્રી થઇનેજ રહેવું વધુ યોગ્ય છે.”

“કચસરે-હીંદ તા. ૧૦-૪-૩૮, પાનું ૬૪.

આ ઉપરાંત મુંબઈમાં મળેલી અખિલ હિંદ વસ્તી પરિષદની અને કુટુંબિક આરોગ્ય સંરક્ષણ શાસ્ત્ર સંમેલનની બેઠકમાં સંતતિ-નિયમન (Birth-Control) અને તેની સાથે સંબંધ ધરાવતા પ્રશ્નોની ચર્ચા ચાલી હતી અને તે વીષે નિબંધો વંચાયા હતા. એ બાબદ ઉપર ટીક્ષ્ણ

કરતાં મુ'બઇનું પુરાણું રોજુંદુ પત્ર “મુબઇ સમાચાર” પોતાની એક લીડર (અધીપતી તરફથી લખાયેલી મુખ્ય આરટીકલ) માં, “વધતી જતી વસ્તીના સાચો ઉપાય સંતતિ-નિયમન નહિ પણ સંયમ (Self-Control) છે,” એમ જાહેર કરતાં જે ઉમદા વીચારો દર્શાવે છે તે નીચે મુજબ છે:—

“મુ'બઇના વડા પ્રધાન ઓનરેબલ શ્રી. ખેરે ટાઉન હોલમાં વસ્તી પરિષદ અને આરોગ્ય સંમેલનનું મંગળાચરણ કરતાં જણાવ્યું છે તેમ વસ્તી વધતીજ અટકાવવીજ હોય તો તે માટે સૌથી સરસ ઉપાય સંયમનો છે, અને સંયમ માટે હિંદ પશ્ચિમમાં જવાનું નથી પણ પશ્ચિમે હિંદને ચરણે બેસી શીખવાનું છે. આર્થિક પ્રજ્ઞનાં શાસ્ત્રોમાં સંયમ પર ખાસ ભાર મુકવામાં આવ્યો છે. યુવતિને ગર્ભ રહે, તે બાળકને જન્મ આપે અને તે બાળક અન્ન ખાતું થાય ત્યાં સુધી તે યુવતિને બાળકની માતા ગણી તેની સંભાળ લેવામાં આવે અને અમુક દિવસોએ સંયમ પાળવામાં આવે તો અસારે જીવડાં અને કીડાની માફક બાળકો જન્મે છે તે ન જન્મે, પણ તે માટે પશ્ચિમના સંતતિ નિયમનની રીતિનીતિ ખપ લાગવાની નથી પણ આર્યોના સંયમ ઉપયોગી થઇ પડશે, પરંતુ ખરી વાત એ છે કે યુવાન અને યુવતિઓએ વિષયનાં વાંદરા બની સંસાર માંડવો છે પણ તેની જવાબદારી લેવી નથી. સંસાર સુખ ભોગવવું હોય એટલે કે વિષય વાસનાને તૃપ્ત કરવી હોય પણ સંતતિ ઉત્પન્ન થતી અટકાવવા માટે રખર અને ટોટી વીગેરેના પ્રયોગો અજમાવવા હોય તો તેથી બલે સંતતી ન થાય પણ પુરૂષ અને સ્ત્રી બંનેના શરીર તો જરૂર ઘસાઈ પિસાઈ જશે. કૃત્રિમ ઉપચારો અને પ્રયોગથી સ્ત્રીને બલે સુવાવડ ન આવે પણ અમુક ઉપાયથી સુવાવડ નથી આવતી એવી ખાત્રી થતાં સ્ત્રી તેમજ પુરૂષ વધુ વિષયી બનશે અને શારીરિક સંપતિનું અત્યારે વાળે છે તે કરતાં વિશેષ સત્યાનાશ વાળશે. વળી સંતતિ નિયમનના કૃત્રિમ ઉપાયથી અમુક રોગ થવાનો તેમજ નીતિ નબળી પડવાનો અને વિના સંકોચે દુરાચાર ચાલવાનો પણ ભય રહે છે.

આપણે ઇચ્છીશું કે હિંદમાંના સંતતિ નિયમનના હિમાયતિઓ કૃત્રિમ ઉપાયો લેવાને બદલે સંયમ પાળવાનો બોધ કરે અને પશ્ચિમનું આધુનિક અનુકરણ કરી શરીરનું સત્યાનાશ વાળતા અટકે.”

તા. ૨૦-૪-૩૮ ની મુ'બઇ સમાચારની લીડર,

## લગન અને તેનો હેતુ.

“રથેશ્તાર” અઠવાડીક તરફથી નીકળતાં “જાતિ બોધ” નામનાં માસીકનાં મે ૧૯૩૯ ના અંકમાં “લગન અને તેનો હેતુ” એ મથાળાં હેઠળ લખાયેલી આરટીકલમાં તેનો “ભાસ્કર” નામનો લેખક જણાવે છે કે;—

“દુન્યામાં કુદરત પોતાનો તમામ વહેવાર, પોતાનો એક અખંડ સીલસીલો—“બીજ” ની મારફતે ચાલુ રાખવા માગે છે. તેનું આ કાર્ય કરી પણ ભંગ થવા વગર ચાલુ રહે એ હેતુથી “પરસ્પરનાં ખેંચાણ” જેવી કોઇ શક્તી કુદરતે પોતાની પેદાએશમાં મુકી છે, કે જે પરસ્પરનું ખેંચાણ ધનસાનને લગન કરવાના વીચાર તરફ લઇ જાય છે, અને તે વીચારમાં કુદરત સાથે સહકાર કરવાનો વીચાર પણ જોડાયેલો હોય છે. આ વીચારના પરીણામે પરણતાં સ્ત્રીપુરૂષો પોતાનાં લગન થવા પછી પોતાને ત્યાં બાળકો ઉત્પન્ન કરવાની ઇચ્છા ધરાવે છે કે જે ઇચ્છા કુદરતી છે.

“—એ સઘળું છતાં આજના નવયુગમાં કે જ્યારે કેટલાંક માણસો ‘અનાવટી જીવન’ તરફ વધારે ખેંચાય છે, પોતાનો સ્વાર્થ તેઓ જ્યારે પોતાના જન જેવો વહાલો ગણે છે, અને પોતાના જીવનમાં તેઓ કોઇ પણ જાતનો ‘ખતરો’ (બાળકોની નડતલ) ઉભો થયેલો જોવા માંગતાં નથી, ત્યારે તેઓ કુદરતનાં નીયમનું ઉલંઘન કરી પોતાને ત્યાં બાળવૃદ્ધિ થતી અટકાવવા માટેના ઇલાજો યોજે છે. આ યોજના પાપી છે, લગનના મુળ હેતુનો એ જાતનાં લગ્નોથી નાશ થાય છે. મોટે કે વહેલે પોતાના નીયમોની વીરૂધ્ધ જનારાઓ પાસે કુદરત પોતાનું વેર લેવા માંગે છે, અને એ વેર તે વ્યાજ સીકે લઇ લીએ છે. બાળપ્રજા ઉત્પન્ન નહીં કરવાના ચોક્કસ હેતુ સાથે થયેલાં લગન એ લગન નથી, એ તો પોતાના હૃવસને સંતોષવા માટેની પરસ્પરની ગોઠવણ છે, કે જે ગોઠવણ પવીત્ર વીચારનાં સઘળાં સ્ત્રીપુરૂષો ધીકંકારે છે. એવાં લગનથી જોડનારી સ્ત્રી પોતાના પુરૂષને બલે જાહેરમાં પોતાના પતી તરીકે ઓળખાવતી હોય, પરંતુ તેણીનો પોતાનો દરજ્જો તેણીના પતીની એક રખાત જેવો કે તે કરતાં પણ ધણો ઉતરતો છે.

“આ ઉપરથી લગનનો મુળ હેતુ પવીત્ર છે એ સમજાઇ જાય છે. જેમ એ હેતુ પવીત્ર છે, તેમ તે હેતુનું કૃળ મેળવવાની ઇચ્છા, બાળપ્રજા ઉત્પન્ન કરવાની આહેશ પણ પવીત્ર છે. જેઓ એ હેતુની અને એ

હેતુથી ઉત્પન્ન થનારાં કૃત્તની સાચી પરીવાર સમજતા નથી તેઓનાં જીવન મેલાં અને તેઓનો આત્મા નાપાક હોય છે.”

જમે-જમશેદ, મુંબઈ સમાચાર-કચસરે હોંદ-રથેસ્તાર જેવાં રોજાંદા તેમજ અઠવાડીક પારસી પત્રોમાંથી અર્થ-કન્ત્રોલની વીરૂધ્ધનાં ફકરાઓ મારી ફલીલના ટેકામાં મેં અત્રે રજુ કર્યા છે, પણ અતી દીલગીરી સાથે મને કહેવું પડે છે કે એ સધળાં પત્રો એક બાબુથી અર્થ-કન્ત્રોલની વીરૂધ્ધ આવાં લખાણો છાપી ગીજ બાબુથી પોતાનાં આર્થિક લાભને ખાતર અર્થ-કન્ત્રોલનાં સાધનોની નીર્જન જાહેર ખર્ચે પાનાનાં પાનાઓ ભરી પપરડા જેવા અક્ષરે છાપી પ્રજાને-ખાસ કરીને પારસી કોમને-કુદરતથી ઉલટા અનીતીનાં તેમજ નાશના માર્ગે દોરવી રહ્યા છે. ખુદ તેઓને કોમનાં નરનારીઓને સીધે રાહે દોરવવાની નૈતીક હોંમત બક્ષે !

પશ્ચીમના જંગલા સુધારકોની આજની સ્થિતી કેવી છે તે વીધે ત્યાંના નામાંકીત ધર્મગુરુ અને વક્તાએ જાહેર કીધેલા તેમજ ખુદ આપણાં દાનેશમંદ દેશી ભાષાઓ એ બાબદમાં શું વીચાર ધરાવે છે તે ઉપર ટુંકમાં રજુ કરીશું છે. આશા છે કે એ વાંચીને આપણી કોમનાં નરનારીઓની કંઈક શુદ્ધ ખુલશે, અને તેઓ જોતાં થશે કે જે રીત-રીવાજો અને કહેવાતા સુધારાઓ (જે ખરું જોતાં કુધારા છે) તેઓથી ખુદ પશ્ચીમની ખ્રીસ્તી પ્રજાઓ જેઓ રૂઢાની વૃદ્ધીમાં સકંઈ ઉતરતાં '૧૮ અસ્પંદીની જીરમનાં રવાનો ગણાય છે તેઓને ફાયદો થતો તો રહ્યો પણ ઉપર જોયું તેવું ગંભીર નુકસાન થતું રહ્યું છે, તો પછી તેવાજ રીત રીવાજો અને સુધારાઓ જરથોસ્તીઓ, કે જેઓ રૂઢાની વૃદ્ધીમાં સકંઈ ચઢડાયાતી ૭૨ અસ્પંદીની જીરમનાં રવાનો ગણાય છે, તેઓને ગ્રહણ કરવા કેમ પરવડશે? જે ખાતર યુવરનાં જંગલી ઝાડને વરીક નુકસાન પુગાડે એવું છે, તેજ ખાતર ગોલાખના નાબુક છોડવાને આપવે શું તે છોડવો કદીથી જીવી શકશે?—હરગીઝ નહિ. માટે અમે જરથોસ્તીઓ, હજીથી વધુ મોડું થાય તે આગમજ એતો, અને તમારાજ ધર્મનાં જીવંદ ફરમાનોની મેતેજરી પીઠાણી, આપણા બાપદાદાઓ કંઈક જમાનાઓથી જે શુભ રીત રીવાજો અને રાહ રસમોથી અને કોમી બંધારણથી જીંદગી ગુજરતા હતા તેનેજ પાછા ધારણ કરો. આટલું કહી આપણે આપણી મુળ બાબદ ઉપર પાછાં આવીશું.

પાદ-રૂઝની ફીયાનો ગીજો વીભાગ જે “સોશ” યાને ગાહે ભણાવવાને લગતો છે તે આપણે તપાસી ગયા છીએ. હવે આપણે એ

ક્રીયાનો સંવટનો ત્રીજો ભાગ જે “પાથે-મોજદ” નો છે તેની કંઈક સમજ લઈશું.

“પાથે-મોજદ” યાને ઉરવાનના પ્યારને માટેની ખરી ફરજ તે કંઈ?

જરથોસ્તીઓનાં લોહીમાં ઉપકારનો સદગુણ તો જન્મથીજ આમેજ થયેલો હોય છે. જીવતી જીવંતી દરમ્યાન જે કોઈએ કંઈ નાનો નજીવો લાભ એક જરથોસ્તીને કીધો હોય તો તે તુરંતજ કોઈની રીતે પેલાના ઉપકારનો બદલો પાછો વાળી આપવા તત્પર રહે છે. આવી રીતે એક જરથોસ્તી “આપ-લે” (Give & Take) નો કુદરતી કાયદો જેને અવસ્તામાં “અધીશ્વંદહુ-પારેન્દી” (Law of Mutual Obligation—fulfilment) કહે છે તેને યરોયર સમજીને તે અદા કરવાની યાને કે “ઉપકાર-પર-ઉપકાર” કરવાની પોતાની ફરજ સમજે છે. જેમ જીવતાંઓ તરફની આપણી આ ફરજ અદા કરવાની છે, તેમજ ગુજર પામનાર રવાન તરફની આપણી ખાસ ફરજ પણ અખલવાની છે, જેને “પાથેહુ-મોજદ રવાન-દુશારમરા” યાને “રવાનના પ્યારને ખાતરના બદલાનું ખાસ પગથ્યું” કહે છે.

જીવતી જીવંતી દરમ્યાન ગુજર પામનાર રવાને આપણી સાથે જે કંઈ લલાઇ-ફાયદા અને અહેશાંન કીધાં હોય તેનો બદલો તેનાં મરણ પછીની વાળી આપવાની આપણી અગત્યની ફરજ છે. હવે આ બદલો કંઈ પૈસા ટકાથી કે દુન્યવી લાભોથી વાળી અપાતો નથી, કારણ કે તે રવાન તો હવે ગુજર પામ્યું છે, એટલે એ બધું હવે તેને ખાકી શરીર વગર તદ્દન નકામું છે. જે કોઈની ચીજ તે ગુજર પામેલાં રવાનને ખરેખરે ફાયદો કરનારી-તેના ખોરાક મીસાલની હોય, તો તે ફક્ત માંદાના સ્તોતો અને તેને લગતા મીથો અને ક્રીયાની અસરોજ છે, માટે એવીજ ઘટતી સંખાવત તે મરનારની નૈયતે થવી જોઈએ. આજે આ અસલ કાયદો ભુલાઇ જઇને દેખાદેખીથી ઉંઠમણાં વખતે મરનારનાં સગાં વહાલાંઓ તેમજ ખેશીઓ રોકડ રૂપિયાની રકમો ભેગી કરી તે ગુજર પામનારનાં પુનને માટે અમુક ખાતાંઓમાં સંખાવતરૂપે આપે છે, જે રૂઢી મરનારનાં રવાનને ફાયદો કરતી તો બાજુએ રહી, પણ બાજે વેળા સામી આઝાપ પુગાડનારી છે.

પાદ-રૂઝની ક્રીયાની આખેરીએ ભણાયલાં પુલો જ્યારે મીજલસમાં વહેંચવામાં આવે છે, ત્યારે તે મીજલસમાં હાજર રહેલાં મરનારનાં

ખેશીઓ તથા દોસ્ત-આસ્નાવો તેમાંથી એક એક પુલ લઇ તે પુલને પોતાના હાથમાં ગવાહી તરીકે પકડી, ગુજર પામનાર રવાન તરફની પોતાની ખાસ ફરજ અદા કરે છે, તેને “પાય-મોજદ” ની ક્રીયા કહે છે, જેમાં તેઓ મરનારની નૈયતે અમુક અમુક ક્રીયાઓ પોતાની ગુંજસ મુજબ પોતાને પંછસે કરાવવા, તેમજ અમુક સંખ્યામાં માંથ્રો બહુવાની કબુલાત મોઢિથી આપે છે, જે બધુ એક મોખેદ નોંધી લઇને પછી તે બધી ક્રીયાઓ તથા બહુતરોનો સામટો સરવાળો કરીને બધાં હાજર રહેલાંઓ સનમુખ તે રવાનનો સાચો ખોરાક જે માંથ્રના સ્તોત અને ક્રીયાઓની ખાસ્તરો અને તેને લગતા મીથ્રો છે તે માથે લેનારાઓને દુવા દઇને જાહેર કરે છે કે, આ ગુજર પામનાર રવાનનાં “પાયેહ-મોજદ” તરીકે માંથ્રરૂપી અને ક્રીયારૂપી આટલી આટલી સંખ્યામાં ખરેખરી રાહી સખાવત કરવામાં આવી છે. રવાનને ખરો કાયદો તેમજ મદદ કરનારો આ “પાયે-મોજદ” ની ફરજ લેવાનો અસલ જરથોસ્તી કાયદો-જે હાલમાં ખોટી રીતે રૂપીયાની સખાવતમાં આવીને ઉભો છે—તે પાછો તેનાં અસત્ત રૂપમાં ચાલુ થાય એમ આપણે સર્વે જણાં ઇચ્છીને તેને અમલમાં મુકવાની કોશેશ કરતાં રહીશું, તો જરૂરજ અશો ફરોહરોની દુઆથી દરેક રીતે પાછા સુખી અને આખાદ થઇશું.

પાય-મોજદની ક્રીયાની જાહેરાત પુરી થયા પછી મોખેદ સાહેબો “સોશ” લેનારને નામે તન્દરૌરતી બાણીને તેને દુવા દે છે, જેમાં સર્વે હાજર રહેલાંઓ હમશરીક થાય છે, જે બાદ “પાદ-રૂઝ” ની મોતેખર ક્રીયા પુર ગંભીરઃ ધ વચ્ચે પુરી થયલી જાહેર કરવામાં આવે છે.

**ચેહારમની બામદાદે સઉથી પહેલાં થતું દહમનું આફ્રીન્ગાન.**

હવે આપણે “ચહારમ” ની ક્રીયાઓ ઉપર આવીશું. ચહારમની ક્રીયાની શરૂઆત “દહમ યઝદ” નાં આફ્રીન્ગાનથી કરવામાં આવે છે. આ ક્રીયા ખુરશેદનાં ઉગવાની આગમજની ઉફ મીનીટ, જેને હાવન ગેહની “હોશબામ” યાને “મેહુર” કહે છે, તેજ વખત દરમ્યાન શરૂ થવી જોઇએ. માટે મોખેદોએ ગેદ બદલાતાં તુરતજ કુસ્તી કરી સરોશ બાજ અને હાવન ગેહ બાણી લઇ, “રતુ-ફીતી” યાને બર-વકતના કાયદા અનુસાર દહમનું આફ્રીન્ગાન તુરતજ માંડી દેવું જોઇએ. આ દહમનાં આફ્રીન્ગાનની ખુબીથી ખાકી શરીરનાં અનાસરો તેનાં કુરરાઓમાં ખેંચાઇને દહમ યઝદ, કે જેવણુ અનાસરોનાં પાસબાન સાહેબ (custodion) છે, તેઓનાં ચાજમાં જાય છે, જેથી તે ગુજર પામેલું



રવાન ચહારમની ખામદાદથી ગેતી તરફ તેમજ ખાકી શરીર તરફ ખેંચાવાનાં આકર્ષણમયી છુટીને તેજ વખતે પોતાનાં કેહપં સહીત ચીનવત પુલ તરફ ઉડી જાય છે. આવી રીતે સચકારથી માંડીને ચહારમનાં દહમનાં આફ્રી-ગાન સુધીની ક્રીયાઓ આપણે ઉપર લંબાણથી જોઈ ગયાં તેમ કુદ્યાતી=યાને સામટી રીતે તેમજ જુજવાવી=યાને છુટીછુટી રીતે પોતાની અમુક ખીસ્કારી બળવી, એક ગુજર પામેલાં જરથોસ્તી રવાનને અણુદીઠ આલમનાં તેનાં બાપીકાં ઠામે (ચીનવતનાં મરકજ ઉપર) પુગાડવાનું કાર્યસાધક બળ ધરાવે છે.

**ચેહારમના આખા દીવસની સંપૂર્ણ ક્રીયાઓનો કોઠો.**

ચહારમનું દહમનું આફ્રી-ગાન પુરું થયા પછીથી એ આખા દીવસની બીજી ક્રીયાઓનો સીલસીલો શરૂ થાય છે, જે અનુક્રમે નીચે મુજબ છે;—

**હાવન ગેહુમાં**—અગ્યારી આતશ ખેહેરામમાં માચી, અરદા-ક્રવષની યજ્ઞસ્તે, નવ કરદાતુ આફ્રી-ગાન તથા તેને લગતી બાજો, સતુમ, ક્રવષી.

**રપીધવન તથા ઉજરન ગેહુમાં**—સતુમની ક્રીયા.\*

\* દુધ-અન્ન-ફળ શાકની બનાવેલી કોઈબી સારાં સ્વચ્છ ખેરેહવાળી વસ્તુઓજ આ સતુમનાં ખાણુંમાં લેવી. મરધી-ગોસ્ત-મછી-ઈંડાં-દારૂ વીગેરેની નજસાતભરી ચીજો સાથનાં ખાણું ઉપર સતુમ કદી પઢી શકાય નહિ, કારણકે આવાં ખાણુંમાંથી નીકળતું ખેરેહ યાને મેગનેટીઝમ બદ અને ગદલું હોય છે, અને ઉરવાનને ખેરાકની ચીજો મારફતે જે અર્પણ કરવાનું છે તે તો ફક્ત તે ચીજોમાંથી નીકળતું સ્વચ્છ પવિત્ર ખેરેહ છે. “ખેહસ્તીને મરધીનું ધાનશાક ને ગરેખીનાં કટલેસ ને તરેલી ખોઈ ઘણી ગમતી’તી તેથી સતુમખી તેવીજ ચીજોનું બહાવે તોજ તેવણનું રૂહ રાજ થાય!”—એવો ધખારો જેમ જલદીથી આપણું બાનુઓ છોડી દે તેમ સારું. જીવતી જીંદગી દરમિયાન વોહુનનાં ભોગવટાને ખાતર એ ચીજો ખાધી હોય તો તે એક લઈ ચલાવવા જેવી બાબદ ગણાય, (જે કે એક ખરા જરથોસ્તીને માટે આ જતનો ખેરાક છેજ નહિ), પણ તેથી મરણ બાદ પણ પવીત્ર ક્રીયા જેવી ચીજોમાંથી એ નજસાત લેવી એ સાદી અકલ્લથી ઉલટી વાત છે. સતુમમાં આવી નજસ વાનીઓનો ધણો મોટો ખુમચો મુકવાથી કાંઈ તે રવાન ધણું યુરુદ થવાનું નથી, પણ તે ખુમચામાં કેટલી બધી પવીત્રાઈ જળવાયલી છે અને ખાણુંની ચીજો કેટલી પવીત્ર અને નસા વગરની હીધેલી છે, તથા રવાન માટે કેટલાં ખરાં દીલ અને અશોધથી મીઝ અને માંઝનું બહુતર થવા પામ્યાં છે, તેની ઉપરજ સતુમની ક્રીયાની અસરનો તમામ આધાર રહે છે, એ કદી ભુલવું નહિ.

**અધવીસુથેમ ગેહમાં**—ઉરવાનની નૈયતે સરોશ્ચ યસ્ત રાતની વડી તથા પતેત.

**ઉશહેન ગેહમાં**—ચહારમનો અરદાક્રવષનો વંદીદાદ અને બાજ-ધરણાં સાથની ફરોખશી.

ચહારમની આખાં દીવસની તેમજ ત્યાર બાદ થનારી બીજી તમામ ક્રીયાઓ, જેવી કે દશમુ-માસીસો-છમસી-વરસી-માહીગાન ( યાને મહીને મહીનેની બાજે ) સાલીગાન ( યાને વારસીક બાજે ) જશ્નનો-ગાહામ્બારો-યજ્જને-વંદીદાદ-ગેતી ખરીદ-હમા યસ્ત-નીરંગદીન વીગેરેની ખાસ ખુબી તેમજ મોતેખરી એ છે, કે જેમ જેમ આ ક્રીયાઓ થતી જાય છે તેમ તેમ તેની અસરોથી કરીને તે રવાનની આસપાસ ફરી વળેલી કેરદાર પીગળતી જાય છે, અને જેમ કેરદાર પીગળે છે તેમ રવાનની રય ( અંતર જ્ઞાન ) વધતી જાય છે, અને તે પોતાનાં અંશોમાનાં જે કાંઇ અંશો હજુર નીચલી પેદાયશોમાં રહી ગયલા હોય છે તેને ખેંચવાનાં-તારવવાનાં કામમાં લીત્ર થઇ જાય છે. આવી રીતે કુદરતની સાથે સાથે ક્રીયાઓની જુદતાવી મદદથી એક રવાન પોતાની ઝડપી વૃદ્ધિ કરી શકે છે.

ઉપર લખ્યું છે કે તે રવાન નીચલી પેદાયશોમાં વીખરાયલા પોતાનાં અંશોને ખેંચવાનાં કાર્યમાં મશ્ચુલ થઇ જાય છે. આ રવાનના અંશો કેવી રીતે છુટા પડીને તેમાંથી મરદ ઓરતનાં બે મુખ્ય વીભાગો થાય છે, અને તેમાંથી પછી તે મરદ ઓરતના જુદા જુદા અંશો ૧/૧૦ ને કાયદે જાનવર-ઝાડપાન અને ખનીજમાં કેવી રીતે વહેંચાઇને એ નીચલી ત્રણ પેદાયશો થઇ છે, અને એ બધા અંશોને એક કરી “ખએત્વોદથ” ની અખંડ હાલત પામવાની જવાબદારી ઇનસાનને કાંય અપાયલી છે, અને એ જવાબદારી બળ લાવવેજ કેવી રીતે તે રવાન પોતાનો “ફૂશો-ગર્દ” કરી નીસ્તીમાંથી હસ્તીમાં જઇ શકશે ?-તે બધી બીકટ બાબદોનું તુલોતવીલ સાયન્ટીફીક જ્ઞાન જેઓએ લેવું હોય તેઓએ “ફૂશો-ગર્દ” પુ. ૨૬ અંક ૧ થી ૪ (ફૂશો-ગર્દ સીલ્વર જીબીલી મેમોરીયલ વોલ્યુમ) માં પાનાં ૩૩ થી ૧૭૧ સુધીમાં છપાયેલો જરથોસ્તી ઇદમે-ફ્નૂમનાં વીદવાન ધર્મ-અભ્યાસી ડૉ. ફરામરોઝ સોરાબજી ચીનીવાલાની કાબેલ કલમથી લખાયેલો, “ફૂશો-કેરેતી યાને ફૂશો-ગર્દ : કુલ સૃષ્ટી-રચનાની સૌથી છેવટની નેમનો અનુપમ બનાવ.” એ બાબદનો લેખ જર-આ-જર ધીરજથી અભ્યાસ પુર્વક વાંચવો.

ગુજરેલાંઓની ક્રીયાની મોતેબરી સમજવતું આ લખાણ પુરૂ થાય તે આગમજ એ ક્રીયાઓને લગતો જે અગત્યનો ખાસ કાયદો છે, તે કાયદા તરફ હમદીન વાંચકોનું ધ્યાન ખેંચવાની જરૂર છે, કારણ કે આ કાયદો આજે થોડાંક વરસો થયાં જરથોસ્તીઓમાંથી જુલાતો ચાલ્યો છે—બદકે જરથોસ્તીઓ તેને હાથે કરીને જુલી જવાની કેશેશ કરતા હોવાથી, આજે મુખ્ય જેવાં શહેરનાં ઘેરામાં તેનું સોએ પાંચ ટકા જેટલુંખી પાલન રહ્યું નથી.

### ગુજરેલાંઓની ક્રીયાના બે વીલાગો : હુશ્મોરદી અને પાવમેહેલ.

જરથોસ્તી દએન મુજબ દરેક બરતે—કુસ્તીઆંન ગુજર પામ્યા પછી તેની ક્રીયાઓ બે ભાગમાં વહેંચાઇ જાય છે : એક—સાદી (હુશ્મોરદી) ક્રીયાઓ ( કે જે “અધપી ” ની ક્રીયાઓ તરીકે પણ ઓલખાય છે ) અને બીજી પાવમેહેલની ક્રીયાઓ. પાવમેહેલની ક્રીયાઓની અંદર યજ્ઞસ્ને, વંદીદાદ, વીરપરદ, નીરંગદીન, હમાયસ્ત, પાસ્તા, વીગેરે સમાઇ જાય છે, જે સુલંદ ક્રીયાઓ અગ્યારી—આતશબહેરામોનાં ઉરવીસ—ગાહ યાને પાવમેહેલમાં બરસ્તુમવાલા મોખેદોજ કરી શકે છે. એ મહાન ક્રીયાઓનો “મેગનેટીક કરન્ટ” યાને વીજળીક પ્રવાહ હમેશા આતશ—બહેરામની મારફતે આતશે—આદરાંનજ ખેંચી શકે છે, માટે એ ક્રીયાઓ ત્યાંજ થવી જોઇએ અને તેમ થવેજ તેનું અતી કાર્યસાધક પરીણામ આવી શકે છે. પણ એ સીવાયની બીજી બધી ક્રીયાઓ જે “હુશ્મોરદી” યાને સાદી છે,—જેવી કે આફ્રીન્ગાન, ફરોખ્શી, બાજ, સતુમ, ફરવરદેગાંન યાને મુકતાદ, ગાહાખ્યાર, જશન, પાવી, ફરેસ્તા, સીરોજન, રોજગાંન, માહીગાંન, સાલીગાંન, વીગેરે વીગેરે,—તે બધી ક્રીયાઓ તો જ્યાં ગુજરનારની “અધપી” બંધાયલી હોય ત્યાંજ થવી જોઇએ. આપણે આગલ જોઇ ગયા છીએ કે દરેક શખ્સ પોતાના આચાર વીચાર અને રહેણી કરણીથી પોતાની આસપાસ એક જાતની વાતાવરણ ઉભી કરે છે. દરેક શખ્સની લગોલગ નજદીક કાર્ય કરતી આવી તેની પોતીકી વાતાવરણને (Personal Magnetism) “અધપી” તરીકે ઓળખાવેલી છે. ત્યારે એ કાયદા મુજબ ગુજરનારની જ્યાં “અધપી” બંધાયલી હોય યાને કે તે જ્યારે જીવતો હતો ત્યારે તેની સાથે રાત દીવસ જેઓ વધુ આકર્ષણમાં આવીને વસ્યાં હોય—આ આકર્ષણ પછી લોહી, તોખમ, ઓદાન, શીર, તેવીંધી, વારના કે અતીબ્ધ પ્યાર—દોસ્તીથી થયું હોય—

ત્યાંજ અંતકરણ સાથના મીઠા યાને વીચાર ગુજરેલાં ઉરવાનને માટેના બની શકે અને તેવાજ મીઠા પેલાં ઉરવાનની ક્વચીને પોહોંચી તેને વળતું ખેંચાણુ કરી શકે છે. આવી “અધપી” ની ગેરહાજરીમાં થતી ક્રીયાઓમાં ઉરવાનનાં ભાનતું ખેંચાણુ થઇ શકતું નથી.

“અધપી” ની બહાર હુરમોરદી ક્રીયાઓ કરાવવે થતું  
તુકસાન.

એક ગુજર પામેલું રવાન આ ગેતીથી રહેલત પામ્યા બાદ પોતીકાં સુક્ષ્મ કેહવર્ણની અંદર અણુદીઠ આલમમાં રહીને પોતાના મીઠા, પોતીકા ચહક ઉતર મરતયાના ખેશીઓ અને જીવેજન દોસ્ત આસ્નાઓ તરફની ક્રીયાની આશાથી ચલાવ્યા કરે છે, તે વખતે જો અહીંનાં તેનાં જીવતાં બહાલાંઓ તરફથી બંધાયલી આ અધપીનું ખેંચાણુ તે ક્રીયાકામ થતી વખતે હાજર નહિ હોય, તો ઉરવાનોના મીઠાની ખાસ્તર (યાને વીજળી) અહીં ખેંચાતી નથી, અને આવી રીતે “અધપી” ની બહાર “હુરમોરદી” ક્રીયાઓ કરાવવાથી તે ક્રીયાઓની મક્કસદ મુદલ પાર પડતી નથી. આજ કારણથી ગુજરેલાંઓની હુરમોરદી ક્રીયાઓ જ્યાં તે ગુજર પામેલું રવાન રહ્યું-વર્યું હોય (અધપી બાંધી હોય) તે મકાનમાંજ તેનાં નજદીકનાં ખેશીઓના વસ્ત્રાટ વચ્ચે કરાવવાનું ખાસ ફરમાન જરથોસ્તી દ્વએનની અંદર આપેલું છે. જો કોઇ રવાનનું નજદીકનું કે દુરનું ખેશી હેયાત નહિ હોય, તેમજ તેનો તેવો કોઇ જીવેજનનો ખરો જાની મીત્રખી નહિ હોય કે જેની સાથે મરનારને અધપી બંધાઇ હોય, તોજ પછી નાચારીએ તેવાં રવાનની ક્રીયાઓ તેનાં કુટુંબ સાથે સંબંધ ધરાવતા પંથકાને સોંપવામા આવતી હતી, કે જે પંથકી તે ક્રીયાઓ લાગણી સહીત પોતાનાં ઘેરમાંજ કરતો હતો.

આ કાયદો ખુદ મુંબઇમાં વટીક છેલ્લાં ૨૦-૨૫ વરસો બાદ કરતાં હમેશાં અસલવારેથી પળાતો હતો અને ગુજરેલાંઓની આફ્રીન્ગાન બાજ-ફરોખશી-સતુમ-મુકતાદ વીગેરે ક્રીયાઓ તેનાં હેયાત ખેશીઓ મોખેદને બોલાવીને પોતાના હાથે જાતેજ સધળું ખરી લાગણી સહીત તૈયાર કરીને ઘેરમાંજ કરાવતાં હતાં, અને તે વખતે એ ક્રીયાઓ તેના ખાસ કાયદાસર થતી હોવાથી ગુજરેલાં રવાનોને તેનો ખરો લાભ મલતો હતો, જેથી તેઓ ખુશી થઇને પોતાનાં શ્રેષ્ઠ આવીશો તે ક્રીયા ઘેરમાં કરાવનારાં ખેશીઓની ઉપર વરસાવતાં હતાં, જેની ખરકતથી તે વખતનાં તરીકત સાથનાં જરથોસ્તી ઘરો ખરાં સુખી અને આબાદ હતાં, આજના જેવી

મોહતાઝમંદી-ગુનાહકારી-બેકારી-જેહકારી-અને બામારીઓનું  
તે વખતે નામખી નહિ હતું.

ધર્મ ઉપર ઇમાન લાવવા માટે જુદી તકરારનું કામ નથી.

આજે મોટે ભાગે આપણી કામનો કેળવાયલો વર્ગ એમજ સમજે છે કે અંગ્રેજીમાં બોલતા આવડ્યું એટલે ધર્મનું પણ તમામ જ્ઞાન સાથે સંપાદન કીધું! ધર્મની કોઇ બાબદ જો તેઓનાં મગજમાં નહિ ઉતરી તો તેને “નોનસન્સ” અને “હ્યુમગ” ગણીને તુચ્છકારી કાઢશે. નીરંગ લેવા કહેયું તો “છી છી છી!” કરશે. માસીક માંદગીની તરીકતના પાલણુ માટે કહેવામાં આવતાં, તેવું કહેનારની બેઝાંની હાલત બરોબર હોવા માટે શક ઉઠાવશે, અને પોતે જાણે કેવા અવસ્તા પહેલવીના પંડીત હોય તેમ કોઇ કહેવાતા દીન-દસ્તુરનું પુછકું પકડીને કહેશે કે, “અવસ્તા ઉપર લરોસો રાખી શકાય નહિ, કારણુ તેમાં તો ત્રણ પગનાં ગધેડાનેળી આરાધેલો છે, કામન સેન્સ યાને સાધારણુ અક્કલથી વીચાર કરતાં આ બધું હસવા જેવું લાગે છે!”

આવી રીતનું તેઓનું બોલવું તેઓના પોતાને માટે ખરૂંજ છે, કારણુ જો તેઓમાં સાધારણુ અક્કલ કરતાં જરા વધારે મોહું હોય તો તેઓ એમ કદીળી બોલે નહિ. ધર્મ સમજવા તથા સમજાવવામાં સાધારણુ અક્કલ જોદતી નથી. એ તો જરા અસાધારણુ સમજશક્તી ધરાવનારા નેક શખસોનુંજ કામ છે. અવસ્તા રચી જનારા મહાન રાષ્ટ્ર-નીદાર સાહેબોનાં જેટલી ઉંચ રહાની શક્તિ અને અક્કલ આપણામાં હોય નહિ, તો તેઓનાં આપેલાં ફરમાનોને શક કે સુલેહ રાખ્યા વગર આધીન થઇ ચાલવું એમાંજ આપણી સલામતી છે. આ બાબદમાં કવી ડ્રાઇડનના શબ્દો ખચ્ચીતજ મનન કરવા યોગ્ય છે. તે કહે છે કે;—

“Faith is not built on disquisitions vain,  
The things we must believe are few and plain,  
But since men will believe more than they need,  
And every man will make himself a creed,  
In doubtful questions 'tis the safest way  
To learn what unsuspected ancients say.  
For 'tis not likely we should higher soar,  
In search of heaven, than all Church before.”

—Dryden.

કવી કાષ્ઠકન કહે છે કે ;—

“ધર્મ ઉપર ઇમાન લાવવા માટે જુદો તકરારનું કામ નથી જે યીજે આપણે માનવી જોઈએ તે થોડી અને ખુલ્લી દીસે છે, પણ જ્યારે લોકો જોઈએ તે કરતાં વધારે માનવા લાગે, અને દરેક માણસ પોતાને એક જુદાજ પંથ બનાવે, તો એવા શકમંદ સવાલોની બાબતોમાં સાથી સહેલો રસ્તો એજ છે કે અસહના લોકો કે જેઓની અક્ષત બાબે કોઈને જરાપણ શક હતો નહીં તેઓએ જે કહેલું હોય તે શીખવું. કારણકે સ્વર્ગ વીશે શોધ કરવામાં અગાઉના સઘળા મોટા ધર્મગુરુઓ કરતાં આપણે વધારે ઉંચા ઉડી શકીએ એ બનવાજોગ નથી.”

ઘેરની ક્રીયાઓ અગ્યારીઓમાં થવા લાગી તેનું મુળ કારણ.

હવે આ અધીની ક્રીયાઓ જે ઘેરમાંજ થવી જોઈએ અને થતી હતી તે અગ્યારી-આતશ બહેરામોમાં શું સંબંધી થવા લાગી તે જોઈએ. આતો જરથોસ્તીઓમાં જાણીતી વાત છે કે જે ઘેરમાં માળ ઉપર દુર બેઠેલી ( માસીક માંદગીવાળી ) ઓરતો તેમજ જુદદીન નોકરો વસ્તાં હોય, તે ઘેરમાં કદીથી નાનામાં નાનીથી જરથોસ્તી ક્રીયા ( સતુમ જેવીથી ) થઈ શકે નહિ. આજથી ૨૦-૨૫ વરસોની વાત ઉપર મુંબઈનાં દરેક પારસી ઘરોમાં માસીક માંદગીવાળી ઓરતો એ ટાઇમે ભોંયતળે ખરકીમાં ખાસ જુદી અલાહેદી રાખેલી જગ્યામાં રહેતી હતી, અને તે વખતે પારસીઓમાં જુદદીન નોકરો ઘણાંજ જુજ હતાં, માટે તેઓને ક્રીયા વખતે નીચે ઉતારવાને બની શકતું હતું.

પારસી કામને માટે ખરીજ બદબખત તે ધડી હતી, કે જે ધડીથી કેટલીક બાબતોએ પશ્ચિમની કેળવણીનાં પરીણામે, ચાલતા આવેલા શુભ રીવાજને થોકરે મારીને માસીક માંદગીની હાલત વખતે દરેક જણે નીચે ખરકીમાં અલાહેદાં બેસવાના રીવાજમાં ફેરફાર કરી ઉપર પોતાનાં ઘેર-માંજ સઉસઉનાં માણો ઉપર ઓરડાઓમાં બેસવાનો સડેલો સુધારો પહેલવહેલો દાખલ કર્યો. એકને જોઈને બીજાં, બીજાને જોઈને ત્રીજાં એમ આરતે આરતે આ એવી રોગ દરેક કુટુંબને ઉડ્યો, અને પરીણામમાં થોડાંજ વરસમાં એ હાલત વખતે નીચે ભોંયતળે ( નક્કર જમીનનાં સમાગમમાં ) દુર બેસવાનો સાયન્ડીરીક જરથોસ્તી રીવાજ નીકળી ગયો, અને તે પોતાની સાથે સાથે અધીની ક્રીયાઓ ઘેરમાંજ કરાવવાના શુભ અસરકારક રીવાજનેથી લેતો ગયો! કારણ આતો દેખીતુંજ છે કે જે ઘેરમાં માણે માળ માસીક માંદગીવાળી ઓરતો વસ્તી હોય ત્યાં પછી

ક્રીયા ક્રીધેલી રદજ થાય, એટલે એવા સંજોગોમાં દરન, ખાજ, આક્રીન્ગાન વીગેરેને ઘેરમાંથી હડસેલી કાઢી, અગ્યારીઓમાં ધકેલી દષ આપણે બેહદીનો પથક્રીઓના જીવ પર નચીત થઇને બેઠાં કે, “ચાલો બધી કડાકુટ ઝોછી થઇ, અને વળી દરેમહેર જેવી પાક પરીત જગ્યામાં ક્રીયા-ઓની અસર ધણીજ સરસ થશે ! ને આપણે ટાઇમસર જઇને લોખાન મુકશું” એટલે ગંગા નાહ્યા !!!”

પણ આપણે “દરજ-એ-ખુજ” (દસ્તાન મનીને લગતી દરજ) નાં પાસમાં લપટાવથી ભુલી ગયા છીએ, કે એવી રીતે અગ્યારીમાં ક્રીધેલી આક્રીન્ગાન-ફરોખશી-ખાજ વીગેરેની અછપીની હુશ્મોરદી ક્રીયાઓ “અછપી” ની ખાસ્તરનાં જોષતાં ખેંચાણની ગેરહાજરીમાં લગભગ ધણે ભાગે રદ જાય છે. ત્યારે આપણે ધણુંજ ટુંકની અંદર જોવાની કેશેશ ક્રીધી છે કે ગુજરેલાંની ક્રીયાઓમાં પાવમહેલ સીવાયની ખીજ બધી ક્રીયાઓ જેને હુશ્મોરદી યાને સાદી ક્રીયાઓ કહે છે, તે જરથોસ્તીઓનાં પોતાનાં ઘેરમાંજ થવો જોઇએ અને નહિ કે દરેમહેરમાં; કારણ “અછપી” ની ખાસ્તર અહીંથી “હુશ્મોરદી” ક્રીયાની અસર અણુદીઠ આલમમાં ઉરવાનને પોહોંચાડવા તથા ત્યાંથી પોતીકાં ગુજરેલાંઓ તરફના આશીશો અહીં ઉતારવા માટે સહીથી અગત્યની બેવડી મારફત તરીકે કાર્ય કરે છે.

“ભુદયાં ત્યાંથી ફરી ગણુ” યાને પેલા કહેવાતો “જંગલી રીવાજ” પાછો ચાલુ કરો.

ત્યારે આ અછપીની ક્રીયાઓ પાછી ઘેરમાં કરાવવાનો જરથોસ્તી રીવાજ ચાલુ થાય તે માટે પહેલાં પારસીઓએ ખરાં જીગરથી જરથોસ્તી જીવન (તરીકતોનાં પાલણુ સાથનું) ગુજરવાની તલખ કરવી જોઇએ, અને તરીકત પાળવામાં મદદકર્તા થઇ પડે એવાંજ ઘરોમાં વસીને-પોતાનાં કુટુંબના બાનુઓને સમજાવીને તેઓને માસીક માંદગીની હાલત વખતે ભોંયતળે ખરકીમાં બેસતાં કરવાં જોઇએ. આજની આ કહેવાતી સુધરેલી વીસગી સદીમાં પશ્ચીમનાં જડવાદીપણાંમાં રંગાયેલી પારસી નારીઓ, જ્યારે સદંતરજ (માળ ઉપર વડીક) દુર બેસવાનું છોડી બેડી છે, તેવા વખતમાં આવી સુચના પેલા સુધરેલાઓનાં મનથી “જુના જમાનાના જંગલી રીવાજને પાછો જીવતો કરવા જેવી!” લાગે એ બનવા જોગ છે. પણ એ સર્વે બાન ભુલેલાંઓએ ખુબ યાદ રાખવાનું છે કે મોડે પહેલે કુદરત તરફ પાછાં ફરવા (Back to Nature) સીવાય ખીજે કંઈ છુટકોજ નથી, માટે Better late than never!

“ભુલ્યાં લાંથી ફરી ગયુવાનો” નીયમજ ઉત્તમ છે. જે ક્રીયાકામ જાણી જોઇને કે અજાણ્યપણે જેમ ગમે તેમ દીનના કાયદા પાળ્યા વગર કરા-  
ગ્યાથી ઉપર જોઇ ગયા તેવું પરીણામ આવે છે, તો પછી ક્રીયાકામ કરાવવાનું સહંતર મુખી દીધાથી કેટલું બધું ગંભીર દુષ્કાયક પરીણામ સોશવું પડશે તેનો કંઈ ખ્યાલ છે? માટે ગુજરેલાંઓનું ક્રીયાકામ તો નહિજ ચુકવું જોઈએ, પણ તેને માટે લાયક સંજોગોની ખરાં દીક્ષની હાઝથી તલબ સાથે સાથે ધરાવવી જોઈએ.

ઘેરમાં ક્રીયાકામો કરાવવાના શુભ રીવાજની ખીજ અસર એ થાય છે કે બાળકો સનમુખ નાનપણથીજ તેઓની નજર સામે એ બધું થતું હોવાથી તેઓ ઉપર ખરાં ધાર્મિકપણાં મજબુત છાપ એસે છે, જે મોટપણે ગમે એવી ખીજ કેળવણી લેવા છતાં પણ ભુસાતો નથી. અને તે શખ્સ પોતાની દીન ઉપર તેમજ તેના ભક્ત રીવાજો અને ફરમાનો ઉપર સદા “બીશક વ બીગુમાન” રહે છે.

**સુધારકોની આંખમાં જરથોસ્તી ક્રીયાકામો ખુલ્લવાનું કારણ.**

સુધારકોની શાળાના શીષ્યો ગાથા રીવાયના ખીજ તમામ અવસ્થાને પેગામ્મર સાહેબની પછીના પાછલા જમાનાના સાધારણ મોખેદોએ જોડેલા માને છે, અને તેને જરથોસ્તી ધર્મનાં મુળ સાહિત્ય તરીકે અગત્યતા આપવા ના પાડે છે, પણ એજ સાહેબો જરથોસ્તી ધર્મમાં પરકામ સાથે લગન કરવાનું અને જુદદીનોને વટલાવીને દીનમાં લેવાનું ફરમાન છે (!) એવા વાહીયાત ફતવાનો ફેલાવો કરતી વખતે, અઢારમી સદીમાં એટલે છેલ્લાં બસો અઢીસો વરસની વાત ઉપર હીંદ અને ધરાનનાં જરથોસ્તીઓ વચ્ચે ધર્મ સંબંધી પુછાયલા સવાલ જવાબોની “ઘડોતેર રેવાયતો” ની જુદા જુદા શખ્સોનું અંગત મત દર્શાવતી કેતાબને ધર્મની શાહદત તરીકે રજુ કરે એ આપણને અગમ્યખીનો આંચકો લગાડનાર નથી વાર?— પરકામનાં હાલીમવાલી રથાકુથા શખ્સોને વટલાવીને તેઓને જરથોસ્તી ધર્મમાં દાખલ કરવાની અને જુદદીન લગનની છુટ આપવાની એવકુફ વાતો કરનારા આવા અકક્લના મહાસાગરો (!) જરથોસ્તી ક્રીયાઓ તરફ વીરધતા બતાવે એતો દેખાઇતુંજ છે, કારણકે પારસી કોમ પોતાની પવીત્ર ક્રીયાઓમાં જુદદીનોની હાજરી તો શુ પણ તેઓની દુરની નજરને પણ અવાવ ગણે છે. આવી રીતે સુધારકોનાં “વટલાવવાનાં” મીશનમાં એ ક્રીયાઓ કાંટા સમાન તેઓને નડતી હોવાથી એ લોકો ખુદ કોમમાંથી અને જરથોસ્તી ધર્મમાંથી ક્રીયાઓનો કાંટો કાઢી નાંખવાના હેતુથી



આપણને શીખાડે છે કે, “ પેગામ્બર સાહેબના પોતીકા ગાથામાં કેટલી ક્રીયાઓ કરાવવાનું ફરમાન મળતું નથી, પણ એતો પાછકા જમાનાનાં અબણુ મોબેદાએ પોતાનાં પેટનો ખાડો પુરવા ઉભું કીધેલું એક સરીયામ ધર્તીંગ છે.” આવું બોલવામાં કેટલી સચ્ચાઈ (!) છે તે આપણે જોઈશું.

આપણે શરૂઆતમાં જોઈ ગયા તે મુજબ અસલ જરથોસ્તી ધર્મનું જ્ઞાન પેગામ્બર સાહેબ જરથુશ્ત્રનાં ૨૧ નસ્કોમાં સમાયેલું હતું, જ્યારે હાલમાં આપણી પાસે જે મોબુદ અવસ્તા સાહિત્ય છે તે અસલનાં એકવીસમાં ભાગ જેટલુંબી નથી. હાલમાં આપણી પાસે જે પાંચ ગાથાનું ભણતર મોબુદ છે તે અસલ ૨૧ નસ્કોમાનાં એક “ વાસ્તારેમ ” નામનાં અવસ્તા નસ્ક ( કે જેને પહેલવીમાં “ સતુદ યસ્ત ” કહે છે ) તેમાંથી લીધેલું છે. માટે ગાથામાંજ જરથોસ્તી ધર્મનાં તમામ શીક્ષણો અને ફરમાનો આવી જવાં જોઈએ એ નહિ બનવા જોગ છે. એક બચ્ચુંબી સમજી શકે તેવી આ બાબદ હોવા છતાં જ્યારે ત્યારે આપણને સુધારકો તરફથી કહેવામાં આવે છે કે, ફલાણી ચીજ કે ફલાણું ફરમાન આપણને ગાથામાં મળતું નથી, માટે એ પેગામ્બર સાહેબનું નથી અને જરથોસ્તી ધર્મની બહારનું છે. ગાથાની અંદર નંબરવાર ક્રીયાઓનાં નામો તેમજ તેને લગતા કાયદાઓ સમજાવેલા નહિ હોય તેથી કંઈ એમ નથી ઠરતું કે જરથોસ્તી ધર્મમાં ક્રીયા જેવું કંઈ છેજ નહિ.

પહેલવી દીનકર્દનાં આઠમા પુસ્તકમાં ૨૧ નસ્કોનાં અવસ્તા તેમજ પહેલવી નામોની ટીપ, તેમજ તે દરેક નસ્કોમાં શું શું બાબદો સમાયલી હતી તેવું વર્ણન આપેલું છે, જેમાનાં પાજેહ ( અષાત ), રતુદાદ હાઇતી ( ચિત ), ખશરબ ( વંધહેઉશ ), હુસ્પરમ ( આ ), સકદુમ ( ચીમ ), વીગેરે નસ્કોમાં જુદી જુદી ક્રીયાઓનું ફરમાન અને તે કરવાના કાયદાઓ સમજાવેલા છે, જે ઉપરથી પુરવાર થાય છે કે જરથોસ્તી ધર્મ અને ક્રીયાકામ એ બંને વચ્ચે નહિ તુટી શકે એવું મજબૂત જોડાણ રહેલું છે.

“ યસ્ત ” યાને ક્રીયાકામ માટે ગાથાઓમાં મલતી સહાદત.

વરશત માનસર ( અહૂ ) નસ્ક કે જેની અંદર આપણાં પુરાણાં ખુલ્લં ભણતર યથા-અર્થ-અને ચેંઘહે હાતાંમનાં કલામોની ઉપર શરેહ કરવામાં આવેલી છે, તેમાંના ચેંઘહે હાતાંમના કલામમાં આપણને “ યસ્ત ” શબ્દ મળે છે. આ ઉપરાંત “ યસ્ત ” શબ્દ આપણને ખુદ પાંચે ગાથાઓના જુદા જુદા હામાં ( જેવા કે અહુનવદ ગાથા હા ૦ ૩૦-૧

અને ૩૪-૧, ઉત્તવદ ગાથા હાં ૪૫-૧૦, રપેન્તોમદ ગાથા હાં ૫૦-૯, વોહુક્ષત્ર ગાથા હાં ૫૧-૨૨, વહીસ્તોષ્ત ગાથા હાં ૫૩-૨ માં) અળે છે. અવસ્તા સાહિત્યમાં ક્રીયાઓ માટે સામાન્ય રીતે “યસ્ન” શબ્દ વપડાયલો છે, જે યજ્ઞ=To Join જોડાવું-એકતાન થવું એ ઉપરથી નીકલેલો છે. ત્યારે ક્રીયા એ એક એવું સાધન છે કે જેની મારફતથી એક જરથોસ્તી ભક્ત પોતાના આત્માની ઉન્નતી અર્થે કુદરતની અણુદીઠ મીનોષ શક્તિઓ (જેવી કે યજ્ઞદો અમશાસ્પદો વીગેરે) સાથે એકતાન થઈ શકે છે. ઉપર કહેલા “યસ્ન” શબ્દ ધરાવનારા ગાથાના ફકરાઓના સરલ તરજુમા ઉપરથી પણ પુરવાર કરી શકાય એમ છે કે, જરથોસ્તી ધર્મ કંઈ ફક્ત ભલા વીચાર, ભલાં વચન અને ભલાં કામો સાથની પવીત્ર જીંદગી ગુજારવાજ કહેતો નથી, પણ એ બધા સદગુણોની સાથે સાથે રવાનની ખરી યોજતગી અને તેનાં કુદરત સાથનાં જોડાણ માટે તરીકત-બંદગી અને ક્રીયાનો માર્ગળી જરથોસ્તી ધર્મમાં ભલા વિચાર, ભલાં વચન અને ભલાં કામ તરીકે ખાસ શીખાડેલો છે, કે જે વગરનો ધર્મ ખાલી કેટલાં જેવો લુખ્ખો સુકકોજ ગણાય.

આગલ વધેલા વીચારના સુધારક સાહેબો આપણને બીજું એ શીખાડે છે કે, “ગુજરેલાંની ક્રીયા તો ફક્ત ત્રણ દીવસનીજ છે. ચહારમની ખામદાદે એક રવાન અણુદીઠ આલમમાં પોતાની કરણી મુજબનો કુદરતનો અચુક ધનસાફ પામ્યા પછીથી તેને માટે ક્રીયા કરવામાં આવે તો તે ફેાકટ છે, કારણ તેથી કંઈ તે રવાનની હાલતમાં ફેરફાર થતો નથી. એમ જો ક્રીયાઓની મદદથી પાપ ઓછાં થઈ રવાનને બહેસ્ત મળતું હોય, તો પછી કુદરતમાં ધનસાફ જેવું કંઈ છેજ નહિ એમ કહેવાય! જરથોસ્તી ધર્મમાં એવી બાકુતી મુક્તિ શીખાડેલીજ નથી. મુક્તિ કે સજનો આધાર તો દરેકની પોતીકા કરણી ઉપરજ રહેલો છે. બીજું તો એ કે પહેલા ત્રણ દીવસ પછીથી કરવામાં આવતી કાષ્ટખી ક્રીયા ગુજર પામેલા શખ્સનાં રવાનને માટે નહિ પણ તેનાં ફરોહરને માટે છે, અને તેનો ફાયદો ગુજરેલાં કરતાં જીવતાંઓને માટે વધુ છે.”

આ જાતના વીચારો જે આજે કોમના અમુક ભાગની અંદર ફેલાવા પામ્યા છે તે કેટલી હદ સુધીના ખોટા કુદરતથી ઉલટા અને આડે માર્ગે દોરવનારા છે તે જોવાની આપણે કાશેશ કરીશું.

જેમ એક સાયન્ટીસ્ટ પોતાની લેબોરેટરી યાને પ્રયોગશાળામાં પોતાનાં ઉંચ જ્ઞાનથી કુદરતના અમુક અમુક દેખીત રથુળ કાયદાઓના પ્રાયા ઉપર અમલ કરી, જુદાં જુદાં apparatus ને ઉપયોગમાં લઈ

પોતે કરવા ધારેલી અમુક શોધ ક્ષેત્રમંદ રીતે બહાર પાડે છે, કે જે ખીન્ન ઓછી બુદ્ધીનાં અભણોને મનથી નહિ બનવા જોગ અને સમજ નહિ શકાય તેવી હોય છે, તેજ મુજબ તમામ જરથોસ્તી ક્રીયાઓ પણ કુદરતનાં સુક્ષ્મ અણુદીઠ કાયદાઓના મુળ પાયા ઉપર રચાયેલી હોવાથી તેનું પણ કાર્યસાધકપણું રહેલું છે, પણ આપણી રૂઢાની ચક્ષ્મ ખીલેલી નહિ હોવાને લીધે આપણે તે જોઈ શકતા નથી. જે ચીજો આપણે દુન્યવી સ્થુળ આંખોથી જોઈ નહિ શક્યે, અને જે બાબદો આપણી સાધારણ મનશક્તિની અંદર સમજ ન પડે એવી હોય, તે માટે સઉથી સરળ માર્ગ તો એજ છે કે તેને એતેકાદથી માનવી. જેમ જન્મથીજ પોતાની આંખોનું નુર ગુમાવી બેઠેલો એક કમનસીબ આંધળો શખ્સ ખુરશેદ યજ્ઞની સુંદર રોશની તેમજ કુદરતના જાતજાતના દીલપઝીર રંગો જોઈ નથી શકતો, છતાં ખીજઓ કે જેઓ પોતાની આંખોથી તે જોઈ શકે છે તેઓનાં કહેવા ઉપર તે આંધળો શખ્સ એતેકાદ રાખી એ ચીજોની હસ્તી કબુલ રાખે છે, તેમ આપણે કે જેઓ આત્મીક બાબદમાં આંધળા છીએ તેઓએ “આસ્તે-વીર” ની ઉંચમાં ઉંચ મીનોષ અક્ષલ-શક્તિ તેમજ સાતે કાળનાં બનાવો જોવાની રૂઢાની ચક્ષ્મ ધરાવનારા આપણા મહાન પેગામ્બર વશુરે-વશુરાંન રમ્ઝ-ગો અહુરાના અશો રપીતમાન જરાથુસ્ત્ર સાહેબનાં ફરમાનો જે અવસ્તાની અંદર શીખાડેલાં છે તેની અંદર મજબુત એતેકાદ રાખી તે બધું માન્ય રાખી ગુપચુપ તેનો અમલ કરતા રહેવું ઘટે છે. અને તેને લગતી ખરી દીશાએથી મળતી સમજણને આવકાર આપવો ઘટે છે.

### ક્રીયાઓની અસર અણુદીઠ આલમમાં પુગાડનારા મુળ કાયદાઓ.

જરવાન-ઉર-સ્તોત-ખાસ્તર-ખરેનંધહ-ખરેજ માંથ્ર-મીથ્ર-પદત્યો-ગેત-અષ વીગેરેના જે મુળ કાયદાઓ અવસ્તાની અંદર શીખાડેલા છે તેના પાયાની ઉપરજ તમામ જરથોસ્તી ક્રીયાકામોના મહેલનો પાયો રચાયેલો છે. જ્યાંસુધી આપણે કુદરતમાં અણુદીઠ રીતે કાર્ય કરતા આ કાયદાઓનું જ્ઞાન મેલવયે નહિ, ત્યાંસુધી ક્રીયાઓની બુદ્ધિનો ખ્યાલ આપણને આવી શકે નહિ.

આશ્રવન સાહેબો ક્રીયા કરતી વખતે પોતાની અશોષનાં જોરથી પવીત્ર માંથ્રવાણીના કલામો બણીને જે ઉત્તમ સ્તોત બરપા કરે છે તે, તેમજ એ માંથ્ર બણતી વખતે તેનેજ લગતા મીથ્ર યાને વીચારોનો જોશ ઉભો કરે છે તે, તેમજ ક્રીયાઓમાં વપરાયેલી ચીજો જેવી કે ફળ-ફરૂદ-

પુત્ર-દુષ-પાણી વીગેરેમાંથી જે પવીત્ર ખોરેહનો પ્રવાહ નીકલે છે તે,— ક્રીયાકામમાં વપરાયલાં ત્રાંબાનાંજ વાસણોની ખાસ્તર (વીજળીક શક્તિ) અને આતશની બરેહ એ બધું સાથે મળીને એક સામટો મોટો ઇલેક્ટ્રીક તેમજ મેગનેટીક ફેસ અને કરંટોનો જમીલો (જથ્થો) પેદા થાય છે, જે શું જીવતાં કે શું ગુજરેલાં રવાનોને પોતાની પ્રગતીમાં આગલ વધી કુદરત સાથે અલુદીઠ રીતે એકતાન થવામાં મુખ્ય મદદકર્તા થઈ પડે છે.

પહેલા ત્રણ દીવસ સુધી ગુજરેલાં રવાનની ક્રીયાઓ થવી જોઈએ એવું સુધારકોનું કહેવું છે, જે બતાવે છે કે તેઓળી ક્રીયાઓની ઉપર મુજબની ખુબી તેમજ તેની અસરથી રવાનને થતો ફાયદો કબુલ રાખે છે, પણ તે અમુક સ્થુળ હદ સુધીજ, કારણકે એ સાહેબો એમ માને છે કે ગુજરેલા શખ્સનું રવાન અવસ્તામાં જણાવ્યા મુજબ ત્રણ દીવસ અને ત્રણ રાત સુધી જ્યાં તેની લાશ સચકીને મુકેલી હોય ત્યાં રહેતું હોવાથી તેટલો વખત આ દુન્યામાં તેને ક્રીયાઓની અસર મળી શકે એ બનવા જોગ છે, પણ ત્યાર પછીથી થતી ક્રીયાઓની અસર અલુદીઠ આલમમાં રવાનને પુગતી હોય તે બાબે એઓને શંકા છે. પણ એ સાહેબો જ્યારે એમ કહે છે કે ત્રીજા દીવસ પછીથી કરવામાં આવતી ક્રીયાઓ ગુજર પામેલાં શખ્સનાં ફરોહરને પુગે છે અને નહિ કે રવાનને,—ત્યારે તેઓ પોતેજ પોતાની ઉપલી શંકાને ખોટી પાડે છે, યાને કે તેઓ આડકતરી રીતે કબુલ કરે છે કે અલુદીઠ આલમની અંદર ક્રીયાઓની અસર જાય છે તો ખરી. સવાલ હવે જે રહે છે તે એજ કે અહીં થતી ક્રીયાઓની અસર જે અલુદીઠ આલમો સુધી પહોંચવાનું શ્રેષ્ઠ બળ ધરાવે છે તેનો ફાયદો ફરોહરને મળે છે કે રવાનને? રવાન અને ફરોહર એ બે વચ્ચે કેવો નજદીકનો સંબંધ રહ્યો છે તે આપણે આગલ જતાં તપાસીશું ત્યારે આ બાબનો ફરજી આપોઆપ થઈ જશે. પણ તે પહેલાં હવે આપણે સુધારકો સાહેબોની એક બીજી દલીલ કે, “ક્રીયાઓથી જો ગુનાહની માશી મળી રવાન મુક્તિ પામતું હોય તો કુદરતનો ધનસાફ ક્યાં રહ્યો?”—તે તપાસ્યે.

**ક્રીયાઓ એ ગુનાહોની માશી બક્ષનારી નહિ પણ રાહત આપનારી છે.**

જરથોસ્તી દએનગાં ગુનાહોની માશી જેવી ચીજ છેજ નહિ. જો એક શખ્સે રૂપીઆની ૧૯૧ પાંચ જેટલું સવાબનું કામ કરીધું હશે અને ફક્ત ૧ પાંચ જેટલુંજ ગુનાહનું કામ કરીધું હશે, તો તેથી કુદરત કંઈ પેલા

સત્યામમાંથી ગુનાહ બાદ કરીને તેને સવાળનો ઓછો બદલો આપશે એમ નથી. પણ તે શખ્સને ૧૯૧ પાછના સવાળનો બદલો મળશે તેમ ૧ પાછના ગુનાહની સજા કુદરતના અચુક ઇનસાફને કાયદે ભોગવવીજ પડશે. એવીજ રીતે જરથોસ્તી ક્રીયાકામો નથી તો એક રવાનને જીવતી જીંદગી દરમ્યાન કીધેલા ગુનાહોની સંખ્યામાં ઘટાડો કરી શકતાં, કે નથી તે ક્રીયાકામોથી રવાનને જીંદગીમાં કીધેલા સવાળમાં વધારો થતો. દરેક રવાનના સવાળ અને ગુનાહનું ખાતું તો તે રવાનના આ ગેતી ઉપરના છેલ્લા દમનાં પુરા થવા સાથેજ આપોઆપ બંધ થાય છે, પણ અહીં આપણને એક બીજી બાબતને યાદ રાખવાની છે અને તે “કેરદાર” ને લગતી છે, કે જે જરથોસ્તી ક્રીયાઓનું ખરું કાર્યસાધકપણું સમજવા માટે ખાસ અગત્યની છે.

“કેરદાર” એ પહેલવી શબ્દ છે, જેને લગતો અવસ્થા શબ્દ “કેરેત” છે, જેનો મીનીંગ “જે કંઈ થયું તે” એવો થાય છે. આપણે આ દુ-યામાં જીવતી જીંદગી દરમ્યાન દર પળેપળ જેથી કંઈ ભક્તિયાં યા ભુરાં યા મધ્યમ રીતનાં વીચાર-વચન અને કાર્યો કર્યે છીએ, તેની જ્વનીનાં આભેદુજ છાપો કુદરતમાં દરેક રવાનના જુદા જુદા એકઠા થાય છે, જેના સામટા જમાવ (collection) ને “કેરદાર” કહે છે. જેટલાં પ્રમાણમાં એક ઉરવાનનાં વિચાર-આચાર રહેણી કરણી પવિત્ર યા અપવિત્ર હોય છે, તેટલાં પ્રમાણમાં તેની કેરદાર યાને (અષ્ટપીમાંનાં છાપો) પણ સુક્ષ્મ, પ્રકાશીત યા સ્થુળ અને ગદલા પ્રકારના હોય છે. આ કેરદારના છાપ દુધને કાયદે બે ઢેકાણે બંધાય છે. જીવતી જીંદગી દરમ્યાન એ કેરદારના છાપોનો સ્થુળ ભાગ દરેક શખ્સનાં શરીરની આસપાસ રહે છે જેને “અષ્ટપી” (magnetic field) કહે છે,— અને આપણે મરણ વખતે શરીરમાં ચાલતી અણુદીઠ ક્રીયાઓનાં બાબમાં આગલ જોઈ ગયા તેમ, રવાન જ્યારે માથાનાં તાળકવાલા ભાગમાંથી કેહપમાં જવા બહાર પડે છે તે વખતે તેની એ અષ્ટપીનું વળું ખાકી શરીરથી છુટું થઈ કેહપ-શરીરની આસપાસ ફરી વળે છે, જે ચીનવતનાં “કંગદેઝી” નાં મરકજ સુધી કેહપની સાથેજ રહે છે. કેરદારનો બીજો સુક્ષ્મ પ્રકાર જે કરણી મુજબનો ભલો ખુબસુરત અથવા તો ખુરો બદસુરત હોય છે, તે “વરજમી” નામનાં ચીનવતનાં મરકજ (orbition) ઉપર બંધાય છે, અને રવાન જ્યારે તે મરકજ ઉપર જાય છે ત્યારે તેની એ કેરદારનું વળું તેનાં કેહપની આસપાસ ફરી વળે છે.

## “કેરદાર” ને પીગલાવવાનાં રવાનનાં કાર્યમાં તેને ક્રીયાઓથી થતી સહાયતા.

જીવતી જીંદગી દરમ્યાન આપણાં રવાન ઉપર “બંદ-દરોશ” ની બેડી પહેલી હોવાને લીધે આપણે આપણી કેરદારને જોઈ શકતાં નથી, અને આવી રીતે આપણી તેમજ આપણી આસપાસનાંઓની મીનોદ્ર ચશ્ત્રમ બંધ રહેવાને લીધે આપણાં કુદરતના કાયદાથી ઉલટાં કામો અને વિચાર આચારોને બહાં અને માન્યે છીએ અને બીજાઓ પાસે મનાવ્યે છીએ. પણ મરણ બાદ ચહારમની બામદાદે શરીર સાથનો સંબંધ છુટો થતાં રવાનની ઉપર પહેલી બંદ-દરોશની બેડી કંઈક દરજ્જે આપોઆપ ઉંચકાવાથી તેની રચ (મીનોદ્ર હોશ) ખુલે છે, અને તે પોતે આપોઆપ પોતાની કેરદારને જોઈને એ તેનીજ ઉભી કીધેલી છે એમ વગર અચકવે કશુંલ રાખી પતેતના એકરારમાં થઈ લીન થઈ જાય છે. સૃષ્ટી રચનાની નેમ શું છે, પોતે ક્યાંથી આવ્યું છે, શા માટે શરીર ધારણ કીધું હતું, શરીર ધારણ કરવામાં પોતાની જીવંદ નેમ અને ફરજ શું હતી-તે ફરજ બળવવામાં તે કેટલે દરજ્જે સફળ યા નીશફળ ગયું?—એ બધી બાબદોનો ખ્યાલ તેને ચીનવત ઉપર થાય છે. આવી રીતે રવાન પોતે હોંમત પકડી પોતાની કેરદારથી નાસીપાસ નહિ થઈ જતાં જે કાંઈ હાલત તેને કુદરતના હદ-ધનસાક્ષી મલી તે માટે “અઝ અનાઈ ખુરસંદ હોમ” બણીને યાને કે “જેબી કંઈ દુખ હલાકી પડે તેથી હું ખુશાલ છું, એ દુખજ મને તેરવી જશે,” એવો સંતોષનો નાદ કાઢીને પોતાની કેરદારને ભુસાડવાનાં ઉંચ ઉદ્યોગમાં મશગુલ થઈ રહે છે. રવાનનાં આ કેરદાર પીગલાવવાનાં કાર્યમાં કુદરતનાં બેપણાંને કાયદે મદદ થવા માટેજ પેગામ્બર સાહેબે તમામ જરથોસ્તી ક્રીયાકામો કુદરતમાં ચાલતી યરનની આબેહુબ નાની નકલ (miniature model) તરીકે રચી આપ્યાં છે.

આ કેરદારની બાબદબી કદાચ સુધારક સાહેબો માનતે નહિ, પણ હાલના બચેલા અવસ્થામાં એ માટેની ખુલ્લી સફાદતો મોજુદ હોવાથી તેઓને એ ચીજ માન્યેજ છુટકો છે. પેગામ્બર સાહેબનાં ૨૧ નરકોમાનાં હાદોખત નરકમાં આ કેરદાર જે ચહારમની બામદાદે ગુજરનાર રવાનને બલી ખુશસુરત ઓરત અથવા તો ખુરી બદસુરત ઓરતનાં રૂપમાં મલે છે તે વીધેતું ધણુંજ સુંદર અલંકારીક વર્ણન બીજી અને ત્રીજી પરગદમાં આપેલું છે. જેને ટેકો આપનારી સાહદતો ગાથાનાં નીચે જણાવેલા “હા” ઓમાં પણ મલે છે:—

અહુનવદ ગાથા હા૦ ૩૧-૨૦; ઉસ્તવદ ગાથા હા૦ ૪૬-૧૦ અને

૧૯; રપેન્તોમદ ગાથા હાં ૪૯-૧૧; અને વહિસ્તોષસ્ત ગાથા હાં ૫૩-૬.

આવી રીતે મરણ પછીની રવાનની અણુદીઠ આલમમાં થતી સુખી કે દુખી હાલતનો મુળ આધાર તે રવાને જીવતી જીવંતી દરમ્યાન કીધેલાં વીચારો-વચનો અને કાર્યોની અનેલી ભલી યા જુરી કેરદાર ઉપરજ રહેલો છે, એ તદ્દન ખરી વાત છે, અને તેની એ હાલતમાં કોષપણુ જાતનો ફેરફાર કીયાઓથી થતો નથી એ પણ ખરું છે, તેમજ કીયાઓની અસ-રથી તે રવાનની દુખી હાલતમાં રાહત અને સુખી હાલતમાં વધુ જોશ મલે છે એથી તેટલુંજ બલકે તેથી વધુ મરતબામાં સામ્યું છે. રવાનને માટે તેની ભલી કેરદાર સુખ અને ઉત્તમ મીનોષ આનંદ આપી વૃદ્ધિમાં આગલ વધારનારી (ચીનવત પુલ પસાર કરાવનારી) છે, જ્યારે જુરી કેરદારથી રવાન બેચેન બની દુખી થઇ વૃદ્ધિમાં આગલ વધતું અટકી પડી ચીનવત ઉપરથી (પાછું આ દુન્યામાં જન્મ મરણના ફેરામાં) અમુક વખતે ગળડી પડે છે. હવે કીયાઓ તો ભલાં તેમજ જુરાં બંને પ્રકારનાં જરથેસ્તી રવાનો માટે એક સરખીજ કરવાનો હોકમ છે, પણ તેની અસર બંને પ્રકારનાં રવાનો ઉપર જુદી જુદી રીતની થાય છે.

આપણે આગલ જોઇ ગયા તે મુજબ જરથેસ્તી કીયાઓના મુળ પાયા સમાનનાં જરવાન-ઉર-સ્તોત-ખાસ્તર વીગેરેને કાયદે જરથેસ્તી કીયાઓની ખુબીથી જે એક જાતનો ઇલેક્ટ્રીક તેમજ મેગ્નેટીક ફોર્સ અને કરંટોનો જથ્થો બરપા થાય છે, તે એટલો તો બળવાન ગતીનો હોય છે, કે જે રવાનને માટે તે કીયા થઇ હોય તે રવાન અણુદીઠ આલમના જેથી વીલાગમાં હોય ત્યાં જઇને તે રવાનનાં રહેઠાણુ-કેલ્પની આસપાસ જે કેરદારનું વળું ફરી રહેલું હોય છે તે કેરદારને પેલો કીયાનો જોશ અથડે છે. આવી રીતે જરથેસ્તી કીયાઓની મારેફતથી મોકલવામાં આવેલો મેગ્નેટીક ફોર્સ ભલી કેરદારનાં રવાનની શાંતિ અને ઉચ મીનોષ ખુશાલીની હાલતને જોશબંધ વધારી આપે છે, જ્યારે જુરી કેરદારનાં રવાનની અશાંતિની દુખ ભરેલી હાલતને કંઇક દરજ્જે ઓછી કરી તે કેરદારને પીગલાવવાનાં રવાનનાં કાર્યમાં મદદ થઇ તેને તસલા યાને રાહત આપે છે.

જીવતાં જીવત આ દુન્યામાં જે દુખીઓને રાહત આપી શકાતી હોય તો મરણ બાદ પણ તે મલવીજ જોઇએ.

આપણે આ આગલ બરોબર રીતે સમજવા માટે એકાદ બે દુન્યવી

બનાવો સાથે એની સરખામણી કરીશું. આ દુન્યાની અંદર જીંદગી ગુજરતો એક ગુનેહગાર શખ્સ કુદરતના કાયદાઓનું ઉલ્લંઘન કરી અનીતીના પાપી માર્ગે જઈ ખરાબમાં ખરાબ પ્રકારનો રોગ લઈ આવે અને પછી તે પોતાની કરણીનાં ફળથી દુખી થતો આપણી મદદ માંગવા આવે, તો શું આપણે તેને ગુનેહગાર પાપી વગેરે અપશબ્દો બોલી હર-કાટી કાઢશું? નહિજ. પણ આપણે તો તે ખીચારાનાં દુખે દાઝી જઈ તેની દયા ખાઈ, તેને દીલાસાનાં બે શબ્દો કહી, બની શકે એટલી મદદ કરી, હોસ્પીટાલમાં લઈ જઈ-દવા દારૂ વહાડકાપ વીગેરેના ઇલાજો લેવડાવી કોઈખી રીતે તે સારો થઈ ફરી એવા કુદરતથી ઉલટા માર્ગે નહિ જાય એમજ ઇચ્છીશું. ખરી ઇનસાન્યત એમાંજ છે, અને નહિ કે ગુનેહગારો તરફ તીરસ્કાર બતાવવામાં. હવે આ દાખલામાં આપણે જે જાતની મદદ પેલા ગુનેહગાર શખ્સને કરીએ છીએ તેથી કંઈ તેનાં પાપ ઓછાં થતાં નથી. તેણે જે પાપ કરીશું તેનું દુખરૂપી ફળ તો તે ભોગવીજ રહ્યો છે, પણ આપણી તરફની દયા-દીલસોજી-અને મદદથી તેને પેલાં દુખનો ડાંખ ઝાઝો લાગતો નથી અને તે પોતાનાં દુખમાં આવી રીતે કંઈક રાહત મેલવી રહ્યો છે. જે કોઈ બાપડાં દુખી-ઓને આવી વખતસરની ડાકટરી અને ખીજી મદદ મલતી નથી, તેઓ કંઈ મરી નથી જતાં, પણ ખીચારાં વધુ પ્રમાણમાં દુખ ભોગવીને રીખી રીખીને લાંબે વખતે સારાં થાય છે. બરોબર આવીજ હાલત આપણાંથી છુટાં પડેલાં એક વહાલાં ગુજર પામેલાં ભુરી કેરદારનાં રવાનની હોય છે, જે રવાન પણ કુદરતનાં કાયદાઓનાં જ્ઞાનની ગેરહાજરીમાં તેનો ભંગ કરવાને પરીણામે નહિ ઇચ્છવાજોગ સ્થિતિમાં મુકાયલું હોવાથી, તેને પણ તેનાં અણુદીઠ આવલમનાં સંજોગોને અનુકૂલ થઈ પડે તેવી જાતની મદદ પોતાના હૈયાત ખેશીઓ પાસેથી માંગવાનો વાજખી હક છે, અને રવાનને માટેની સહિથી શ્રેષ્ઠ મદદ તે પેગામ્બર સાહેબે શીખવેલી પવીત્ર ક્રીયા, ક્રીયા અને ક્રીયાઓજ છે, કે જેમાં મીથ્ર-માથ્ર-યરત સમાઈ જાય છે.

ભલી યા ભુરી કેરદારનાં ગુજર પામેલાં રવાન માટે જરથોસ્તી ક્રીયાકામોની જરૂરયાત સમજવા માટે આપણે એક ખીજે દુન્યવી દાખલો લઈશું. આપણાં કુટુંબનો કોઈ સજાસદ નોકરી-ધંધા અર્થે આપણને અહીં છોડીને કેઠે દુર દેશાવર ગયો હોય છે, તો આપણે તેની સાથનો વહેવાર આ દુન્યામાં પોસ્ટ અને તાર ખાતાંની મદદ વડે ચાલુ રાખી શકાયે છીએ. અવાર નવાર બંને પક્ષ તરફથી આવતા સંદેશાઓની



મદદથી આપણે તેની હાલતથી વાકેફ થઈ શક્યે છીએ, તેમજ આપણી હાલતથી તેને વાકેફ કરી શક્યે છીએ, અને જો તેને કે આપણને કંઈ મદદની જરૂર હોય તો તે પણ પુગાડી યા મેલવી શક્યે છીએ. એકબીજાની મદદની જરૂર એમાંથી એક પણ પક્ષને નહિ હોય, છતાંબી ભણી હુવા અને પ્યારનાં સદેશાઓ ચાલુ રહેવાથી આપણી અને તેની વચ્ચેનો સંબંધ આ જાતનાં પોસ્ટ અને તારખાતાનાં સાધનથી સદા માટે ચાલુ રાખી શકાય છે.

અલખતાં જે જાતનું સાધન આ સ્થુળ દેખીત દુન્યામાં કામ લાગે તેજ સાધન અણુદીઠ સુક્ષ્મ દુન્યામાં નકામું થઈ પડે પણ આપણા પુણ્ય પેગામ્પર સાહેબ કે જેવણુ સૃષ્ટી-રચનામાં જુદી જુદી આલમોમાં કાર્ય કરતા કુદરતના તમામ કાયદાઓથી વાકેફ હતા, તેવણુ સાહેબે પોતીકા ઉમ્મતનાં (કોમનાં) જીવતાં અને ગુજરેલાં રવાનો વચ્ચે કાયમનો સંબંધ બાંધનારી-આજની રેડીયો-ટેલીવીઝન અને ટેલીફોનીની શોધખોળને એક કોરે એસાડનારી-ઉત્તમમાં ઉત્તમ સાયન્ટીફીક રીઠી સ્થાપીત કરી આપી, જે બીજી કોઈજ નહીં પણ તમામ જરથોસ્તી ક્રીયા-કામોની સંસ્થા છે. આવી રીતે ત્યારે આપણે જોયું છે કે જરથોસ્તી ધર્મમાં શીખાડેલી તમામ ક્રીયાઓ કુદરતના કારોબારમાં પોતાનું અમુક કાર્યસાધકપણું ધરાવે છે, અને એ ક્રીયાઓ કુદરતના ઇનસાફ આપવાના અમુક કાયદામાં જરામી ખલલ કર્યા વગર પોતાની નેમી આપેલી ખીસ્કારી (proper function) બજાવે છે.

આપણામાં બાપદાદેથી ચાલતી આવેલી એક અમુક માન્યતા છે, કે જે કોઈ શખ્સ ભણું ફરજંદ મુકી મરણ પામે છે તે ચીનવત પસાર કરે છે. સુધારક સાહેબોની સાધારણ દ્રષ્ટીએ આ માન્યતા એવકુરીભરી લાગે એ બનવાજોગ છે. પણ જ્યારે જરથોસ્તી ઇદમે-ફત્તમનાં જીવંદ દીની જ્ઞાનનાં મધ્યબીંદુથી આપણે ફરજંદનો જાહેર તેમજ બાતેન મઅની (ભેદ) સમજ્યે છીએ, ત્યારે ખચ્ચીતજ આપણા લાલા બાપદાદાઓની આવી માન્યતા ચાલુ કરવાની અક્કલ ઉપર આક્રીન પોકાર્યા વગર રહેવાતું નથી.

**ચીનવત પુલ પસાર કરાવવામાં આપણું “ફરજંદ” કેમ મદદ થાય છે?**

ઇનસાન પોતે પોતામાંથી જે કંઈ બીજી ચીજ બહાર પાડી ઉભી કરે તે તેનું ફરજંદ કહેવાય. આવી રીતે એક ઇનસાન લગનના પવીત્ર

ગાંઠથી જોડાઇ સંસારના ભોગવટાથી જે દીકરા-દીકરી પેદા કરે તે તેનાં ફરજંદ કહેવાય, તેજ પ્રમાણે તે ઇનસાન પોતાની આખી જીંદગી દરમ્યાન જે વીચાર-વચન અને કાર્યોનું ફરદારરૂપી વળું ઉછું કરે તે પણ તેનું “ફરજંદ” કહેવાય. આવી રીતે ઇનસાનને રવાનની વૃદ્ધિમાં જે કોઇ આગલ ચલાવે તે તેનું ફરજંદ કહેવાય. ‘ફ’=એટલે આગલ વધારવા-ભોખતગી તરફ લઇ જવા, અને જીન્દ=જાન=એટલે જન્મનાર. ત્યારે જે કંઇ જન્મીને વૃદ્ધિમાં આગલ ચલાવે—ભોખતગીએ પુગાડે—ચીનવત પુલ પસાર કરાવે, તે તેનું ફરજંદ કહેવાય. આ ફરજંદ ત્યારે લાલું દીનદાર ઇનસાનરૂપનું તેમજ પુન્ય સવાખની ફરદાર રૂપનું હોય. ત્યારે મરણ પછી ચીનવત પુલ પસાર કરવા માટે એક શખ્સને જેટલી પોતાનાં પુન્ય રૂપનાં તરીકતનાં સવાખનાં લક્ષાં ફરજંદ (ફરદાર) ની જરૂર છે, તેટલીજ જરૂર તેને આ ગેતીમાં પોતાનું એક માનવરૂપનું હોવાત ફરજંદ મુકી જવાની છે, કે જે ફરજંદ તેને માટે ચાલુ જરથોસ્તી ધર્મમાં ફરમાવેલી ક્રીયાઓ કરાવી, ચીનવત પસાર કરવામાં તેને કુદરતનાં જીવંતનાં એપણાંને કાયદે મદદરૂપ થઇ પડે. પણ જેઓ રવાનને એમ વૃદ્ધિમાં જવાની સગવડ આપતા નથી, તેઓ ખરાં ફરજંદ નથી. માટે જે બેહદીન સાહેબો પોતાનાં અતલગનાં ખેશીઓની યસ્ન (ક્રીયા) કરાવતા નથી, અને જે મોબેદ સાહેબો બેહદીનો પાસેથી ક્રીયાનાં પુરતા પછસા લેવા છતાં તે ક્રીયા કરવાનું તદ્દન અખાડા કરે છે, અથવા તો તે ક્રીયા દીનના કાનુન મુજબ “સર-તા-પા” બરોબર રીતે કરતા નથી—(યાને કે તેઓ પોતાનું લલી ફરદારરૂપનું ફરજંદ ઉછું કરતા નથી) તેઓ માટે એમ કહેવું કે, એવા કમનસીબ બેહદીનો તેમજ મોબેદો બાણી બેઇને પોતાનાં “ફરજંદ” નું ખુન કરે છે—તો તે ઇદમ્મતથી જોતાં વાજખીજ ગણાશે.

**રવાનનો આપીકો હક જે “ક્રીયાઓ” છે તેને લુટવો એ ચોગ્ય નથી.**

ત્યારે મરણ પછી ક્રીયા પામવી એ તો દરેક ગુજરેલાં રવાનનો આપીકો હક છે, એજ તેની મીલકત અને એજ તેની દોલત છે. આ દુન્યાની અંદર કોઇની માલ મીલકત કે દોલતને ચોરવા લુટવાનો મોટો ગુનાહ ગણેલો છે, (જે કે મરણ વખતે તો દરેક રવાન એ દુન્યવી દોલત આપોઆપજ છોડી જાય છે), છતાં એવો ગુનાહ કરનારને તો દુન્યાની ઇનસાફની અદાલત ભારે સજા કરે છે. તકલીદી મીલકત કે હક

લુટવાનું કાર્ય એ સળને પાત્ર હોય, તો રવાનનો કાયમનો હક—તેની મીનોષ દોલત (ક્રીયાઓ) લુટનારા સાહેબો કે જેઓને અવસ્તામાં “તાયુશ”-અને “હુજ્ઘહુ” યાને કે ચોર અને લુટારા તરીકે ઓળખાવેલા છે, તેઓને કુદરતનો સાહેબ થું સગ કરતો હશે તેનો ખ્યાલ કરતાં આપણાં દીલમાં તેઓ માટે દયાની લાગણી પેદા થાય છે.

આવી ભુલંદ જરથોશ્તી ક્રીયાઓને હસી કાઢવી, તેનું રહસ્ય સમજ્યા વગર તેની ઠઠા મશ્કેરી કરવી, એ ક્રીયાઓ પેગામ્બર સાહેબની આપેલી નથી પણ પાછલા જમાનાના અભણ મોખેદોએ પોતીકાં પેટનો ખાડો પુરવા માટે ઉપજાવી કહાડેલી છે એવો અક્કલહીણ બકબકારો કરી પોતે એ ક્રીયાઓ તો નહિ કરાવવી, પણ જે દીનદાર લોકો એતેકાદ રાખીને પોતીકાં ગુજરેલાં વહાલાં ખેશીઓનાં રવાનોને માટે એ ક્રીયાઓ કરાવતાં હોય તેઓનેથી આવા આવા ફતવાઓથી ભભાવી ક્રીયા કરાવતાં અટકાવવાં, એ મોટામાં મોટી “આશ્મોઘી”=(પોતે દીનથી ઉલટાં જમ બીજાઓ જેઓ ખરે માર્ગે જતાં હોય તેઓનેથી ભભાવીને ઉધે માર્ગે લખ જવાનો ગુનાહ) છે. મારે ઘણીજ શરમીદગી સાથે પણ સમ્યાપ્તની રૂએ અત્રે કબુલ કરવું પડે છે કે સુધારકોના ઉપર જણાવેલા ફતવાઓ બહુર જાપાઓમાં વાંચી તેમજ ભાષણોમાં સાંભળીને હું પોતેથી આવી જાતની “આશ્મોઘી” એક વાર કરી ચુક્યો છું, જેનો હેવાલ નીચે આપ્યો છે.

૨૪ મે વરસે “ફનૂમ” ના જ્ઞાનથી હું ખરો “નવ-જોતી” કેમ થયો?

જે જાતના દીનદારીભર્યા ચુસ્ત ઔરથોડાક્ષ વીચારો આજે હું ધરાઉં છું અને આ લેખમાં દર્શાવી રહ્યો છું, તેનાથી ઉલટાજ વીચારો આજથી લગભગ આઠ વરસની વાત ઉપર હું ધરાવતો હતો, અગ્યારી આતશબહેરામોમાં જવું-ભણવું-ગણવું-હાજતે જમ કુસ્તી કરવી-માથે ટોપી પહેડવી-ક્રીયાઓ કરાવવી-તરીકતો પાલવી વીગેરે દબેનને લગતી કાષ્ટખી ચીજમાં હું ખરાં જીગરથી એતેકાદ સાથની માન્યતા ધરાવતો હતો નહિ, અને એ બધાને હું ધર્મને નામે ચાલતાં હંબગ Humburg તરીકે લેખી ન છુટકે એમાંની કાષ્ટક ચીજો કમને ફરજયાત કરતો હતો. આવી રીતે દીનના કાયદાઓનું હું પોતેજ ઉલંઘન કરી ખેસી નહિ રહેતો પણ બીજાઓના એતેકાદને ખોરવવાની “આશ્મોઘી” ભરી કોશિશ

વડીક મેં છાપાઓ મારફતે અનેકવાર કીધી હતી. ટુંકમાં કહું તો મારી રીવાજ નવજોત તો જેમ આજે બધાની થાય છે તેમ નવમે વરસે થઇ હતી, પણ મારી “દીની નવજોત” યાને કે એક નવો જરથોસ્તી પોતાની દીનની ખુબીઓ જ્ઞાન સહીત સમજતો તેમજ જોતો થઇ તે મુજબ અમલ કરે તે ખરેખરી રીતે તે વખતે થએલી નહિ હોવાથી, આજનાં સુધારક સાહેબોનાં મગજ ઉપર જે જાતનો દીની અજ્ઞાનતાનાં અંધકારનો પરદો ફરી વળેલો છે તેવોજ પરદો મારી મન-શક્તિ ઉપર પણ તે વખતે તેઓ સાથની વાસ્નાથી-“સોયતે અસર”ને કાયદે-ફરી વળેલો હતો, મારો આ અજ્ઞાનતાનો પરદો કેમ દુર થયો? ૨૪ મે વરસે મારી દીની-નવજોત કોણે કીધી? તે વખતથી હું ખરો નવજોતી થઇ એકાએક કેમ સુધર્યો?-(યાને કે આજનાં જેવો અદના જ્ઞાન સાથના ચીવટ દીની એતેકાદ વાલો થયો)-એ વીષેનું ટુંક વર્ણન લખવાની હું મારી ફરજ સમજું છું.

સોલ વરસની નાની ઉમરથીજ મને વાંચનનો તેમજ લખાણનો ભારે શોખ હતો. આ અદના કલમમાં કંઇક અંશે રમુજ તથા ટીકા-ઓનો ટચકો હોવાથી અરધો દજન જુદાંજુદાં અઠવાડીક તેમજ માસીક પારસી પત્રોમાં મારી ચર્ચાઓ-ટીકાઓ-રમુજ રસ્યો-ફકરાઓ-કવીતાઓ-પેરેડીઓ વીગેરે ચાલુ પ્રગટ થયા કરતી હતી, આ બધું હું એક પાઇનીબી હાંસલ વગર ફકટ શોખની સેવા સમજી કરતો હતો. એક લેખકને પોતાનાં લખાણોની બાબતે સારી રીતે રજુ કરવા માટે બહોળાં પ્રકારનું વાંચણ રાખવું જોઇએ, તે મુજબ મારા હાથમાં જેથી કંઇ જુની પુરાણી યા નવી ચોપડી-ચોપાન્યું-કે છાપું આવતું તે હું વાંચવાને ચુકતો નહિ, અને તેમાંથી કંઇક લખવાની પોઇંટો મલી આવતી તો તે હું નોંધી લેતો.

મારા આ જાતના વાંચવા લખવાના શોખથી મારા મીત્રો સારી રીતે વાકેફ હોવાથી તેઓ પોતા પાસનું જે કંઇ નવું-જુનું સાહિત્ય ફાજલ હોય તે મને લાવી આપતા. ૧૯૩૧નાં સાલના નવેમ્બર કે ડીસે-મખરનો તે મારે માટે ખચ્ચીતજ એક શુભ દિવસ હતો કે જે દીવસે મારા એક ભલા મીત્ર મીં જીજીભાઈ બેહરામજી પસતાઝીયાએ મને પોતાને ત્યાં પડી રહેલા અને જરીપુરાણવાલાને વેચવા કાઢેલાં દશ પંદર વરસનાં જુનાં ચૈરાગ-રાહે જરથુસ્ત્ર વીગેરેનાં અંકોનો ઢગલો મુફત ભેટ દાખલ આપ્યો. (આ જુનાં ચોપાન્યાઓનાં ઢગલાની ભેટ માટે હું એ મારા દીલસોજ મીત્રનો હંમેશ માટે આભારી છું, કારણ એ ઢગ-માંથીજ મને એક ખડું ઝવેર મળ્યું, તેમજ બીજાં એવાં અનેક

ઝવેરે ધરાવતી ખાણનો પતો મળ્યો ). મારે અત્રે કબુલ કરવું જોઈએ કે એ આગમજ પણ મેં “ચૈરાગ”નાં તેમજ “રાહે-જરથુસ્ત્ર”ના કેટલાક અંકો વાંચ્યા હતા, અને તેનાં વાંચણથી મારા મન ઉપર જરા રતી સારી અસર થઈ હતી, અને હું કંઈક અંશે માનતો થયો હતો કે દીન ધર્મને લગતી પણ કંઈક આતેન શીલસુરી છે ખરી, બહુજ કંઈ તદન નાખી દેવા જેવું નથી. ચૈરાગ તેમજ રાહે-જરથુસ્ત્રની આરટીકલોમાં જરથોશ્તી ધર્મની આખરો સમગ્રવવા માટે જે જાતની શીલસુરી ( ધણું કરીને થીઓસોશીને લગતી) આવતી હતી, તેનાંથી મારાં મનની શંકાઓનું સમાધાન નહિ થવે, એ શીલસુરી મારા મન ઉપર મજબુત અસર કરી શકી નહિ. પણ તે ઉપરથી મેં એટલું તો અનુમાન ખેંચ્યું કે, કુદરતના કાયદાઓને લગતા અમુક ભેદો દીન-ધર્મમાં સમાયેલા છે ખરા, પણ તેને સમગ્રવનાર શીલસુરીબધુ ખરું જ્ઞાન કેથે મોજુદ નહિ હોવાથી એ આખરમાં ફાંફાં મારવા ફેકટ છે.

“ફ્રેશો-ગર્દ”ના અઉદ વરસના જુના અંકે કીધેલો અમતકાર.

મારા મીત્ર મી० પસતાકીયાએ આપેલો જુનાં ચોપાન્યાંઓનો ઢગલો ખોલીને જોતાં તેમાંથી મને “ફ્રેશો-ગર્દ” નામનું ધી પારસી વેજેટરીયન એન્ડ ટેમ્પરન્સ સોસાયટી તરફથી પ્રગટ થતું (મારે મનથી એક નવુંજ) ચોપાન્યું મળ્યું, અને તે વખતેજ મેં પહેલ વહેલીવાર જાણ્યું કે એ નામનુંથી એક ત્રીમાસીક ચોપાન્યું નીકલે છે ખરું. તે એક ૧૪ વરસનો જુનો ફાટો ટુટો અંક હતો ( ફ્રેશો-ગર્દ પુસ્તક ૭, અંક ૨ તથા ૩ ), જે ૧૯૧૭નાં સાલની આખેરીએ છપાયો હતો. આ જોવા નહિ ગમે એવા દેખાવનો અંક એક યાદગારી દાખલ મેં સદા માટે સંભાળથી જાળવી રાખ્યો છે. હમેશની જીજ્ઞાસા મુજબ મેં પેલા ઢગલામાંથી એ નવો સવો લાગતો ફ્રેશો-ગર્દનો અંક પહેલો વાંચવા લીધો. જેમ જેમ હું એ બસો પાનાંનાં દલદાર અંકની જુદીજુદી આખરો વાંચતો ગયો, તેમ તેમ મારી આંખો ઉપર ફરી વળેલો દીની અજ્ઞાનતાના અંધકારનો પરદો ઉંચકાતો ગયો, અને મારાં દીલમાં કંઈ અજબ પ્રકારની ખુશાળી વ્યાપી રહી. જીંદગીનાં ૨૪ વરસોમાં કદી સ્વપ્નેથી નહિ અનુભવેલું એવું દીની જ્ઞાન મને એ “ફ્રેશો-ગર્દ”નાં એકજ અંકની અધુરી આરટીકલોમાંથી મળ્યું. અત્યાર સુધી હું ઢાલની એક કાળી બાજુજ જોવા કરતો હતો, ફ્રેશો-ગર્દનાં તે અંકનાં વાંચણથી મને ઢાલની બીજી સફેદ બાજુ જોવાની તક મળી, ફ્રેશો-ગર્દનાં એ અંકની બે આરટીકલો વાંચીને તો હું અગમ-

ખીચી હંગળ થઇ ગયો, એક મુખ્ય પથ અધુરી આરટીકલ જરથોસ્તી ઇદમે દેનૂમના માનવંત ઉસ્તાદ સાહેબ બેહેરામશાહ નવરોજ શરાફની કામેલ કલમથી લખાયેલી હતી જેમાં એવણે “હસ્તાનની હાલત દરમ્યાન જાળવવાના જરથોસ્તી કાયદાઓના સાયન્ડીરીક ફાયદા” અતી વીદવતા ભરી રીતે તુલોતવીલ સમજાવ્યા હતા. એવણની આ આર્ટીકલ બાબે ફ્રેશો-ગર્દનાં વીદવાન અધીપતી એરવદ ફીરોઝ શાપુરજી મસાની, એમ. એ., એલ એલ. બી. સોલીસીટરે, લખેલા “બે બોલ” પણ વીચારવા તેમજ અભ્યાસ કરવા જોગ હતા. “દુર બેસવાની” તરીકત (દરજ-એ-બુજ) જેને હું અત્યાર સુધી હંગમ ગણી, સુધારકોની સુઝે જુના જમાનાના જંગલી રીવાજ તરીકે તુચ્છકારતો હતો, તેમાં આજની સાયન્સને તેમજ આગલ વધેલી ડોક્ટરી વીદ્યાને પણ બાબુ બેસાડે એવી ખારીક શીલસુફી સમાયતી જોઇ મને મારી અજ્ઞાનતાનું જ્ઞાન થયું.

એજ અંકમાં “જરથોસ્તી ઇદમે-દેનૂમ ઇન્સ્ટીટ્યુટ” ના માલેક તેમજ ઉસ્તાદ સાહેબ મી. બેહેરામશાહ નવરોજ શરાફની ખાસ પરવાનગીથી લખાયેલી “આપણી જરથોસ્તી ધર્મ-ફીયાઓ-તેની વાસ્તવીક સાયન્ડીરીક અસરો-અને તેથી થતા બુલંદ ફાયદા” એ નામની ચાલુ આરટીકલનો ૧૪ મો હપ્તો પ્રગટ થયો હતો, જેમાં ગાહામ્યારની આફ્રીનના મીથ્ર ઉપરથી કુદરતના અમુક મહાન નીયમો સમજાવ્યા હતા. એ લેખ વાંચવા આગમજ તો હું એમજ સમજતો હતો કે અત્રાહી બાગમાં જઇને હઝાર દોઢ હઝાર પારસીઓ મસાલાના ચાવલ દાલ ખાઇ આવે તેનું નામ “ધંબાર” આમાં ધર્મ તે શું બર્થોઈ? એવું વીચારી હું ગાહામ્યારના નામે થતી પછસાની બરબાદી બંધ કરવાની તરફેણમાં હતો. પણ એ લેખ વાંચી મને ગાહામ્યારોની બુલંદોનો કંઇક ઝાંખો ખ્યાલ આવ્યો. આવી રીતે “ફ્રેશો-ગર્દ” ના આ એકજ અંકમાં સમાયલાં “દેનૂમ” નાં જ્ઞાને મારાં જીવનમાં ઉંડી અસર કીધી અને મને કુદરતી રીતે લાગ્યું કે જરથોસ્તી ધર્મની તમામ શીલસુફીના બાતેન ભેદા સમજવાની ચાવી તે આ જાતનું “દેનૂમ” નું જ્ઞાનજ છે.

મને જે અજાણી લાગી તે એ હતી કે જરથોસ્તી ધર્મની શીલસુફી સમજાવનાર આવું સુંદર જ્ઞાન આપનાર ત્રીમાસીક પત્ર તથા એ જ્ઞાન આપનારી ખુદ તેના ઉસ્તાદની રકુલ ગહેર રીતે મોબુદ હોવા છતાં, પોતાને ધર્મના અભ્યાસી કહેવડાવતા સુધારક સાહેબો શું એ બાબદથી અજ્ઞાન હશે? અથવા તો શું હાથે કરીને એ જ્ઞાનથી તેઓ દુર રહી પોતાનાં મતને-મમ્મતને વળગી રહ્યા હશે! સુધારકોના બાબમાં

તો જે હોય તે ખરું, પણ મારે હવે આ હાથ લાગેલી સુંદર તક ચુકવી જોઈએ નહિ, એમ વીચારી મેં “જરથોસ્તી ઇલમે-દનૂમ ઇન્સ્ટી-ત્યુટ” માં જોડાવાનો વીચાર કીધો. ૧૯૩૧ ના સાલમાં ૨૪ વરસની ઉંમરે ૧૯૧૭ માં છપાએલું ચઉદ વરસનું જીવનું ફ્રેશો-ગર્દ વાંચી મેં આ જાતનો ઠરાવ કીધેલો હોવાથી, એ ચઉદ વરસોનાં લંબાણ ગાળા દરમ્યાન-“જરથોસ્તી ઇલમે-દનૂમ ઇન્સ્ટીત્યુટ” તેમજ “પારસી વેજીટેરીયન સોસાયટી” અને તેનું ત્રીમાસીક “ફ્રેશો-ગર્દ” હજુર હસ્તી ધરાવે છે કે કેમ તેની ખબર કાઢવાનું કામ મેં મારાં કાટમાં રહેતા એક મીત્રને સોંપ્યું.

મેં ચાર દીવસ બાદ મારો એ મીત્ર જે દલગીરી ભરી ખબર લાગ્યો તે સાંભળી મારું જીવન નાસીપાસ તેમજ રંજીત થઈ ગયું. આ ખબર એ હતી કે જરથોસ્તી ઇલમે-દનૂમનાં માનવંત ઉસ્તાદ સાહેબ શેઠ બેહેરામશાહ નવરોજી શરાફ ૧૯૨૭ નાં સાલમાં જીલાઈ મહીનાની ૭ મી તારીખે આ ક્ષાત્રી દુન્યાથી રહેલત પામ્યા હતા, અને એમની માલેકીતું સ્થાપેલું “જરથોસ્તી ઇલમે દનૂમ ઇન્સ્ટીત્યુટ” એમનાં મરણ બાદ બંધ પડ્યું હતું. હુંબી કેવો કમનશીબ કે જ્યારે મને એક ખરા જ્ઞાની ગુરૂનો પત્તો મળ્યો અને હું તેમની શોધમાં નીકળ્યો, તો તે ભલા ગુરૂ બીચારા ચાર વરસ આગલનાં ગુજરી ગયલા! આ મારી નાશીપાસી વચ્ચે મારા મીત્રે એક બીજી ખુશાલીભરી ખબર એ આપી કે “ધી પારસી વેજીટેરીયન એન્ડ ટેમ્પરન્સ સોસાયટી” તેમજ તેનું ત્રીમાસીક પત્ર “ફ્રેશો-ગર્દ” ચાલુ છે, અને એ સોસાયટીના હોલમાં છેલ્લાં બે વરસ થયાં (એટલે ૧૯૨૯ થી) દર સોમવારે સાંજે જરથોસ્તી ઇલમે-દનૂમનો ફ્રી ક્લાસ ભેગો મળે છે, જ્યાં બેહેસ્ત-બહેરેહ ઉસ્તાદ સાહેબના એક અદના ચેલા મી. દીનશાહ શાપુરજી મસાની બી.એ. જરથોસ્તી ધર્મની જીદી જીદી બાબદો, મેમ્બરો તેમજ બહારનાઓને સમજાવે છે.

### સોસાયટીની સીલ્વર જીબીલીથી શરૂ થયેલો તેનો મારી સાથનો સમાગમ.

આ ક્લાસમાં જવાનો મેં મનસુબો કીધો, પણ અમુક નહિ ધારેલી રોકાણોનાં સળખે પહેલો એકાદ મહીનો હું ત્યાં જઈ શક્યો નહિ. એવામાં જામે-જમશેદ પત્રમાં મારાં વાંચવામાં એક ખબર આવી જે ઉપરથી હું જાણી શક્યો, કે શનીવાર તા. ૭ મી જાનેવારી ૧૯૩૨ ના દીવસે કામાબાગમાં પારસી વેજીટેરીયન એન્ડ ટેમ્પરન્સ સોસાયટીની

સ્થાપનાને પચીસ સાલ પુરાં થયાં તેની સીલ્વર જુબીલીની ખુશાલીમાં જશન, બાપણે તથા વેળટેરીયન ખાણાં સાથેનો એક બળ્ય મેળાવડો થનાર હતો. મેં જોયું કે આ એક ઉમદા તક છે માટે ચાલો સોસાયટીની સીલ્વર જુબીલીનાં શુભ મેળાવડાથીજ આપણે બી શુભ મંડાણ કપે, અને તે મુજબ સીલ્વર જુબીલીના મેળાવડાની સાંજે કામાખાનાં એક ખુણામાં હું જઇને ગોઠવાયો.

તે દિવસનો મેળાવડો ડા. ફરામરોઝ સોરાબજી ચીનીવાલાનાં સરનશીનપણાં હેઠળ ભેગો મદ્યો હતો. પ્રમુખ તરીકે એવણે ઇદમ્યતથી ભરપુર જે વીદવતાભર્યું બાપણ આપ્યું તેવું બાપણ મેં મારી જાંઘીમાં પહેલવહેલુજ સાંભળ્યું. એક સભા, Society તેનું ઉગવું અને જુદા જુદા તબક્કાઓમાંથી પસાર થવું. એ બાબદ સમજાવતાં એવણે એક ઇનસાનનો આ દુન્યામાં થતો જન્મ-તેનું ઉગવું-અને મરણ એ બાબદનું એવું તો સુંદર વર્ણન રજુ કર્યું, કે મારેથી એવણે સાહેબ માટે “આફ્રીન” પોકાર્યા વગર રહેવાયું નહિ. ત્યારબાદ સોસાયટીના ઓ. સેક્રેટરી મી. દીનશાહ શાપુરજી મસાની, બી. એ., એ સોસાયટીની ૨૫ સાલની કારકીર્દીનો રસીલો ઇન્ટેબાબ રજુ કર્યો, જેમાંથી પણ મારા જેવા નવા સવા પહેલ વહેલીવાર એ સોસાયટીનાં સમાગમમાં આવવા ઇચ્છનાર શખ્સને ધણુંક નવું જાણવાનું મદ્યું. ત્રીજા વીદવાન વક્તા એરવદ શીરોજ શાપુરજી મસાની સોલીસીટર હતા, જેવણનાં જરથોસ્તી ધર્મ પ્રમાણે વેળટેરીયનીઝમ કેટલું અગત્યનું છે તે વીષેનાં બાપણે મારા જેવા “બોટાં-માસ્તર” ! ઉપર ઉંડી અસર કરી. ચોથા બાપણુકર્તા તરીકે જ્યારે મી. જેહાંગીર સોહરાબજી ચીનીવાલા એડવોકેટ ઉઠ્યા ત્યારે તે જંગી મેળાવડામાં કંઈ ઓરજ ઝમક વ્યાપી રહી. એવણે ધણાંજ સુંદર દલકે શાહનામામાંથી શાહ ગુસ્તાસ્પની દરબારમાં પેગામ્બર સાહેબ અસો રખીતમાન જરથુસ્ત્રની આમદની થોડીક બેતો લલકારી, તેમાં સમાયલાં ભેદી ખ્યાનને ઇદમે-ક્ષુમનાં પોતીકાં જ્ઞાનની મદદથી ખુદલું કરીને પેગામ્બર સાહેબનાં નીમ-યજ્ઞદી પ્રગટીકરણની અને તેવણનાં આત્મિક પ્રભાવની વીગતો સમજાવી, ત્યારેજ આવા એક મહાન પેગામ્બરની ખુલદ દીન તરફ તદન બેદરકાર અને બેવફા રહેવાની મારી બેવકુશીનું મને ભાન થયું.

આવી રીતે એકજ દિવસે બેહેસ્ત-બહેરેહ ઉસ્તાદ સાહેબનાં ક્ષુમનાં જ્ઞાનથી સજ થયલા ચાર ચાર આગેવાન એલાએને એકઠી વખતે જુદા જુદા વીષયો ઉપર બોલતાં સાંભળી “ક્ષુમ” તરફની મારી શીદા-



ગીરીને વધુ જોશ મળ્યો. જરથોસ્તી ધર્મના ખરા અભ્યાસીઓ કાણુ કહેવાય તે હવે હું સમજતો થયો, અને એ દત્તમનાં જ્ઞાનના વધુ સમાગમમાં ચાલુ આવતા રહેવાનાં મક્કમ કસદ સાથે હું તે મેળાવડામાંથી ઉત્તમ મોજ ભોગવી ખુશાળ જીગરે ધરે પાછો ફર્યો.

ત્યારપછીના બીજાજ સોમવારે સાંજે હું એ સોસાયટીનાં ઇલ્કમે-દત્તમના ક્લાસમાં ગયો, જ્યાં તે વખતે બાઇ દીનશાહ શાપુરજી મસાની માનવીનાં શરીરનાં બંધારણમાં સમાયલા નવ ભાગોની સમજણુ દત્તમ પ્રમાણે સમજાવતા હતા. આ ભાષણે સમજવામાં મને એટલી તો મળ પડવા લાગી, કે પાછો સોમવાર ક્યારે આવે તેની હું આતુરતાપૂર્વક રાહ જોતો.

પારસી કામ અને જરથોસ્તી ધર્મની આવી ઉત્તમ સેવા બજાવનાર સોસાયટીનો એક મેમ્બર થવાની મકસદથી થોડાક દીવસો બાદ એક સોમવારની સાંજે હું એ સોસાયટીનાં કાર્યવાહકો પાસે ફોર્મ ભાંગવા ગયો. સોસાયટીની મેનેજિંગ કમીટીનાં કેટલાક યુજોર્ગ સાહેબો ત્યાં બેઠા હતા, તેઓમાંથી એકે મને મારું નામ પુછ્યું અને મેં તે જણાવ્યું, જે સાંભળતાંજ તેઓ સાહેબ ચોકચાં અને મોટેથી બોલી ઉઠ્યાં, “ન્યુસપેપરોમાં લખાણુ કરોય તે કેખશરૂ જામીના ત્યારે તમે કે?” મારી તરફથી હા નો જવાબ મલતાં તેવણુ સાહેબ ઝેડાઇ પડ્યા, “હમારી સોસાયટીનાં મેમ્બર થયા પછી જરથોસ્તી ધર્મ-ક્રીયાઓની નાણેશી કરનારાં તમારાં કહેવાતાં રમુજી લખાણુ લખવાનું અને છપાવવાનું બંધ કરો તો સારું.”

આવી રીતે ઉશ્કેરાવામાં તે યુજોર્ગ મહસ્થ વાજળી હતા, કારણુ એજ ટાંકણે તે વખતે દર રવીવારે નીકળતાં અઠવાડીક પત્ર “સત્ય-મીત્ર”માં મારી લખેલી “મીનોઇ જેહાંનની મારી મુસાફરી” નામની અરદાવીરાફ નામાંની એક ચીત્રયુક્ત રમુજી પેરેડી હપતે હપતે પ્રગટ થતી હતી. આ પેરેડી લખવામાં મેં ગુજરેલાં રવાનો-અણુદીઠ આલમ-ક્રીયાઓ-મોબેદો વીગેરે માટે પુશ્કળ છુટ લખને રમુજી ઢપે ચીત્રો સાથે દીની એતેકાદને ખોરવનાઈ લખાણુ લખેલું હોવાથી, તેનાં પહેલા બે ત્રણ હપ્તા પ્રગટ થતાંજ કામનાં ઓરથોડોક્ષ તેમજ મોબેદ વર્ગમાં ભારે ખળભળાટ મચ્યો હતો, અને તેઓની ધાર્મિક લાગણી કંઈક અંશે દુખાઇ હતી, અને મારી ઉપર તેમજ એ પત્રના અધીપતી મી૦ સ્થાવક્ષ એદલજી દલાલ ઉપર એ પેરેડી બંધ કરવાની વીનંતી કરનારાં પત્રો આવવાથી પછીથી એ પેરેડી આગલ નહિ ચલાવતાં તેને ટુંકમાં પટાવી દઇ જલદીથી સેવટ લાવવામાં આવ્યું હતું.

મેં પેલા બુઝોર્ગ ઋહસ્થની મારાં લખાણોથી તેઓની જે લાગણી દુખાઈ હોય તો તે માટે મારી ચાહી અને તેવણને ખાત્રી આપી, કે જેમ જેમ હું આ સોસાયટીનાં તેમજ દનૂમનાં જ્ઞાનનાં વધુ સમાગમમાં આવતો જવશ, તેમ તેમ એ જાતનાં લખાણો કરવાથી આપેઆપ દુર થતો જવશ, અને થયુંથી તેમજ. તે પછીથી હું મારો ફરસુદનો સધળો વખત ધણે ભાગે ફ્રેશો-ગર્દના આગલા અંકની કાષ્ઠો વાંચવામાં, લખાણો તેમજ જશનોમાં હાજરી આપવામાં, તેમજ દનૂમનાં બીજાં સાહિત્યનો અભ્યાસ કરવામાં ગાળતો હોવાથી, જાહેર છાપાઓમાં ચાલુ લખાણો કરતો હું આપોઆપ અંધ પડ્યો.

કેટલાક સાહેબોને શરૂઆતમાં દનૂમની ફીલસુફી સમજવી ધણી અઘડી લાગે છે, પણ મારા અનુભવ પ્રમાણે જે શરૂઆતથીજ ધીરજનું ધન, શાંતિનું મન અને ખંતનું રતન રાખીને ખરાં દીલથી એ ફીલસુફીના ચાલુ સમાગમમાં રહી તેનાં મુખ્ય સીધાંતો ગોખ્યાં હોય, તો ત્રણ ચાર વરસમાં એનો મહાવરો પડી જવે પછી એવી કાષ્ઠથી બાબદ રહેતી નથી કે જે સમજવી યા વાંચવી સાધારણ સમજશક્તિ ધરાવનાર માટે મુશ્કેલ થઈ પડે.

અધિકારમય જીવનમાં અમર જ્ઞાનની રોશની આપનાર  
ચેરાગ-“દનૂમ”

આવી રીતે મારાં અધિકારમય જીવનમાં અમર જ્ઞાનની પ્રકાશીત રોશનીનો ધીમે પછુ ઠંડો ચેરાગ રોશન કરનાર બીજું કોઈજ નહિ પણ ધી પારસી વેજીટેરીયન એન્ડ ટેમ્પરન્સ સોસાયટી તરફથી પ્રગટ થતું ત્રીમાસીક પત્ર “ફ્રેશો-ગર્દ” અને તેમાં સમાયલું જરથોસ્તી ઇલમે-દનૂમનું દીની જ્ઞાન છે, કે જેણે મારી દીની-નવજોત કરી અને નવો જોતી બનાવી કંઈક અંશે જરથોસ્તીપણામાં દાખલ કીધો છે.

જરથોસ્તી ધર્મનું ખરું દીની જ્ઞાન ફેલાવવાનું મીશન છેલ્લાં ૨૬ વરસોમાં ફ્રેશો-ગર્દે કેટલી ફતેહમંદીથી પાર પાડ્યું છે, તેનો ખ્યાલ તો જેઓએ ફ્રેશો-ગર્દના બધા અંકો વાંચ્યા હોય તેનેજ આવી શકે. જે કાષ્ઠ મને એમ પુછે કે, “ફ્રેશો-ગર્દમાં જરથોસ્તી ધર્મને લગતી કંઈ બાબદો છે?” તો હું તેના જવાબમાં હીંમતથી પાછો તેને સવાલ પુછીશ કે, “તમે ફ્રેશો-ગર્દનાં ૨૮ પુસ્તકો વાંચીને મને કહો કે એમાં જરથોસ્તી ધર્મને લગતી કંઈ બાબદો નથી?”

જેઓ ફ્રેશો-ગર્દ સીલ્વર જીપ્પીલી વોલ્યુમ પુ. ૨૬ માં આપવામાં આવેલા ફ્રેશો-ગર્દના પુસ્તકોમાં આવેલી ૨૫ વરસની બાળકોના સામટા સાંકળ્યાં ઉપર એક ઉડતી નજર નાંખશે તેઓ, મારાં આ કહેવાની સમ્યાધનો કંઈક ભાસ મેલવી શકશે. ટુંકમાં ખ્યાલ બાઝીમાં લખું તો :—

( જીલ. )

યારો “ફ્રેશો-ગર્દ” છે દીની ઇલમની ખાણ જેમાં પડ્યા છે હીરાઓ મુલ્યવાણ ઝવેરી સીવા’ કોણ કરે તેની પીછાંણ? (અચેયાર) છે ધાર્મિક સાહિત્યનું એ ખરૂં તાજ ન રાખી કોમને જેણું “ક્ષત્રમ” ના ઇલમથી મોહતાજ.

ત્યારે આવી રીતે મારામાં થોડાં ઘણાં ધુરાઈના બીજ રોપાઈને તેમાંથી તેવોજ નાનો જેવો દીની ગેરએતેકાદનો છોડવો વટીક ઉગ્યો હતો. પણ એ છોડવો પોખાઈને ઝાડનું રૂપ લે તે આગમજ મારા ખુદાના ચાહવાથી “ફ્રેશો-ગર્દ” નાં બાગબાને “ક્ષત્રમ” નાં દાંતરડાંથી તેને જડમુળથી કાપી નાંખી મારી જમીનને (મન-શક્તિને) સાફ કરી તેમાં ધાર્મિક એતેકાદનાં બીયાં રોપી આપ્યાં.

“ક્ષત્રમ” નાં ખરાં દીની જ્ઞાનનાં સમાગમમાં આવવાના આ બનાવને હું મારી જીંદગીનો એક સઉથી અગત્યનો બનાવ લેખું છું, અને તે માટે હું રોજ ચાલુ દુવા ગુજારું છું કે :—

“અય પાક દાદાર અહુરમઝદ! આ જીંદગી દરમ્યાન મારા જેવા ગુનેહગારને આ ધુરા પાપી જમાનાની અંદર જરથોસ્તી દઝેનનું ઉસુલ્યાની જ્ઞાન “ઇલમે-ક્ષત્રમ” સાંભલવાનો જે શુભ સંજોગ મારા ખુદાની મહેરબાનીથી તમોએ મને બક્ષ્યો છે, તે માટે હું માફ આભારી સર તમો સનમુખ નમાવી શુક ગુજરી કરું છું, અને ધન્ય છું કે હું મારી આ જીંદગી તેમજ હવે પછીની જીંદગીઓ દરમ્યાન સદા એ જ્ઞાનના વધુ અને વધુ સમાગમમાં આવતો રહી, તેમાંથી મારી “ગુશો-સ્તુતે-ખેરદ” તેમજ “આસ્તીદિહુ ખેરદ”ને ખીલવીને “રથ” યાને મીનોષ જ્ઞાનનો અંતરપ્રકાશ હું ખીલવું, તે માટે મારાં ભેજમાં કાર્ય કરતી પાંચ બાતેની શક્તિઓ જે “પંજ-ઇ-ઝરવીકશે બાતેની” છે તેનું, તથા બાતેની આતશોનું અને ખેરેહનું ખીલવું થજે, કે જેથી હું મારાં કેહપ અને અનાસરોને સુક્ષ્મ બનાવી-આનુને નુરમાં ફેરવી-પાક સરોશ

યજઃ સાથે એકતાન બની ઉરવાનીક વૃદ્ધિમાં આગલ વધવાને ભાગ્યવંત નીવડું!”

હવે આ બાબદ વધુ નહિ લંગાવતા હું એટલુંજ કહીશ કે જેવી રીતે “જરથોસ્તી ઇલ્મે-દ્દુમ”નાં ખરાં દીની જ્ઞાનથી હું મારો ધાર્મિક એતેકાદ સાબેત કરી ખુબંદ મજદયરની જરથોસ્તી દએનની મોતેખરી પીછાણવાને નશીબવંત થયો છું, તેવીજ રીતે આપણી કામના કટલાક જુના વીચારના ભાઈઓ તેમજ સુધારક સાહેબો જેઓ ધર્મ-અભ્યાસી હોવાનો દાવો કરે છે તેઓ એક સાચા અભ્યાસીને શોભે તેવી બીન-તાસુબીથી “દ્દુમ”નાં જ્ઞાનનો અભ્યાસ કરી પોતાનો તેમજ કામનો એતેકાદ મજબુત બનાવવાને હવે તેઓનાં ખુદાનાં આહવાથી જલદીથી બહાર પડશે, તો તેમાં સેવટનો હિંચ ફાયદો તેઓનેજ છે.

ક્રીયાકામની ખુબંદીની બાબદથી દુર જમ વચમાં આ જાતનો લંગાણ ખુદાસો મારી ખરી ફરજની રૂએ મને કરવો પડ્યો છે, તે માટે મહેરબાન વાંચકોની માફી ચાહી હવે હું પાછો મુગ બાબદ ઉપર આવીશ. રવાન અને ફરોહર વચ્ચે રહેલો નીકટ સંબંધ સમજવાની જરૂર.

હવે આપણે રવાન અને ફરોહર વચ્ચે કેવો નીકટ સંબંધ રહેલો છે તે જોવાની કોશિશ કરીશું, કે જેથી સુધારક સાહેબોની એક બીજી દલીલ-“કે પહેલા ત્રણ દીવસ પછીથી કરવામાં આવતી કાંઈકી ક્રીયા ગુજરેલાંનાં રવાનને માટે નહિ પણ તેનાં ફરોહરને માટે છે અને એ ક્રીયાનો ફાયદો ગુજરેલાં કરતાં જીવતાંએને માટે વધુ છે,”-તેનો જ સાચા આપી શકાય.

જરથોસ્તી ઇલ્મે-દ્દુમનાં શીક્ષણ મુજબ રવાન અને ફરોહર એ બેનો ખ્યાલ સદા સાથેનો સાથે જોડાયેલોજ છે. એ બેને કદી છુટાં પાડી શકાય ઐમ નથી. સૃષ્ટી રચનાની સેવટની નેમ તમામ રવાનોએ ક્રવષીરૂપ થવામાં સમાયલી છે. જેટલાં પ્રમાણમાં એક રવાને પોતાની બઓદ (મીનોષ શુદ્ધ બુદ્ધ) ખીલવી હોય તે બઓદનો પડેલો પ્રકાશ તે-તે રવાનનું ફરોહર ગણાય છે. આ ચોપડીની શરૂઆતનાં આગલાં પાનાંઓમાં આપણે સૃષ્ટી રચનાની શરૂઆતને લગતું ટુંક ખ્યાન વાંચી આવ્યા તે પ્રમાણે જ્યાં સુધી રવાનની રચ યાને અંતર જ્ઞાનમાં દ્રવાઓ એટલે કે જીલાવાની ગતી હતી ત્યાં સુધી તેને અહુ-પરસ્તી કરવાને બદલે ખુદ-પરસ્તી કાઢી યાને, “તુંજ, હું કંઈજ નહિ” એવો નાદ કાઢવાને બદલે “જેવો તું તેવોજ હું” એવો નાદ કાઢ્યો. પછીથી જ્યારે હાદારે

શ્વાનોની રચમાંથી તે હોવીયતનાં કચરાને બહાર કાઢ્યો ત્યારે શ્વાનની રચમાંની અજ્ઞાનતા ગઈ અને તેને અહુ-પરસ્તીમાં મર્યા રહેવાની અકક્ષ આવી જેથી તેણે તાબેદારી બતાવી તે સાહેબનો હોકમ માથે ચઢાવ્યો. શ્વાનની આ ખાકસારી ભરેલી બલી ફેરદાર ઉપર, મીનોષ આલમમાં અહુરાની સાથે કાર્ય કરતી “અષાઉનાંમ ફ્રવષી”ની કુદરતની મહાન મદદગાર શક્તિનાં આશીરવાદો ઉતરવે તે શ્વાનમાં જે ફ્રવષીનો સંબંધ થઇને ગતી આવી તેને તે શ્વાનનું ફરોહર કહે છે. આવી રીતે દરેક પેદાયશોનાં શ્વાનની સાથે તેનું ફરોહર રહેલું જ છે, જે તે શ્વાનની રહે-બરી કરનાર એક ઉંચ અણુદીઠ શક્તિ છે.

પ્રુદ આપણાં મોણુદ અવસ્તા સાહિત્યમાં જ્યાં જ્યાં ફરોહરની યાદ કીધેલી છે ત્યાં ત્યાં તેની સાથે રવાનની પણ યાદ જોડાયેલી જ છે. ફરવ-રદીન યશત કે જે ખાસ કરીને “અશો ફરોહરો”ની યાદને લગતું ભણુતર છે તેમાં નીચેથી ફકરો એકથી અનેક વખત આવે છે કે,

“ઇદ અષર્ઓનાંમ અષર્ઓનિનાંમચ અહૂમચ દુએનાંમચ બઝોદસચ ઉર્વાનિમચ ફ્રવષીમચ યજ્ઞમઇદે, યોઇ અષાઇ વઝ્ઓનરે.”

યાને કે, “તે નર તથા નારીઓ કે જેઓ અષોષના રાહમાં યુદ્ધ કરીને જય પામ્યા, તેમનાં જાન, અંતકરણ, બુદ્ધિ, ઉરવન તથા ફરોહરને અમે નમન કર્યે છીએ-તેઓ સાથે હમો એકતાન થઇએ છીએ.”

સતુમનાં ભણુતરમાં તેમજ પાંચે ગેહોની બંદગીમાં એક જાણીતું વાક્ય આવે છે જેમાં પણ રવાન અને ફરોહર બંનેની યાદ એકો સાથે કરવામાં આવેલી છે, જે નીચે મુજબ છે :—

“ઇદ ઇરિસ્તનાંમ ઉર્વાનો યજ્ઞમઇદે, યાઝ્ઓ અષર્ઓનાંમ ફ્રવષયો.” યાને કે, “ગુજરી ગયલાંઓનાં રવાનો કે જેઓ અશો ફરોહરો (નાં તબક્કાનાં) થયાં છે, તેઓને હમો અહીં આરાધ્યે છીએ.

આવી રીતે પ્રુદ અવસ્તાની શાહદતો ઉપરથી પુરવાર થાય છે કે કીયાને લગતાં ભણુતરોમાંથી શ્વાનોની યાદને બાકાત રાખવામાં આવી નથી, પણ જ્યાંખી ફરોહરની યાદ જાહેર રીતે કીધેલી છે ત્યાં તેની પાછલ અણુદીઠ રીતે રવાનની યાદ સમાયલી જ છે એમ જરથોસ્તી કીયાઓના કાયદા ઉપરથી માલમ પડે છે.

કીયાઓની અસર રવાનને પુગાડનાર મારેફત,-તે ફરોહર છે.

એક ગુજર પામેલું રવાન અણુદીઠ આલમનાં પોતાનાં મરકજ

(station) ઉપરથી અવકાશનાં ફક્ત દરરોજનાં (મુક્તાદ) નાં દશ દીવસો દરમિયાનજ ખુદ પોતે આ ગેતી ઉપર કોયાની ખાહેશ રાખતું આવી શકે છે, તે સીવાય બીજા કોઈની વખતે તે અહીં આવી શકતું નથી. ત્યારે મુક્તાદ સીવાયનાં બીજા કોઈની દીવસે જ્યારે અહીં આપણે જીવતાંઓ આપણાં ગુજરેલાંની નૈયતે ક્રીયાઓ કરાવ્યે છીએ, ત્યારે તે ક્રીયામાં રવાનની નામ સહીત યાદ કરનાંની સાથેજ તે રવાનનું ફરોહર તુરત ક્રીયા થતી હોય ત્યાં હાજર થઇ તે ભક્તિના નાદને અને ક્રીયાની વજ્રેથી થતાં કેહવું તે રવાન કે જે અણુદીઠ આલમનાં પોતાનાં મરકજ ઉપર છે ત્યાં પુગાડે છે આવી રીતે ગુજરેલાં રવાનોને ક્રીયાઓની અસરનું પુગવું ફરોહરની મારફતેજ હોવાથી, જ્યાં રવાનની યાદ છે ત્યાં ફરોહરની યાદ છે, અને જ્યાં ફરોહરની યાદ છે ત્યાં રવાનની યાદ છેજ છે. રવાન અને ફરોહર એકજ સાંકળની નાનીમોટી બે કડીઓ મીસાલ સાથેનાં સાથેજ જોડાયલાં હોવાથી તેઓને છુટાં પાડી શકાય એમ નથી.

આવી રીતે ક્રીયાઓનાં જોશને રવાન તરફ લઇ જવાની મારફત (medium) તરીકે ફરોહર કાર્ય કરતું હોવાથી, અવસ્થામાં કહ્યું છે કે, ક્રીયાઓમાં જ્યારેથી રવાનોની યાદ કરવામાં આવે છે ત્યારે (દરરોજનાં દીવસો સિવાય) તેઓના ફરોહરો ત્યાં હાજર થાય છે.

મુક્તાદનાં દશ દીવસો દરમિયાનજ ગુજરેલાંઓનાં રવાનો ખુદ આ ગેતી ઉપર ક્રીયાની ખાહેશ કરતાં આવે છે એ વાત જેટલી સાચી છે, તેટલીજ સાચી વાત આ પણ છે કે એ દશ દીવસ સીવાયનાં બીજા કોઈની દીવસોમાં જ્યારેથી ક્રીયાઓ કરાવવામાં આવે છે ત્યારે જેને નામની ક્રીયા થઇ હોય તે રવાનનું ફરોહર તુરતજ ક્રીયાની જગાએ હાજર થઇ ક્રીયાની અસર પોતીકાં મરકજ પર થોમેલાં રવાનને પુગાડે છે. જેમ સ્થુલ રીતે આપણી દેખીત આંખો પળેપળ અનેક દુન્યવી બનાવો જુએ છે તેનો ફાયદો અને લાભ ખુદ આંખો પોતે નથી પામતી પણ આપણે તે આંખોનો ઉપયોગ કરનાર વ્યક્તિઓ પાસે છીએ, તેવીજ રીતે ફરોહર, કે જે એક હાથ ઉપર ક્રીયાઓની ધ્વનીથી ઉત્પન્ન થતા જોશ અને બીજા હાથ ઉપર અણુદીઠ આલમમાં રહેલાં રવાનને જોડનારી કડી (link) યાને મારફત છે, તે પોતે કંઈ ક્રીયાઓનો ફાયદો મેલવતું નથી પણ રવાન પોતેજ તે ફરોહરની મદદથી મેલવે છે. નાનાં મોટાં પારસી નરનારીઓને મોંહડે રમી રહેલો પત્ર “અશો ફરોહર” શબ્દ દેખાડે છે કે રવાનની આ પત્ર શક્તિ અથવા તુરી કીરણ, યા રહેજર અંશ-જ્યારેથી તે રવાનની નામ સહીત યાદ કરવામાં આવે ત્યારે કોઈની વખતે અને કોઈની જગાએ

પુરતજ હાજર થવાને સ્વતંત્ર રીતે છુટા છે. ગુજરેલા શખ્સનું નામ દેવાને માટે જે પાઝંદ વાક્ય આપણને આપવામાં આવ્યું છે તે બનાવવાને પુરતું છે કે ગુજરેલાની ક્રીયાઓ એ કાંઈ ફરોહરના ફાયદા માટે નહિ પણ રવાનના ફાયદા માટેનીજ છે.

દરેક આફ્રીન્ગાંનની ક્રીયા વખતે ક્રીયા કરનાર આશ્રવન સાહેબ ગુજરેલાનું નામ દેવા આગમજ તેનાં નામ સાથે નીચલું પાજંદ વાક્ય બણે છે કે, “અએદર યાદુ બાદુ અનુશેહુ રવાન રવાન-ધ ઓસ્તા બેહેરામશાહ બીન ઓસ્તા નવરોઝ!” (અથવા જે કંઈ નામ હોય તે) એટલે કે ફલાણા ફલાણાં નામનાં અમર્ગ અનુશેહીની હાલતે પુગેલાં રવાનની યાદ અહીંયાં હોજો!

આવી રીતે ત્યારે આપણે વાજબી દલીલો તેમજ શાહદતોથી જોયું છે કે ક્રીયાઓના ફાયદો ફરોહરની મારફતે રવાનનેજ મલે છે. હવે ગુજરેલાંની ક્રીયાઓ કરાવવાથી જીવતાંઓને કેવી રીતે અને કેાણુની મારફતે ફાયદો થાય છે તે જોઈએ.

આપણે આગલ જોઈ ગયા છીએ કે ભલી કેરદારનાં તેમજ ખુરી કેરદારનાં બંને પ્રકારનાં રવાનના ફાયદા માટે ક્રીયાઓ જરૂરી છેજ. કેરદાર અથવા ક્રીયા એકલી કાર્ય કરતી નથી પણ કુદરતનાં બેપણાને કાયદે એ બંને એકમેકની સાથે વણાઇને ગુજરેલાં રવાનની હાલત ઉપર અસર કરી તેનાં આગલ વધવાનાં કાર્યમાં મદદકર્તા થઈ પડે છે. આ કારણુસર દરેક ગુજરેલાં રવાનો પોતાનાં હેયાત ખેશીઓ તરફથી ક્રીયા કામની ખાહેશ રાખી તેનો લાભ મેલવવા આતુર રહે છે, જેનો ઇસારો આપણને ફરવરદીન યસ્તમાં મલે છે.

**ગુજરેલાંઓના ફાયદા માટે થતી ક્રીયાઓનો જીવતાંઓને મલતો બદલો.**

જરથોસ્તી ક્રીયાઓના મુખ્ય બે વીભાગ છે. એક “જન્દેહુરવાન” યાને કે જીવતાંઓનાં ફાયદાને લગતી ક્રીયાઓ જેવી કે યજ્ઞસ્ને, જશન, આફ્રીનગાંન, ફરેસ્તા નવખેત, નાવર, લગન, વીગેરેનો, અને બીજાં “અનુશેહુ રવાન” યાને ગુજરેલાંઓની ક્રીયાઓને લગતો. આ બંને પ્રકારની ક્રીયાઓની ખીસ્કારી અને કાર્ય જુદું જુદું હોય છે. ગુજર પામેલાં રવાનોનાં ફાયદા માટેની “અનુશેહુ રવાન” ની ક્રીયાઓમાં પણ યજ્ઞસ્ને, આફ્રીન્ગાંન, સ્તુમ, ફરોખ્શી, બાજ, વંદીદાદ વીગેરે આવે છે, -પણ એ ક્રીયાઓ ગુજર પામેલાં રવાનોના લાભના મુળ હેતુથીજ કરવામાં આવે છે, જેમાં જીવતાંઓ

પોતે પોતાનાં કાષ્ટપણ જાતના લાલની ધમ્મી રાખનાંજ નથી, પણ તેઓ અણુદીઠ આલમમાં પોતાનાં વીખુટાં પડેલાં વહાલાં ખેશીનાં રવાનને મદદ કરવાની, તેને શાંતી બક્ષનારો ક્રીયાઓનો મદદરૂપી જોશ તે રવાનનાં ફરોહરની મારફતે ત્યાં પુગાડવાની એકલી એકજ નેમથી તમામ ક્રીયાઓ કરાવે છે.

પણ કુદરતની અંદર જે “આપ-લે” (give & take) નો તેમજ action-reaction યાને કાંધેલું પાછું આવવાનો કાયદો ચાલી રહેલો છે, તે ઉલ-વુજીય કાયદા પ્રમાણે ગુજરેલાં રવાનો પોતાને, જીવતાં ખેશીઓએ કરાવેલી ક્રીયાથી જે અમુલ્ય ફાયદો થાય છે તેનાંથી ખુશનુદ થઇને, તેનાં વળતા જવાબમાં વગર માંગવે પોતાનાં ભલા ઉત્તમ આશીશો તે હૈયાત ખેશીઓ ઉપર વરસાવે છે.

જેમ જીવતાંઓ તરફથી થતી ક્રીયાઓનો જોશ ફરોહરની મારફતથી ગુજર પામેલાં રવાનને પુગે છે, તેમજ તેનાં જવાબમાં ગુજરેલાં રવાનો તરફનાં ભલાં આપીશાનું જીવતાંઓને પુગવું પણ તે રવાનનાં ફરોહરની મારફતેજ છે. આવી રીતે ફરોહર-એ જીવતાં અને ગુજરેલાં રવાનો વચ્ચે હંમેશનું જોડાણ કરાવી અપાવી તેઓને અરસ પરસનો લાભ પુગાડનાર એકપુરી સાંકળ છે.

તમામ જગતમાં વ્યવસ્થા કરવા માટે ચાલી રહેલી ગતી (motion)નું નામજ ક્રીયા છે. કુલ સૃષ્ટીનાં જસીત થવામાં તેમજ સેવટની નેમ તરફ જવામાં ખુદ દાદાર અહુરમઝદ મીનોષ આલમમાં મહાન યજ્ઞી શક્તિઓની સાથે મળીને “અહુનવર” મુજબની યસ્ન (ક્રીયા) કરી રહ્યા છે, કે જેનું જ્યાંન આપણને ફરવરદીન યસ્તનાં શરૂઆતનાં ફકરાઓમાં મળે છે. આવી રીતે કુલ સૃષ્ટીનો પાયો યસ્નની ઉપરજ રચાયેલો છે અને જર-થોસ્તી ધર્મ કે જે તમામ Cosmosનું જ્ઞાન આપનારું એકલું સાંધન છે તેનો મુળ પાયો પણ યસ્ન-યસ્ન અને યસ્નજ છે. આ જીવતી જીંદગી દરમ્યાન તેમજ મરણ પછી અણુદીઠ આલમમાં દરેક રવાનને તેની આત્મીક વૃદ્ધિનાં માર્ગમાં મદદ કરનાર અને કુદરત સાથે સમાગમમાં લાવનાર જે એકલું સાંધણ છે તે ક્રીયા-ક્રીયા અને ક્રીયાઓજ છે. માટે જરથોસ્તી ધર્મને કદીગી જરથોસ્તી ક્રીયાઓથી છુટ્ટો પાડી શકાયજ નહિ એ કુદરતી છે. એ અને તો રોજ-અવલથી એકમેક સાથે મજબુત રીતે જોડાયેલાંજ છે અને સદા જોડાયેલાંજ રહેશે.



“દેનૂમ”નાં જ્ઞાનનું અખતરજ દીની માન્યતાના કીલ્લાનું રક્ષણ કરશે.

આજે જે થોડાક મુઠ્ઠીભર સુધારક સાહેબો જરથોસ્તી ધર્મની ખુલ્લું ક્રીયાઓ સામે વાંધા ઉઠાવી કેમનાં દીનદારોનું યકીન ડામાડોળ કરવાનું આશ્મોગી ભયું કામ કરી રહ્યા છે, તેઓ શું પોતાની વહેંત્યાં જેટલી અક્ષલ (Dwarfish sense) કે જેનું બીજું નામ “બી-વકુફી”જ છે, તેને શું તેઓ પેગામ્બર સાહેબ જરથુસ્ત્રની ઉંચ “આસ્તે-વીર”ની મીનોષ અક્ષલ શક્તિ કરતાં વધુ સમજે છે?—કે જેથી તેઓ લાંબા કાળથી ચાલતા આવેલા રીતરીવાજો-રાહ રસમો-ફરમાનો-તરીકતો અને ક્રીયાકામોને પોતાનાં મનનાં માની લીધેલા વાહીયાત ફાટા મુજબ તોડવા અને ફેરવવા તૈયાર થયા છે? શું તેઓ જાણતા નથી કે એ બધી ચીજોની જાળવણીને ખાતર તો આપણાં પુજ્ય પણ કમનશીબ ધરાની વડવાઓએ આજથી ૧૧૦૦ વરસની વાત ઉપર પોતાની પ્યારી ભુમી માલ-મીલકત-ધન દોલત-ખેશ કુટુંબ વીગેરે સર્વે ખુશીથી છોડીને હીન્દની પરાધ જમીનનો આશરો લીધો હતો કે જ્યાં તેઓ એ કીંમતી ધાર્મિક વારસાની જાળવણી પહેડી-દર-પહેડી કેમનીમી ખલલ વગર શાંતીથી કરી શકે.

જરથોસ્તી તરીકતોનાં પાલણમાં-તેમજ ક્રીયાઓની ઉજવણી અને પવિત્ર આલાતોની જાળવણીમાં આજે આપણને કેમની પારકા ધર્મવાલાની કે રાજ-સરકાર તરફની બાધ કે નડતલ નડતી નથી, પણ ખુદ આપણી પોતીકી કેમનાંજ જરથોસ્તી કહેવાતા શખ્સો સુધારાની ધુંધમાં આ ઉત્તમમાં ઉત્તમ ચીજોને તોડવા તૈયાર થયા છે એ આપણી કેમની કમનશીબી છે.

દીન ઉગે નવા નવા ફતવાઓ અને ધાર્મિક રમખાણો ઉભા કરતા સુધારકોની જાળમાં ફસતાં બચવાનો આપણે માટે એકજ ઇલાજ છે અને તે એ કે ધર્મનું ખરું જ્ઞાન કે જે “ઇદમે-દેનૂમ”નાં નામે જાણીતું છે તેનો બની શકતો લાભ દરેક માયાપોએ પોતે લઇને પોતાનાં ફરજ-દોને પણ ચાલુ આપતાં રહેવું, કે જેથી ભવિષ્યની ઓલાદ પોતાના બાપીકા બુલ્લંદ મહજબની મોતેયરી પીછાણી તેનાં ફરમાનોને અનુસરીને ચાલે. આપણે પોતે તેમજ આપણાં ફરજ-દો જે ખરાં દીની જ્ઞાનનાં અખતરથી સજ થયલાં હોઇશું, તો મકદુર નથી કેમની સુધારકની કે તે આપણી દીની માન્યતાના અખંડ કીલ્લાને જરાબી હુથમચાવી શકે !

આજે જે સાહેબો ખુલ્લું જરથોસ્તી દીનની ઠેકડી કરી રહ્યા છે અને તરીકત તેમજ ક્રીયા વગરનો સાદો જરથોસ્તી ધર્મ સુચવી રહ્યા છે, તેઓને ધીક્ષારવાને બદલે આપણી ખરી ફરજ તો તેઓની તરફ દીક્ષ-સોઝીધી જોવાની છે, કારણ આ બીયારાઓ પોતાની અજ્ઞાનતાથીજ ઉંધે માર્ગે પોતે દોરવાઇને બીજાંઓને દોરવી રહ્યાં છે, તેઓનો ખુદા તેઓને સદ્બુદ્ધિ બક્ષે અને ખરાં દીની જ્ઞાનની રોશનીતું કારણ તેઓમાં પ્રકાશે એવી રાદી દુવાનાં મીથ્રો (વીયારો) જે આપણે ચાલુ કર્યાં કરીએ તો તેની અસર તેઓ ઉપર થયા વગર રહે નહિ.

**“ મીથ્ર ”** યાને વીચાર-શક્તિની પ્રબળ અસર.

માજદયસ્તી જરથોસ્તી દ્યેનની અંદર જેટલી અગત્યતા “માંથ્ર”ને અપાયલી છે, તેટલીજ બલકે તેથીબી વધુ અગત્યતા “મીથ્ર” યાને વીચારોને સીધે રાહે, અશોષની લાઇન ઉપર રોકવા માટે અપાયલી છે, તેથી આપણુ બસ્તે-કુસ્તીઆનોએ તો “સાહેબે-મીથ્ર” (masters of thought power) થવાનું છે, કારણ કે આપણે આગલ જોઇ ગયા તે મુજબ દરેક કાર્ય (deed) જે બને છે તેના પાયામાં તેને લગતો મીથ્ર યાને વીચાર (thought) તો રહેલોજ છે. માટે આપણુ ઇનસાનોએ પોતીકી મનસ્વી-ગવસ્વી અને કુનસ્વીને કુદરતના હુમત-હુખત અને હવરસ્તને અનુસરતી રાખવી ઘટે છે.

પવીત્ર ગાથાની અંદર જે “પઘત્યોગેત” યાને “કાધેલું પાહું આવવાનો” એટલે કે “વાવો તેવું લણો અને કરો તેવું પામો”નો કાયદો સમજાવ્યો છે તે ઉપરથી માલમ પડે છે કે, દરેક ઇનસાન પોતેજ પોતાની સરજત યાને નશીબનો ઘડનાર છે. જેવું તે માંગશે તેવુંજ તેને મલશે. હાલમાં જે કંઇ દુખ કે સુખ આપણે ભોગવી રહ્યાં છીએ તે ભુતકાળમાં કાધેલા વીચાર-વચન અને કાર્યોનું પરિણામ છે, અને હાલમાં જે કંઇ વીચાર-વચન અને કાર્યો કરીશું તેનો ભલો કે ખુરો બદલો ભવિષ્યમાં ભોગવીશું. આવી રીતે આપણાં પુન્ય પેગમ્બર સાહેબે આજથી લગભગ નવ હજાર વરસની વાત ઉપર ગાથામાં જે “પઘત્યો-ગેત”નો કાયદો શીખાડેલો છે તેને આજનાં પશ્ચીમનાં અંગ્રેજ વીદવાનો વટીક કબુલ રાખીને કહે છે કે man is the architect of his own fortune માનવી પોતાના નશીબનો ઘડનાર શિદ્દી પોતેજ છે. મીથ્ર યાને વીચાર-શક્તિની પ્રબળ અસર વીધે લખતાં એક ઇંગ્રેજ

લખનાર જણાવે છે કે:-

“ Every achievement is first of all an idea; each visible successful act is primarily an invisible thought.”

“ The kind of mental life we are living now, will decide the kind of mental life we shall live in the years to come.”

“ This is not preaching; it is science. What you are today is due to what you were and what you did or neglected to do in years gone by.”

“દરેક કાર્ય મુળમાં તો વિચારજ છે; દરેક દેખીતું ફતેહમંદ કાર્ય મુળે તો એક અણુદીઠ ખ્યાલજ છે.”

“હાલમાં જે માનસીક જીવંતી આપણે ગુજાર્યે છીએ તે હવે પછીનાં વર્ષોમાં આપણે જે પ્રકારની માનસીક જીવંતી ગુજારશું તે નક્કી કરશે.”

“આ કાંઈ ખાલી વાચજ નથી; એ તો સાયન્સ (વહેવાર યાન) છે. આજે જે કાંઈ તમો છો તે, ભુતકાળનાં વરસોમાં તમો જેવા હતા અને જે કાંઈ કયું હતું યા કરવાની ગફલતી કરી હતી, તેનું પરીણામ છે.”

ત્યારે આજે આપણે હિન્દુસ્તાનની ભુમી ઉપર પારસી માથાપને પેટે અવતારીને જરથોસ્તી ધર્મ અંગીકાર કીધો છે એ કંઈ કુદરતનો એક અકરમાતીક બનાવ નથી, પણ તે તો આપણે આપણી આગલી જીવંતી દરમ્યાન કીધેલાં વીચાર-વચન અને કાર્યનું એક અચુક પરીણામ છે, જેમાં તે કુદરતના સાહેબનો ઇનસાફ અને નેમ સમાયલી છે. આવી બુલંદ માજદયસ્તી જરથોસ્તી દમ્બેનમાં જન્મ લેવાને આપણે ભાગ્યશાલી થયા છીએ તે માટે તે સાહેબની હરદમ શુક ગુઝારી કરવાને બદલે કેટલાક સાહેબો અફસોસ કરે છે કે, “અહીં જન્મ્યા તેને બદલે વેલાતમાં મડમને પેટે જન્મ્યા હોતે તો કેવી મઝાહ પડતે?” આ જાતની મનોવૃત્તી તેઓને ભવિષ્યમાં કયાં ધસડી જશે તેનો ખ્યાલ કરતાં અફસોસ ઉપજે છે.

તરીકતોની બુલંદીના મીઝજ આપણને ભવિષ્યમાં તેની

અમદ્યાતના સંજોગો લાવી આપશે.

આજના આ હાશમી જમાનમાં આપણે ગમે એવા ઓરથોડોક્ષ વીચારનાં અને ધર્મી હોષ્ટએ, છતાં એક ખરા જરથોસ્તી તરીકેન અમદ્યાતી જીવંતી ગુજારવાનાં સંજોગોની ગેરહાજરીમાં આપણી હાલત એક

અસ્તેકુસ્તીયાંન દુરવંદ જેવીજ ગણાય, પણ તેથી કંઈ આપણે નાસીપાસ થઇને જરથોસ્તી ધર્મને તરછોડવાનો નથી. પણ મીથ્રને કાયદે આપણા બુલંદ ધર્મની ક્રીયાઓ અને તરીકતોનું ખરું રહસ્ય સમજતાં થઇ, તેનો ખની શકે તેટલો ભાંગો તુટોળી અમલ કરતાં રહી, પુરો અમલ કરવાના સંજોગો ભવિષ્યમાં મલે એવી ચાલુ ખાહેશ જીવનમાં કર્યા કરવાની છે, કે જેનું પરીણામ કુદરતના “પદ્ધત્યોગેત”ને કાયદે આગ્યા વગર રહેવાનું નથી.

માટે દરેક નાનાં મોટાં જરથોસ્તી નરનારીઓએ ચાલુ એવાજ મીથ્રમાં મશગુલ રહેવું જોઇએ કે.

“અય પાક દાદાર અહુરમઝદ! આ જીંદગી દરમ્યાન મારા ખુદાની મહેરબાનીથી તમોએ મને અરજીસી જીરમને લગતી બુલંદ માજદયસ્તી જરથોસ્તી દએનની અંદર જન્મ આપ્યો છે, તે માટે હું મારું સર નમાવી તમારાં હજારો શુક ગુન્નરૂં છું. પણ કમનશીખી મારી એ છે કે આ હાશ્તી જમાનની અંદર હું અસ્તે કુસ્તીયાંન દુરવંદી તોરમાં પડેલો હોવાને લીધે, જરથુસ્ત્ર સાહેબનાં ફરમાનો તરીકતો અને ક્રીયાકામો ઉપર મજબુતાઇથી અમલ રાખી શકતો નથી. આ મારી મોટામાં મોટી કમનશીખીને લીધે આ જીંદગી દરમ્યાન મારાં રવાનની નાઝી યાને ખોખતગી તો નથીજ થવાની, અને કેશાસને કાયદે તેમજ મરગરગ્ગન ગુનાહોને લીધે મને ફરી આ ખનીરથખામી ઉપર જન્મ લઇ દોળખી થવાનું છે, તો ઓ રહેમદીલ સાહેબ! હવે પછીનો જન્મ મને ઉરવાનની વૃદ્ધિને ખાતર ઉરવાનનાં પુરતાં ખીલેલાં બાન સાથે બુલંદ માજદયસ્તી જરથોસ્તી દએનનાં કોઇ એવાં ઉંચ ધાર્મિક કુટુંબમાં આપજો, કે જ્યાં મને બચ-પણથીજ જરથોસ્તી તાલીમો-તરખ્યત મુજબ ઉછેરવામાં આવે, કે જેથી હું મોટો થઇને જરથુસ્ત્ર સાહેબનાં દરેક ફરમાનો તરીકતો અને ક્રીયાકામો ઉપર મજબુતાઇથી અમલ રાખી મારાં રવાનની ખોખતગી મેલવવાને ભાગ્યશાળી નીવડું. “ફૂશો-ગર્દે જુજવાવી” માટેની આવી બલી મુરાદ મારે માટે તેમજ જરથોસ્તી ઉમ્મત (કામ)નાં તમામ રવાનો માટે આમીન હોજો!”

આ જતના મુખારક મીથ્રને ટેકા આપનાર જે બુલંદ પાજંદ બજીતર સ્તોતને કાયદે આપણાં મહાન આખેદ દસ્તુરાંન દસ્તુર આદરખાદ મારેસ્પંદ સાહેબે રચી આપ્યું છે તે “દીનનો કલમો” છે. હાલની મોજુદ ગુજરાતી અવસ્તા કેતામો (બજીવાની ચોપડીઓ)માં એ પાજંદ દીનનો કલમો “દીન દીને જરથોસ્ત, દીને અહુરમઝદ, દાદે જરથોસ્ત સ્પિતમાન”વાલાં વાક્ય આગલ ખતમ થાય છે, પણ ખરી

રીતે જોતાં તે પછી બી એને લગતો નીચલો ખરો અમત્યનો ભાગ જે બીજી કેતાબોમાં મળે છે તે લખાવો ઘટે છે :

“બીશક્ વ બીગુમાન રાસ્ત દીને જરથોસ્ત સ્પીતમાન. અએ યજ્ઞદાં! બ દરગાહે-તો હજારાં હજાર, બીવર હજારાં હજાર સેપાસ મીકુનમ કે દર દીને જરથોસ્ત મરા પેદા બેકર્દ ! અજ્ઞ બરકકતે-દીને-ઉ મન દર ગરોધમાન યકીન ખાહમ શુદ્ધ યકીન ખાહમ કે બૂમ્લે બસ્તે-કુસ્તીઆને નીકુ-કેરદારાને હકૂત કેથર જમીન બા મા હમા કોર બાદ ! યક્ અજ્ઞ મા શોમોરદન હજાર બાદ !

કબુલત બાદ યક્સર પુજેશે-મા,

બે દરગાહત રસાદ અ મોરજેશે-મા.

ગુનાહ ગુજારશને; કૅરકેહ અફૂજાયશને. અર્ષમ વૉદૂ ૧.

યાને કે, “જરથોસ્ત સ્પીતમાન સાહેબની રાસ્ત દીન બાબે હું બીશક્ અને બીગુમાન છું. અએ યજ્ઞદાં ! તારી દરગાહમાં હજારો હજાર, લાખો લાખ સેપાસ ગુઝારું છું, કે તેં મને જરથોસ્ત સાહેબની દએનમાં જ-મ આપ્યો ! તેની દએનની બરકકતથી હું ગરોધમાનમાં નક્કીજ દાખલ થઈશ. હું ખચ્ચીતજ ચાહું છું કે હકૂત કેશ્વર ઝમીનના તમામ ભલી કેરદારનાં બસ્તે કુસ્તીઆનો અમારી સાથે હમા-ઝોર થાઓ ! અમારી તરફની એક ખાહેશ હજાર ગણી હોજો !

અમારી ફરીયાદ તુને એકદમ કબુલ હોજો,

અમારી માશી તારી દરગાહમાં પોહોંચજો, જેથી ગુનાહ કમ થાય અને સવાબ જયાદા થાય ! અપેમના મીથ્ર આમીન !”

જો દીનદાર વાંચકો પોતાની વ્હાલાં ફરજ દોને નવજોતના વખતથીજ ઉપર લખ્યા મુજબનો સંપુર્ણ પાઝંદ દીનનો કલમો તેને લગતા મીથ્ર સહીત લખતાં શીખવવાની કાળજી રાખે, તો લવીબ્યની પારસી ઓલાદ ધાર્મિક યકીનની અને દીનચુસ્ત નીવડી કેમની કીર્તીને જરૂર ઝળકાવશે.

મીથ્ર યાને વીચારની બળવાન અસરનો ફાયદો જેવી રીતે જીવતાંઓ પોતે મેલવી શકે, તેવીજ રીતે તેઓ પોતાનાં વ્હાલાં ગુજર પામેલાં ખેશીનાં રવાનને માટે પણ જો યોગ્ય મીથ્ર કરે, તો તેનો લાભ તે રવાનને જરૂરજ મલી શકે. માટે જે દીનદાર હમદીનો એતેકાદ રાખી પોતાનાં ગુજર પામેલાં વ્હાલાં રવાનોને માટે કીયાકામો કરાવતાં હોય, તેઓએ એ કીયા પુરી થયાં પછી મરનારની નેયતે લોખાન મુકતી વખતે કીયાને અનુકુળ થતાં શું મીથ્ર કરવા તે હું નીચે રજુ કરું છું :

ગુજરેલાં અનુશેહ-રવાંનોની નૈયતે થતી યજ્ઞસ્ને-વંદીદાદની  
ક્રીયા વખતે કરવાના ટુંક મીથ.

બેહેસ્ત-બહેરેહ (ફલાંન ખીન ફલાંન)નાં (અત્રે જે ગુજર પામેલાં  
રવાનની નૈયતે ક્રીયા થતી હોય તેનું નામ તેનાં સગા બાપ સાથે લેવું)  
અય અનુશેહ રવાન ! આજ રોજે અત્રે તારી નૈયતે સ્થાપીત આલાતોના  
સીલસીલાથી જે ( યજ્ઞસ્ને કે વંદીદાદ જે હોય તે)ની ક્રીયા કરવામાં  
આવી છે, તે ક્રીયાથી ઉભું થયલું યજ્ઞદી કેહર્પું તું કુદરતનાં જેખી મર-  
કજ ઉપર હોય ત્યાં તુંને તારાં ફરોહરની મારફતે પુગા. અને તુંને તારી  
કેરદારને પીગળાવવાનાં તેમજ “બંદ-દરૌશ”ની બેડીને ખોલવાનાં અને  
તારે લગતા રૂઢાંની અંશોને ખેંચીને “બઝમેત્વદથ ” પામવાનાં ખુલ્લંદ  
કાર્યમાં આ (વંદીદાદ કે યજ્ઞસ્નેની) ક્રીયા તુંને સેતાબ મદદગાર થાઓ,  
કે જેથી તું ખાકની ગતીમાંથી છુટી ફ્રવખીની ઉંચ હાલતે પુગી “અર-  
દાફ્રવષ”ની મહાન મીજલસમાં નીસ્તીએ-અવ્વલના મરકઝોમાં સામેલ  
થાય. આ ખુલ્લંદ કાર્યની અંદર દીનના કાયદેસર સ્થાપીત થયલા આલા-  
તોમાં ખોરદાદ અમશાસ્પંદનાં હમકાર સરેદ યજ્ઞતની જે ગતી વહી  
રહેલી છે, તે ગતી અત્રે થતી ક્રીયાથી જોશ પામી-પુરબહારમાં આવી,  
અય વ્હાલાં અનુશેહ યજ્ઞસ્ને રવાન, તુંને કેશાશથી મુકત કરી અશવનની  
હાલતે જવાનો મોકકો ઉભો કરી આપે. આમીન !

દીનનાં ૩૩ આલાતો સાથના યજ્ઞતી સંખંધથી થયલી આ માટેબર  
ક્રીયા જે ૩૩=૩+૩=૬ નાં અયદાદ (આંકડા)નો બેદ ધરાવે છે, તે ક્રીયા,  
અય અઝીઝ રવાન, તુંને છ ગાદામ્બારોનાં તબકકાઓમાંથી પસાર કરાવી  
રૂઢાંની વૃદ્ધિની નેમમાં પાર પાડે ! આમીન ! આમીન ! આમીન !

ગુજરેલાં અનુશેહ-રવાંનોની નૈયતે થતાં આફ્રીંગાંન વખતે  
કરવાના મીથ.

બેહેસ્ત બહેરેહ ( ફલાંન ખીન ફલાંન )નાં-અય અનુશેહ રવાન !  
આજ રોજે અહીં તારી નૈયતે જે આફ્રીંગાંનની હુસ્મોરદી ક્રીયા કરવામાં  
આવી છે, તે પ્રાર્થના યાને ભકિતરૂપી ક્રીયાના મીથના જોશથી, માંથના  
સ્તોતથી અને યસ્નની ભલી ખાસ્તરોની મદદથી કરીને તારી પોતીકી  
ઉપર જીવતી જીંદગી દરમ્યાન પડેલી “બંદ દરૌશ”ની બેડી દુર થઇ,  
તારી રય ( મીનોઇ હોશ ) પુર બહારમાં ખીલો, અને તું તારા હુમત,  
હૂખત, હવરસ્તને ઉભા કરી યજ્ઞોની માફક વર્તી, આ ગેતી સાચવું

વળગણુ-અંધકારી ક્ષણનું આકર્ષણ જે રવાનને માટે અંધકારજન્ય છે, તે વળગણુને તોડીને, તેમજ તારે લગતા અંશો જે ૧/૧૦ ને કાયદે નીચલી પેદાયશો જેવી કે હેવાન-ઝાડપાન ખનીજમાં ગયલા છે, તે અંશોનાં ગેતી તરફનાં વળગણુને પણ તોડીને, એ અંશોને તારી તરફ ખેંચીને, તેઓને તેરવવાના ઉંચ મીનોષ ઉદયોગમાં તું લીન થઈ, એક ખરા “પરો-રતુ” અને “ક્ષત્રયાંત દંઘહુપધતી” એટલે પશુઓના સરદાર યાને કે તારે લગતા રૂઢાંની અંશોને નીચલી પેદાયશોમાંથી તારાં રવાન તરફ ખેંચી તેઓની અનેલી અનનુમનનો તું મીનોષ અધીકારવાલો શહેનશાહ થવાને ભાગ્યવંત નીવડે! આ માટે અહીં આફ્રી-ગાંનના કરદા-ઓમાં જે ઉત્તમ દુઆ આહવામાં આવી છે, તે ભક્તિનો નાદ તારાં ફરો-હરની મારફતે તુંને અર્પણ થાઓ! આમીન! આમીન! આમીન!

**ગુજરેલાં અનુશેહ-રવાંનોની નૈયતે થતી દરૂનની બાજની કીયા વખતે કરવાના મીથ્ર.**

એહેશ્ત-અહેરેહ (ફલાંન ખીન ફલાંન)નાં અય અનુશેહ રવાન! બાજ રોજે અહીં તારી નૈયતે જે બાજની કીયા કરવામાં આવી છે તેનો ભલો ધન્કાલ (નતીજો) તુંને મળે! અય રવાન, તું તો કદીમ છે, તુંએ તો એક વખત બાજ ધરેલી છે, યાને કે તનેમંદ હાલત ધારણ કરવા આગ-મય ખુદ-પરસ્તી નહીં પણ અહૂ-પરસ્તીના નાદમાં લીન રહી તું ફરોહરની ગતી મીનો કરકોના મરકઝપર કમાઈ ચુકેલું છે. પણ તું જ્યારે તારે લગતા દ્રવાઓમાંથી અનેલાં શરીરમાં ઉતર્યું, ત્યારે તારા એ મીનોષ હોશની ઉપર કુદરતના હદ-ધનસાફને કાયદે “દરૂષિ દ્રઝ્ઝોશ” તું એજમતી હથ્યાર ધરાવનાર અશો સરોશ યઝદે “અન્દ-દરોશ”ની બેડી તારી સમ-તીથી મુકી હતી. તારાં શરીરનાં મને (mind) જીવતી જાંદગી દરમ્યાન અહૂ-પરસ્તી કહેતાં તે સાહેબનુંજ કહેલું કરવાને બદલે ખુદ-પરસ્તી-વોહુન-પરસ્તી કહેતાં દ્રવાઓની ગતી-પોતાનાજ ફાંટા મુજબ ચાલવાની ગતી બતાવી, તેથી તેનો ભાર (એજન) આજે તું મરણ પછીની હાલતમાં ખમી રહેલું છે. આવાં તારાં શરીરને અને તારેજ લગતા બીજા અંશોનાં શરીરોને અહૂ-પરસ્તીનો પાઠ શીખાડવાની ફરજ, અય રવાન! હવે તારેજ માથે રહેલી છે.

“અએમ ખવી-દ્રઝ્ઝોશ” યાને શરીરમાં રહેલા હવસોના દેવ-માંથી મરણ વખતે ઉભી થતી ખુરી ગેરમનસાશી વર્તણૂક કે જે તારી “અન્દ-દરોશ” ઉચકવામાં હરકત કરી, તુંને “ક્ષન” યાને ગેતીનાં

અંધકારી ખેંચાણ તરફ રાખી જ્ઞાન જીવું બનાવે છે, તેનાંથી ચાકીને નસોસ નહીં થઇ જતાં, તું આ બાજની કીયાની ખુશીથી “અઝ અનાઇ ખુરસદ હોમ” યાને કે “જે કંઇ દુખ-હવાડી પડે તેથી હું ખુશાલ છું-એ દુખજ મને કાયમનાં સુખ તરફ લઇ જશે,” એવા નાદમાં તું લીન રહીને “ક્ષુન”ની બેદાદગરીને તેમજ તારા દ્રવાઓની “અઝેખમ ખવી દ્રઝોશ”ની ગતીને તોડીને સરોશની મારફતે તારી “બંદ-દરોશ”ને ખોલવામાં તું લીન રહેજે !

**ગુજરેલાં અનુશેહ-રવાંનોની નૈયતે થતી ક્રવષી યાને ફરોખશીની કીયા વખતે કરવાના મીથ.**

બેહેસ્ત-બહેરેહ (ફલાંન ખીન ફલાંન)નાં અય અનુશેહ રવાન ! તું તો એક વખત અદુ-પરસ્તી કરીને “અધર્થમા”ની ગતીએ પુગી ફરોહર લેવા પામ્યું છે. પણ તારાં જડ તેમજ સુક્ષ્મ તનનાં અનુએ અનુએ કે જેઓ વોહુનની ખરફસ્ત્રી ગતી ધરાવવાને લીધે ખુદ-પરસ્તી કરી રહ્યા હતા, તેની તેમજ તારાં સગાંઓ (રહાંની અંશો) જે ધનસાન રૂપ કે હેવાન, ઝાડપાન, ખનીજ રૂપમાં હોય તે બધાંનાં મનની ગતી ગોરપંદી થાય, અને તેઓ અહૂ-પરસ્તીના નાદમાં લીન થઇ “આરમધતી”= ખાકસારી બતાવી, “રશુ”એ પુગે યાને કે એવી સાચી ગોઠવણી પામે કે જેથી તેઓ “યઝોમન”=અહૂ સાથનો સંબંધ-જોડાણ પામી ક્રવષીની સંપુર્ણતાએ પુગે. “અરદા-ક્રવષ” (ખાકની ગતીમાંથી છુટી ક્રવષીને ભાશ પામવા)ની આવી બુલંદ હાલતે જવામાં અય રવાન ! તુંને અહીં થયલી ફરોખશી યાને ક્રવષીની બુલંદ તલેસમ રૂપની કીયા મદદગાર થાઓ ! આમીન !

**ગુજરેલાં અનુશેહ-રવાંનોની નૈયતે થતી સ્તુમની કીયા વખતે કરવાના મીથ.**

બેહેસ્ત-બહેરેહ (ફલાંન ખીન ફલાંન)નાં અય અનુશેહ રવાન ! આજ રોજે અહીં તારી નૈયતે જે સ્તુમની પવીત્ર કીયા કરવામાં આવી છે, અને એની અંદર જે “ગવ-મ્યઝદ”ને લગતું નીર્દોષ ખાણું રજુ કરવામાં આવ્યું છે, તે ગવતું પોશણ તુંને તારી “બંદ-દરોશની” કબસ હાલત વખતે મદદગાર થાઓ, અને તું તેમજ તારાં સંબંધના માનવીનાં રવાનો જેવાં કે મા બાપ, સગાં વહાલાં, તારી કોમવાલા, તેમજ તારે લગતાં હેવાન, ઝાડપાન, ખનીજનાં રહાંની અંશો જેઓ ગેતીના રખડાટની



પરાગદે હાલતમાં હોય તે બધાંઓ તેમાંથી છુટીને, પોતાનાં અસલ વસ-  
વાટનાં ધરમાં (આપીકાં મરકજ ઉપર) જવાને ભાગ્યવંત નીવડો. કુદરતની  
અંદર આ કાર્યમાં તમેને મદદ કરીને રસ્તો દેખાડનારાં મોટા સાહેબોના  
આગલ વધેલાં જે ઉંચ રવાનો છે, જેઓની નામ-બ-નામ યાદ આ  
સત્તુમની પ્રાર્થનામાં ભક્તિ સહીત કરવામાં આવી છે, તેઓની ચારી  
તુંને મળો. આમીન !

આવી રીતનાં આફ્રી-ગાંન-આજ ફરોગ્શી-સ્તુમની “અષપી”ની  
હુસ્મોરદી ક્રીયાઓના તેમજ એ ક્રીયાઓની અસરોના જેશને ચાલુ પોષણ  
આપનારી યજ્ઞને-વંદીદાહની અબલ મરતબાની ક્રીયાઓ વખતના મીઝ  
છે, કે જે ક્રીયાઓ “મુસ્તજબ” યાને જવાબ મેલવી આપનાર પ્રાર્થના  
નામે ભક્તિ રૂપ છે. એટલે એવી પ્રાર્થના છે કે જે તરફ તે રવાનનું  
ફરોહર ખેંચાય છે અને ભક્તિનો નાદ તથા ક્રીયાની ખુબીથી થતાં કેહપ  
(ફરેસ્તા રૂપી અલુદીઠ શક્તિ)ને તે ગુજરેલાંનું ફરોહર, કુદરતનાં અલુ-  
દીઠ આલમનાં જેથી મરકજ ઉપર પેલું ગુજરનાર રવાન હોય તેની પાસે  
લઇ જઇ શકે છે, અને એ ક્રીયાનાં કેહપથી તે રવાનને પોતાની ફરદાર  
પીગલાવવામાં જે રાહત મળે છે તેનાં બદલામાં તેના ઉત્તમ આપીશે  
પેલાં ફરોહરની મારફતેજ ક્રીયા કરાવનાર (ફરમાયશને) ઉપર કુદરતને  
અચુક કાયદે ઉતરે છે.

**ગેતીની ઉપરનું મોટામાં મોટું સવાબનું કાર્ય-તે જરથોસ્તી  
ક્રીયા કામ.**

અય મુજનાં નેક અને ભલાં હમદીનાંને! જરથોસ્તી ક્રીયાકામોની  
મોતેબરીને આવો કંઇક ક્ષતુમીક ચિતાર છે, કે જે ક્રીયાકામો અને તરી-  
કતોનાં બેકીમતી બળથી તો હઝારો સાલ વહી જવા છતાં-આજના જેવા  
ખુરા જમાનામાં વડીક-આપણે એક કામ તરીકે હૈયાત રહ્યાં છીએ અને  
રહીશું. ખાતરી માનજો કે જો આ ગેતીની ઉપર કંઇ સૌથી મોટામાં  
મોટું સવાબનું કાર્ય થઇ શકતું હોય તો તે જરથોસ્તી ક્રીયા-કામોજ છે,  
પછી તે જન્દેહરવાન (યાને જીવતાંઓ)ને લગતાં હોય-કે અનુશેહ રવાન  
(યાને ગુજરેલાંઓ)ને લગતાં હોય. જરથોસ્તી ક્રીયાકામો કરાવવાથી ફક્ત  
આપણી કામનાંજ જીવતાં કે ગુજરેલાંઓને લાભ થાય છે એમ માની  
લેશો નહિ. જરથોસ્તી ક્રીયાકામો તો કુલ જગતનાં ભલાં અર્થે  
છે અને તેનાં ચાલુ રહેવાથી ગેતીનાં તમામ ધનસાનોને, ફક્ત  
ધનસાનોનેજ નહિ, પણ જનવર-ઝાડપાન-ખનીજ વીગેરેની

રજેરજને રહાંની ફાયદો પુગે છે. દાદાર અહુરમઝદની નેમ તમામ સૃષ્ટી-રચનાને “ફ્રેશો-ગર્દ” યાને નવીનપણું (Renovation) અપાવવાની છે, એટલે કે હસ્તીમાંથી નીસ્તી કરી તે નીસ્તીને પાછી હસ્તીમાં લઇ જવાની છે. આ તેવણની નેમને પાર પાડવા માટે તેવણનું મોટું મદદગાર “યઝદી-મંડળ” મીનોઇ રીતે કંઈક જમાનાઓ થયાં કાર્ય અને ક્રીયા કરી રહ્યું છે. કુદરતમાં ચાલી રહેલી આ યઝદી-મંડળની મીનોઇ ક્રીયાઓને મુકાબલેજ આપણી દીનની માટેયર ક્રીયાઓ-“આરને-વીર”ની ઉંચ મીનોઇ અક્ષલ શક્તિ ધરાવનાર વખ્શુરે-વખ્શુરાંન રમઝગો અહુરાના અશો સ્પીતમાન જરથુસ્ત્ર સાહેબે રચી આપેલી છે, જે દીની ટ્રસ્ટને જાન કરતાંબી જ્યાદા ગણીને તેની પવીત્ર જાળવણી કરવાની દરેકે દરેક સામ્યા જરથોશ્ટી નર-નારીઓની માટેયર ફરજ છે.

જરથોશ્ટીઓનાં યુનમાં રહેલી પારસીપણાંની “યુનક” જાળવવાની જરૂર.

“ચિઝ્મ યુયાત”ની પાજંદ સેતાયશ જે આપણા છેલ્લા રાષ્ટ્ર-નીદાર સાહેબ દસ્તુરાંન દસ્તુર આદર્યાદ મારેસ્પંદ સાહેબે સાસાની શાહાનશાહ શાહપુરશાહ ખીન હોરમઝદનાં રાજમાં ઉભી કીધી છે, તેમાં એવણ સાહેબે દુવા ચાહી છે-( અને તે દુવા આમીન થશેજ! )-કે, “પારસી પ્રજા તેનાં પારસી યુનક ( યાને યુનમાં રહેલી દીનની ભલી અસર)ની ખુબી સાથે નવા સોશયંત “અહુરાએ વરજવંદ” આવે ત્યાં લગી દુન્યામાં ટકી રહેજે ” આમીન !

આવી રીતે સારે આજના પારસીઓનાં શીર ઉપર દીની માન્યતાની અખંડતાને ટેકવી રાખવાનાં તરટની મહાન જીમેદારી છે, તેને જે કોઇ શખ્સ થોકરે મારશે તે કુદરતનાં ટ્રસ્ટ ભંગનો યુનેહગાર ગણાશે. પારસી પ્રજાને ધરાનથી હીંદુસ્તાન આવવાનું એજ કારણ હતું. માટે જે કોઇ પોતાનાંજ આપદાદાને બેવફા નીવડશે તેની સાથે જમાનોખી ખોટાજ નીવડશે, એ તો સત્યજ છે. જ્યાં લગી આપણુ દરેકમાં દીની ટ્રસ્ટને ટેકવવાની અને તેને જાળ લાવવાની નેકી ઉભી થશે નહિ ત્યાં લગી આપણે ખરા નેક કહેવાયુંજ નહિ, દુન્યા આપણને કદીખી પોતાનાં ભરોસામાં લેશેજ નહિ, આપણાંથી આવા બેમુજા ટ્રસ્ટનો ભંગ કરીને દુન્યામાં બાજી નેકી કદી કરી શકાશેજ નહિ.

એક ગુનેહગાર આદમીના ગુનાહો છે તે તેનાં મગજની મુઠ ગતી ખતાવે છે-ખરી ગોસ્પંદી ગતીની ગેરહાજરી ખતાવે છે. પણ જો તે ગુનેહગાર આદમી એવો મુઠ રહીનેથી દીની ટ્રસ્ટને સાચવશે તો કુદરત તેને દીની ટ્રસ્ટને ચલાવવાનો ફાયદો પુગાડવા અંધાયલી હોવાથી, દીનની તલેસમો તેને ગુજરતી વખતે મદદ કરશેજ. પણ ભલેને કોઈ આદમી બહારથી પાક જીંદગી ગુજરવાનો દાવો કરે, પણ જો તે આ દીની માન્યતાનાં ટ્રસ્ટને તોડશે તો કુદરત તેનાં સેવટની ગતીના નાભને તોડશે, એટલે દીનના મહેલના-જમાનાની તલેસમના તોડનારને કુદરત રેજરેજ કરશેજ. દુએનની આ બધી તલેસમોમાં તો યજ્ઞતોની નેકી પડેલી છે, અને ઇનસાન એવી તે બીજી કંઈ નેકી કરવાનો છે કે જે નેકી આ દીની તલેસમની નેકીની બરોબરી કરી શકશે ?

જેમ જીંદગી ટકે છે તેનું કશું મુલજ નથી, અહુરમઝદની તે કરમ બક્ષેશ છે, જેનો બદલો ઇનસાન કદીથી આપી શકેજ નહિ, તેમ દીની તલેસમો જે ઉભી થાય છે જેમાં યજ્ઞતોની નેકી છે, તેની બરોબર ઇનસાનનો એવો કયો વીચાર પેદા થશે કે જેમાંથી તેવી નેકી પેદા પડશે ? માટે દીની તલેસમ જે યજ્ઞતોની નેકી છે, જે ઇનસાનને ટ્રસ્ટમાં અપાયલી છે તેનો ઇનકાર કરનાર અને તેને તફરગે કરવાની કોશિશ કરનાર અહુરમઝદે બક્ષેલી જીંદગી જેવી ભલામને બરબાદ કરનાર ઠંડે છે. ભલેને આજના જડ માન્યતાવાલાઓ આ બધાંને હમ્મગ ગણે, પણ તેથી કંઈ કુદરતમાં તે હમ્મગ ઠડતું નથી. આમ ત્યારે જમાનાથી ચાલી આવતા રીવાજો જેઓને “દરેઘયાઓ ઉપચનયાઓ” કહે છે, જેઓમાં અહુરમઝદના કાયદાઓ (અહુરદાત) નો વસવાટ છે, તેઓની ઉપર ખોટી મુઝાહેમત કરવી એ ડાહ્યા વીદવાન અને દુરઅંદેશ ઇનસાનનું લક્ષણ નથી. પોતે જો તે ચીજોની હકીકતને જાણ્યા વગર તેઓને હમ્મગ ગણવા જાય તો તે કુદરતી રીતે અજ્ઞાન પુરૂષોની જાહેલ્યતની સંક્રમાં ગણાય, કારણ જે ચીજની તેને ખબર નથી તે ચીજનાં ખરાં ખોટાંપણાં બાબે તે તોલ કેમ કરી શકે ?

આજે જ્યારે મુલંદ ખ્રીટીશ રાજ્યની અંદર દરેકને પોતાકો ધર્મ પાલવાની છુટ છે, ધર્મ પાળવામાં પારકાઓની દખલગીરી નથી, અને દીનની ખરી મુલંદી સમજવાનાં “જરથોશ્ટી ઇદમે-ફ્રનૂમતું જ્ઞાન” ખુદાની મહેરથી મોળુદ છે, ત્યારે જોઈને સદ હજાર અફસોસ છુટે છે કે ખુદ ધેરનાજ ગોધાઓ આંખ ફેડવા તૈયાર થયા છે. આજે પશ્ચિમનાં

જડપોદી સુધારા ઉપર દીવાના બનેલા અને પોતાને ઓઢમાઓમાં ખપાવતા થોડાક સુધારક સાહેબોને બોધ ઉપર સચકાર કરવાની રૂઢી પસંદ નથી? ગેહસારણું ધણું લાંબુ અને અર્થ વગરનું લાગે છે!! લાશને ખાંધ મારીને લઈ જવાનો રીવાજ તો શરમભર્યો દેખાય છે!!! દોષમેનશીન થઈ લાસને ગીધ પાસે ખવડાવતાં એ લોકને ધુજરાં છુટે છે!!!! અવસ્તા બાણતરો અને ક્રીયાઓ પાછલા જમાનાના મોખેદોએ ઉપજવી કાઢેલાં લાગે છે, અને તરીકોતોને એ સાહેબો “તરકટ” તરીકે ઓળખાવી તુચ્છકારે છે!!!!

એમ આજે જેઓ દીન-દુસ્મની, દસ્તુર-દુસ્મની, ઝરતોસ્ત-દુસ્મની અને દાદાર-દુસ્મની કરી રહ્યા છે તેઓએ યાદ રાખવું ઘટે છે કે ૩૩ કરોડ યા ઓછામાં ઓછા ગણ્યે તો ૧૨ કરોડની “સાસાન્યન” સક્ષતનત ફક્ત દશ વરસના ટુંક અરસામાં એવી રીતનાજ બોલનારાઓ અને બળવનારાઓથી એવી તો ખતમ થઈ ગઈ કે આજે “તેવું કંઈ ત્યાં પહેલે હશે કે?”—એવી શંકા થાય છે, તેનું નામ નીશાનખી આજે રહ્યું નથી. ફક્ત આજે તેઓના બાપદાદાઓથી ઉતરી આવેલી હિંદની પારસી પ્રજા અને તેઓ સાથની દીનજ રહી ગઈ છે, જેનો સીલસીલો નવા સોશ્યલ “શાહુ વરજાવંદ બેહરામ” સાહેબ આવે ત્યાંસુધી જળવી રાખવાની પોતાને જરથોસ્તી કહેવડાવતાં દરેક નરનારીઓની પવિત્ર ફરજ છે.

### જરથોસ્તીઓએ પોતીકા હાલના સંજોગોને ધર્મને અનુસરતા બનાવવાની જરૂર.

અલબત્ત આપણે એટલું તો કબુલ રાખવુંજ જોઈએ કે, પત્રસાટકા અને વેપાર ધંધાની ખુમારીમાં પડેલા આજના આ હાશખી (ક્લબુગી) જમાનાની અંદર અશોષના દરેક બારીક નીચમોનું પાલન કરવું મુશ્કેલ છે, તેમજ જેમ આપણા પયગામ્બર સાહેબે ધર્મ સમજાવ્યો છે અને ફરમાનો આપ્યાં છે, તેજ પ્રમાણે લોકોને ધર્મ પાલવા સમજાવવું એ પણ મુશ્કેલ છે. પણ સાથે સાથે એળી યાદ રાખવું ઘટે છે કે આપણા અશો પયગામ્બરે જરથોસ્તી ધર્મનાં ફરમાનો એવી રીતે રચી આપ્યાં છે કે ગમે એવા ખુરા જમાનામાં અને મુશ્કેલ સંજોગોની અંદર પણ જો એક જરથોસ્તી આહે તો પોતીકા સંજોગોને તે ફરમાનોને અનુસરતા બનાવીને તેનું પાલન વધતે ઓછે દરજ્જે કરી શકે. પણ તેમ કરવાને બદલે તો આજનાં સુધરેલાં જરથોસ્તીઓ ધર્મનાં ફરમાનો અને તરી-

કતોને મન આહે તેમ મરડી મોચડીને તેઓને પોતીકાં એશઆરામ અને દુન્યવી મોજ મઝાહને પેશ પડતાં બનાવવાની કોશેશ કરી રહ્યાં છે !

જો આપણે આ જમાનાની અંદર આપણા દુન્યવી લાભો તેમજ મતલબને ખાતર સમ્યાપ્તનું પાલન નહિ કરતા હોઈએ, તો આપણે એમ તો નહિજ કહી શક્યે કે, કાલ પાલવાનું અને સાચું બોલવાનું ફરમાન કંઈ જરથુસ્ત્ર પેગામ્બરનું આપેલું નથી, અને એતો ત્યાર પછીના દસ્તુરોએ શીખવેલું એક અશક્ય ફરમાન છે !

જો આપણે સ્વ-કાણુ (self-control) બલવરામાં નીશફલ જતા હોઈએ અને આબુઆબુના સંજોગોને આધીન થઈ આપણે દરેક જાતના હવસોના ગુલામ બનતા હોઈએ, અને પરજાતની રૂપાળી સ્ત્રીઓની મોહ-મળમાં ફસ્યા હોઈએ, તો આપણે એમ તો નહિજ કહી શક્યે કે, જરથોસ્તી ધર્મમાં પેગામ્બર સાહેબે એકથી વધુ સ્ત્રીઓ સાથના વહેવારની, બુદ્ધ-દીન લગનની, અને તેઓને પેટનાં બાળકોને ધર્મમાં લેવાની પરવાનગી આપી છે !

જો આપણે કહેવાતી “ એટીકેટ ” ( સભ્યતા ) ને ખાતર આપણા અંગેજ દોસ્તો સાથે ઉઘાડે માથે ફરતા હોઈએ, તો આપણે એમ તો નહિજ કહી શક્યે કે, જરથુસ્ત્ર પેગામ્બર સાહેબે માથું ઢાંકીને ફરવાની અગત્યતા પોતીકાં ફરમાનોમાં બતાવી નથી.

જો આપણે આપણા ખોરાકમાં ગોસ-મચ્છી વીગેરેના ઉપયોગ આપણી જીભનાં ચઢાને ખાતર તેમજ આપણી પાંચ ઇંદ્રોએ ઉપરના કાણુની કોતાહીને લીધે કરતાં હોઈએ, તો આપણે એમ તો નહિજ કહી શક્યે કે, જરથોસ્તી ધર્મમાં ગોસ્ત-મચ્છીનો આહાર કરવાનું ફરમાન છે !

જો આપણે આપણાં નામ પછવાડે પશ્ચિમની કેળવણીને લગતાં યુનીવરસીટીની ડીગ્રીઓનાં થોડાંક પુછડાં ધરાવતાં હોઈએ, તો આપણે એમ તો નહિજ કહી શક્યે કે, દુન્યાનાં તમામે તમામ જ્ઞાનની દરેક શાખાઓનાં હમે પુર્વીણ સાહેબ (masters) છીએ, તેથી જમાનાઓનાં જુનાં પુરાતન જરથોસ્તી ફરમાનોને હમે માનતા કે ગણકારતા નથી !

જો આપણે ઘેરઘણીઓ તરીકે આપણાં ઘરોમાં બોયતલીયે એલા-હેદી જગા સ્ત્રીઓની માસીક માંદગી (દરજી-એ-જુલની તરીકત) નાં પાલન માટે રાખી નહિ શકતા હોઈએ, અને સ્ત્રીઓના સહવાસ વગર મહીનાના પાંચ છ દીવસોની રહી નહિ શકાય એવા “ રાણી મરઘા ” યાને

“બાઈકાચા બેલ” જે આપણે થઈ ગયા હોઈએ, તો આપણે એમ તો નહિજ કહી શક્યે કે, આપણા પેગામ્બરે એ દરજ્જા-એ-મુજ્જની તરીકતનું પાલન કરવાનું અને એ હાલત દરમ્યાન દરેક વસ્તુથી અલાહેડું રહેવાનું ફરમાન પોતીકા ધર્મમાં આપ્યુંજ નથી !

તેજ મુજબ જે બાપદાદેથી આપણાં પોતીકાં ઘરોમાં ચાલુ થતી આવેલી ગુજરેલાંઓની ક્રીયાઓ આપણી સગવડ સાચવવા આસ્તે આસ્તે કરીને અગ્યારીઓમાં ધકેલી દઇ આપણે મોબેદો ઉપર નર્મોત થઇ બેઠા હોઈએ, અને તેનો લાભ લઇ અમુક અમુક લાલચુ મોબેદો ક્રીયાકામ સંબંધી ઉલ્લાપનો દાવ રમી આપણને બનાવી જતા હોય, તેમજ ક્રીયાકામ કરાવવાની (પદસા સંબંધની) અસલ ધરાની રૂઢીની ગેર-હાજરીમાં કોમનાં ગરીબ વર્ગોને ક્રીયાનું દામ આપવું નહિ પરવડતું હોય, તો એવા બધા સંજોગોમાં વટીક આપણે એમ તો નહિજ કહી શક્યે કે, ક્રીયાઓ કરવાનું ફરમાન કંઈ પેગામ્બર સાહેબ જરથુશ્ત્રનું આપેલું નથી, અને એતો પાછલા જમાનાના મોબેદોએ પોતાનાં પેટનો ખાડો પુરવા ઉભુ કાંધેલું ધંધાદારી હમ્મજ છે, તેમજ ગુજરેલાંની નેપતે ક્રીયાઓ કરાવવાથી તેનાં રવાનને કંઈ ફાયદો થતો નથી ! વીગેરે, વીગેરે.

આવું બોલનારાઓની શુદ્ધ ટૂંકાણે લાવવા માટે, તેમજ તેઓનાં એ બકમકારાથી દોરવાઇ જઇને પોતાનો દીની એતેકાદ ખોડી બેસનારાંઓની રહેબરી માટે, મારા જેવા એક અબણ કંમીના શખ્સે જે કંઈક ભાગી તુટી કોશેશ આ લંબાણુ લેખમાં કીધી છે, તેની ઘણી નહિ ને થોડીખી શુભ અસર જે સુધારકો, બેહદીનો તેમજ મોબેદો ઉપર થશે, અને તેઓ આ લેખ ધીરજથી શાંત મને વાંચી અને વીચારીને પોતાની ગુજરેલાં ખેશીઓ તરફની ફરજ ખરી રીતે બજાવતાં રહેશે, તો હું મારી મહેનત સફલ થયેલી સમજીશ.

**લેખની સમાપ્તી વખતનાં બલા રાદી-મીથો.**

જરથોસ્તી ઇસ્મે-દનૂમનાં ચખ્ખીંદુથી શરૂઆતનાં ચાર દીવસોની જરથોસ્તી મરણ ક્રીયાઓની મોતેબરી સમજાવનારો આ લેખ પુરો કરતાં હું ખરાં અંતકરણથી તે દાદારની દરગાહમાં હાથ જોડી દુવા ગુઝરું છું, (અને બલાં હમદીન દીનદાર વાંચકો તમે પણ નીચલી દુવા ચાલુ રોજ ચાલા કરશો) કે:—

“અય પાક દાદાર અહુરમજ્દ ! જરથોસ્તી કોમની હાલની હેયાત ધાર્મિક સંસ્થાઓની અંદર જમાનાની ગીરદેશથી, તેમજ હમો ગુનેહગાર

અસ્તે-કુસ્તીયાનં દુરવંદી તોરનાં રવાનોની તનજશુક (ઉતરના પ્રકારની) હાલતને લીધે જે કંઈ જેર-વ્યવસ્થા ફેલાઈને “યસ્ન-દ્વૈજ” થઈ રહી છે તે ક્રીયાઓની જેર-વ્યવસ્થાને રાદી વ્યવસ્થામાં ફેરવી “યસ્ન” યાને ક્રીયાઓનો પુરો ઇન્કાર (નતીએ) હોમને મલતો કરી આપવા માટે કોઈ મહાન પવીત્ર આબેદ સાહેબનું હમારા મીનોષ આત્મીક રહેબર તરીકે અહીં આવવું જલદીથી મુઆરક થાઓ! તે ઉપરાંત જરથોસ્તી કોમની હાલની હૈયાત ધાર્મિક-સંસ્થાઓની અંદર એક એવી રાદી-સંસ્થાનો વધારો થાઓ, કે જે સંસ્થાની મારફતે અહીંથી રહેલત (ગુજર) પામનારાં તમામ બરજીસી જીરમનાં જરથોસ્તી રવાનોની ચાર દીવસની સંપૂર્ણ મરણ ક્રીયા (કે જે પેગામ્બર સાહેબનો જરથોસ્તી કોમનાં રવાનો માટેનો મોટામાં મોટો કીમતી વારસો છે, જે વારસાની બરકતથી અહીંથી રહેલત પામેલું જરથોસ્તી રવાન બીજી જીરમનાં રવાનો વચ્ચે અરવાહી આલમમાં રખડાત નહિ પામતાં પોતીકાં બાપીકાં જીવંદ બરજીસી-મરકઝ “ચીનવત” ઉપર જવાને ભાગ્યવંત નીવડે છે—તે ક્રીયા) ઓ જરથોસ્તી દએનમાં ફરમાવેલા અયુક કાયદા કાનુન અનુસાર અશોષ-સમ્યાષ-પાકી પરહેઝગારી અને દયાનતદારીથી દરેક નાનાંમોટાં ગરીબ તવંગર રવાનોની એક સરખી રીતે કરવામાં આવે!”

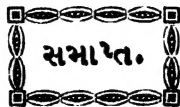
**આમીન! આમીન!! આમીન!!!**

આ મુજબની આખી પારસી કોમની ખરાં જીગરની મુઆરક દુવા ચાલુ થયા કરો, કે જે દુવાનાં મીથની અસરથી અને “જમુ-એ-અધપી” (બધાની સામટી અધપી)નાં ભેગાં બળથી એવી એક સંસ્થા સ્થાપવાનો શુભ સંજોગ અને સદ્બુદ્ધિ તે મહા યાની સાહેબ, અહીંના કોઈ “સાહેબે-ઝર” (યાને દોલતમંદ શેડીયા) ને બક્ષે, અને તેઓ એવું એક ક્રીયા-કામનું રાદી ખાતું તાકીદે સ્થાપી આ હાશમી જમાનાનું મોટામાં મોટું પુન્ય જરૂર હાંસલ કરી, એવાં એક ખાતાંની તેમજ લાયક મોબેદોની જેરહાજરીમાં થતી ગુજરેલાં જરથોસ્તી રવાનોની અધીટ ગતીમાંથી રવાનોને બચાવે! ધન્ય છે એવા શેકયાને જન્મ આપનારી ભવીશની ભલી માવતરને!

**આમીન! આમીન!! આમીન!!!**

અથ જમ્યાત્ યથ આફ્રીનામિ!

અર્પમ વૌદ્ ૧.



# પારસી વેળટેરીયન એન્ડ ટેમ્પરન્સ સોસાયટી બુક-ડીપો.

Rs. as.

વેળટેરીયનનો લોખંડો—કર્તા મીં જમરોદળ ધનજીભાઈ ચરાફ. ...	૧	૮
જરથોસ્તી ઇલ્મે-ફૂમ સીરીઝ, નાં ૧, જરથોસ્તી ઇલ્મે સમજવા માટે ઇલ્મે-ફૂમની ચાવી—કર્તા મીં બેહેરામશાહ નવરોજી ચરાફ. ...	૦	૧૨
જરથોસ્તી ઇલ્મે-ફૂમ સીરીઝ, નાં ૨, તાવીલ-ઇ-સુદરેહ—કર્તા મીં બેહેરામશાહ નવરોજી ચરાફ ...	૧	૮
ફૂમ નીકીઝે વેહદીન, (ભાગ બીજો)—કર્તા ડોં ચીનીવાલા...	૧૦	૦
જરથોસ્તી ઇલ્મે-ફૂમ મુજબ સૃષ્ટિ-રચનાના ચાર મોટા નકસાઓ ...	૧	૦
( માઉન્ટ પ્રીવેલા )		
ચજરનેની બુલંદ કીયા—કર્તા ડોં ફરામરોઝ સોરાબજી ચીનીવાલા...	૧	૮
પાજંદ સીરીઝ, નં ૨ : પાજંદ સેતાયશ બા માએની (હેન્ડ બુક)—કર્તા એરવદ ફીરોઝ શાપુરજી મસાની ...	૧	૦
પાજંદ લાલુતર સીરીઝ નં ૩ : પાજંદ નીરંગ બા માએની (હેન્ડ બુક)—કર્તા એરવદ ફીરોઝ શાપુરજી મસાની ...	૧	૮
પાજંદ આશીરવાદ (ગુજરાતી, અંગ્રેજી, સંસ્કૃત સાથે)—કર્તા એરવદ ફીરોઝ શાપુરજી મસાની...	૦	૪
તે સાહેબના ૧૦૧ નામ શુદ્ધ ઉચ્ચારે તેના અર્થો સાથે—રચનાર એં શી. શા. મસાની ...	૦	૧
જરથોસ્તી ફસલી જવેદાન પંચાંગ ...	૦	૪
જરથોસ્તી ફસલી મહીનાઓ અને ગાહામ્બારો અને બારે બુરઝોનો ફીલચરપ નકસો ...	૦	૨
પાંચ ગાયના હા (તદન શુદ્ધ ઉચ્ચારે) ...	૦	૪
ફૂમ હારમાબા, નં ૧ : કુસ્તીની સાઝરને (ચાને બનાવત) કર્તા ડોં જહાંગીર મે. પાવરી ...	૦	૨
“ ખ્યાલ-ઇ-તાવીલ-ઇ-સુદરેહ ”—		
કર્તા મીં કેખશરૂ બ. જમીના ...	૦	૧
જરથોસ્તી-દએનની પવિત્ર બુલંદ કીયાઓમાં “ નામ-ગુવલુ ” માં મહાન પુરૂષોના નામો લેવાનો અસલ કાયદો ...	૦	૨
ફૂમ હાર-માબા નં ૨ : બુલંદ ગાહેસારણાની કીયા : તેની મહત્વતા અને ખુબીઓ—કર્તા ડોં ફરામરોઝ સોરાબજી ચીનીવાલા ...	૦	૧
નીરંગ-ઇ-કુસ્તી બા ફૂમન-ઇ-સઓષ બા મીઝ—કર્તા બાઇ બાનુ કેખશરૂ મોદી ...	૦	૩
ગાથા સીરીઝ, ભાગ પહેલો : અહુનવદ ગાથા હા ૨૮—ફૂમની નજરે ઉંડી તાવીલ—કર્તા ડોં ફરામરોઝ સોરાબજી ચીનીવાલા ...	૦	૧૨
Complete Episode of “Shah Yazdagard Sheheriar” From Shahnameh by Mr. Behram P. Bharoocha.	1	0
Zoroastrianism Ancient and Modern—by Phiroze S. Masani ...	5	0



શ્રી-મદ પ્રેસને નીલાવડું એ ખુદ રાદી સોસાયટીને

મદદ કર્યાં બરાબર છે.

હાલના ધધાધાપાના બારીક કટાકટીના વખતમાં  
શું તમે આટલી મહેરબાની નહીં કરો?

ફક્ત પૈસાથીજ સંભાવત થતી નથી, પણ જ્ઞાન હીલવ્યાથી ચા કામ લાવી  
આખ્યાથીથી ઉત્તમ સંભાવત તમે કરી શકશો.

તે કેવી રીતે?

જરથોશ્તી રાદી સોસાયટીની માલેકીનાં

ફ્રશો-ગર્ડ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસને

[૧૯, બેન્ક સ્ટ્રીટ કોસ લેન, (ઇંગ્લીશીયલ બેન્કથી થોડેક દુર)  
કોટ, મુંબઇ.]

તમે તરફથી કાંઇથી છાપવાનું કામ જોઇએ છે :  
તમે માંગો તેવું કામ કીફાયત ભાવે કરી આપીશું.

હાલનું મેનેજમેન્ટ તમને દરેક સંતોષ આપશે : એક ત્રાયલ આપશો.

અમારા એસીસ્ટન્ટ તમારે દરવાજે કામ લેવા આવશે.

આ પ્રેસને નીલાવવા

તમારો લાગતગ વાપરી છાપખાનાનું દરેક કામ લાવી આપો, જેવું કે  
જોખ કામ, માસીક ચોપાન્યાં, પેપર, ચોપડી (ઇંગ્રેજી, ગુજરાતી,  
મરાઠીમાં), ફાઇન રૂલીંગ કામ, બાઇન્ડીંગ કામ, વીગેરે વીગેરે.

અથ પ્રીય વાંચનાર,

- (૧) જો તમારે ત્યાં રાદી-રામસની કે નવજોતના ઇજનના કાર્ડો છપાવવાના હોય; ચાતો,
- (૨) તમે બીઝનેસના માલેક કે વડા તરીકે જોખું દરેક જોખ-વર્ક માંગતા હોવો;  
ચાતો,
- (૩) કોઇ ધાર્મિક મંડળીના કારોબારી તરીકે ચા મેમ્બર તરીકે તે મંડળીનું જાપાકામ  
કરાવતા હોવો; ચાતો,
- (૪) ચોપડીના લેખક કે ચોપાન્યાના માલેક તરીકે તમે ચોપડી-ચોપાન્યા છપાવતાં  
હોવો; ચાતો,
- (૫) તમારી ઓફીસનું ચા મીત્રોની ઓફીસનું જાપવાનું કામકાજ તમારાં બ્યાનમાં  
હોય, તો જરૂર

સૌથી પહેલાં આ તમારાં ઘેરનાં પ્રેસને

(FRASHO-GARD PRINTING PRESS)

પહેલાં યાદ કરજો!

લી. વાગીર બાઇઓ, } દીનશાહ શાપુરજી મસાની, } ઓ. સેક્રેટરીઓ,  
} નરીમાન જવનજી ભાડીના, }

જરથોશ્તી રાદી સોસાયટી,

૧૨૪, દાદીરોટ હાઉસ, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઇ

